

Ayşe Kulin _ Bir Gün

NEVRA TUNA-ZELHA BORA

Dışının kuru soğuğu, arabanın sıcak hava üfleyen kaloriferine rağmen, içime sızıp, iliklerime işlemiş sanki. Ellerim ayaklarım buz gibi, gözlerimi yola dikmiş, baktıklarımı göremeden ve hiç kıpırdamadan dimdik oturuyorum. Her ikimiz de yay gibi gergin, tek laf etmeden yol alıyoruz. İlk konuşan o oluyor:

"Yaklaşıyoruz, hazırlansan iyi olur."

Geniş siyah örtüyü başımın üzerine yerleştirip, kaşlarıma kadar indiriyorum. İki ucunu çekştirerek burnumun hemen altından çengelli iğne ile tutturuyorum. Gülmeye başlıyor Hasan Bey:

"Örtünü biraz yukarı çek de önünü gör."

Beceriksiz hareketlerle örtüyü alnımın ortasından geri çekmeye çalışıyorum.

"Hah bak, iyi oldu böyle. ek de yakıştı. Gözlerinin güzelliği ortaya çıktı."

"Bu örtünün yakışabileceği birini düşünemiyorum."

"Hiç de değil. Güzel gözlü ama çirkin burunlu kadınlara pek de □□yakışabilir."

"Teşekkür ederim "

"Burnunun çirkin olmadığını benim kadar sen de biliyorsun. İltifat avcılığı yapma şimdi, sabah sabah."

Kızıyorum için için ama, babam yaşında ve bana yardım etmeye çalışan bir adamla tartışmayı gereksiz bulduğum için susuyorum. □abahın erken saatlerinde daha yoğun olan sis yer yer açılıyor. Basımdaki örtünün ucuyla yan penceredeki buğuyu siliyorum. Az daha gidiyoruz.

"□ok sıkıldım öfl Nefes alamıyorum."

"Neden alamıyorsun Burnunu kapamadın ki "

"Olsun Yine de bunaldım. sikolo ik herhalde. amı indirir misiniz azıcık, hava girsin."

Düğmeye basarak camı yan yana indiriyor. □abah ayazında ürperiyoruz ikimiz de.

"Bir kere daha üstünden geçelim mi " diye soruyor Hasan Bey.

"□rularımı çabucak soracağım. Konuyu dağıtmayacağım. Not alamadıklarımı aklımda tutacağım ve dışan çıkar çıkmaz hemen yazacağım defterime. Acıkırsak çantamdaki bisküvileri yiyeceğiz. Konuşmam beşten önce bitmiş olacak. Bir terslik olursa, kimseye bir açıklama yapmadan, hemen sizi arayacağım cebinizden."

"Ne yazık ki arayamayacaksın. Telefona izin vermiyorlar-mış."

"Yapmayın Ya bir terslik olursa..."

"Olmayacak. Olursa, Dilaver Bey'e başvuracaksınız."

"O da kim "

"Benim eski bir dostum. İçerden. □eni ona emanet edeceğim."

"Güvenilir biri mi "

"Olmaz olur mu "

"Eh, tamam öyleyse."

"En önemli şeyi unuttun, kızım."

"Unutmadım. Bu buluşmayı hiç ama hiç kimse bilmeyecek, sizden, benden bir de neydi adı... Dilaver Bey'den başka."

"Aferin."

"Hasan Bey, bu yardımınızı unutmayacağım... gerçekten... çok, çok teşekkür ediyorum."

"Dua et de başımıza bir iş gelmesin."

"Gelmez. Kimse bilmiyor ki... bizlerden başka."

"Yerin kulağı vardır," sesi sıkıntılı, "duyulursa, kabak hapishane müdürünün başına patlar."

"Duyulmayacak," diyorum içimdeki endişeyi sesime yansıtmamaya çalışarak, "inanın bana, bu gün bu iş, hiç kimse bilmeden bitecek."

"İnşallah "

"Şu ses kayıt makinesi..."

"□en çıkart onu çantandan bana ver. Üzerinde bulmasınlar. Bir şeyler yapmaya çalışacağım."

"□antamda değil. Onu bir poşete koydum... arkada koltuğun üzerinde... yani iyi olurdu, her şeyi akılda tutmak mümkün değil ki, not alırken de zaman kaybederim."

"□en bu kadanna bile şükret "

"Etmez olur muyum □ağolun, siz olmasaydınız..." Aynı teşekkür sözlerini belki yüz kere yinelemiş olduğum için, bir bıkkınlık basıyor üzerime, bitiremiyorum lafımı.

Hasan Bey, önümüzdeki kavşaktan sağa sapıyor. Uzun bir süre daha gidiyoruz, yine hiç konuşmadan. Her ikimiz de kendi endişelerimize gömülüyüz. □önra sola doğru kıvrılıyor, az daha ilerliyoruz ve birden karşımızda hapishanenin üst kısmı tel örgülü beton duvarı beliriyor. Tikanır gibi oluyorum. Arka kol-tukta duran çantama uzanıp, çantayı kucağıma koyuyorum ve karıştırmaya başlıyorum. Nefret ederim böyle kuyu gibi derin çantalardan. İçinde aranan her şey, hele de aceleniz varsa, bir köşeye girip kaybolur. Karıştırı kanştıra, el yordamıyla astım ilacımı bulup, alıyorum. □ımsıkı tutuyorum disküsü avucumda.

"Hayrola " diyor Hasan Bey.

"Heyecandan herhalde. Nefessiz kalır gibi oldum."

"Astım hastası olduğumu bilmiyordum. Alerjik mi olanlara karşı mı hassasiyetin "

"Yok hayır, polenlere karşı alerjik değilim. Nem dokunuyor galiba."

"Arabanın içinde nem filan yok ama... sinirlisin biraz. Vazgeçelim mi "

"Asla "

Araba yavaşlayarak demir kapının önüne geliyor. Duruyor. Hasan Bey, aşağı inip kapıya yürüyor, kapının hemen yanındaki kulübeye giriyor. Aceleyle bir iki nefes çekiyorum elimdeki dis-küsten. Geri geldiğinde,

"Çen in, beni burada bekle," diyor bana, "arabayı park edip geliyorum."

İniyorum arabadan, kaldırıma çıkıp bekliyorum. Başımdan belime uzanan siyah örtüyle, bileklerime kadar inen gri mantonun içinde kımıldanmadan heykel gibi duruyorum. Ne korkunç bir his bu, bir kuleye hapsedilmiş gibi. Bir insan kendi özgür iradesiyle bezden bir kuleye hapsedilmeyi kabul edebilir mi Neden bu kadar tepkisiz benim dinimin kadınları Yavaşça bir adım atıyorum... bir adım daha, bir adım daha. Yürünüyormuş demek... hızlı hızlı yürüyorum... duvar boyunca yirmi adım ileri, yirmi adım geri, gidip geliyorum bir türlü alışamadığım kıyafetimin içinde. Kapının önünde dikilen nöbetçi hayretle beni seyrediyor. Arabasını park eden Hasan Bey, cep telefonundan arayarak geldiğimizi haber vermiş olmalı ki, demir kapıdan laci-

vert elbiseli bir adam çıkıyor ve selamlıyor bizi. Lacivert elbise giyen memurların niye birbirlerine bu kadar benzediklerini tam anlamıyla çözemedim; tıpkı tüm din tacirlerinin badem bıyıklı, yuvarlak yüzleri, fildırış gözleriyle, futbolcuların adaleli ve çarpık bacakları, sert hatlı gergin simalarıyla ya da milletvekillerinin fırça bıyıklılarıyla birbirlerine benzemelerini çözemediğim gibi. Bu çelimsiz, soluk yüzlü adamın da, az gelirli sınıfa dahil olduğu için herhalde, hayatından bezmiş bir hali var. Çırtında hep aynı mutsuz ifadeyle demir kapının yanındaki kontrol kulübesinde oturan nöbetçilerle konuşuyor ve elindeki kâğıdı gösteriyor. Nöbetçi, küçük penceresinden elini uzatıp kimliklerimizi alıyor, bize birer yaka kartı veriyor. Dışardaki diğer nöbetçi isteksizce aralıyor kapıyı, içeri giriyoruz. Geniş bir avlu burası. Hiç ağaç yok. İnsan yok. Bomboş bir alan. Aval aval bakıyorum etrafıma. Hasan Bey kolumu çekestiriyor.

"Yürü kızım "

Kapıdaki nöbetçilerden uzaklaşınca, adamın kulağına eğilip fısırlıyor Hasan Bey.

Hiç ses etmeden başını sallayıp duruyor, lacivertli adam. Hızlı hızlı yürüyerek karşımadaki binanın kapısından giriyoruz. Hava meydanlarındaki gibi hazırlanmış bir kontrol noktası var önümüzde.

"Elinizi okutun," diyor bir görevli. Hayretle baktığıma görünce, lacivertli, elimi alarak duvardaki manyetik alete yapıştın-yor. Benden sonra Hasan Bey de okutuyor elini.

"Aygıt elimizi okuduğuna göre, falımızı da söylese bari," diyorum. Kimse gülmüyor. Hasan Bey bile duymamazlığa geliyor beni. Burada herkes, her an çok ciddi ve çok kederli olmak durumunda demek ki Çantamı yürüyen kuşağa bırakarak kontrol noktasından geçmek istiyorum.

Hemen bir uyan geliyor:

"Ayakkabılarınızı çıkartın "

Hasan Bey'le birlikte, çıkartıyoruz ayakkabılarımızı. Çırtılı

ayaklarımızla geçiyoruz kontrol noktasından. Bir görevli ayakkabılarımı eline alıp içlerine, tabanlarına bakıyor ve geri veriyor. Çantamı alırken, aygıtın önünde oturan bir başka görevli cep telefonumu soruyor. Çantamdan çıkarıp uzatıyorum.

"Burada kalacak. Çıkarken alırsınız."

Öte yanda bekleyen üniformalı, şişmanca bir kadın da bana hemen yandaki bölmeyi gösteriyor girmem için. Başörtümü ve mantomu çıkartıp, köşede duran sandalyeye bırakıyorum. Kadının küt parmaklı elleri her tarafımda dolaşıyor. Bacaklarımın arasını da sıvazladıktan sonra, "Giyinebilirsiniz," diyor. Başımı tekrar örterken, tanımadı beni diye düşünüyorum, sonra da içimden gülmek geliyor, kendime atfettiğim öneme. Beni neden tanısin ki Yazı yazdığım gazeteyi okuyor olsa bile, yazımın başında duran o küçük vesikalık resmim, nerdeyse on yıl önce çekildi. Çon fotoğraflarımı beğenemediğim için, gazete yıllar önce çekilmiş bir resmimi vermiştim. Fotoğrafın gazete baskısında saçlanm o kadar koyu çıkmıştı ki, esmermişim hissi veriyordu. Resmim benzeseydim bile, ÇENTEZ gibi itici bir adı olan, ukala yazarların köşeleri tuttuğu sol eğilimli bir gazeteyi zaten kaç kişi okur şu memlekette Beni, gazetem ve kendi küçük çevrem dışında tanıyanlar olabilir endişesine kapılmamız ne büyük aptallıktı Ben niye uydum Hasan Bey'in aklına da, bir tanıyan çıkar diye bu garip kılığa girdim Neden Çünkü, bu buluşmayı ayarlaması için, benden ne isterse yapmaya hazırdım da ondan Her kılığa girmeye, her bedeli ödemeye hazırdım, yeter ki, o beni içeri sokabilsin ve ben bu röportajı kotara-yım, kimsenin konuşmaya olanak bulamadığı bu siyasi mahkûmla ilk ben konuşmuş olayım. Yüreğinin ve kafasının içindekileri teker teker söküp alayım, hayatını irdileyeyim. Yaşamını gizleyen perdeyi aralayıp, onu bu günlere taşıyan kaderinin her bir kilometresini onunla birlikte

arşınlayayım. Önra bilgisayarımın başına oturup, içine sevgi, umut ve hatta özlem katarak hayatımın en anlamlı yazısını yazayım. Çünkü, bende saklı nedenlerle, bunu ancak ben yapabilirdim. Ancak ben başarabilirdim. Güveniyordum kendime. İçimde zoru başarıyor olmanın yanı sıra bir de küçük bir umut vardı; kim bilir, belki de bu röporta ın sonunda, Türkiye genelinde ben de önemli bir gazeteci olarak tanınırdım artık

Karşımızdaki kapıdan geçip bir koridora giriyoruz. Önümüzde yürüyen lacivertli, sağdaki kapıyı açıyor. Bekleme odası gibi bir yer burası. İçeri girip karşılıklı oturuyoruz plastik sandalyelere.

"Her şey yolunda, merak etme," diyor Hasan Bey, sesindeki İnce endişeyi gizlemeye çalışarak, "görüşmede Dilaver Bey bulunmayacak. Röporta ı tek başına yapacaksın. Bir sakıncası yok değil mi "

"Elbette yok " Yüzüme yayılan gülümsemeyi göstermemeye gayret ediyorum. Aklımın ucundan bile geçmemiştii, görüşmede başka birinin de bulunabilme ihtimali. Tanım, tehlikenin ucundan dönmüşüm de haberim yok. Ne yapardım ancak iki kişinin birlikte kuracağı bir dünyanın içine asla sığmayacak bu üçüncü kişi ya da Hasan Bey, "görüşme sırasında ben de yanında olacağım," diye ruttursalardı Benim ümit bağladığım büyü, kesinlikle bozulmuş olurdu.

"İz hiç merak etmeyin Hasan Bey, böylesi çok çok daha iyi." Memnuniyetime biraz şaşırdığını fark edince, "Daha samimi olur, kadın kadına," diye ekliyorum.

İçeri bu kez gri takım elbiseli bir başkası giriyor. El sıkışıyorlar Hasan Bey'le. Hal hatır soruyorlar. Basmakalıp sohbetleri bitince, Hasan Bey kalkıyor, elini omuzuma koyuyor.

"Ben artık ayrılmak zorundayım. Seni Dilaver Bey'e teslim ediyorum," diyor. Gri takımının içinde hüznü bir yağmur bulutu gibi duran bu ince uzun, üzgün yüzlü Dilaver Bey, emanetini hiç ses etmeden, bir baş eğmeyle teslim alıyor.

"Haydi bakalım, Allah sana kolaylık versin, kızım. Haa, şeyi de ayarladım, şu ses kayıt makinesi işini... sana getirecekler. Saat beşte kapıda olacağım seni almak için. Daha erken bitirecek olursan, ararsın beni."

Dilaver Bey'le kapıdan çıkarken, Hasan Bey, her şey yolunda gibisinden bir de göz kırpması bana. Hapishanenin küçük bir odasında yapayalnız kalıyorum. Ürperiyorum. Allah tan uzun sürmüyor yalnızlığım. Az sonra Dilaver Bey kapıda beliriyor ve

"Beni takip edin," diyor.

Hapishanenin taş koridorunda, sadece yüreğimin atışlarını ve ayak seslerimi duyarak, tanımadığım bir adamın peşinde, bacaklarıma dolanan uzun etekleri yadırgayarak hızlı hızlı yürüyorum. Korkuyorum da. Başıma neler gelebileceğini hiç düşünmeden ve beni vazgeçirmek isteyenlere kulak asmadan balıklama atladığım bu buluşma için çok endişeliyim şimdi. Bacaklarım hafifçe titriyor, terliyorum kalın mantomun içinde. Önu gelme-yecemmiş gibi gözükten uzun, renksiz taş koridorda, grili adam önde, ben arkada, hiç bitmeyecek bir yolculuk yapıyoruz; peş-peşe... Gidiyoruz, gidiyoruz, gidiyoruz... Kulaklarımda Âşık Veysel'in dizeleriyle Hümeysra'nın sesi yankılanıyor, uzun ince bir yoldayım... bilmiyorum ne baldeyim! Kenarları aşınmış taş merdivenlerden bir kat yukarı çıkıyoruz. Lambayla aydınlanan bir başka uzun koridorda yürüyoruz yine. Dilaver Bey birden duruyor ve sol taraftaki kapılardan birinin kilidine cebinden çı-kadığı san anahtarı sokuyor.

"Buyrun, burada bekleyeceksiniz," diyor, kapıyı açarken.

Açılan kapıdan içeri giriyorum. ek çok şey sormak istiyorum, ama Hasan Bey mümkün olduğu kadar az konuşmam hatta hiç konuşmamam için o kadar çok tembih etti ki, tutuyorum kendimi.

"Burada kimse sizi rahatsız etmez," diyor Dilaver Bey. ebinden çıkardığı ses kayıt makinemi masaya bırakıyor. "İz bunu şimdilik çantanıza koyun. Daha sonra, lazım olduğunda kullanırsınız."

10

"Tamam," diyorum.

Aceyleyle çantama atıyorum aleti. Dilaver Bey, kapıyı üstüme kapatarak çıkıyor. Beni içeri kilitledi, umarım. Önce kalkıp kontrol etmek istiyorum, ama eğer kapı kilitliyse, üstüme hafakanlar basmasın diye, vazgeçiyorum hemen.

Boş sayılabilecek, küçük bir oda burası. Ortada bir tahta masa ve etrafında dört adet sandalye var. Tavandan sarkan çıplak ampulden sarı bir ışık dökülüyor masaya. Örtüyü çekip alıyorum başımdan, saçlarımı ellerimle kabartıyorum. Uzun mantoyu da çıkartıyorum. Üzerimde dik yakalı kazağım ve eteğimle kalıyorum. Ohh, tekrardan kendime benzemek ne hoş bir duygu. Korkum azalıyor. İyah örtüyü katlayıp çantama tıkıştırıyor, defterimi, kalemlerimi çıkartıyorum. Çantamın diplerinde, bir naylon poşete koyduğum sigaraları da bırakıyorum masaya. Karşılıklı yerleştirilmiş sandalyelerden kapıya dönük olanına oturuyorum. Bekliyorum.

Bekleyiş uzuyor. Her bir saniye, bir saat değerinde sanki. Zaman geçmiyor. Odada çıt yok. Çessizlik dayanılır gibi değil. Kalın taş duvarların ötesinde bir hayat akıyor. Benim oturmakta olduğum küçük odada ise, sadece bir masa dört iskemle ve akış-sız, durağan bir zaman var. Rüzgâr sesi, yağmur sesi yok, trafik sesi yok. Nefes alıp verişlerimin dışında hiçbir hayat izi yok. Bu hapishane hücresinde, pencere pervazına konacak kuşların kanat sesini bile duymak olası değil, bulunduğum yerde pencere de yok çünkü. Koridorda ise ya

kimse yürümüyor ya da ayak sesleri dahi duyulmuyor bulunduğum yerden. Kuralları göz ardı ederek buraya girdiğim için, sonsuz ve hain bir sessizlikle cezalandırıldığım hissine kapılıyor, 'işte mahpusluk bu olmalı,' diye düşünüyorum. Mahpusluk, yaşamın akmadığı, zamanın geçmediği, renklerin gözükmediği bir mekânda oturup kalmak olmalı. Beni rahatsız eden, çıldırtan gürültüler ne önemliymiş meğer

11

hayatımda. Bir çocuk mızıklansın, biri kapıları çarpsın, radyo parazit yapsın, sokak satıcıları detone sesleriyle bağırsın, aceleci sürücüler kornalarını sinirli sinirli öttürsün istiyorum. Çamaşır makinesi homurdansın, musluklar tıslasın, gevşemiş armatürlerden tıp tıp su damlasın, evimi temizlemeye gelen kadın beni hiç ilgilendirmeyen saçma sapan rüyalarını ve kaynanasının bel ağrılarını anlatsın, karşıma geçip... Gündelik yaşamımın, arka planında, farkına bile varmadan alıştığım fon müziği sesleri olmayınca zaman akıyor, mekân da iki boyuta iniveriyormuş. Bu-nalarak bekliyorum bu boğucu mekânın ve akmayan zamanın içinde. Dışarda ayak sesleri duyuluyor. Bir köpek gibi kulaklarımı dikip dinliyorum. Biri kapıyı açıyor, başını uzatıp bana bakıyor ve hiçbir şey söylemeden kapıyı çekip gidiyor. Demek kilitli değilmiş kapı Ferahlıyorum biraz. Ayak sesleri uzaklaşıyor. Az önceki mutlak ve yoğun sessizlik kaplıyor yine odayı. Tıs yok. Renk yok. Hareket yok. Ben be giysilerimin içinde, hiç kımıldamadan iskemlede oturmaktayım. Yaşamın içinde değilim de bir fotoğrafa hapsedilmişim sanki. Birdenbire, karnımın gurultusu gök gürültüsü gibi yankılanıyor kulağımda. Ohh Yaşadığıma dair bir işaret bu. Çeviniyorum. Elimi göğsüme koyup kalbimin atışlarını da dinliyorum can kulağı ile. İyice dikkat kesilsem, kanımın damarlarımda akışını da duyabilir miyim acaba Kişinin kendisiyle baş başa kalmasının bu kadar ağır ve dayanılmaz bir yük olduğunu hiç fark etmemişim şimdiye dek. Tanrım, kendi hür irademle buraya kadar tıptış tıptış gelerek, tutuklu konumuna mı düştüm Burada, bu odada bir siyasi mahkûmla yapacağım görüşme, onca dikkate, özene rağmen duyuldu ve şimdi de ben mi bir mahkûm oldum bu taş duvarların arasında Bu bekleme hiç bitmeyecek mi Gözlerimi kapıya dikip düşünüyorum, belki de kapı dışardan açılıyor ama içerden açılmıyordun Yeniden panikliyorum. Yerimden fırlıyor, kapının tokmağını kurca-

12

lamaya başlıyorum. Açılıyor. Uzun, bomboş koridora aval aval baktıktan sonra kapıyı kapaüp, geri geliyor, oturuyorum yerime. Demek ki hapsedilmemişim odaya. Yoksa kapıyı açamazdım. Biraz rahatlamama rağmen, görünmez bir el hıçkık boğazımı sıkıyor. Korkuyorum. Gözlerimi kapatıp, derin derin nefes alıp veriyorum ve dua ediyorum içimden, 'güzel Allahım, ne olur elimden tut, bana yardım et,' diye. Çünkü biliyorum ki, bu son şansım. Bu görüşmeyi gerçekleştiremeyecek olursam, işimi kaybedebilirim. Gazetenin beşinci sayfasındaki röporta köşemi, podyumlardan inerek, televizyon ekranlarından fırlayarak medya dünyasına fırtına gibi giren uzun saçlı, uzun bacaklı, genç kadınlara kaptırmamak için son şansım bu Ne büyük bir yazıktır ki, ben de bir zamanlar uzun bacaklı, uzun saçlı bir sarışınken, gazete ve dergi köşeleri, oraları yıllar önce parsellemiş usta yazarlara aitti sadece. O yazarların tümü erkekti, kalemleri güçlüydü ve asla gazete değiştirmezlerdi. Gazete köşelerinden birine yerleşebilmek için, erkek yazar olmak ve köşe sahibinin ölümünü beklemek gerekirdi. Köşe yazarlarının bu niteliklerini kaybetmeleri, benim de tazeliğimi kaybettiğim yıllara denk geldi ve şu nankör kadere bakın ki, cinsiyetime rağmen saygın bir kalem olmayı becerebildiğim yıllarda, köşeler birdenbire genç ve güzel dişilere açıldı. Bu nedenle, köşemi elimde tutabilmem için ağızla kuş tutmam gerekiyor. İşte bugün ben, ağızla o kuşu tutmak için buradayım. Eğer bu nedenle, aylardan beri yırtınıp durdum bu görüşmeyi ayarlayabilmek için. Her şeyi göze aldım. Tüm ipleri çektim. Hem hapishane müdürünün eniştesi, hem de emekli bir polis müdürü olan Hasan Bey'le içli dışlı oldum. Yerimde kalabilmek için, olağanüstü bir iş çıkarmamın şart olduğunun bilincindeydim, çünkü işimi kaybetmeye gücüm yoktu. Şadece bu mu İlginç ve zor bir söyleşiyi kotarmak mı, burada olmamın tek nedeni Hayır, burada bulunmamın maddiyatla, işle hiçbir ilintisi olmayan bir sebebi daha var

13

Ya gelmezse, ya vazgeçmişse... Kırtımdan buz gibi ter boşanıyor... Yok, yok, gelecek Gelecek Gelecek ve bu görüşme benim için bir dönüm noktası olacak. Bir yıldız gibi parlayacağım. Herkes bu röporta dan söz edecek. Önümüzdeki yılın gazetecilik ödülünü büyük bir ihtimalle ben alacağım. Belki başka iş teklifinin de önünü açacak bu yazı dizisi. Kara talihimin bir yerde, bir gün, bir vesile ile değişmesi şart. Evime döndüğümde, aynadaki mutsuz ve yorgun yüzüme bakıp, "Yine olmadı, bunu da başaramadın işte, Nevra," dememeliyim. Başa-ramamaktan bıkkınım çünkü. Kaybetmekten bıkkınım. Evliliğini elleriyle bozan, kendi hataları yüzünden önce kocasını, sonra gül gibi işini, daha sonra da çocuğunu kaybeden bir budalayım ben. Hiçbir şeyin sonunu getiremeyen bir beceriksizim. Değil bir kocayı, bir sevgiliyi dahi elinde tutmayı beceremeyen kocaman bir aptalım. Bugünü de yüzüme gözüme bu-laştırırsam... bin bir takla atılarak, nice ipler çekilerek kotarılmış bu görüşmeden yüzümün akıyla çıkamazsam, TEM otoyolu üzerinde yer alan upuzun binanın yedinci katındaki, kaçak apartmanlara bakan, 'Türkiye gerçeği' manzaralı odamdan bilgisayarımı söküp, tek tük kişisel eşyayı toplayıp çıkmak zorunda kalırsam, son bir yıldır beni hayata teyelleleyen yegâne ilmeği de çözmüş olmayacak mıyım Ne kalacak geride bana tutunmam için Ne Tanrım

yardım et ki, kiminin gözünde terörist, kiminin indinde azize olan bu doğulu kadın, bu köylü kızı,"bu son yılların, durumdan vazife çıkartılarak yaratılan parlak yıldızı, gelsin ve konuşsun benimle. Konuşsun ve kaderimi değiştirsin.

Niye gelmiyor Niye bu kadar gecikti Her saniye altın, hatta pırlanta değerindeyken beni bekletmeye, değerli zamanımı çalmaya hakkı var mı

Az önce akmadığından şikāyetçi olduğum zaman, benimle alay edermişçesine, koşmaya başlıyor, birdenbire. Şimdi de tüm gücümle zamanı durdurmak istiyorum. Günlerden beri hazırla-

14

diğim onca soruyu sormaya ve yanıtlarını almaya vaktim yetmezse diye korkuyorum. Varsın yetmesin, ben elimden geleni yapacağım. Zamanımı eğip bükerek uzatacağım, çünkü bir daha buraya girebilme ve bu görüşmeyi tekrarlama olanağım olmadığını biliyorum. Yeter ki gelsin Gelsin Ama işte, bir türlü gelmiyor beklediğim kişi Tannm, vaz mı geçti acaba Neden gelmiyor Endişemi bastırmak için, masanın etrafında hızlı adımlarla dönerek kafamda sorularımı sıralamaya çalışırken, birden bir başka korku esir alıyor beni: Ya o gelir de, ben konuşmayı istediğim gibi yönlendiremezsem Ya sorularıma yanıt vermezse Ya terslenirse Daha da kötüsü, o terslenir, ben de her tepem attığında yaptığım gibi, fişimi çeker içime kapanırsam Bir an gelir, zorlanmaktan ya da alttan almaktan sıkılır, yüreğim öyle istemese de, canın isterse Zeliha Bora, benden buraya kadar havalarına girersem... yapmadığım şey değil çünkü, bu konuda sabıklarım var. Hem de kaç tane... Kafam kızmaya görsün, ağızımdan çıkanı kulağıım duymayabiliyor.

"Ayyy " Kapının açılmasıyla boş bulunup zıplıyorum. Kapının önünde, kulak hizasında kesilmiş kıvıla çalan koyu kahve saçları, kapkara gözleriyle, yorgun ama vakur bir eda ile duruyor Zeliha Bora. Arkasında Dilaver Bey var. Önce istenç dışı bir hamle yapıyorum mahkūma sarılmak istermiş gibi, ama hemen tutuyorum kendimi.

"Korkuttuk sizi," diyor Dilaver Bey.

"Hoşgeldiniz," diyorum elimi uzatırken, ev sahibiymişim gibi. Aptal ben

"Asıl siz hoşgeldiniz."

Zeliha Bora'nın sesi, sanki nezleli gibi hafif kısık. Oysa ben çok daha tiz bir ses bekliyordum. Eli elimde şimdi. O da aynı benim yaptığım gibi sıkıca kavnyor elimi. Bu iyi. Hiç sevmem parmak uçlarıyla, gevşek gevşek el sıkınları. Karşılıklı durmuş birbirimizi süzüyoruz. O benden çok daha sakın görünüyor.

15

Topuklu ayakkabı giymediğim halde, ben ondan bir baş daha uzunum. Hayret

"Benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim."

"Biriyle görüşmemin zamanı gelmişti."

Bana oturmamı işaret ediyor, kendi sandalyesine yerleşirken. Karşısına oturuyorum. Dilaver Bey, "Bir şey isteyecek olursanız, buralardayım," diyor, çıkmadan önce.

"Āğolun."

Adam çıkıyor. Hemen hemen aynı yaşlarda iki kadın, Zeliha Bora ve Nevra Tuna, bir masada karşılıklı oturmuş, birbirimize bakıyoruz..

"Yazılarınızı beğenerek okuyorum," diyor gülümseyerek.

"Teşekkür ederim."

Zeliha Bora'nın dilinde hafif doğu aksanı, dudaklarının kenarında karşısındakini küçümseyen belli belirsiz bir kıvnlma var. Her ikimiz de ne diyeceğimizi bilemeden susuyoruz bir süre.

"İçerdeki şartlardan şikāyetiniz yok, değil mi " diye soruyorum bir şey söylemiş olmak için. Āylar söylemez de pişman oluyorum. Ne kadar aptalca bir soru sordum ben, şikāyetim var, dese ne gelecek elimden acaba "Yok."

"Dün akşama kadar, bu görüşmeyi gerçekleştirebileceğimiz kesinleşmemiştir. Gece geç vakit aradı Hasan Bey, yoksa elim boş gelmezdim size... neye ihtiyacınız varsa getirmeye çalışırdım."

"Āğolun. Hiçbir ihtiyacım yok. Tek arzum, bir an önce özgürlüğüme kavuşmak."

"O da olacak. Yakında... çok yakında."

"İnşallah..."

"Yoğun bir çaba var, biliyorsunuz. İmzalar toplanıyor, mektuplar yazılıyor."

"Öyleymiş."

16

"Bir sonuç mutlaka alınacaktır."

"İnşallah."

"Zeliha Hanım... vaktimiz kısıtlı olduğu için... biliyorsunuz bu görüşmeyi çok hatırlı biri ayarladı bizim için... bir daha gö-rüşemeyebiliriz..."

"Biliyorum."

"Hemen anlatmaya başlamak ister misiniz Ācukluęunuzdan, köyünüzden, aşiretinizden başlayarak..."

"O kadar geriden başlarsak, neden burada olduğuma sıra gelmeyebilir."

"Bu yazıda sizin hayat hikayeniz de yer almalı... sırf siyasi mesajlar içeren bir yazı olmamalı."

"Beni ben yapan siyasi yönümdür ama."

"Bu siyasi kimliğe ulaşmanızda elbette yaşam öykünüzün de bir rolü oldu."

"Zamanımız kısıtlı olduğu için, bence çocukluğumu anlatmak zaman kaybı olur. Siz o bilgileri kolayca başkalarından da öğrenebilirsiniz."

"İz'in ağzınızdan duymak isterdim. Mesela üç anneli bir çocuk olarak büyümek nasıl bir duyguydu Aşiret törelerinin üzerinizde ne gibi etkileri oldu Bunu bana başka biri naklede-mez ki."

"Ev ödevinizi iyi yapmışsınız. Bu bilgilere ulaştığınıza göre, çocukluğumu biliyorsunuz zaten."

"Evet Çok çocuklu büyük bir ailede, üç anneli ve yetim bir aşiret kızı olarak büyüdüğünüzü biliyorum."

"Eh, bildiğinize göre... çocukluk faslını geçebiliriz."

İnadını yenemeyeceğimi hissediyorum. En çok duymak istediğim, çocukluğuna dair anıları oysa. Israrlı olmazsam, belki konuşmanın bir başka yerinde ağzından alabilirim duymak istediklerimi.

"Eki, çocukluğunuzu geçelim. Gelelim gençliğinize. Çok genç evlenmişsiniz. Anıyı ailenin tasvip etmediği biriyle. On-

17

ra, ilk eşinizden ayrılıp sizden yaşça epey büyük olan ikinci eşinizle evlenmişsiniz. Neden ayrıldınız ilk eşinizden Aileniz mi istedi ayrılmanızı."

"Hayır. Hatamı anladım. Evime döndüm."

"Aşiret mi zorladı, yoksa "

"Öyledim ya, kimse zorlamadı. Kendi arzumla döndüm. Anlaşamadım."

"Şimdiki eşinizi kim seçti "

"Aile uygun gördü."

"İzi cezalandırmak için mi Yani... ilk evliliğiniz yüzünden."

"Bu eşime ağır bir hakaret olur Onun karısı olmaktan her zaman gurur duydum."

"Aranızda çok yaş farkı var ama."

"Olsun. Beni hoş tuttu, mutlu etti."

"Ama bu bir aşk evliliği değildi..."

"Aşk evliliğinde aradığımı bulamamıştım. Görücü usulü evliliklerde, sevgi zaman içinde geliyor ve çok daha iyi oluyor."

"Zeliha Hanım, buraya sizi her yönünüzle yazabilmek için geldim. Hem de birçok tehlikeyi göze alarak..." Yüzündeki ifadeyi görünce, lafımı bitirmeden susuyorum. Yıllardır hapishanede yatmakta olan bir kadına, birkaç saatlik bir görüşme için tehlikeyi göze aldım demek, söylenecek şey mi Boğazımı temizliyorum, "İstiyorum ki hiçbir art niyet taşımadan içtenlikle konuşalım... bizleri karşı karşıya getiren nedenleri irdeleyelim, halle-dilemeyenleri iki kadın biz önce aramızda halledelim. Özümü, yazımıza yansıtalım..."

"Dünyayı biz kurtaralım, öyle mi "

"Dünyayı değil ama, belki kendi... memleke... insanlarımızı."

"Ne kadar iyi niyetlisiniz."

"Ben konuşarak ve anlaşarak her sorunun çözüleceğine inanıyorum."

18

"Keşke her şey sadece bizim anlaşmamızla düzelebileydi."

"Ben sıradan bir gazeteciyim, ama benim gibi düşünen milyonlarca insan var bu ülkede. Savaşmak, dalaşmak istemeyen, öldürmekten, sindirmekten hoşlanmayan, dileyenin ana dilini özgürce konuşmasından, radyosunu dinlemesinden, televizyonunu seyretmesinden yana olanlar var. Ben bir yerde, onlara tercüman oluyorum."

"O milyonlarca insan seçim zamanları nereye gidiyorlar da, biz hep çözümsüzlükten yana olanları buluyoruz başımızda Bu millet neden hep savaştan, dalaştan yana olanları hükümet yapıyor "

"Zeliha Hanım, size savaşmadan, dalaşmadan sorunlarınızı parlamentoda çözebilmeniz için büyük bir fırsat veriliyordu. O fırsatı kullanmamak da sizlerin hatasıydı... yani demek istiyorum ki yanlış yapanlar her iki tarafta da var."

"İki taraf olduğumuzu peşinen kabulleniyorsunuz, yani "

"Ben tek bir ülkeye inanıyorum. Bu tek ülkenin insanlarının dilleri ve dinleri değişik olabilir, mesela Amerika'da olduğu gibi... ama, bu ülkenin insanlarının birbirine düşmanca davranmasını hazmedemiyorum. Hele savaşmaları, asla."

"Ama hem düşmanca davranışlar sürüyor, hem de savaş var, öyle değil mi Evler basılıyor, köyler boşaltılıyor, insanlar aşağılanıyor, işkence görüyor ve öldürülüyor. Kimileri de otel odalarında kebab ediliyor. Hepsinin belgeleri var."

"Evet Zeliha Hanım, aynen öyle. Ben kendi hesabıma bu saydıklarınız adına utanç duyuyor, vicdan azabı çekiyorum. Ama, sizin gibi ben de, köyler basılıyor, erkekler duvar dibine sıralanıp kurşuna diziliyor; evler, içindeki yaşlılarla, bebelerle ateşe veriliyor, yollara mayınlar döşeniyor, askerlik görevini yapmaya giden masum gençler taranıyor, bölgeye yol ve inşaat yapmaya giden iş makineleri bombalanıyor, öğretmenler öldürülüyor ve bu korkunç eylemlere katılmayanlara kendi taraftarlanınca işkence yapılıyor, diyebiliyorum, değil mi Bu söylediklerimi, bel-

19

gelerle, fotoğraflarla ben de kanıtlayabiliyorum. Kısacası kimse süttten çıkmış ak kaşık değil Bu nedenle isterseniz bu suçlamalara hiç girmeyelim. İleriye bakalım, ne dersiniz "

"Bağımsızlıkları elde etme eylemlerinde, karşılıklı çatışma, şiddet ve ölüm olağandır."

"Bir devletin bu eylemlere karşı kendini savunmasında çatışma, şiddet ve ölüm olağan değil midir "

"Öyledir. Ama insanlara pislik yedirmek... karşınızdaki en azılı düşmanınız dahi olsa, bu kabul edilebilecek bir şey değil. Bunu kabullenebilen bir toplumda ne vicdan ne de namus kalmıştır."

"Birkaç sapığın kişisel uygulamasını topluma mal etmeyin Zeliha Hanım. Bu söylediğimize akli başında olan her insan ve her kurum şiddetle tepki verdi. Toplumsal ahlaktan söz ederken de çifte standart olmaz. Öcuğunun gözleri önünde vurulan polis memuru için, cinayet çarşının orta yerinde işlendiği halde, onca esnafın arasından tek bir görgü şahidi çıkaramayan toplumda vicdan kalmış mıdır, sizce Bilmem hatırlar mısınız, u-di Dağı'nın eteklerinde öldürülen çocuklar vardı. Bu çocukların cesetlerinin resim alttanın yazmak bana düşmüştü gazetede. Kaç yaşındaydılar biliyor musunuz Kızların biri sekiz, diğeri dokuz, oğlancık da üç yaşındaydı. B. Köyü baskınında mesela, erkekleri cami duvanna yanyana dizip, çocuklarının, kanlarının ve ana-lannın gözü önünde taradılar. Bu eylemlere mi bağımsızlık savaşı diyordunuz, demin "

Yüzünde düşmanca bir ifade beliriyor Zeliha Bora'nın, kara gözleri çakmak çakmak oluveriyor.

"Bir şey sorabilir miyim "

"Buyrun."

"İz kimin adına buradasınız "

" ardon "

"Kimin adına geldiniz, benimle görüşmeye Köşenizde kimin adına havlayacaksınız "

20

Korktuğum başıma geliyor. Kanımın tepeme sıçradığını, kulaklarımın yanmaya, sağ gözümün seğirmeye başlamasından anlıyorum. Biliyorum ki, şu andan itibaren, ağzımdan çıkacaklardan sorumlu değilim. İçime giren şeytan, sürüyle laf edecek ve ben kendimi az sonra, koridorda dış kapıya doğru hızlı adımlarla yürürken bulacağım... röporta ı gerçekleştirememiş olarak

"Şunu iyi bilin ki, kimsenin adına gelmedim. Hiç kimsenin sözcüsü de değilim, köpeği de. Ben bir yazarım ve hayatınızı kaleme almak istiyorum. Bu işi yaparken de, iki kadın, duyarlılık-lanmızın ışığında, baş başa vererek, aramızdaki sorunlara çözüm arayabilirdik diye düşündüm. Ben burada tek başımayım. Arkamda gazetem de dahi olduğunu söyleyemem. Bu röporta ı gerçekleştirebilirsem ve basacak olurlarsa, elime geçecek olan tek şey, yazımın karşılığında bir miktar paradır. Ben sizin gibi bir dava insanı değilim. Adece bir gazeteciyim, araştırmacıyım. Madem siz, siz-biz ayırmı yapmakta ısrarlısınız, kişisel nedenlerle 'sizlere' derin bir sevgi, davanıza da saygı duyuyorum üstelik. Benim sizden farkım, bağımsız olmam. Bu yüzden olaylara tarafsız bakabiliyorum."

İçimdeki ses, 'alttan al Nevra, bir çuval inciri berbat etme,' diyor, ama her zaman olduğu gibi, mantığım geneme söz geçiremiyor. Hiç uslanmayacak mıyım ben, ders almayacak mıyım

"Davamıza saygı, bizlere de sevgi duyduğunuz için mi böyle sinirleniyorsunuz ve suçluyorsunuz bizleri "

Benim gibi onun da giderek asabileştiğini, dilindeki doğu şivesinin baskınlaşmasından anlıyorum. Dilindeki bu şive onu tedirgin ederken, beni aksine rahatlatıyor, sakinleştiriyor.

"İyi niyetime inanmıyorsunuz. Yazık Kimler dolduruşa getirdi sizleri, kimlere kandınız da anlaşılabilmek mümkünken, iş buralara kadar geldi Ah bir görebilseniz, bizlerin bizden başka dostumuz yoktur. Anlaşma sağlayamazsak, hepimiz sadece kaybederiz."

21

"Kendimizi kandırmayalım, gazeteci hanım. Bizler diye bir şey yok. Her ikimiz de ne olduğumuzu biliyoruz. Ne istediğimizi biliyoruz. Misyonlarımızı biliyoruz..."

"Öyledim ya, benim sizin gibi misyonum yok," diye sözünü kesiyorum, "İz sırtınızdaki küfeyi kolayca indiremezsiniz. Benim gibi özgür olamazsınız. Gönlünüzde yatanları söyleyemezsiniz. Birilerine ağzınızdan çıkan her sözün hesabını vermek zorunda kalacağınızı unuttum. Özür dilerim, sizi zorlamamalıyım, ne de olsa bir misyonunuz var. "

"Elbette var."

"Bu misyonu anlatın bana o halde."

"Halkımın özgürleşmesi..."

"Halkı sizin ve bizim diye ayırmak doğru mu, sizce Özgürlüğü ülke sınırların içinde yaşayan herkes için istemiyor muyuz, biz kafası çalışan insanlar "

"Beni önce kendi halkım ilgilendiriyor."

"O halk benim de halkım değil mi Aynı topraklarda yaşamıyor muyuz "

"Güldürmeyin beni "

"Anadillerimiz değişik olabilir, ama aynı topraklarda iç içe asırlarca yaşabildikse Zelha... şey... Zeliha... size Zeliha diyebilir miyim "

"Diyebilirsiniz Nevra'nım... madem 'bizi' bu kadar çok seviyorsunuz." Benimle alay ettiğini anlamamazlığa geliyorum.

"İz de bana adımı hanımsız söyleyin, olur mu " Yanıt gelmeyince, devam ediyorum sözlerime. "Birbirimizle evlenebil -dikse, komşu olabildikse, çok yakın dost olabildikse,..."

"Öyle mi olduk " İzi alaylı.

"Olmadık mı "

"Olmadık."

"Doğru değil. Biz birlikte, omuz omuza Kurtuluş İzaşı verdik."

"Bunu kabul ediyorsunuz, öyle mi "

22

"Elbette. İyi niyetle her şeyi zaman içinde teker teker halledebiliriz. Ediyoruz da zaten."

"Yok canım "

"Evet."

"Neyi hallettik mesela "

"Dil sorununu çözülmek üzere."

"Bunca yıl anadilimizi konuştuğumuz için tartaklandıktan sonra."

"Ben daha geçen hafta doğudaydım.Türkçe konuşamayan kadınlarla, çocuklarla doluydu köyler.Bazı köylerde Türkçe bilen tek bir kişi yoktu. Nece konuşuyorlardı dersiniz "

"Nevra Hanım, benimle dalga mı geçiyorsunuz Ne demek istediğimi, kültürel haklarımızdan söz ettiğimi elbette biliyorsunuz. Ama sizler hep böylesiniz. Zeytinyağı gibi üste çıkmaya alışmışsınız."

"Kusurluyduk, tamam. Ama hatalarımızı düzeltmeye çalışıyoruz şimdi. "

"Adlanmıza dahi rahat vermediniz. Yıllarca istediğimiz ismi veremedik çocuklanmıza. Benim adım mesela, nüfus kağıdında, ailemin bana koyduğu isim değil, kayıt memurunun uygun bulduğudur. "

İncecik bir sızı dalıyor yüreğimi, kısa süren bir baş dönmesi geçirir gibi, çocukluğuma doğru bir gidip bir geliyorum çabucak.

"Çok saçma bir uygulamaydı. Ama geride kaldı bunlar."

"Avrupa'nın bastırmasıyla. Şu Avrupa Birliği'ne girme hayaliniz olmasaydı, sorunların hiçbir çözümü ulaşmamış olacaktı."

"İz sonuca bakın. Bu memlekette demokrasi adına, yapılara karşı çıkan insanlar, gruplar, örgütler ve partiler var. Onlara rağmen, bugün şu sözünü ettiğimiz şeyler artık serbest. Bu hiçbir şey ifade etmiyor mu "

"Elbette ediyor ama, bunca tahribattan sonra..."

"Bu tahribatta sizlerin hiç mi payı yok "

23

"Yine mi başa döndük " İzi kızgın.

"Niyetim münakaşa etmek değil ama, olaya tek taraflı bakmak çözüm getirmez ki. İnsan, içinde yaşadığı, bir parçası olduğu vatanda durmadan isyan mı çıkartır Elin güruruna uyup, sürekli ihanet içinde olursa birileri, devlet de kendini korumak için tedbirler almak zorunda kalmaz mı Haksız mıyım "

"Elin güruru diyorsunuz ama, bizi kollayanlar, özgürlüğümüz için mücadele verenler hep onlar, ne yazık ki."

"Haklısınız... da... size bir şeyi hatırlatmak isterim... ama önce 'gürur' sözü için özür dilemeliyim, ağız alışkanlığı ile söylenmiş bir kelime, öyle dini takıntılar filan hiç yoktur. Gürur yerine, 'Batı devletleri' diyelim, bu devletler, hiç kimseye kara gözü, kara kaşı için iyilik yapmazlar. Şimdi sizi kolluyor ve koruyorlarsa, mutlaka bir çıkarları vardır. Bugün kaşıkla verdiklerini, yanna sapıyla çıkarmaya çalışırlar. Onlara çok güvenmeyin Zeliha Hanım."

"Kimlere güveneyim o halde "

"Demokrasiyi yerleştirmeye çalışan yurttaşlarınıza güvenin."

"Beni buraya yurttaşlarım tıktı."

"Yanlış kararlar her ülkede alınabiliyor. Yeter ki yanlışlardan dönülebilsin."

"Burada oturup sizlerin keyfini beklemeliyim, öyle mi "

"Kimsenin keyfini değil ama yargı sürecini beklemenizde fayda var."

"İz buraya benimle kavgaya çıkmaya ya da beni tehdit etmeye gelmemiştiniz hani "

"Ben sizi tehdit etmedim."

"Ettiniz."

"Etmedim."

"Bana gözdağı vermek istiyor gibi bir haliniz var. Dilinizin altında yatan şu: İstediklerimizi yapmaz da bize kafa tutarsanız, yine yasaklar getiririz."

"Ben kim oluyorum da böyle bir tehditte bulunayım Bu ka-
24

niya nasıl vardınız sorabilir miyim " Bu toprakların insanı, hangi ırktan olursa olsun, paranoyadan nasibini bolca almış, diye düşünüyorum.

"Kimin adına konuştuğunuzu bilsem, söylerdim."

"Hepiniz böyle kuşkucu musunuz "

"Evet, çünkü biz çok çektik."

"Bu memlekette herkes çok çekti ve çekiyor. Benim tek yapmak istediğim, aramızdaki düşmanlığı değil, dostluğu pekiştirmek."

"Bir dostluğumuz mu vardı sizinle "

Gülümsemekle yetiniyorum.

"Gülün bakalım. Gülmek, elbette bana değil size düşer. Ben mağdur ve mahpusum. Biz ise haksız, güçlü ve özgürsünüz."

Gülümsememi yanlış anlamasına kırılıyorum. Kızıyorum hatta.

"Mağdur olmanız yüzde yüz haklı olduğunuzu kanıtlamaz Zeliha Bora "

İkimizin de sesleri yükselmiş, ayakta, masanın üzerinde birbirimize doğru yaklaşmış, iki horoz gibi kabarmış, kavgaya hazır duruyoruz. Gözlerimizden ateş fışkırıyor. Her ikimiz de aynı anda bağıştığımız için, pek de anlayamıyoruz dediklerimizi.

"Bizim gidin buradan, kimseye verecek hesabım yok."

"Ben hesap sormaya değil, röporta yapmaya geldim."

"Bu röporta ı yapmayacağım Gidin "

"Beni kovuyorsunuz Oysa, biz sizi hiç kovmadık. Birlikte yan yana, omuz omuza hatta iç içe yaşamak istedik. Aranızdan milletvekillerimiz, bakanlarımız, başbakanlarımız çıktı. Ordu komutanlarımız çıktı. profesörler, şarkıcılar, türkücüler, yazarlar, düşünürler, onca yokluğa, yoksulluğa rağmen, nice zenginler, hatta mafya babaları da çıktı içinizden. Bizim için değişik bir halk bile değildiniz. Biz 'biz'diniz. Biz böylesine her şeye sahip olabileceken, neden bölünmeye çalıştınız, Zeliha "

"Önce şunu kafanıza sokun, bu topraklar sadece sizin değil,

25

bizim de. Bu yüzden sizi kovmadık, demeyin bana. Kendi toprağımızdan kovulacak değildik herhalde, bu bir. İkincisi, biz, 'siz' olmak istemedik hiç. Biz, 'biz' olmak istedik."

"Bizimle bizim ne farkımız vardı ki Değdi mi onca genç insanın hayatına Yakılan boşaltılan köylere, sönen ocaklara değdi mi "

"Dilimi konuşma ve yazma hakkımı kazandımsa, değdi "

"Teröre başvurmadan da kazanabilirdiniz bu hakkı. Girdiğiniz gün istismar ettiğiniz mecliste kazanabilirdiniz."

"Nevra Hanım... biz anlaşılamayız. Bu görüşmeyi burada bitirelim."

"Biz anlaşabiliriz. Biz anlaşmaya mecburuz. Hele siz ve ben, birbirini seven iki kişi, iki dost anlaşmaya mecburuz."

"Dost olduğumuz, birbirimizi sevdiğimiz de nereden çıktı, şimdi "

İskemlesini iterek ayağa kalkıyor Zeliha Bora. Ben de yerimden firhyorum ve ondan önce vanyorum kapının önüne, çıkmasını önlemek için. Bizim kapıya verip kollarımı iki yana açıyorum.

"Çekilir misiniz önümden Bu görüşmeyi bitirmiş bulunuyorum Nevra Hanım."

"Zelha..."

Eli kapının tokmağında, öylece donup kalıyor bir an,

"Gitme Zelo, lütfen gitme "

Hayalet görmüş gibi, bembeyaz oluyor yüzü. Düşmemek için duvara yaslanıyor.

"Adım hiçbir şey hatırlatmıyor mu sana Biz dosttuk, arkadaştık."

Biz bu toprakları ve yine çok kızgın bakıyor yüzüme, "Asla değildik. Ve hiç olmayacağız. Çekilin de çıkayım. Bağırmanın beni"

Kollarımı iki yana açmış, hıçkık vermiyorum ona.

"Zelha, yüzüme dikkatli bak. Gözlerime bak. Çocukken saç-

26

lanm bu renk değildi. Kumraldı. İki uzun örgüm vardı. Annem kırmızı benekli kurdeleler takardı uçlarına. Onları sana bırakmıştım Zeliha'dan ayrılırken."

Yüzündeki kızgın ifade şaşkınlığa dönüşüyor. Gözlerimin içine bir süre dikkatle bakıyor.

"Tavşanımı da bırakmıştım sana, beni unutmayasın diye." "Nevoü "

"Nevo, yaa Nevra Leventoğlu... kaymakamın kızı."

Bir anda kollanndayız birbirimizin. Birbirimize sımsıkı sarılmış, tek vücut olmuş sallanıp duruyoruz kapının önünde. Benim gözümünden akan yaşlar onun omuzuna damlıyor. Yüzünü göremiyorum, ama ince bedeninin sarsılmasından seziyorum onun da ağladığını. Ellerim saçlarını okşuyor... ağlaşıyoruz kucak kucağa, az uzaklaştırıyor beni, yüzüme bakıyor yaşlı gözleriyle, gülmeye başlıyoruz bu kez. Yanaklanmıza yaşlar dökülürken k   ağlıyoruz, k   gülüyoruz, öyle sarmaş dolaş, ayakta.

27

NEVO İLE ZELO

Kollanndayız birbirimizin. Birbirimize sımsıkı sarılmış, tek vücut olmuş sallanıp duruyoruz arabanın yanında. Gözyaşlarını arkadaşımın saçlarına damlıyor. Yüzünü göremiyorum, ama ince bedeninin sarsılmasından seziyorum onun da ağladığını.

"Haydi çocuklar, veda faslını tamamlayın, trene yetişeceğiz," diyor babam.

"Baba, Zelha'yı da alalım ne olur."

"Bırakırlar mı onu hiç "

"Bırakırlar baba."

"Kızım ben senden ayrılır mıyım ki Zelha'mn anası ondan aynisin," diyor annem.

"Onun tek bir annesi yok ki. Bir sürü annesi var."

28

"Daha iyi ya işte... biri bıraksa diğeri bırakmaz. Yürü haydi, treni kaçıracağız."

Annemden yüz bulamayınca yine babama dönüyorum son bir umutla.

"Köyünde kalırsa, okula gidemeyecek. Eğer bizimle gelmezse, onu evlendirirler."

"O daha on yaşında.    malama kuzum."

"Zelha'mn çiftliğindeki kızları hep küçükken evlendiriyorlar, bilmiyor musun baba "

Babam yumuşak hareketlerle bizi birbirimizden ç  y  r.     larını okşuyor Zelha'mn,

"Daha çok var onun evlenmesine," diyor, "Mektuplaşırsınız sık sık. Bir derdin olursa, bize yazarsın e mi kızım

   n her zaman bizim de kızımızsın.    ni asla unutmayacağız."

Valizlerin, denklerin kamyonetin kasasına yüklenmesi ta-Inamlanıyor. Kaçınılmaz an yaklaştığı için boğazıma bir yumru oturuyor. Oysa o ayrılık anını uzatmak için, elimden geleni yapmışım. Tam üç kere    şim var bahanesiyle eve geri dönmüşüm, peşimde Zelha'yla. Evde tekrar tekrar kucaklaşmışız. Birbirimize kar  şılıklı sözler vermişiz. Annelerinin topladıkları dağ kekikleri kese k    tlarına doldurulup, işledikleri oyalarla, ördükleri patiklerle birlikte anneme verilmiş, ayrılık armağanı olarak. Kader Ana'nın bazlamaları yolluk niyetine, babamın itirazlarına rağmen, zorla arabamızın бага ına konmuş. Geçen yaz andarma   avuşunun   ektiğı fotoğraflarımız son anda ayaküstü aramızda pay edilmiş. Bir gece önce,   rg  lerimden s  k  p ona verdiğim kırmızı puanlı kurdelelerimi kendi örgülerinin ucuna bağlamış Zelha. Ayaklarına babamın geçen bayramda her ikimize de bir örnek aldığı rugan ayakkabıları giymiş.    n kez sarılıyoruz birbirimize.

"   ni hiç unutmayacağım," diyorum, "benim can arkada-şımsın. Kan kardeşimsin."

29

"   n de benim," diyor Zelha, "sık sık yazacaksın bak    z "

"   z "

"Haydi bin arak ş   arabaya," diyor babam, kolumdan tutmuş   ek  ştiriyor beni.

Aynılıyorz birbirimizden. Burnumu   eke   eke kamyonete tırmanıp, annemin yanına yerleşiyorum, tavşanımın kafesini ba-caklanmın arasına koyuyor Abbas Efendi. Tam kapıyı kapatırken bağınıyorum, "Durun Durun Durun "

"Yine ne var "    alıştırdığı motoru lahavle çekip durduruyor ş  f  r.

Arabadan iniyor, uzanıp tavşanın kafesini alıyorum yerden.

"Zelo,      in'i sana bırakacağım."

"Bak bu çok iyi bir fikir. Neden daha önce düşünmedik," diyor, tavşandan kurtulduğuna sevinen, karnı burnunda annem.

"   n bana her hafta yazarsın tavşanımın neler yaptığını, c mi "

"Benim yazım güzel değil ama, seninki gibi."

"Olsun. Yaz yine de."

"Yazanm Nevo, yazarım."

Aynı laflan kim bilir kaç kez söyledik birbirimize, aynı sözleri defalarca verdik.    n bir kere daha kucaklaşıyoruz. Bizi geçirmek için toplanmış olan kalabalığın alkışları arasında nihayet d  z  l  yoruz yola.

Arkamızdan kova kova su döküyor kadınlar. Ben yan pencereden sarkıp el sallıyorum ve boğazımı yırtarcasına bağıyorum,

"Eze te tu car i bir nekim, Zelo (seni hiçbir zaman unutmayacağım)"

Zelha, gözpınarlarında yaşlar, burnunda sümükler, elinde tavşan kafesi, örgülerinde puantiye kurdeleler, ayağında yanm numara büyük ruganlar, ince bacaklarında pazen pantolonu, sıranda yeşil- turuncu çizgili yün hırkasıyla giderek küçülürken, ruhu benden kopamayıp, arabamıza doğru akıyor. Beş yıldan

30

beri, bir ferdi olduğu kaymakam ailesinin onda oluşturduğu yaşamı algılama değişikliğinin; örneğin okula gitmek, kendi seçeceği, seveceği kişiyle evlenerek kumasız yaşamak gibi özlemlerin yüreğinde filizlenmeye başladığının henüz farkında değil. Ben ise çocukluğumun tüm masumiyetiyle hissediyor hatta biliyorum, içimden bir parçanın kopup Çarıcadam'da kaldığını. Doğanın, insanın ve hayvanın birbirine bu kadar yakın ve iç içe, insanların böylesine yalın ve ilişkilerin çıkarsız olduğu bu coğrafyayı dünyanın başka hiçbir yerinde bulamayacağımın, garip bir önsezi ile, bilincindeyim. anım acıyor bu yüzden.

"Haydi arak, otur yerine, sarkma dışarı, camını kapat," diyor babam, "daha çok arkadaşlar edineceksin gittiğin yerlerde. Her birinden ayrılırken bu hale geleceksen, işimiz iş "

Çocuk yüreğimi, Çarıcadam'da bırakarak gidiyorum. Göz-yaşlarım hiç dinmiyor taa istasyona varıncaya dek. Bizim yanımızda ağlamamaya çabalayan Zelha ise, sonradan duyduğumuza göre, araba gözden kaybolunca zılgıta başlamış. Hiç susmamış, kuş gibi ötmüş, incecik sesi kısılana kadar.

Uzun bir süre hiç konuşmadan, el ele oturuyoruz. Her ikimiz de, mevsimine göre toza ve çamura bulanarak kırdaki keçi, kuzu, sincap ve kelebek peşinde koştuğumuz, dere kenarında-ki sazlığın içinde, doğaya kaşıp birer yeşil ota dönüştüğümüz günleri düşünüyor olmalıyız. Çessizliği ben bozuyorum,

"Biliyor musun Zelha, ne zaman daralsam, sıkılsam tıpkı kayan yıldızlar gibi, akıp akıp Çarıcadam'a giderim hayalimde. Oraları düşününce içim ferahlar. Rüyalarımda ise seninle peş peşe koşturur dururuz dere kenarında. En huzurlu en derin uyku-larımdır onlar. İyi ki babamı görevi başında beş yıl unutmuşlar orada."

"İnsan o kadar uzakta olursa unutulur elbette."

Zelha'nın kozalak toplamaktan, ağaca tırmanmaktan pütür-leşmiş çocuk ellerinin kaba dokusunu boşuna anyorum. Şimdi

31

avucumda tuttuğum el, yumuşacık. Çal elinin işaret parmağına bakıyorum, elini çevirerek.

"İzi kalmadı," diyor, "siz gittikten birkaç ay sonra kayboldu gitti."

"Hatırlar mısın, ne kadar telaşlanmıştı annem, tetanos olacağız diye "

"Boşuna telaşlanmış. Olmadık işte."

"Çenin analarından biri bal çalmıştı parmaklarımıza."

" evahir Ana... o bilirdi bu tür işleri."

"Ne akılmiş ama bizimki de, iğne dururken, parmaklarımızı çiviyle delerek kan kardeş olmaya kalkmak "

"Kardeşliğimiz sıkı tutsun diye çiviye tercih etmiştik, unuttun mu Hiç ayrılmamak için."

"Bir hikmeti olmalı Zelo... bak bunca yıl sonra yine buluştuk işte."

Kendimi tutamıyor, elimi uzatıp saçını okşuyorum çocukluk arkadaşımın.

"Beni bilerek mi geldin buraya ," diye soruyor Zelha.

"Bilmiyordum desem yalan olur ama, yine de içimde bir kuşku vardı. Televizyon görüntüleriyle fotoğraflar yanıltabiliyor insanı. Çayadın, aşiretin değişik. Onun için, yüzde yüz emin olamıyordum. Kaç kere uzun uzun çocukluk resimlerimize bakıp, senin büyümüş halini hayal etmeye çalıştım. Birlikte çekilmiş bütün resimlerimizde aksi gibi koskocaman gülmüşsün, gözlerin çizgi gibi çıkmış. Çoğu fotoğrafta ön dişlerin de yok, üstelik. Yan yana koydum gazetedeki fotoğraflarınla ben-dekileri, yine kesinlikle emin olamadım. Nasıl olayım, bir ömür geçti aradan. Değişmişsin Zelha, saçının rengi açılmış, kızıla çalmış. Oysa simsiyahtı saçların. Nasıl imrenirdim pırıltısına. Çayadın değişmiş, aksanın değişmiş, boyun poşun değişmiş. Ama gözlerin... gözlerin hep aynı kalmış. İçeri girdiğin an tanıdım seni."

"Neden hemen söylemedin "

32

"Nutkum tutuldu. Nasılsa söyleyecektim sonunda... ya sen... sen beni hiç tanımadın ya "

"Hayır Hiç Nasıl tanıyamadım yahu, yuh olsun bana " "Ben senden daha çok değişmişim demek, yılların içinde." "Tombul tombuldun. Çopa gibi incecik olmuşsun." "Çopa gibi olan sendin oysa. Benden bir hayli uzundun üstelik."

"Ama bak, beni geçmişsin Nevo. Baban iyi sulamış seni. Çahi, annen baban nasıllar Hayattalar değil mi "

"Babam çoktan emekli oldu, Urla'da yaşıyor. Annemi geçen yıl kaybettim."

"Ne diyorsun Neden " Gözlerine yaşlar doluyor Zelha'nın. "Malum hastalık işte "

"Ne kadar genç ve güzel bir kadındı annen. Bak bunca yıl geçti, onu ilk gördüğüm günü hiç unutmadım. Çabahın köründe, anamla birlikte kamyonete bindirilip ilçeye yollanmıştık. Çizin eve vardığımızda kapıyı

annen açtı, pembe bir sabahlık giyiyordu. Kolları uzundu, omuzlarına düşüyordu... gözleri yemyeşildi. Ben o güne kadar hep esmer insan görmüşüm köyde. Gözlerime inanamamıştım. İçimden saçlarını, tenini ellemek gelmişti."

Ben de Zelha'yı ilk gördüğümde gözlerime inanamamıştım. Bir çift gözün ve saçın nasıl bu kadar siyah ve parlak olabildiğine, çocuk yaşına rağmen şaşırıp kaldığımı, bugün bile hatırlıyorum. İnce bacaklarında siyah uzun çoraplar, ayaklarında pabuçlarının üzerine geçirdiği koyu gri, lastik şosonlar, üzerinde de uzun etekli parlak kırmızı kadifeden bir elbise vardı. Belli ki en şık giysisini seçip giymişti, Kader Anasıyla birlikte gelirken evimize. Şosonlarını kapının dışında, siyah ayakkabılarını holde çıkartmış, annesinin uzattığı el örgüsü patikleri geçirmişti ayağına. Kader Ana bir çift örgü patik de bana uzatıyordu. Yan gözle bakmıştım kızın ayağındakilere. Kız annesine anlamadığım

33

dilde bir şeyler söylemişti, annesi de bana kızın patiklerini isteyip istemediğimi sormuştu. Başımı sallamıştım, hayır anlamında. Bana verdiği patikler hem yepyeniydi hem de en sevdiğim renk olan mavinin tonlarıyla örülmüştü.

Annem, "Bak Nevra, bu küçük kızın adı Zelha'ymış, seninle oynamaya geldi, yalnız başına sıkılmayasın diye. Haydi tut elinden odana götür ve ona oyuncaklarını göster," demişti. Kıpırdamadan durmuştum annemin eteklerine saklanarak. Karşımdaki kız, daha önceki arkadaşlanma benzemiyordu.

"Hadisene kızım."

Benim kımıldamadığımı görünce, küçük kız yanıma gelmiş, yavaşça elimi tutmuş, yine o tuhaf dilde bir şeyler söylemişti bana.

"Nave min Zelha."

"Ne dedi " diye anneme sormuştum.

"Adını söyledi. Kız de söyle."

"Nevra."

Bembeyaz dişlerini göstererek gülmüş, yine bir şeyler söylemişti.

"Şimdi ne dedi "

"Haydi odana gidek kardeş, dedi," diye tercüme etmişti Kader Ana.

"Bu nece konuşuyor böyle "

"O kendi dilini konuşuyor. Oynarken, öğrenirsiniz birbirinizin lisanını," demişti annem.

"He ya " demişti Kader Ana.

Büyülenmiş gibi, kızı odama götürmüş, odamda, bütün oyuncakları önüne sermiştim. Renk renk elbiseleriyle sarı ve kırmızı saçlı bebekler, bir bebek beşiği, bir bebek arabası, küçük bir fırın, mutfak gereçleri, hatta bir minyatür ütü ve ütü tahtası. Hepsini teker teker evirip çevirmiş, kendi dilinde bir şeyler söyleyip durmuştu Zelha. En çok da bebeklerin kendininkilerden çok farklı olan modern giysilerini incelemişti. Sonra bir oyun

34

kurmuş, elleri kollarıyla anlatmıştı bana. Biz ikimiz anneler olmuştuk, bebekler de çocuklarımız. Bebeklerin isimleri üzerinde kısa bir anlaşmazlık yaşamıştık. Benim bebeklerime verdiğim isimleri beğenmemişti. Yine vücut diliyle anlaşmıştık sonunda. Bebeklerin isimleri olduğu gibi kalacak, ama oyunun akışını o tayin edecekti. Mesela; sofrayı benim gibi küçük masanın üzerine değil de yere yaydığı örtünün üzerine kuruyordu. Benim yemek niyetine hazırladığım yaprakları ve dalları birkaç kere ben yerden masaya, o ise 'Na, na,' diyerek masadan yere taşımıştı. El, kol hareketlerimizle yetinemeyip, anlaşmazlığa düştükçe bir koşu Kader Ana'ya gidiyorduk.

"Kurdiya 'masada yenir' çi ye "

Kader Ana ona, masada yenir'in Kürtçesini söylüyor, bana da, onun dediklerini Türkçeye çeviriyordu. "Yemek yerde yaygı üzerinde yenir, diyi."

Bir süre sonra, benim kim bilir kaçınıcı "Yemek masada yenir" ikazıma, "Hayır, hayır, hayır Yemek yerde, na, li erde... " diye, Kürtçeyle kanşık bir Türkçeyle itiraz etmişti ve ben pes ederek, masaya kurduğum sofrayı yerdeki yaygıya indirmiştim. O benden daha çabuk öğreniyordu bir başka dili. Ben, benden çok farklı bu küçük kızın saçlarının ve gözlerinin siyahından fış-kıran ışığın büyüğü altına girdiğim gibi, bana yabancı ve ilginç gelen dünyasına da girmeye hazırdım. O ne yapmamı işaret ediyorsa, hemen yapıyordum. Bebekleri göğsüme dayayıp güya emziriyor, kaşıkla ağızlarına mama veriyor, kucağımda uyutuyor, yan yana yatıp üstlerini örtüyordum. O, ben onun emirlerini yerine getirirken, yatağıma oturmuş, hareketleriyle beni yönlendiriyor ve hiç durmadan kendi dilinde bir şeyler anlatıyordu.

Günün sonunda, annem de aynı benim gibi, Kader Ana'nın sevk ve idaresine boyun eğmişti. Tıpış tıpış yürüyüp yatağına girmiş, Kader Ana önüne ne koyduysa yemiş, akşama kadar yatağından çıkmamıştı. Çünkü bu ana-kızın tavırlarında ya da sesle-

35

rinde, insanları kendilerine boyun eğdiren bir sihir vardı. Akşamüstü eve döndüğünde, heyecanla tekmiil vermişim babama, "Bugün, evimize gelen hizmetçinin kızı Türkçe bilmiyor baba, ama yine de onunla evcilik oynadık, çok eğlendim," demişim.

"Kader Hanım hizmetçi değil," demişti babam, " O annene yardıma geliyor, annen rahatsız olduğu için."

"Annem hasta mı, baba "

"Hasta değil, ama yorulmaması gerekiyor. Bir süre ev işlerini Kader Hanım yapacak." Çonra da anneme dönmüş, "Aman Nermin, gözünü seveyim dikkat et, çevrede Kader Hanım'ı hizmetçi zannederlerse, çok ayıp olur," demişti, babam.

" ara vermeyecek miyiz Kader'e " diye sormuştu annem, hayretle.

"Ne kadar ısrar ettimse de Çadık Ağa'ya kabul ettiremedim. Biz de çocuğun üstüne başına bir şeyler alır, anasına da münasip bir hediye veririz," diye yanıtlamıştı babam. Ben ücretli, ücretsiz ya da gönüllü yardımcı farkını idrak edebilecek bir yaşta değildim o yıl. Ama sonradan öğrenmişim; annem ölü doğan sekiz aylık bebeğini dünyaya getirirken çok kan kaybettiği için, doktorlar kesin istirahat tavsiye etmişler, babam da ağadan evimize yardıma gelebilecek, güvenilir, ev işi bilen birini önermesini rica etmişti. Çadık Ağa, kaymakamın hanımına kendi evindeki kadınlardan birinin yardımını uygun görmüştü. Bu teklin elbette kabul etmemişti babam, ama ağa ısrarcıydı. Çiftlik bütün gün çene çalan kadınlarla ve oradan oraya koşuşturan çocuklarla kaynıyordu. Kadınlar sundurmada birbirleriyle dalaşacaklarına, içlerinden biri anneme yardıma geliverirdi. Kader Ana'nın iyi kötü biraz Türkçesi, biraz da ebeliği vardı. Zelha ise bu paketten benim şansıma çıkan ikramiyeydi. Çakin, sessiz evimize renk ve neşe katmıştı anneme yardıma yollanan aşiret kadınıyla küçük kızı.

O yılın sonbaharında, Türkçeyi söken Zelha'yla birlikte okula başlamıştık. Babam ağaya Zelha'yı> köyündeki tek derslikli okul yerine, ilçedeki okula kaydettirmesi için ısrar etmiş, böyle-

36

ce aynı sınıfa kaydolmuştuk. Zelha, hafta içleri benim odamda yatıyor, hafta sonları anasıyla birlikte köyüne gidiyordu. Havalar ısındıktan sonra, hafta sonlarında beni de götürmeye başlamışlardı çiftliğe. Önceleri günübirlik gitmişim. Derken yatıya da kalmaya başlamışım. Köyde o kadar mutlu oluyor, öyle çok eğleniyordum ki, annemle babam gitmeme itiraz edemiyorlardı. Kader Ana, Zelha ve ben, yatılı okul öğrencileri gibi, cuma günleri okul sonrasında köye iniyor, pazar akşamları eve dönüyorduk. Bana sadece bir arkadaş değil, çiftlik yaşamını en ince ayrıntılarıyla önüme seren, bozkın, bayın, dereyi, ağacı, doğayı, doğayla tek vücut olmayı, yer sofrasını, yer yatağını, kumayı, babaların birkaç eş, çocukların birkaç ana sahibi olabileceğini, her bir ananın öz ve üvey çocuklarını, her bir çocuğun da değişik analarını farklı sevgilerle sevebileceğini öğreten, has dostluğu, katıksız mutluluğu ve aynlık acısını tattıran, kâh ibret aldırان, kâh imrendiren bazen de halime, konumuma şükrettiren bir yol gösterici olmuştu Zelha

Tekrar sarılıyoruz birbirimize.

"Bir erkek kardeşin olmuştu..."

"Orhan Doğumunu yazmıştım sana."

"Nerede o şimdi "

"Amerika'da yaşıyor. Mektuplanmı yanıtsız bırakmasaydın, kopmazdık böyle, başımıza gelenlerden haberdar olurduk. Niye mektuplanmı yanıtlamadın Zelha "

"Yanıtlamaz olur muyum Çeninkileri alır almaz, hemen cevap yazardım sana."

"Yalancı "

"Bir süre yazamamıştım Nevo... tavşan öldükten sonra. Günlerce elim varmadı yazmaya. Ne diyeceğimi bilemedim. Çonunda ağlaya ağlaya yazmıştım, oturup."

"Ben de çok ağlamıştım öğrenince. Damdan düştüydü değil mi "

37

"Çölü, dama çıkarmış kafesiyle. Damda kafesi açmış. Aşağı düşmüş hayvan. Çölü hep yarım akıllıydı, hatırlar mısın Hiç akıllanamadı zati." Gülüyor Zelha, "Ama ne dayak yediydi benden, tavşana sahip çıkamadığı için "

"Ne tuhaf, tavşan bizi bağlayan müşterek çocuğumuz gibiymiş meğer. O gidince irtibatımız kopmuş."

"Hiç de değil. Tavşandan sonra da yazışmıştık."

"Biz Urla'ya tayin olduktan sonra, senden mektuplar kesil-di-ydi. Yaz tatillerinde yanıma gelesin diye kaç mektup attım sana."

"O mektupları almadım ben. Çakladılar zahir."

"Yaa Neden "

"İlkokulu bitirmeyi çok istedim ama, biliyorsun dördüncü sınıf yoktu bizim köyde. İlçeye de yollayamadılar beni. Çen beni kıskırtırsın da yanınıza gelmeye kalkarım diye saklamışlardır mektupları, analarım."

"Amcan babama söz vermişti seni okutacağına dair.."

"Ne bakıyorsun o sözler sen. Kim tutar köylük yerlerde o tür sözleri. Benden başka kız da yoktu köyde okumak isteyen. Çaresiz evde kaldım o sene. Bağa, bahçeye çıktım analarımla, meyve topladım."

"En üçüncü sınıftan sonra okumadın mı, yani "

"Okudum. İlkokulu bitirmek için dışardan sınavlara girdim. O kadar da küçümseme beni, bir diplomam var yani."

"Eni küçümsemek mi Tanıştığımız andan beri sana hep hayranlık duymuşumdur Zelo."

"Atma kız. Neden ki "

"Çok zekiydın de ondan. O yaşta bile anlamışım sendeki cevheri."

"Eh, anlayabildiğine göre, bir cevher de sende varmış demek ki... Nevo, zekmek güzellik müzellik hiç bir işe yaramıyor. İnsanda şans olmalı, şans. O da bende yok."

"Bende de var sayılmaz, canım."

38

"Hem de bu güzelliikle Tevekkeli değil koca ninem hep 'Allah insana çirkin şans versin', der dururdu... Yüzüne bakılmaz bir şeyler olaydık, şansımız açık mı olurdu acaba "

"Şansımız açık olur muydu bilemem ama, ne olurdu biliyor musun, kendimizi beğendirmek için olağanüstü çaba gösterirdik. Bu da başanya kapı açardı."

"Ben olağanüstü çaba gösterdim de ne oldu "

"Ne zaman "

"Şiyar'la... kocamla yani, Ankara'ya taşınınca, ortaokul diplomasını da alayım bari dedim. Görecektin Nevo, koskoca kadın, ne çalışma ne çalışma... Çocuklar okuldan gelir, ben de onlarla birlikte derse otururum... onlar sınava çalışırlar, ben de sabahlarım, elimde tarih, coğrafya kitaplarıyla. Bir matematiğe pek basmazdı kafam... Şiyar özel hoca tutmuştu. Bir yandan çok utanırdım, hocadan bile utanırdım. Kadın, aklın nerdeydi de bugüne kadar bekledin okul bitirmek için, demezler mi insana... öte yandan azmetmişim bir kere, kafama koydum ya, illa da başaracağım. Neyse sonunda aldım diplomamı..."

"Lakin üniversiteyi de bitirdim deme " diye atıldım.

"Yok, insaf artık "

"Ende bu sebat varken onu da yaparsın Zelo."

"Şimdi diplomayla filan uğraşacak zamanım yok benim. Başka işlerim var."

"Ahi, neler yapıyorsun bütün gün, anlatsana."

"Yazışmalarım var. Bana gönderilen mektupları okuyorum. Öğünü yanıtlıyorum. Okumam gereken sürüyle kitap var.Günde en az iki saat okumaya çalışıyorum. Ama diğer işlerin çokluğundan, bazen okuyamıyorum." "Diğer işler mi "

"Teşkilatla ilgili şeyler oluyor..."

"Baksana, burada bile tam mesai yaptığına göre, çabaladım da ne oldu deme "

39

"Yani şu anlamda söyledim; diplomaların yaşamım üzerinde bir etkisi olmadı."

"Ne etkisi olabilirdi ki "

"Ben hep öğretmen olmak isterdim mesela."

"Doğru yahu Haürladım şimdi. Oynarken hep ben öğrenci, sen öğretmen olurdun. Bir türlü bırakmazdın ben de kırk yılın birinde öğretmen olayım."

"O nedendi biliyor musun

"Nedendi "

"Ben senden daha uzundum da ondan. Öğretmenler öğrencilerden büyük olur."

"Üniversitelerde değil ama."

"Kız ben üniversiteler nasıl olur, ne bileyim o yaşta "

"Öğretmen olmak istiyorsan hılabilirsin Zelo."

"Artık istemiyorum. Beni bekleyen başka işler var şimdi."

"Ana bir şey söyleyeyim mi, aslında sen sadece öğretmen değil, her ne olmak istiyorsan olursun. Hem akıllı hem de sabırlısın çünkü."

"Teşekkür ederim."

"İltifat olsun diye söylemiyorum."

"Biliyorum."

"Hazır burada kitap okuyacak vakit buluyorsun, bir açık üniversiteye yazılabilirsin, senin ilgini çeken bir fakülteye."

"Açmalama Nevo."

"Niye saçma olsun Bence ilki ve ortayı dışardan bitirmek çok daha zor bir iş. Onları yapabildinse, üniversiteyi haydi haydi okursun. Yap vallahi. Nasılsa bütün gün okuyorum diyorsun."

"Benim gibi bölücülük suçuyla hapis yatanlar memur olamazlar, unuttun mu Ayrıca ben hayat üniversitesinden mezunum, Nevo. En değerli üniversite odur. On beş yaşında girdim o fakülteye ben, hılabiliyorum. rofesör olacağım yakında."

Öyleyecek söz bulamayınca, kalktım yerimden, sandalyelerden birinin üzerine bıraktığım çantamdan çakmağımı çıkarttım, iki sigara yakıp birini Zelha'ya uzattım. İtiraz etmeden aldı. Bu kez geçip karşısına oturdum. Çakmağı eline alıp inceledi,

"Bunu ru sanmışlardır aramada. Çakmak olduğunu fark etselerdi, bırakmazlardı."

"Hay Allah Hoşuna gittiyse sende kalsın. Kullanırsın."

"Yok yok, olmaz."

"Benden sana bir yadigah olsun." Uzattığı çakmağı, ona doğru yuvarladım. İtiraz etmedi, alıp cebine koydu Zelha, "Külünü nereye silkeceğiz " diye sordu, etrafa bakınıp kül tablası arayarak. Çocukken de titizdi böyle. Benim hiç aldırmadan yerlere döktüğüm ekmek, bisküvi kırıntılarını toplardı dizlerinin üstüne çöküp.

"İlk yere Zelha, yerler taş nasılsa," dedim. Bir iki nefes çektik sigaralarımızdan hiç konuşmadan. Önce ben, "Çok mu erken evlendirdiler seni " diye sordum.

"Onlar evlendirmediler Nevo, ben kaçtım."

"Yapma ya Kime kaçtın "

"Alişan'ı hatırlar mısın, Alişan'ı "

"Dere kenarında oynadıklarımızın arasında var mıydı "

"Olmaz mı Hatırlasana, ben dereye düşmüştüm de peşimden suya atlamıştı."

"Hani şu uzun oğlan, çakır gözlü..."

"O işte. Ama büyüdüğünde çok yakışıklı olmuştu, bir görecektin "

"İzin çiftlikte, taa o arkadaki saman damlı evde otururlardı, değil mi "

"Doğru. Babası bizim yukarı tarlalara bekçilik ederdi. Ona kaçtım işte. "

"Korkmadın mı kız vururlar seni diye, nasıl kaçtın Ne cesaretle "

"İnsanın o yaşlarda gözü kör oluyor Nevo. On beşime yeni

41

basmıştım. Evdaliydım. Çok yalvardım amcama Alişan'a vermesi için .Vermem dedi."

"Neden "

"Alişan beni param için isteyesiymiş, param varmış gibi Babasız kızın parası mı olur Aşiret kızımı ya... param olmasa şanım olurmuş, öyle dediydi amcam. Vermedi sevdiğime. İlle de onun istediği biriyle evlenecekmişim."

"Anaların arka çıkmadılar mı sana "

"Karı kısmının lafı mı geçer oralarda, hele de kocası olmayınca. Anam çok yalvardı amcama. Nuh dedi peygamber demedi amcam. Zengin yere verecek beni, başlık alıp sebeplenecek, bütün derdi oydu aslında."

"Çünkü ihtiyacı varmış gibi başlık parasına. Nasıl kaçtan "

"Hiç sorma. Kolay olmadı. Amcamın beni vereceği adamı gördükten sonra, Alişan'a kaçalım diye ben tutturdum. Adam benden çok büyüktü, kocaman bir burnu vardı, azıcık saç kalmış kafasının iki yanında, onlara da ak düşmüştü. On beşime bastığım yaz, bizim çiftliğe, eli kolu hediye dolu, ziyarete geldi. Analarım kumaşlar, terlikler, bana bilezikler getirmişti. Kahve ikramını bana yaptırılar. Kahvesini vermek için yaklaştığımda leş gibi tütün kokusu geldi burnuma, tiksindim. Üstüne başına sinmiş koku. Ağara tablası gibi kokuyordu mübarek. Akşam anama söyledim koktuğunu. 'Erkek kısmı öyle kokar,' dedi anam. Dedem, amcalarım öyle kokmuyorlar ama, diye tepindim. 'Çen onların kokularına alıştın, kocaninkine de alışırsın,' dedi. Anamı yu-muşatamayınca, evahir Ana'ya gittim, Lâti Teyze'ye gittim. Hepsı kumaşlarından, terliklerinden memnun kalmışlar ki kimseden yüz bulamadım. Analarımın benden yana olmayacaklarını anladım. Beni belki sadece Makbule Anam anlayabilirdi, çünkü onun yaşı çok gençti, ama o da çiftlikte kalmıyordu artık. Kaçmaktan başka çarem kalmamıştı. Alişan da askere çağırılmıştı. Ay sonuna kadar teslim olacaktı. Düşündük ki, o askerdeyken kaçarsam, onu vurmaya kalkmazlar. Başkasına kaçtım zannederler. "

42

"Neden öyle zannetsinler ki "

"Alişan o sırada askerde ya, beni ranzanın altında saklayacak hali yok herhalde..."

"Doğru."

"Anama da, 'beni zorla evlendirmeye kalkarsanız, kaçanm, büyük şehirlere gider, iş bulur çalışırım, beni arasanız da bulamazsınız,' dedim. 'Okumayı yazmayı söktün diye adam mı oldun sanıyorsun, ne işi yapacaktıydın sen, orospu mu olacaksın,' dedi anam. 'Hizmetçilik yaparım, çocuk bakarım,' dedim. Hedef saptırıyordum aklımca. 'El kapılarında hizmetçilik edeceğine, kocanın evinde hanımlık etsene,' dedi. Beni isteyen adam zengin biriymiş. Çok da iyi başlık veriyormuş. 'Yakma beni anam, üç baş öküz için,' dedim. 'Üç baş öküzü ben seni değil kapıdaki çoma-n vermem,' dedi anam. 'Kızım, elini ayağını öpeyim delilik etme, bak adam hem arazi veriyor hem altın,' dedi. 'Amcalarına el açacağımıza kendi dünyalığımız olur,' dedi. 'Çen de evini bilirsin ben de,' dedi. Meğer çiftlikten ayrılıp, benimle gelmeyi düşünmüş. Koca ninenin pençesinden de çenesinden de kurtulacak zavallı anam. 'Başımızda bizi kollayacak bir erkeklerimiz olur, baban öldüğünden bu

yana kimimiz kimsemiz yok,' dedi. Nasıl yoksa, nerdeyse elli kişiyyiz çiftlikte. 'Ben çalışır, bakarım sana ana,' dedim. 'Kadın kısmına evinde oturmak yaraşır,' dedi. 'Niye çalışmama karşı çıkıyorsun, sen de iş tutmadın mıydı kaymakamın kapısında,' diye sordum. 'Aynı şey mi o,' dedi anam. 'Ne farkı var ki, hizmetçi hizmetçidir,' dedim. Anamın tokadı balyoz gibi patladı suratımda. On iki yaşımdan sonra hiç dayağını yememiştim. Bir ağnma gitti Nevo, anlatamam sana. Ağlayarak odama kaçtım. Üç dört gün bir lokma yemek koymadım ağzıma. Ğadece Hedi-ye'nin gizli gizli getirdiklerini yedim. Alişan'a da haber yolladım, ne yapacaksa yapsın yoksa canıma kıyacağım, diye. Kıyacağım filan yoktu, ama elini çabuk tutsun istedim Alişan. Askere gittikten sonra, ben analarımın amcalarımın baskısına karşı koyamaya-bilirdim iki yıl boyunca. Kaçışımızı hızlandırdım, anlayacağın."

43

"Ğendeki de iyi cesaret."

"Gençlik işte..."

"Alişan askerdeyken sen ne yaptın Zelo Ğahi, çocuk filan mı baktın "

"Yok camım Alişan'ın dayılarından biri Mersin'e yerleşmişti. Önce Mersin'e indik, üç gece birlikte kaldık dayının evinde. Korkudan pencereden dışarı bile bakamadık. Ğonra o askere gitti, ben de dayının evinde oturup, onun dönmesini bekledim."

"Dayı... iyi davrandı mı sana... yani... ne bileyim..."

"İlahi Nevo, neler düşünürsün Dayının benim yaşlarımda üç tane kızı vardı. İkisi okula gidiyordu. Biri evdeydi. Ben evdeki kızla ev işlerine yardım ettim. Bana iyi davrandılar. Allah onlardan razı olsun."

"İyi de, nasıl kaçabildin evinden Zelo Ğızın çiftlik silahlı adam doludur."

"Şansımız yaver gitti... Yaz başıydı, Ğirmelilerin kızı evleniyordu, kına günü vardı bağ evlerinde. Bütün çiftlik davetliydi. Bir gün öncesinden sancılanıp, ishal olmuşum gibi yapmışım. Bir taraftan da kınayı kaçıracağım diye, üzüm üzüm üzülyordum güya. Anam da benim için üzüldü, zavallı. Ğabahtan piring lapası pişirip yedirdi, kıçım dursun diye, koyu çaylar içirdi... 'Gelirsin bizimle, öyle kaz gibi tıknmazsın,' dedi. Öğleden sonra analarım, yengelerim, bütün kızlar, çocuklar bir kamyonun kasasına doluştuk, kınaya gittik. Bir curcuna ki göreceksin. Bir tarafta ikram yapılıyor, diğer tarafta davullar zurnalar çalıyor, kızlar oynuyor. Gelinin çeyizi sofada sergilenmiş, kadınlar kendi aralarında toplanmış, getirdikleri hediyeleri inceliyorlar, çeyiz dedikodusu yapıyorlar. Ğenin anlayacağın herkes bir başka köşeye dağılmış, kendi derdine düşmüştü. Ben de sık sık tuvalete gider gibi yapıyordum, uzunca bir süre uzakta kalıp, anamın yanına dönüyordum. Bu arada heyecandan sahiden bozulmasın mı midem Yani yemin etsem, başım ağnmayacak. Derken düğün havası çalmaya başladı. Elleriinde mumlarla akraba kızlar or-

44

talanna gelini almış, şarkı söyleye söyleye geliyorlar. Herkes o tarafa koştu. Bahçenin arka kapısına, Alişan yeğenini yollayacaktı motosikletiyle. Ben o kargaşadan yararlandım, gitmeye yeltendim. Anam 'nereye gidiyorsun,' diye bağırdı arkamdan. 'Ayakyoluna ana,' dedim. 'Ğık dişini, gelin geliyor kızım,' dedi, 'kınası yakılsın da gidersin, çok mu sıkıştın ' 'Yok yok, beklerim,' dedim. Kınalar yakıldı. Kızların elleri bağlandı. Benim içim içime sığmıyor. Bir an önce bitsin istiyorum ama, uzadıkça uzuyor, şarkılar türküler. Ben de nasibimi aldım kınadan. Ellerim kınalanırken, bir de ince sızı düştü içime Nevo, düşündüm ki bana başka kına yakılmayacaktır artık, allanıp pullanmış bir ata bindirilip, alkışlar arasında davul zurnayla götürülemeyeceğim koca evine, gerdanıma beşibirlikler takılmayacak, el öpüp hayır duaları alamayacağım... Ama öte yandan da sevdiğimin koynunda değil, kül tablası gibi kokan bir ihtiyarın yanında uyanacağım sabahlan. Aklıma beni isteyen Zülfükar'ın yüzü gelince, ben yine helanın yolunu tuttum, helaya girmemle çıkmam bir oldu, hemen arka bahçeye yöneldim. Duvann alçak yerinden atladım, baktım az ilerde Binali, motorunu bir ağacın gövdesinin ardına gizlemiş, beni bekliyor. Koşa koşa yanına gittim. Heyecandan sapsarı olmuş yüzü.

""Nerde kaldın kız,' diye sordu, 'gelemeyeceksin sandım.'

""Anamın gözleri hep üstümdeydi Binali,' dedim, 'uygun zamanı bekledim.'

""Eli boş döneydim, keserdi vallahi beni Alişan.'

""Geldim işte.'

""Eminsin değil mi ' diye sordu, 'vazgeçmek yok. '

""Yok '

""Vazgeçersen, geri dönersen, ya da yakalanırsanız, beni hiç görmedin.Kendin kaçtın, tamam mı '

""Tamam.'

""Ğöz ver.'

""Ğöz.'

45

""Yemin de et.' Binali de en az benim kadar korkuyordu bizim aşiretten ama Alişan'a, erkekliğine yediremediği için itiraz edememişti herhalde...

"İki gözüm önüme aksın. Vallahi de billahi de kendim kaçtım diyeceğim. Duvarı atlardım, yürüdüm gittim otobüslerin oraya kadar, diyeceğim."

"Atla arkama, belime sıkıca sarıl," dedi Binali.

Atlardım motorun arkasına, pırrr Elimde ne bir bohça ne bir torba vardı. Bir çift çorabım bile yoktu yanımda. Öyle kaçtım Alişan'a, kınalı ellerimle ama cıscııldak. Evden aldığım tek şey nüfus kağıdım oldu. Onu almam için de Alişan ısrar etti. Nüfusunu alır kaçarsan, nikâh kıydıracağını anlarlar, ben nasılsa askerdeyim, evlenecek halim yok, başka birine kaçtın zanneder, peşimi bırakırlar, dedi. "

"İyi ki almışsın nüfusunu."

"Kolay mı oldu sanıyorsun O nüfus kâğıdı var ya, onu amcamın elinden kurtarana kadar akla karayı seçtim, Nevo. İftlik evinin selamlık tarafında, konuk odası vardı, bilirsin, o odadaki dolapta saklardı amcam tapuları, nüfuslan filan. Bir gece herkes uyuyunca, elimde fener, odaya girdim, kalbim küt küt, gümbürtüsü taa kayın ağacının oradan duyuluyor nerdeyse. Anahtarı kapaklı kâşenin içinde sakladıklarını biliyordum. Hemencecik buldum anahtarı. Dolabı açtım, çekmeceleri talan ettim, aradım aradım, bulamadım. Tapular var, vergi kâğıtları mı desem, makbuzlar mı desem, bir sürü kâğıt parçası var, eski yazıyla yazılmış mektuplar filan var, ama gel gör ki nüfus kâğıtları yok İktüm yere, dayadım sırtımı masaya, ağlamamak için zor tutuyorum kendimi. Ne yapalım, dedim onsuz giderim. Ama biliyorum ki çok kızacak Alişan. Nüfusumu almam şart. Döküp saçtığım kâğıtları teker teker topladım yerden, her birini yeniden gözden geçirdim. YokıYok Yerlerine koydum hepsini, kapattım dolabın kapağını, kilitledim. Tam anahtarı kâşenin içine bırakacağım, bir ayak sesi duydum dışarda. Feneri söndürdüm, yere çö-

46

melip bekledim. Allah'ım, diyonım, şimdi beni burada, elimde fenerle bulurlarsa ne diyeceğim. Feneri kilimin üstünde benden uzağa yuvarladım, nefesimi tuttum, çıt çıkartmadan durdum öyle, taş kesilmiş gibi. Ayak sesleri geldi geldi, kapının önünde durdu. Bir aksın tutmaz mı beni tam o sırada. Yemenimi kapattım ağzıma, boğulacağım. Ne kadar öyle kaldım diye sorarsan Nevo, ben diyeyim bir ömür, sen de bin yıl. Derken ayak sesleri yavaş yavaş uzaklaştı. Ben doğrulmaya çalıştım. Nasıl kasmışım ki kendimi belimi doğrultamıyorum. Ter içinde kalmışım."

"Ay bayılacağım şimdi. Bari yakalanmadan çıkabildin mi oradan "

"Yakalanmamak bir dert, kafa kâğıdını bulamamak ayrı bir dert..."

"Anlat çabuk."

"Nüfusu almadan çıkmaya karar verdim. Tam kapıya yürüyordum geri döndüm, bir de masanın çekmecesini vardı, kilitli filan olmayan, oraya bir bakayım, dedim." "Orada buldum deme bana " "Orada buldum Nevo." "İnanmıyorum "

"Ben de inanmamıştım bulduğuma... Açtım çekmeceyi, en üstte bir eski gazete vardı, dedem niye saklamışsa. Gazetenin altına elimi soktum, hepimizin nüfusları orada. Kendiminkini fenerin ışığında ayırdım diğerlerinden, göğsüme bastırdım, çekmeceyi kapattım, feneri söndürdüm, ama hemen çıkıp gidemedim. Biliyor musun Nevo, o defter parçasını göğsüme bastırmış tutuyordum ya elimde, ilk kez kendimi hayatıma sahip olmuşum gibi hissediyordum o an. Hem dizlerim titriyordu korkudan, hem gözlerimden sevinç gözyaşları dökülüyordu. Hep dolapta kilitli durduğunu zannettiğim kimliğim avucumun içindeydi. Zannettim ki, hayatım da, geleceğim de o an, avucumun içinde. Oysa daha on sekizime basmama yıllar vardı. Tabii za-

47

manla öğrendim, hayatımın, en çok da geleceğimin hiçbir zaman benim avuçlarımda durmayacağını. Kafa kâğıdını elinde tutmak, ne hayatına ne özgürlüğüne sahip olmaya yetiyor."

"Benim de senin gibi kafa kâğıdım var artık," demişti Zelha. İftlikte, yer masasında oturmuş, yaygıyı kucaklanmaya çekmiş, Kader Ana'nın ateşten alıp alıp önümüze koyduğu gözlemleri yiyorduk.

"Nasıl yani " Bir koşu içeri gitmiş, elinde nüfus kağıdıyla geri gelmişti.

"Haa, nüfus kâğıdın var yani."

"Evet Nüfus kâğıdım var." Çok gururluydu sesi.

"Yok muydu nüfus kâğıdın "

"Allah razı olsun, baban ısrar etmiş dedeye. Yarın öbür gün diplomasını alacak kız, sonra evlenirken filan da lazım olacak, çıkarın nüfusunu, demiş. Dedem söyledi de amcamgillere, çıkarttılar işte."

Elime alıp bakmıştım arkadaşımın nüfus kâğıdına.

"Ama Zelo, senin adını yanlış yazmışlar, baksana "

"Neresi yanlış "

"Enin adın Zeliha değil ki "

"Zelha işte..."

"Ama orada Zeliha yazıyor "

Çekip aidiydi nüfus kâğıdını elimden. Dikkatle inceleyiydi.

"Haa Doğru be Anaa, baksana adımı yanlış yazmışlar benim," diye seslenmişti Kader Ana'ya. Bu kez anası incelemişti nüfus kağıdını.

"Neresi yanlışmış kurban " demişti Kader Ana, okuyabilir-miş gibi.

"Zelha yerine Zeliha yazmışlar."

"N'olmuş kız Ha Zelha, ha Zeliha. Hepsi de aynı."

"Değil işte Kader Teyze, bir i harfi fazla burada. Zelha böyle yazılmaz ki," demiştim, en bilmiş halimle.

48

"Hadi, hadi, iş çıkarmayın şimdi başıma. Anası değel miyem, ben takum onun adını. Dilimiz dönmüyo da ondandır, doğrusu Zeliha'dır."

"Ama ana, Zelha benim koca ninemin adı değil mi "

"Değel Burnumdan getiren kocakarının adını mı veriğdim, başıma gelecekleri hileydim," dedi Kader Ana, "kayıtçılar adının doğrusunu yazmışlar, kurban, eyi etmişler."

"Şimdi ben ona Zeliha mı diyeceğim " diye sordum.

"Ne dersen de, loo. İşleri karıştırma da bacak kadar boyun-nan."

"Benim adım Zelha," diye diretti Zelha.

"Eyi öyle olsun. Zaten herkescik öyle biliğ," demişti Kader Ana, "bak, bu lafi burada bitir gıız, yoksa sopaya çekirem seni." Boşalan tabaklarımızı alıp, mutfağa yürümüştü acele acele. Evimize döndüğümde babama sormuştum bu I harfi işini.

"Ortalığı karıştırma Nevra," demişti babam, "Türkçe'de bu isim Zeliha yazılır, tamam mı kızım " Yüzüne dik dik baktığımı görünce, " Zeliha yazılır, Zelha okunur. Ğen nasıl ona Zelo diyorsun, o da sana Nevro mu ne diyor..."

"Nevo, diyor."

"İyi işte, her yörenin kendi ağzı vardır... yörelere göre kelimeler, isimler değişir biraz." "Ama baba..."

"Yetti Nevra," demişti babam, "rahat ver bana, eve evrak getirdim, çalışacağım. Ğıs artık."

49

ZELHA

"Nüfusunda adın hġġZeliha mı " diye sordum.

"Hġġöyle. Aıştım artık. Nüfus kġġıtları değişirken de itiraz etmedim. Şehirde Zeliha'yım köyde Zelha. İki ruhlu insanlar gibiyim. Belki de öyleyim Nevo, iç içe yaşayan iki kişiyim ben. Esas Zelha içimde, derinlerde bir yerde duruyor. Mahpusta yatan, Zeliha'dır. Işıklar kapanıp da karanlıkta kaldığımda, bazen soranm kendime burada ne aradığımı Ğnra içimden bir ses, burada yatan Zelha değil, Zeliha'dır, der. Adıma i harfini ekleyenler, mahpusa da düşürmüş Zeliha'yı. Böyle düşününce, rahatlarım. Bilirim ki bir gün gelecek, yine Zelha olacağım. Köyüme, evime döneceğim. Üstümdeki giysileri çıkartıp, alacalı entarimi giyeceğim, başıma yazmamı örteceğim, bacağımı kırıp se-

50

dirime oturacağım.Yine Zelha olacağım, ama bu kez de Zelha olmanın acılarını çekeceğim. Ğanma ki adıma İ harfini ekleyen o kayıt memuru, tek dayatmacıdır hayatımda. Ben, yanlış zamanda, yanlış yerde doğmuşum. Bu dünyaya hep başkalarının istediğini yapmak için gelmişim. Ben diye biri yok da hep başkalarının dediğini yapmaya çalışan biri var, sadece..."

"Ah Zelo," dedim içtenlikle "adına bir harf eklemekle mi başladık seni, sen olmaktan çıkartmaya, acaba."

"Hayır," dedi Zelha, "yazgım, nüfusumdaki i harfinden çok önce alnıma yazılmıştı Nevo. Dünyaya Ğarıcadam'da bir aşiret kızı olarak gelmenin bir vebali vardır. Babamın ben daha çok küçükken ölmesi, Aışan'a kaçmam, aşiretime geri dönmem, şimdiki kocama varmam, hatta seni, sizleri tanımam... bunlar benim alın yazımdı."

"Bizim alın yazında yer alacak kadar önemli olduğumuzu sanmıyorum."

"Yapma Nevo Ğızleri tanımasaydım, evinizde kalmasaydım, ilçedeki okula gitmeseydim aynı Zelha olabilir miydim Aşirette yetişen her kız gibi, harfleri okuyup yazamadan, on üçümde kocaya gidecektim. Amcama sevdiğime varacağım diye, Ali-şan'ın dayısına da diploma alacağım diye tutturur muydum, kuma yüzünden çeker gider miydim, hayatıma girmemiş olsaydınız ..."

"Aışan'ın dayısına mı tutturdundu ilkokul diploması için Ğahi nerede bitirdin ilki sen "

"Dayının evinde kaldımdı ya, askerliği bitene kadar. İşte o sırada evde çalıştım, ilkokulu dışardan bitirdim sınavlara girerek. Allahtan baban ısrar etmiş de, amcamgiller bana kafa kġġıdı çıkartmışlar zamanında."

"Aferin sana. Akıllı Zelo'm benim."

"Akıl, şans olmayınca işe yaramıyor."

"Şansını kendin kapatmışsın. Bekçinin oğluna kaçılır nu hiç Ya öldürselerdi sizi "

51

"İnsan gençken ölümden korkmuyor pek. Çevmediğim herifin koynuna gireceğime, oluveririm diye düşünmüştüm, ölmek kolaymış gibi. Şansımız varmış ki sıyırttık kurşunlanmaktan, Ne-vo. Alişan, askerde olmasının yüzünden, ben de dedemin sayesinde kurtulduk."

"Yaa "

"Alişan'ın söylediği gibi kışlaya gitmişler aşiretin adamları. Komutanlarla konuşmuşlar. Asker herif kızınızı getirdi de, erlerin arasında mı saklıyor, demiş komutanlar. Başka birine kaçmıştır kızınız, demişler, onu başka yerde arayın. Böylece kelleyi kurtarmış Alişan. Benim için de dedem mani olmuş töre karan çıkmasına."

"Çahi mi "

"Torunuma bir şey yaptığınızı duyarsam, bu tarlaları, bağları, bahçeleri vallahi billahi devlete bağışlarım, kalırsınız açıkta, diye gözdağı vermiş."

"Yok yahu Çeni çok sevdiğini bilirdim, ama bu kadarını beklemiyordum."

"Bir nedeni varmış meğer. Benim bir büyük amcam varmış, Nevo. İlk göz ağnsıymış dedemin. Üzerine titirmiş dedem. Amcam aramızın bozuk olduğu, aşağı aşiretten bir kıza Çık olmuş. Ailesi vermemiş, o da kaçırmış kızı. Kızın akrabaları bulmuş bunları, kurşunlan boşaltmışlar göğsüne, kafasına amcamın. Yüzü tanınmaz hale gelmiş. Çok yanmış ilk göz ağnsına dedem, yıllarca yasını tutmuş. Babam da kan davasında öldü ya zaten. Bu yüzden mani olmuş bizi öldürmelerine. Çönradan duydum, evahir Ana'dan."

"Zelha, madem tehlike içindeydin kaçtığında, yerin yurdun yoktu, beni, bizleri aramak aklına gelmedi mi hiç "

"Gelmez olur mu Ama siz kim bilir nerelerdeydiniz. Adresiniz yoktu bende. Önceleri okumak isterim diye, Alişan meselesi çıktıktan sonra da, sizi bulur, babanın kanatları altına girerim diye, senin mektuplarını hep yok ettilerdi analanm. Alişan'la

52

sevdamız başladıktan sonra çok baskı altına aldılar beni. Az mı dayak yedim ben, o sıralar "

"Çönr ne oldu "

"Askerliği bitince, dayısının yanından aldı beni Alişan, Antalya'ya göçtük, o inşaatlarda çalışmaya başladı. Bir yolunu bulup, boya işlerine girdi. Oralarda çok inşaat vardı o yıllar. İyi para kazanıyordu. Yaz aylarında hiç işsiz kalmıyordu. Yağmur mevsiminde azalıyordu iş ama, o zaman da bekçilik yapıyordu inşaatlarda. Zaten bekçilik ettiği bir inşaatın şantiyesinde kalıyorduk. Ev kirası ödemiyorduk bu yüzden. Çönr ben hamile kaldım. Çevindik. Doğurunca ailemle başınm diye düşündüm, dedem araya girer, bebeğin haünna bağışlatır bizi. Analanmı da özlemiştim. En çok da Kader anamı tabii. Kokusu burnumda tütüyordu. Ama tek umudum, dedemdi. Yaparsa o yapardı bu işi. Ona ne düşkündüm, bilirsin."

"Bilmez olur muyum O da seni çok severdi. Nur içinde yatsın. Bağışlandın mı, doğum yapınca "

"Doğuramadım ki Nevo, altı aylık hamileyken erken doğum yaptım. Ölü doğdu bebe."

"Ne diyorsun Zelo Vah canım..."

"O kadar erken doğan bebe zaten yaşamazmış. Ben de ölüyordum az daha. Çok kan kaybettim. Yataklara düştüm, toparlanamadım uzun zaman. Bir zamanlar senin annene olduğu gibi, doktorlar yatak istirahati verdiler, en az dört hafta yataktan çıkmayacaksın dediler. Ben ne yaptım O halimle evin işine koştum, yemek pişirdim, yer sildim, avlu suladım. Alişan'ın üstünü başını yuvup, ütüledim. Dinlenemeyince, ağlanm, kanamala-nm hep sürdü. İyileşir gibi oluyorum, on gün sürmüyor iyilik hali, haydi yine kan boşalıyor benden, zamanlı zamansız. Tekrar doktorlara taşındım. İçinde parça kalmış dediler. Kürta yaptılar. Uzun süre bana el süremedi Alişan. Biliyor musun Nevo, meğerse Alişan'ın gönlünde aşirete damat olmak yatıyormuş. Çocuğu doğurabilseydim, bizi affederler, yanlanna çağnrlar di-

53

ye düşünmüş olmalı. Ama ben bebemi ölü doğurunca bundan umudunu kesti. Ona ağır gelmeye başladım. "

"Olur mu hiç O da seni sevmiş, belli."

"Başlarda evet. Ama bir nikah bile kıymadı bana yaşım erince."

"Nikahlanmadınız mı siz "

"Nasıl nikahlanalım ki Benim yaşım tutmuyordu. On sekizime bastığımda ise... o başkasına Çık olmuştu."

"İnanmıyorum," dedim kızgınlıkla, "bu kadan da olmaz ama "

"Bizim şantiyenin orada bir bakkal vardı, bakkala gidip gelen genç bir kıza gönül düşürmüş Alişan. Onunla da yetinmemiş, işi pişirmiş. Benim bundan aylarca haberim olmadı. Kendi kendime eseflenip dururdum, kanlık vazifelerimi yapamıyorum, ama bir gün olsun beni zorlamıyor diye. Meğer yolunu tutmuş o yılan."

Masanın üzerinden uzanıp elini sıkıyorum Zelha'nın. Gözleri buğulu ama ağlamıyor.

"Nasıl öğrendin "

"Kendi söyledi. 'Çen hastasın,' dedi. 'Bir kız var,' dedi, 'hem sana bakacak, hem evin işini görecektir. Çen de dinlenir, çabucak iyileşirsin,' dedi. Önce inandım söylediklerine. 'Kaç para vereceğiz bu kıza,' diye sordum. ' ara istemiyor,' dedi, 'boğaz tokluğuna kalacak burada.' 'Ne demek burada kalacak Alişan,' dedim. 'Yani geceleri de bizde yatacak, çünkü yatacak yeri yokmuş,' dedi."

Bir an susuyor Zelha, yutkunuyor.

"Alişan sen kendine avrat mı buldun, bunu mu söylemek istiyorsun bana,' dedim. 'Hastasın sen,' dedi. 'Çen iyileşene kadar kalsın, her ikimizin de işini görür, sonra yollarız, gider,' dedi. Çocuk kandırıyordu sanki."

"Bu yüzden mi ayrıldın ondan "

Yine uzun bir sessizlik oluyor. Zelha gözlerini dikmiş karşı

54

duvara bakıyor, duvarda sanki ilginç bir film oynarmış gibi. Nihayet konuştuğunda, tarazlı sesi.

"Çonra bir gün eve getirdi onu. Çektim Alişan'ı bir köşeye, 'kıza söyle, bohçasını alsın gitsin,' dedim, 'yoksa ben giderim, analarıma bana yaptığını anlatırım, aşiret senin peşine düşer. Dedem bu kez durdurmaz onları, bilesin,' dedim."

"Yolladı mı kızı "

"Yollamadı. Karnında bebesi varmış meğer kızın "

Yine bir süre hiç konuşmadan oturduk karşılıklı. Gözlerime bakmadan konuşuyor Zelha, suç Alişan'da değil de ondaymış gibi.

"Ben gitmeye kalkışınca, yalvardı bana kalayım, diye. Nasılsa alıştığımız şeymiş kumayla yaşamak. 'Alişan, senin için ölümü göze aldım ben, aşiretime karşı çıktım. Bana yapacağın bu muydu ' diye sordum. Hüngür hüngür ağladı. Ayaklanma kapandı, yalvardı, yakardı. Eve dönersem, akrabalarımla onu vurur diye korktuğundan herhalde, gitmemi de istemiyordu."

"Hiç utanmadan "

"Hiç utanmadan O, minareye kılıfını hazırlamıştı Nevo. Yine gebe kaldığımda, ya yine düşürürseymişim bebemi, ya düşürürken ben de ölüverirseymişim. Zor kurtulmuşum zati. Bana bir şey olur diye, benim doğurmamı istemiyormuş. İşte bu yüzden getirmiş kumayı eve, çocuklarımızı kuma doğururmuş, evin işini kuma görürmüş, ben de baş köşede otururmuşum kocamın baştacısı olarak."

Zelha sigarasını yere atıp üstüne bastı. Benimkinin uzayan külü, eteğime dökülmüş çoktan. Çıkeledim eteğimi.

"Bir tane daha içer misin "

"Ver."

Bir sigara daha uzattım masanın üzerindeki paketten. Ona verdiğim çakmağı cebinden çıkarıp yakü sigarasını, derin bir nefes çekip ciğerlerinin tüm gücüyle üfledi.

"Ne yapacağımı, nereye gideceğimi bilemediğim için dayan-

55

maya çalıştım bu duruma. Alişan'la yattığımız döşeğe kuruldular mı bir güzel Ben oturma odası diye kullandığımız holde, çekyatın üzerinde yatmaya başladım. Hiçbir işe elimi sürmüyorum. Tek bir kelime olsun konuşmuyorum ikisiyle de. Gündüzleri, pencereden dışarısını gözlüyorum, minderlere sırtımı dayayıp yün örüyorum, surat sarkıtıp oturuyorum. Geceleri ellerimi yumruk edip ağzıma bastırıyor, başımı yastıkların altına sokuyorum, ağladığımı duymasınlar diye... Başlarda dikkatliydiler. Benim önümde cilveleşmiyorlardı. Zaman geçtikçe saygıları azaldı. Çonra bir gece, yatak odasından gelen iniltilerini dinledim, sevi-şirlerken. Bebeği düşürürken içim nasıl aktıysa kan olup, bu kez alev olup akü, Nevo. Karnımda büyüyen bir alev topu usul usul kaşıkkanma indi, oradan bacaklarıma yürüdü. Belimden aşağısı ateş sanki. Yüreğimse kıpkızıl kor. Kendimi dar attım evin dışına. Bedenim ve ruhum ayrılmış gibi birbirinden, sanki iki parçaya bölünmüşüm. Oturdum ayazda, sabaha kadar. Çabah her yanımla uyumuş. Üç-beş gün ateşler içinde yattım. Kuma kız baktı bana. Hiç konuşmadım. Ne onunla ne de Alişan'la. Tek bir kelime çıkmadı ağzımdan. Biraz güçlenince, bir sabah Alişan işe gittiğinde çıktım evden, yürüdüm durdum sokaklarda, sonra bir eczaneye girdim. Bir kutu aspirin alıp eve döndüm. Bir kupa suyu da koydum başucuma. Başladım teker teker yutmaya aspirinleri. Kaç tanesini yuttum, bilemiyorum ama, birden koca ninenin cesedi geldi gözümün önüne. Bumburuşuk yüzü, kirli sarıya çalmıştı, ağzını bağlamışlar, göğsünün üstüne bir bıçak koymuşlardı. evahir Ana, yatağının başına götürüp, damarlı elini öptürmüştü bana. Ödüm patlamıştı. Günlerce uyku uyuyamamıştım. Öylesine tiksinişmişim ölüden. Alişan eve dönünce benim cesedimi bulacak diye düşündüm. Aklında hep o ölü halimle kalacağım. Belki ağzımdan salyalar akmış olacak. Altıma yapmış da olabilirim. O halimi görünce, memnun bile olur benden kurtulduğuna. Bunları düşününce, sürüne sürüne helaya gittim. armaklarımı boğazıma sokup öğürdüm. Başladım kus-

56

maya. Kız geldi peşimden, yerdeki takunyayı alıp nrlattım kafasına. 'Geber', diye bağırp içeri kaçtı. Yine sürüne sürüne yatağıma gidip yattım. Akşam oldu, hıııyaşıyorum ama, midem deliniyor sanki. Çabaha da ölmemişsem, ölmem artık diye düşündüm. O kadar halsizdim ki, uyuyakalmışım. Ertesi sabah uyandım. Evde ne Alişan var ne de kız. Başım dönüyor, ayağa kalkamıyorum. Eyvah, dedim, dün ölemedim, şimdi öleceğim. Başladım dua etmeye yattığım yerde, Allah'ım beni affet, canımı köyüme varana kadar bana bağışla. Öleceksem, evimde, anamın kucağında öleyim, canımı Alişan uğruna yuttuğum haplar değil, amcalarım,

yeğenlerim alsın, namuslarını temizlesinler. Beni vurduktan sonra Alişan'ı da sağ koymazlar, nasılsa. İyi ederler. Ben nasıl ödüyorsam suçumu, o da ödesin... Zar zor, tutuna tutuna helaya kalktım. Dönüşte, halsizliğimden, daha yakın olduğu için Alişan'la kızın yattığı yatağa, yani bir zamanlar benim olan yatağıma yığıldım. Uyuyakalmışım. Korktuğum başıma gelmiş, uykumda kusmuşum da. Bunlar akşama doğru dönmüşler, beni kusmuk içinde yataklarında bulunca, hiç ellememişler, oturma odasındaki çekyata sıkışıp yatmışlar o gece. Neyse, ben ertesi gün de aynı yatakta yattım, kızın getirdiği çayı, çorbayı içtim, yoğurdu yedim. Biraz kendime geldim. Tanrı bağışlamış canımı ya, artık Allah'ıma söz verdiğim gibi köyüme dönmeliyim, ölmeye. Birkaç gün daha bekledim güçlenmek için. Çonra, bir gün Alişan çıkıp gittikten sonra, kalktım, giyindim, kapıya geldim. Nereye gidiyorsun abla, diye sordu kuma. Yanıt vermedim. Hiçbir şey de almadım evden kendime ait. Ne bohça ne çanta ne de torba vardı elimde, tıpkı geldiğim gibi çıktım koca evinden, otobüs durağına kadar yürüdüm. Otobüsleri değiştire değiştire köyüme vardım ikinci günün sonunda.

"Çiftliğe mi gittin "

"Çiftliğe gittim. Başka nereye gidecektim ki Ölümü göze almış insan dayaktan, azardan, aşağılanmaktan korkar mı "

"Ne yaptılar seni görünce "

57

/

"Kara çarşaf vardı üzerimde, kapıda duranlar tanımadılar. Biliyorsun, epey yoldur kapıdan eve kadar. Yavaş yavaş yürüdüm, her adımında bir başka hatırayı gözlerimin önüne getirerek. İnanır mısın Nevo, anamla kaymakam konağına gelmek için o yolda el ele yürüdüğümüz günü bile hatırladım. Nasıl da heyecanlıydım. Önce babanın makamına gitmiştik, o yollamıştı bizi evinize. Neyse lafı uzatmayayım, kadınların avlusuna girince çıkardım çarşafımı. Beni ilk gören Halide oldu. Bastı çığlığı. Başıma üşüştü kadınlar, bağışmaya başladılar. Kader Anam bayıldı kaldı beni görünce. evahir Ana, herkesi susturdu. Kapılan kapattırdı. Amcama ve erkeklere bir şey duyurmadan önce, dedeye haber yollattı. Dede artık yürüyemiyormuş, eskisi gibi değilmiş. Beni tekrar çarşafılayıp, hiç kimseye göstermeden, dedenin yanına götürdüler, tik ifademi o aldı yani."

"Ne sevinmiştir döndüğüne."

"Tir tir titremeye başladı. Ölecek diye çok korktum Nevo. Yokluğumda epeyce kocamış. Ya da ben yanındayken, her gün gördüğüm için, fark etmemişim yaşını. Araya zaman girince, baktım, bir ulu çınara dönmüş dedem, ellerinde kalın damarlar, lekeler var, gözünün ferisi kaçmış, iki tane dişi kalmış ağızında. Öte dünyaya gitti gidecek Hepsinden de kötüsü, yüzündeki ifade. Boşlamış hayatı, ölümü bekler bir halde. Ayaklarına kapandım, Allah'ım benim ömrümden al, ona ver diye dualar ettim. O titrer, ben ağlarım. Alişan'dan niye ayrıldığımı söylemedim dedeme. Üzülsün istemedim. işman oldum, dedim sadece, evimi, köyümü, analarımı özledim, dedim. Af diledim. Ellerin birini bırakıp ötekini öptüm. O beni her zamanki gibi kanatlan arasına aldı .Yatağıma odasının karşısındaki odaya serdirdi, ne olur ne olmaz, başıma bir şey gelmesin, diye. Yeniden kocaya verilene kadar, onun yanında kaldım. Amcalanmla, yeğenlerimle dedem teker teker konuştu. Onları ikna etti. Biraz dayak attılar ama fazla hırpalayamadılar, dedenin yüzüsuyu hürmeti-

ne.

58

"Çonra "

"Analanma çocuk düşürdüğümü, hastalıktan çok çektiğimi anlattım. Beni günlerce balla, kaymakla beslediler. Şifalı otlar içirdiler. Yüzüme renk geldi, toparlandım. Birkaç ay sonra iyileşince de, beni kocaya verdiler işte..."

"Çeni Karançi aşiretine gelin edeceklerdi, hani Kader Ana söyleyip dururdu."

"İyi hafıza varmış sende Nevo."

"Hafızam güçlü olduğundan değil. İkinci sınıfı bitirdiğimiz yıl babam, bir günlük hediye etmişti bana. Ben de kargacık burgacık yazımla doldurmuşum sayfaları. Birkaç yıl önce yeni bir eve taşırken sandıkların içinde buldum günlüğü. Hemen çöktüm yere, baştan sona okudum neler yazdığımı da o yüzden ha-tırlıyabiliyorum, aşiretin adına kadar."

"Alişan'a kaçan kızı ister mi hiç Karançiler Allah'tan beşik kertmesi filan yokmuş başımda. Yoksa Karançiler sağ koymazlardı beni."

"Hiç içinden şu Alişan'ı öldürmek gelmedi mi be Zelo "

"Gelmez olur mu O kızı eve getirdiği ilk günlerde, uyurlarken, kafalarını ezivermek geçerdi içimden. Ama insanın içinde kötülük yoksa, katil olamıyor, ne kadar kızarsa kızsın. Çöyledim ya sana, dedeme ve amcalanma da şikayet edemedim onu."

"Akrabalarının başını belaya sokmak istememiştir."

baksan, kurtuluşum yoktu benim. Hiç olmazsa kendi insanlarım için onurlu bir kavgam var şimdi. Bırak beni de, sen kendini anlat gayrı. Evli misin Çocukların var mı "

"Evliydim. Boşandım. Bir oğlum var."

"Allah başışlasın. Neden boşandın Nevo Enin üzerine de kuma gelmedi ya "

Konuşamadım hemen. Neden boşandığımı tam olarak ben bilemiyorum ki, ona anlatabileyim. Tahta iskemlenin üzerinde ellerimi bacaklarımın arasına sokmuş, omuzlarım düşük, başöğretmen karşısında oturan suçlu çocuk gibi duruyorum. Hikâyemi dinledikten sonra, beni suçlayacak olursa arkadaşım, kendimi savunmak için söylenecek tek sözüm yok. Uçluyum çünkü. Uçum, şımarık ve savurgan olmak. ayıma düşen sevgilerin değerini bilemediğim için şımarık, önüme serilen fırsatları har vurup harman savurduğum için savurganım. Aynı ülkenin sınırları içinde doğup, arkadaşımın hayalini dahi kuramayacağı tüm nimetlerden yararlanarak büyüyen ve evliliğinden sıkılınca, gönlü bir başkasına kayar gibi oldu diye yuvasını yıkan ben, kaderini törelerin çizdiği, üstüne kuma geldiği için aşkıdan vazgeçmek zorunda kalan, karşımdaki onurlu kadına ne cevap vereyim.

"En mi istedin aynılmayı " diye soruyor.

62

Evet anlamına başımı sallıyorum.

"Neden Aldattı mı seni "

Evet deyip kurtulmak geçiyor içimden ama, dokuz yaşındayken küt uçlu bir çiviyle kan kardeşi olduğum insana nasıl yalan söylerim

"Hayır."

"Dövüyor muydu "

"Hayır, asla "

"Eee, niye ayrıldın o zaman "

"Kocam gitti..."

"Başka kadına "

"Hayır dedim ya Anlaşamadığımız için gitti."

Aldatılmanın dışında boşanma nedeni düşünemeyen Zel-ha'ya, kocam bir mutfak robotu yüzünden gitti desem, inanır mı Kendimi suçlamamak, kendimle yüzleşmemek için bunca yıldır ben inanabilmişsem buna, belki o da inanır. Ama bir süredir gayet iyi biliyorum, gidenin aslında Murat değil, ben olduğumu. Üstelik pişmanım da biraz. Karşımda oturan ve doğulu bir kadın olmanın tüm ezilişlerini ve zorluklarını yaşamış olan arkadaşıma, kendi hikâyemi aktarmaya dilim varmıyor. Kocamın evden gidişini hızlandıran son yirmi dört saat, film şeridi gibi akarken gözlerimin önünden, yüzüm kızanıyor, boğazım kuruyor. Kıyorum kendimi, gözyaşlarımla sel gibi boşalmasını diye.

63

NEVRA

Evliliğimizin onuncu yılını kutlamak için yaptığımız akşam programının dışında, sıradan bir gündü, o yağmurlu kasım çarşambası. Babahın yedisine kurulu başucu saati, her zamanki gibi tam zamanında çalmıştı ve yine her zamanki gibi Murat benden önce davranmıştı yataktan çıkmak için. Ay suyunu çoktan koymuş, kahvaltı masasını kurmuştu. Ben yatakta bir süre daha yattıktan, gerine gerine kalkıp tualete gittikten, sokak kapısının dışına bırakılan gazeteyi aldıktan sonra, girmiştim mutfığa. Gözüme, içeri adımımı atar atmaz ilişti mutfak masasında, kahvaltı tabağımın yanında duran parlak kırmızı kağıda sarılmış büyük paket. Duraladım.

Yüzümde kocaman bir gülümsemeyle,

"Aaa, bu da nesi " diye sordum.

"Aç da gör," dedi kocam.

aketi sarmalayan kağıdın üzerinde hiçbir yazı, logo, marka

64

yoktu. İçinde ne olabileceğini anlayamıyordum, o yüzden. Kesin olan şu ki, romantik bir hediye olamayacak kadar iri bir paketti. İçinden bir yüzük, bir broş ya da bir çift küpe çıkmayacağı kesindi. Yumurtasına tuz eken kocama sorgulayan gözlerle baktım.

"Kocaman bir paket... ama içinden bir araba çıkacak kadar da büyük değil," dedim.

"Hayır."

" eki ne çıkacak "

"Uzun zamandır istediğin bir şey."

Gözlerimi yumup hayal ettim. Zahmete girmiş ve armağanını kutu kutu içine koyarak, bana müthiş bir sürpriz mi hazırlamıştı kocam Minik bir elmas yüzük... Hindistan'a seyahat bileti... Armani'nin vitrininde görüp hayran olduğum ve iç çekişlerle seyrettiğim kadife ceket. Bunların üçü de büyük bir fedakârlık gerektiren armağanlar olurdu bütçemiz için. Ama bir evliliğin onuncu yılı, fedakârlığa değmez miydi Tahminimi yüzünden okuyabilmek için, dikkatle baktım kocama.

"Çayını koyayım mı " diye sordu.

"Koyma, önce oğlanı kaldırayım."

"Açmayacak mısın paketini "

"Açmaz olur muyum "

Keşke açmasaydım. Ama açtım. arlak kırmızı kağıdı biraz da aceleyle yırtarak sıyırdım, kağıdın altından çıkan beyaz karton kutunun ipini bıçakla kestim, ana karnından çocuk çıkartan bir doktorun dikkati ve özeniyle, iki elimle tutarak, kutusundan çıkartıp masaya koydum armağanımı. Bir mutfak robotuydu. Bakakaldım.

"On iki ayrı işlem yapıyormuş," dedi Murat, gururla. Hayal kırıklığı belli etmemek için, önce dolandım bir süre mutfakta, bunu beceremeyeceğimi anlayınca, masanın karşı köşesinde, kocamın tam karşısında durdum. Yumuşatmaya çalıştığım taraz-lı sesimle,

65

"Çen bana evliliğimizin onuncu yılında, bunu mu aldın " diye sordum.

"Beğenmedin mi "

Yanıtlamadım. Ne zaman yumuşatmaya çalışsam, büsbütün cırlak çıkar sesim, sinirliyken.

"Ne zamandır istiyordun, Nevra..."

"Robot istiyordum, öyle mi "

"İstemiyor muydun Bir alet olsa da şu soğanları doğrasa, yumurtaları çırpasa diyen sen değil miydin. Üstelik bu, bir sürü iş daha yapıyor. Mesela..."

"İs Anlatma Duymak istemiyorum "

"Neden ama..."

"Çünkü bugün bizim evliliğimizin onuncu yılı. On yıl önce, bugün evlendik biz."

"İşte ben de bugün için sana, hem istediğin hem de işine yarayacak bir hediye veriyorum."

"Bana bir mesa mı veriyorsun bir hediye mi İyi bir ev kadını olmadığımı kafama kakıyorsan, haklı olabilirsin. Ne var ki ben çalışan bir kadınım ve asla saçlarını süpürge eden kadınlar takımından olmadım. Benimle bunu bilerek evlendin."

"Benim bugüne kadar senin ev kadınlığından şikâyet ettiğimi duydun mu "

"Duymadım, ama bir şikâyetin varsa, ima yollu değil, açık açık söyle."

"Yok "

"O halde daha da kötü. Çen incelikten, romantizmden, kadın ruhundan hiç nasibini alamamış birisin. Yazık "

"Bütün bu dediklerini hak etmek için ne yaptım, söyler misin Allah aşkına "

"Bana onuncu yılımızı kutlarken mutfak robotu hediye ettin."

"Kızılacak bir şey mi bu "

"Neden kızdığımı anlamıyorsan ben kendimi şu pencereden aşağı atayım," diye bağırdım.

66

"Yetti ama Ortada fol yok yumurta yokken, ne bağıırıyorsun sabah sabah "

"Bağırmak için sebebim yok mu, Murat "

"Bence yok."

"Bence var Çöylüyorum işte... Onuncu yılımızda bana bunu mu layık gördün Bunu mu BUNU MU "

Elimle pat pat robota vuruyorum. Çesim giderek daha tiz ve cırtlak, suratım daha çirkin bir hal alıyor, biliyorum. Yine de ba-ğıyorum avaz avaz. Murat'ın şaşkınlığı telaşa dönüşmeye başlıyor.

"Nevra, bağırma, engiz duyacak... komşular duyacak..."

Benim duygulanmı değil de başkalarını düşünmesine büsbütün illet oluyorum kocamın. İyice yükseltiyorum sesimi.

"BUNU MU BUNU MU "

"Çadece bu değil ki " diyor, beni yatıştırmak için, "akşama arkadaşlanımızı tiyatroya davet etmedim mi Çonra da hep birlikte lokantaya gitmeyecek miyiz Onları saymıyor musun "

"Allah bilir her biri kaç patlıyor, alt alta yazıp hesaplamış-sındır sen "

"Bir hesap yaptım elbette. Nevra ben Karun değilim, kafama gökten para yağmıyor."

"Bunu sık sık dile getiriyorsun zaten. Bu nedenle hiçbir zaman bir şey isteyemiyorum senden. Kırk yılın birinde çıkıyoruz dışan. Doğru dürüst bir yerde yemek yemek için, doğum günlerini, evlenme yıldönümlerini bekliyoruz. Karun değilsin diye, birden fazla çocuk bile yapmadık."

"Benim kabahatim mi lokanta fiyatlarının zıvanadan çıkmış olması Bu zamanda çocuk yetiştirmek kolay mı Ayrıca niye benim başıma yıkıyorsun çocuk olayını. İkinci çocuğu istemeyen asıl sendin."

"Konuyu saptırma Konumuz, bana aldığın bu robot Onuncu evlilik yıldönümü armağanım olan robot "

"Lütfen yeter ama..."

67

"BİR MUTFAK ROBOTU."

"Kaça para ödedim buna, biliyor musun sen "

" AHALI BİR MUTFAK ROBOTU "

Beni susturamayınca mutfak kapısını sertçe çekip çıkıyor. İskemleye çöküp avaz avaz ağlamaya başlıyorum. Ancak engiz mutfağa girdiğinde toparlıyorum kendimi.

"Beni niye kaldırmadın anne " diyor, "bak servise yetişeme-yeceğim şimdi. Nerede benim kızarmış ekmeğim "

"Bu sabah kendimi iyi hissetmiyorum oğlum. Babana söyle o versin kahvaltını."

"Kahvaltımı kendim hazırlarım. O beni okula bıraksın."

Oğlumu mutfakta bırakıp yatak odasına gidiyor, yatağa uzanıyorum. Boğazıma bir şey takılı, takılmış. Gözlerim yanıyor. Biz buraya nasıl geldik diye düşünüyorum, neler yaptım da ben, onuncu evlilik yıldönümümde armağan olarak, bir mutfak robotu hakettim. Evlenirken annesinin koluma taktığı altın bilezikle, Murat'ın parmağıma taktığı nikâh yüzüğünün dışında, Tuna ailesinden hiç hediye görmüş müydüm bunca yıldır Eline bir buket çiçek alıp gelmişliği var mıydı kocamın, evine Bir sürpriz yapmışlığı, sevgililer gününü kutlamışlığı Baş başa bir tatile çıkmışlığımız Hatta baş başa bir restorana gitmişliğimiz Görünüşe bakılırsa, en iyi kocaydı Murat. Arkadaşlarla aramızda kocalarımızı çekeştirirken, Murat'tan yakındığım zamanlar azar ışırtırdım hep. "Allahına şükret," derdi Nazan, "Murat her ay kazancını getirip senin avucuna koyuyor. Harcadığının hesabını da sormuyor. Bir de beni düşün. Ben kocamın ne kadar kazandığını bilmediğim gibi, bir çift ayakkabı almak için dahi ondan icazet almak zorunda kalıyorum."

İş yerindeki bir başka arkadaşım, "Benimki bana ne diyor biliyor musun, madem sen de para kazanıyorsun, kişisel harcamalarını kendin yap, diyor hiç utanmadan," diye eklerdi.

Evim'in derdiyse başkaydı; "En çapkın koca nedir bilmedi-

68

ğın için, bunların üstünde duruyorsun, Nevra. Benim yerimde olsaydın, aklına bile gelmezdi hediyeyle, sürprizle uğraşmak. İnan bana, erkeğin eve elinde bir buket çiçek veya armağanla gelmesi, kaçamağını bağışlatmak içindir. Keşke kocam bana ömrü billah hediye vermese de, iç huzuyla yaşasam, kim bilir yine kimin peşindedir diye, içim içimi yemese," diye yakınırdı Evim. Böyle endişelerim olmadığı için, arkadaşımın kırılğan yüzüne hayretle bakardım. Hayır, benim bu tür sorunlarım olmadı hiç. Murat evine, eşine, çocuğuna bağlı, sevecen ve sakin biriydi. Onunla hiç yokuş yukarı vurmadan, dolayısı ile yokuş aşağı da hiç koşmadan, nefes nefese kalmadan, yorulmadan, dalaşmadan, heyecanlanmadan, üzülmeden, ama fazla da sevine-meden, düzayak bir yolda yan yana yürümekteydik uslu uslu. Evliliğimin son yıllarında yaşamıma renk katan tek şey, isimdi. İşimi hep severek yapmışım. Birkaç yıldır, bir reklam şirketinin basınla ilişkilerini düzenliyordum. Her gün gitmem gerekmesi de, ben haftanın en az dört günü gitmeyi yeğliyordum şirkete. Çünkü, evimin bana vaktinden önce cennete düşmüşüm hissi veren sükûnetinden ve düzeninden bunalıyordum. Uğultulu, gürültülü, koşuşturmalı ve her anı telaşlı yaşanan işyerinde kimyam değişiyordu. Çalışma hayatımın dördüncü yılında, beni sıkı cennetimi, cehenneme çevirmeyi başardım.

Yattığım yerden sokak kapısının kapandığını, birilerinin pıtır pıtır merdivenleri indiklerini duyuyorum. Yataktan kalkıp, pencereden bakıyorum; tuhaf bir dayanışma içinde, arka avluda park edilmiş arabaya doğru yan yana yürüyorlar baba-oğul. Oğlum, kalın kitaplarla dolu çantasını, babası zor evliliğini sırtlamış omuzlarına. Her ikisinin de ağır yüklerinden ötürü omuzlan düşük, başları önlerine eğik.

Fazla mı üstüne gittim kocamın Değer miydi bu kadar bağırarak bir hediye için Mutfağa geri dönüyorum, allanın cezası robotu evirip çeviriyorum. On iki ayrı işlevi olduğu yazıyor el kita-

69

bında. Hızlı hızlı göz atıyorum sayfalarına. Kesiyor, çırpıyor, parçalıyor, ufalıyor, mufalıyor, yor, yor, yor. Hırsla atıyorum el kitabını masanın üstüne. Yorgunum. Hırslıyorum. İşe gitmeyeceğim. Yatağıma geri dönüyorum, uyumak için. İyi ve kötü her şeyi kalın bir perde gibi örten uyku ne muhteşem bir lokman hekim

Başucumdaki telefonun cırlak sesiyle sıçrayarak uyanıyorum.

"Kaçta buluşuyorduk " diye soruyor Nazan.

"Yedi buçukta, tiyatronun kapısında."

"Ensin bir tuhaf... iyi misin "

"Uyuyakalmışım da..."

"En uyumazdın bu saatte. Bir şeyin mi var kuzum Herkes grip. Eğer kendini iyi hissetmiyorsan, çekinme söyle... bu akşamı iptal edelim."

"Yok bir şeyim Nazan. Dün gece geç yattık... açılırım birazdan."

"İzi gidi sizi Onuncu yıl kutlamalarına dünden başladınız demek "

"Açmalama be "

"Anlaşılan sadece uykun değil, huysuzluğun da var senin bugün."

"Haklısın. anım sıkkın."

"Yine şu Hollanda meselesi mi Hallettinizdi hani "

"Ettik. Gitmeme karan aldık."

"Tepilecek fırsat değildi, yine de hayırlısı olsun."

"Murat kesin kararını henüz Hollanda'ya bildirmedi ama, gitmeyeceğiz. Benim çalışma şansım yok oralarda. engiz de hele okulunu bitirsin. Kolay mı yeni okula yeni ülkeye alışmak."

"Aman sen de, o bir ay içinde alışırdı yeni okuluna. Ğana gelince, sıkılmayasın diye bir dil kursuna filan yazılırdın."

"Bu yaştan sonra dünyamı değıştirememe."

"İnternet diye bir şey var kızım. Dünyanın orası burası mı kaldı artık. Herkes istediğı anda her yerde. Yani siz bilirsiniz,

70

ama bana sorarsan bir kez daha düşünün."

"Ğana sormuyoruz Nazan. Düşündük yeteri kadar. Kesin kararımızı da verdik. Akşam sakın açma bu konuyu e mi, sakın açma " diyorum sinirli bir sesle,

"İstemiyorsan açmam elbette."

"Akşama görüşürüz."

"Dur dur kapatma... bir taksiye atla, arabasız gel e mi, park yeriyle uğraşma akşam akşam. Dönüşte biz sizi bırakırız," diyor Nazan.

Kapatıyorum telefonu. İimde bir huzursuzluk var. Bana kızgın olduğu için, bu akşamın programını iptal etmeye veya gel-memezliğe kalkar mı acaba Murat Benim bildiğim kocam böyle bir saygısızlık yapmaz arkadaşlarına. Yine de son dakika rezil olmamak için, emin olmalıyım. İsteksizce tuşluyorum ofisinin numarasını. Darginken, ilk adımı atmayı hiç sevmem. Allahtan tahmin ettiğim gibi, sekreteri Ema hanım, açıyor telefonu.

"Günaydın Ema'nım, nasılsınız " diyorum.

"Ğolun Nevra Hanım, sizleri sormalı."

"Murat Bey'e bir mesa ım var."

"Bağlıyorum..."

"Yok yok, bağlamayın. Ğadece akşam yedi buçukta, kararlaştırdığımız gibi, tiyatronun önünde buluşacağımızı bildirin. Grip mi oluyorum nedir, sabah uyuyakalmışım, görüşemedik çıkmadan önce."

"Geçmiş olsun. Murat Bey hangi tiyatro olduğunu biliyor mu "

"Biliyor. O, doğru AKM'ye gelsin."

"Ğöylerim Nevra Hanım. Ha, ayrıca tebrikler, daha nice mutlu yıllara."

" ardon "

"Yani şey... sizin..."

"Ha evet. Nereden biliyorsunuz "

"Kuşlar söyledi."

71

^^

"Geveze kuş " diyorum. Kıkırdıyor Ema Hanım.

"İyi günler efendim. Mesa ınızı iletceğim."

Ahizeyi yerine koyup tekrar giriyorum yatağıma. Murat yerine Ferdi'nin karısı olsaydım, hayatımın ne kadar değışik olabileceğini tahmin etmeye çalışıyorum. Ferdi, çalıştığım şirketteki müdürlerden biri. Yakışıklı ve uygar bir adam. Bir süreden beri bana olan aşın ilgisinin farkındayım. Benimle konuşmak için bahaneler buluyor, işimi övüyor, bilgisayarına mesa lar yolluyor. Neyimi beğeniyor acaba Ğıratımdaki bezgin ifadeyle, özensiz giysilerimle bir erkeğin dikkatini çekebildiğime şaşıyorum. Murat'la yılların içinde sıradanlaşan, heyecanını kaybeden ilişkimizin bendeki yıkımı, üstüme başıma boş vermişlik olarak yansımaya başlamıştı, çünkü. Beni kırmamaya itina gösteren annem bile, kilo almaya başladığımı, yediklerime dikkat etmem gerektiğini söyleyip duruyordu. Aldığım kilolar yediklerimden değil içtiklerimden dolayı, diyemiyordum, her akşamüstü kendime bir koca bardak cin tonik hazırladığımı bilmeyen anneme. Yedi haberlerini dinlemek için televizyonun karşısına mutlaka elimde bir içkiyle çöküyordum, uzun zamandır. Murat henüz eve dönmemiş oluyordu. Uzun, sıkıcı günlerimin mutluluk veren tek anı, buzlu içkimle kafa bulduğum akşam saatleriydi. Ğekirdek ailemin sıradan günlük sohbetlerine, oğlumun beni pek de ilgilendirmeyen okul haberlerine, kocamın banka dedikodularına dayanabil-me gücümü arttınyordu bir bardak içki. Ğıhırlarımı yatıştırıyordu. Ne var ki, Ferdi'nin bana olan ilgisini fark ettiğimden beri, kilo vermek uğruna vazgeçmişim cin toniğimden. Ğaçlarımı kısa kestirip röfle yaptırmıştım. İndirimden faydalanarak kendime yeni bir ceket, bir çizme ve iki bluz almıştım. Tırnaklarımı, ru umla aynı tonda sedefli o elerle boyamaya başlamıştım.

"Bak ne güzel olmuşsun " demişti annem, iki haftada bir yediğimiz öğlen yemeği için Akmerkez'de bulduğumuzda, "Kızım sakın bırakma kendini, kadın dediğin hep bakımlı olmalı. Güzellik yetmez "

72

Oysa o gün hak verdiğim annemden, her zaman bakımlı, ru lu, o eli olduğu, daha lüks ve rahat bir hayatı babamdan daha zengin bir koca ile yaşamayı seçtiği için nefret etmişim bir zamanlar. Hatta bir süre yüzünü bile görmek istememişim. Annem gibi olmamaya and içmişim. Erkeğine güzelliğinden başka hiçbir şey sunamayan, bakımlı, makya lı kadınlardan olmayacaktım. Bir dünya görüşüm, ideallerim ve mutlaka bir işim olacaktı. Bu yüzden üniversitemi bitirmeye kararlıyım. Ve bir gün evlenirsem, kocamın önce arkadaşı sonra sevgilisi olmalıydım. Ne kadar safmışım Ğarıcadam'ın çocukları ve bahçelerinin dışındaki dünyadan habersiz kadınları kadar safmışım. Yine mi Ğarıcadam'a döndüm Yalnız yaşamımın değil, huyumun da en güzel olduğu yılları orada geçirdiğim için mi, bir türlü kopamı-yorum Ğarıcadam'dan

Ğarıcadam'dan ayrılınca, Ankara'da birkaç ay kalmış, sonra Karadeniz'e, derken yine Doğu'ya, en sonunda da Ege'de bir ilçeye atanmıştı babam. Kardeşim, biz Ankara'dayken doğmuştu. Annemle babam ne kadar da sevinmişlerdi bir oğullan olduğu için. Küçük ailemize bir dördüncünün katılması hepimizi mutlu etmişti. Ama güzel günler uzun sürmedi. Birkaç yıl sonra, babam yine doğuya atandığında o mutlu, uyumlu aileden eser kalmamıştı artık. Annem huysuz ve bedbaht bir kadına dönüşmüştü. Babamın onun hiçbir beklentisini karşılayamayacağı belli olmuştu. Kardeşim ailedeki huzursuzluğu fark edecek yaşta değildi, ama ben annemle babamın bitmez tükenmez tartışmalarından her geçen gün biraz daha yıpranıyordum. Kavgalarını her ne kadar oda-lanna kapanarak yapsalar da, sesleri dışarı taşardı, duyardım.

"Beni doğunun ilkel ilçelerinde dolaştırıp durduğun yetmiyor gibi, valiliğinin de önünü kestirnn Bıktım artık bıktım bu senin saçmalıklardannn Ğana ne onlardannn Onların hakla-ınnı aramak sana mı düştü Ğana bir hayırları mı var Yoksa sen de mi onlardansın Ha Ha Ğöylesene, haydi söyle..."

73

Kulaklarımı tıkar, odama kaçır kapıyı kilitlerdim, sanki kilidi vurursam, seslerini duymayacakmışım gibi. Annem, babamı ne olduğunu anlamadığım bir şey olmakla suçlarken, babam da onun bencilliğinden, süsüne ve paraya düşkünlüğünden şikāyet ederdi.

"Yüreğinde insafın, insanlığın zerresi yok, ne biçim kadınsın sen," diye bağıırırdı anneme.

Zaman içinde kavgaları yatak odalarını aşır, evin her bir köşesine en çok da yemek sofralarına taşmaya başladı. Kavgalarından kaçmak için, artık kulak tıkamak, başı yastıklara gömmek yetmiyordu. Ne kadar mutsuz olduklarını sadece duymuyor, görüyordum da.

"Ğen hep başkalarını mı düşünürsün Ğenin de bir ailen yok mu Biraz da bizim için yaşa. Ğocukların var. Ben varım "

"Ğen... hep sen Dünyanın ekseni sensin. En önemli varlık sensin. Her şey hep sana göre ve senin istediğin şekilde olacak Hepimiz sadece seni düşüneceğiz."

"Ben kendimi değil seni düşünüyorum."

"Benim neyimi düşünüyorsun, Nermin "

"Ğenin kademendekilerin hepsi bir yerlerde vali oldular. Bu inadın olmasa, biz de İstanbul'da, İzmir'de valiydik, şimdi. Ahhh benim kara kaderim, ahh Bula bula seni mi buldum altmış milyonun içinde Devlete karşı gelinir mi Devlete kafa tutulur mu Ğana mı kaldı düzeni eleştirmek Ğiyaset yapacaksan bir partiye gir bari. Hiç olmazsa, milletvekili olursun."

"Ben siyaset yapmıyorum. Küçücük kafanla anlamadığın işlere burnunu sokma. Haklıyla haksızı ayırmanın adı düzeni eleştirmek değildir. Devletin memuru adil olmalı."

"Adil olduğun için sürünüp duruyoruz Anadolu'da."

"Anadolu vatan değil mi "

"Vatan, ama yokluk içinde bir vatan. Madem doğuda çakılıp kalacaktık, bari vali olaydın da gün göreydim. Hiç olma*«i emrimde çalışan aşçım, uşaçım olurdu. Vali karılarının kıcını öpmek zorunda kalmazdım."

74

"Böyle bir mecburiyetin yok. Ben üstlerime yaltaklanıyor muyum

"Ğen yapmadığın için bana düşünüyor ya bu işler. Ğenin iyiliğın, senin geleceğın için."

"Benim adıma boş yere uğraşma, Nermin. Beni vali yapmayacaklar."

"Nasıl bu kadar rahat olabiliyorsun, bunu söylerken "

"Rahatım çünkü bana hiç fark etmiyor ne olduğum. Ben hep görevimi ve doğru bildiğimi yapacağım."

"Bana fark ediyor ama. Ben ilçe ilçe dolaşmak için evlenmedim seninle. İnsanda biraz da hırs olmalı Ne oldu o geleceğı parlak genç adama Ğöylesene ne oldu "

Benim lise ikiye geçtiğım yıl boşandılar.

Annem güzel kadındı. Boşanır boşanmaz çok zengin bir Ğökeli toprak ağasıyla evlendi, İstanbul'a yerleşti. Orhan, annemle gitti. Liseyi bitirmeme yakın okul değıştirmem uygun görülmediğı için, ben babamla kaldım.

İki yıl boyunca annemi görmeyi kabul etmedim. Annemle, ben üniversitedeyken barıştık. Onu bağışlamam için hep hediyelere ve paraya boğdu beni. Üniversite yıllarımda, haftada bir, fakülteye yakın kahvelerde çay içmemiz, evlendikten sonra da iki haftada bir buluşup yemek yememiz onun fikriydi. Ön yıllarda, yine onun ısrarıyla Akmerkez'de buluşuyorduk ki, yemek sonrasında, bana oradaki dükkânlardan bluz, etek ya da ayakkabı gibi hediyeler alabilsin. Kaybolan sevgimi, yıllarca hiç pes etmeden bu armağanlı buluşmalarla geri getirmeye çalıştı, annem. Bu buluşmalarda içimden hep elimi uzatıp, berberden yeni çıkmış gibi duran spreyli saçlarını kaş-tınvermek, özenli makya nı yüzüne bulaştırmak gelirdi, onu doğal ve sıcak bir insana dönüştürmek adına. Şimdi düşünüyorum da, doğallaşması, kendini bırakması gereken o değil de benmişim meğer.

75

Yorganımı başıma çekip, yastığıma sarılıyorum ki, yeniden derin bir sabah uykusuna dalayım, ruhumun yaralarına mucizevi bir merhem gibi derman olsun uyku. Uyuyabilirsem, her şeyi unutacağım; bu sabahki fiyaskoyu, yılların bıkkınlığını, sıkıntılığını, muhafazakâ taşrada annesi babası boşanmış bir kız olmanın, o yıllarda içimi yakan utancını, evliliğimin penceresiz hücresinde havasızlıktan boğuluyormuşum hissini, hatta Ferdi'nin beni sarsan bakışlarını da.

Uykumu yine kapının zili bölüyor. Ğabahlığı sırtıma geçirip kapıya koşuyorum yalınayak. Kapıda, kollarında büyük olasılıkla sekreter Ema Hanım'ın telefonla ısmarladığı uzun saplı güllerle çiçekçinin çırağı duruyor. Şimdi bahşış de ister bu oğlan. Nereden bulacağım bozuk parayı evin içinde Hiç rahat yok mu bana, kuzum Oğlanı savdıktan sonra, çiçeğe iştirilmiş kartvizite bakıyorum. Küçük beyaz bir karta, büyük harflerle Murat Tuna yazılmış, çiçekçinin el yazısıyla. Tek bir kelime ilave ettirmemiş Murat. Ne bir özür, ne de bir sevgi veya kutlama sözcüğü. Nasıl iştirilebilir ki böyle sıcak sözcükler, telefonda ısmarlanmış çiçeğe İster istemez bir mukayese yapıyorum hemen; gülleri bana yollayan Ferdi olsaydı, kesinlikle aşka dair kısa bir şiir olurdu kartın üstünde, kesinlikle

Yediyi çeyrek geçe, serpiştiren yağmura aldırmadan, dikiliyorum AKM'nin kapısında. Önce Nazan geliyor. Dudaklarımız yanaklarımıza değmeden öpüşüyoruz, şehir kadınlarına özgü biçimde.

"İyi misin Uykunu aldın mı " diye soruyor Nazan. Ğitem kokuyor sesi.

"Biraz uyku sersemiydim sabah. Ters bir şey söyledimse..." "Yok canım. Kabahat bende, ne karışıyorum başkalarının hayati kararlarına."

76

"Aşkolsun. Ben başkası mıyım "

"Değilsin de ondan zaten. Hani bizimle paylaştınızdı, gitseniz mi kalsanız mı, sordunuzdu diye söyledim fikrimi. Yoksa bana ne."

"Haydi uzatma artık."

Koşar adımlarla Burhan geliyor yanımıza.

"Uffbu ne hava be Ğiz on yıl önce evlenirken de böyle yağmur yağıyor muydu "

"Yağıyordu vallahi. Bereketdir, demişlerdi."

"Eh, bereketsiz sayılmaz evliliğiniz. Demek bu kocakarı laflarında bir doğruluk payı var," diyor Burhan, " Nerede kaldı seninki "

"Trafığe takılmıştır," diyorum, tarazlı bir sesle, "yağmur var

ya..."

İçim hiç rahat değil. Ya gelmezse Ğabah beni evde bıraktığında avaz avaz bağıyor muydum Yok, yok, kapıyı gümm diye çarparak odama kapanmıştım. Bir daha konuşmadık Murat'la. Ema Hanım mutlaka iletmiştir mesa ımı. Kaç gün öncesinden planlandı bu gece. Önce Nazanlarla tiyatro seyredeceğiz, sonra da bir akşam yemeği yiyeceğiz Ğraserviler'deki o ünlü lokantada. Bana ne kadar kızmış olursa olsun, başkalarının programını bozmayacak kadar uygardır benim kocam.

"Bak şu adam, o değil mi " diyor Nazan, yağmurluğunu başının üzerine çekmiş birini göstererek. Gösterdiği yöne bakınca, sevincim kursağımda kalıyor.

"O değil. Murat trençkotunu kafasına geçirmez," diyor Burhan.

"İçeri girelim. İslanıyoruz burada," diyorum. Biz içeri girmek için sıradayken, kocaman siyah şemsiyesinin altında yaklaşıyor Murat.

"Kusura bakmayın ıslandınız benim yüzümden. Korkunç bir trafik var," diyor. Onu öpmek için hamlediyorum ama, şemsiye mani oluyor yaklaşmama.

77

İçerde, şemsiyesini kapadığında da öpmeye yeltenmiyor beni. Göz göze bile gelemiyoruz kocamla. Nazan'la merdivenlerin başında durup, erkeklerin yağmurluklarını vestiyere bırakmalarını bekliyor, sonra yukarı çıkıp yerlerimize oturuyoruz. Murat'ın kulağına, "Güllerine teşekkür ederim," diyorum yavaşça. Gülümsemekle yetiniyor. Demek ki bana hĞkızgın.

Oyundan sonra, İrşaselviler'deki lokantaya yürüyerek gidiyoruz. Yağmur dinmiş, sadece rutubeti kalmış havada. Ben Nazan'la kol kola önden yürüyorum. Kocalarımız birkaç adım arkadan takip ediyorlar bizi. Lokantanın kapısında bize yetişmelerini bekliyor, içeri hep birlikte giriyoruz. Oldukça loş bir yer burası.

"Barda bir içki alır mıydınız " diye soruyor garson.

"Yok, tiyatroydaydık, zaten geç oldu," diyor Murat.

Masamıza yerleşiyoruz. Şarabımızı Burhan seçiyor. Neden Ev sahibi olan bizleriz, şarabı Murat'ın seçmesi gerekmez mi Ama o böyledir işte, şarap seçimini bile başkalarına bırakır, pasif kalır hep. Kimseyi kıramaz, üzemez, münakaşadan nefret eder. Her zaman uyumludur. Kocanın gözlerini yakalamaya çalışıyorum, şarabı onun seçmesini işaret etmek için, ama başara-mıyorum, bu gece hiç göz göze gelemeyeceğiz anlaşılan. Az sonra kocaman cam kadehlere konan içkimizi yudumluyoruz. Ohh Ne kadar iyi geliyor güzel bir kırmızı şarap.

"Yemeklerinizi seçtiniz mi çocuklar " diye soruyor Murat, "buranın bonfilesi iyidir, tavsiye ederim."

Bir saatin sonunda yemeklerimizi ve iki şişe şarabı bitirmiş durumdayız. Gevşemişiz, neşelenmişiz, kocamla aramızdaki gerginlikten eser kalmamış. Kafalarımız dumanlı. Lokantanın gürültüsüyle müziğin birbirine kaşmasından çıkan uğultuda, seslerimizi birbirimize duyurmak için mi, yoksa sarhoşladığı-mızdan mı, bağırarak konuşuyoruz ve sürekli gülüyoruz.

"Bir on seneye daha " diyor Nazan, kim bilir kaçınıcı kere kadehini kaldırırken.

78

"Bu adam bir on sene daha nasıl çekilir " diye soruyorum Murat'ı göstererek, "kavga bile etmiyor insanla, doğru dürüst."

"Oysa koca dediğin hem dövmeli hem sevmeli, öyle değil mi " diyor Burhan.

"Dayaktan nasibini aldığı söylenemez," diyor Murat, bardağını kafasına dikip şarabını bitiriyor.

"O halde şuna eve gidince bir güzel dayak at Murat," diyor Nazan, "onuncu yıl armağanı olarak."

"Ben onuncu yıl armağanımı aldım bile," diyorum gülmekten kırılarak.

"Şu yakandaki broş mu yoksa " diye soruyor Nazan.

"Ne yazık ki yıldönümü hediyesi yakama takamadım. Biraz büyük geldi," diyorum.

"Ne Büyük mü geldi Büyük bir hediye mi aldı sana "

"Büyük evet. Çok büyük."

"Bir araba mı yoksa "

"R ile başlıyor, T ile bitiyor. Müthiş bir şey. İnanamazsın."

"Öyle haydi. Öyle, söyle "

"En bul "

"İpucu ver."

"Verdim ya. R ile başlıyor T ile bitiyor."

Bir süre gözlerini tavana dikip düşünüyor Nazan, sonra bağırıyor, "Renault "

"Bir Renault mu aldın " diyor Burhan, sesinde gizleyemedi -ği kıskançlıkla, "oğlum herkes işten çıkarılırken, sana ikramiye mi verdiler, yoksa sen de mi banka boşaltmakla meşgulsün ufak ufak."

"Yarın bana uğra da hediyesi göstereyim sana," diyorum Nazan'a, "ama gözünün kalmayacağına dair söz ver."

"Maalesef karıma hediye olarak bir Renault almadım," diyor Murat, sesini duyurmak için bağırarak, "çok isterdim ama, böyle bir imkânım olmadığını biliyorsunuz, çocuklar." Bana bakıyor. Gözlerinde tuhaf bir ifade var. Ben hıhı gülüyorum ve ka-

79

dehimi kaldırıp, "Evde beni bekleyen RT'nin şerefine içelim," diye bağınıyorum. İyice sarhoşum. Dizlerim kesiliyor, başım da dönüyor hafifçe.

"Vallahi ben anlayamıyorum seni Murat. Hem parasızlıktan şikâyet ediyorsun hem de gül gibi teklifi geri çeviriyorsun. Ams-terdam'a gitsen değil karının, oğlunun altına bile bir araba çekersin," diyor Burhan.

"İşte ben de o yüzden gitmiyorum ya, bizim oğlan henüz araba kullanacak yaşa gelmedi diye."

Yine gülüyoruz. Nedense içimden hep gülmek geliyor. Belki de bilinç alümdaki ağlama isteğini bastırmak için, her söylenen lafa yerli yersiz gülüyorum ve tüm ısrarlanna karşın Nazan'a armağanın ne olduğunu söylemiyorum. Nazan bu kez Murat'a soruyor bana ne verdiğini.

"Bir robot," diyor Murat, sakın sakın.

"Nasıl yani "

"Robot işte."

"Özelliği nedir "

"On iki ayrı işlevi var," diye atlıyorum.

"Şey de yapıyor mu " diye soruyor Burhan, elleriyle 'şey'in ne olduğunu belirtmeye çalışarak.

"Eni terbiyesiz " Gülerken ağızından yemeği püskürtüyorum istemeden. Murat bana kızgın bir bakış atıyor.

"Eğer öyleyse, bir tane de ben isterim," diyor Nazan.

"Neden, benden bir şikâyetin mi var " diye soruyor Burhan.

"Düşün bakalım," diye yanıtlıyor karısı.

Konuşma giderek çiftlerin birbirini incitmek için fırsat kolladığı bir laf ebeliğine dönüşüyor. Şarabın başta neşe veren sarhoşluğu yerini gerginliğe ve gereksiz alınganlığa bırakmaya başlıyor. İra tatlılara geldiğinde artık buz gibi bir hava esiyor masamızda. Murat hesabı istiyor. Hiçbirimiz fazla konuşmadan, bir an önce bu karanlık ve gürültülü mekândan ayrıl-

ŞO

ma arzusu içinde, hesabın görülmesini bekliyoruz.

Bizi evimize, kararlaştırdığımız gibi Nazanlar bırakıyorlar. Arabada hiç kimsenin sesi çıkmıyor. Nazan önde başını cama dayayıp sızmış. İndiğimizi bile fark etmiyor.

"Bu güzel gece için teşekkür ederiz, çocuklar," diyor Burhan. Gazlayıp giden arabanın arkasından el sallıyorum.

"Yürü haydi," diyor Murat, ters bir sesle. Apartmanın kapısını açıyor bana, giriyorum. Asansördeki aynada yüzümü görünce, arkamı dönüyorum kocama. Makya ım akmış, gözlerimin altı çökmüş, saçlarım rutubetten kafama yapışmış. Yediğim tatlının kreması mideme oturmuş. Eve girince bir bardak su içmek için doğru mutfaka yürüyorum. Murat peşimden geliyor. İrata bembeyaz.

"Hediye konusunu onların önünde dile getirmen şart mıydı " diye soruyor.

"Bir mahzuru mu vardı "

"Beni rezil ettin."

"Rezil olacaktın madem ne diye bana robot aldın "

"Daha önce de söyledim ya, sen hep isterdin bir tane, işine yarayacağını düşündüğüm için aldım. Üstelik özel olarak ısmarlayıp getirttim."

"İen onu götür annene armağan et. O sana elcağızıyla pastalar yapar."

"Nevra, senin neyin var Nedir derdin "

"Derdim sensin."

"Neden Her istediğini yapmıyor muyum Hollanda teklifini bile, sen işinden ayrılmak istemediğin için geri çevirmeye karar vermedik mi Neyin eksik Nevra Ne derdin var benimle, senin "

"İlişkimizde bir şeyler eksik... olmuyor... istediğim gibi değilsin."

"İana robot hediye ettiğim için mi "

"Beni anlayamadığın için. Anlamaya çalışmadığın için. Yaşamımızda hiçbir heyecan, hiçbir hoşluk kalmadığı için. Bıktığım

81

için anladın mı, bıktığım ve sıkıldığım için. Bıktım Murat, bıktım."

"Otur şuraya." Kolumdan sertçe çekip beni mutfak masasına oturtuyor, kendi de karşıma oturuyor.

"Hayatında biri mi var "

"Ne "

"Ne sorduğumu duydun. Bana cevap ver. Uygur bir insan olduğumu biliyorsun. Eğer biri varsa, bana söylersin, gerekeni yaparız. Maskaralıklara, robot bahanelerine gerek kalmadan..."

Fırılıyor yerimden, mutfak tezgâhının üzerinde duran robota koşuyorum.

"Allah belasını versin bu robotun " diye avaz avaz bağırarak pencereyi açıyorum, robotu fırlatıyorum dışarı. Gümm diye bir ses geliyor bir an sonra. Kim bilir kimin arabasının üzerine düştü. Korkudan eğilip bakamıyorum pencereden. amı kapatıp döndüğümde, Murat çıkmış mutfaktan. Buzdolabından sürahiyi alıp bir bardağa su dolduruyorum, masaya çöküp viski içer gibi yudum yudum içiyorum suyum ama sakinleşemiyorum. İcimden mutfakta ne varsa kırıp dökmek geçiyor. Ağlamaya başlıyorum. Ellerim titriyor. Murat'ın gelip neden ağladığımı sormasını bekliyorum. Neden yatağa gelmediğimi, neden mutfakta takılıp kaldığımı... kimse gelmiyor. Zaman geçiyor. Üşümeye başlıyorum. Neden sonra mutfaktan çıkıp yatak odama gidiyorum. Kocam odamızda değil. Yastığını ve yatağın üzerindeki örtüyü almış, başka bir yere gitmiş uyumak için. Misafir yatak odasında olamaz, orada bu gece, biz dışardayken engiz'i beklemesi için çağırdığımız Fatma'nım uyuyor. Ayak uçlanma basa basa oturma odasına yürüyor, kapıdan başımı uzatıyorum. Murat, kanepede yatmış. Odama geri dönüyor, soğuk çarşafın altına kayıyorum ürpererek. İmsıkı yumuyorum gözlerimi, uyumak ve bu korkunç geceyi unutmak için.

İabah karanlığında, kocamın ışığı yakmasıyla uyanıyorum.

82

Elinde yatak örtüsü ve yastıkla başımda dikiliyor Murat. Doğrulup oturuyorum yatağın içinde.

"Uyandın mı " diye soruyor.

"İen uyandırdın beni... İaat kaç " Başucumdaki saate bakıyorum, "Daha yedi olmamış "

"Fatma'nım kalkmadan geldim... salonda yattığımı bilsin istemedim."

"Yatmasaydın salonda."

"Çana söyleyeceklerim var."

"Bu saatte mi "

"Evet." Kocam yatağın kenarına iliyor. Gözlerini gözlerime diyor. "Bugün Hollanda için kesin yanıt bekliyorlar benden. Nevra, dün gecedan sonra, kararımı değıştirdim. Onlara işi kabul ettiğimi söyleyeceğim." Başımdan aşığı bir kova su dökölüyor sanki.

"Benim Hollanda'ya gitmek istemediğimi biliyorsun. Ben bu saatten sonra yaşamımı değıştiremem. Çocuğın da okulu var..."

"Çenden yaşamını değıştirmeni istemiyorum. Çen ne istersen öyle yap. Ben gideceğim."

"Böyle karar vermemiştik ama..."

"Verdiğimiz karar dün gecedan önceydi."

"Evliliğimiz bir kavgaya dayanamayacak kadar güçsüz, öyle mi "

"Mesele bir kavga değıl, senin tutumun Nevra. Dün gece hiç uyumadım. Çok taraflı düşünmeye çalıştım. Çen mutlu değılsin. Bu şartlarda benim de mutlu olabilmem mümkün değıl. Hayatımızda bir şeylerin değışmesini ben değıl sen istiyordun. Haklıymışsın. Bir şeyleri değıştirmenin zamanı gelmiş. Kararım kesin, ben Hollanda'ya gidiyorum. Eğer istersen sen de gelebilirsin. Bir mekân değışikliği, evliliğimize iyi gelebilir belki."

"Böyle saçma kararlara varacaktın madem, dün gece düşüneneğine uyusaydın keşke. Ben İstanbul'dan başka yerde yaşayamam."

83

"Çen bilirsin. Bir süre ayn kalalım o halde," diyor Murat. Çıratıma yumruk yemiş gibiyim. Yanıtlayamıyorum kocamı. Yataktan çıkıp mutfığa yürüyorum. encerenin önünde durup apartmanların arasından yer yer gözükken gökyüzüne bakıyorum. Güneş yeni doğmakta olduğı için bir kızılık var havada. amı açıp, aşığı eğiliyorum. Beş numarada oturan öğretim görevlisi kadının küçük lacivert arabasının üzerinde iki parçaya ayrılmış duruyor, dün gece aşığı fırlattığım robot. Tıpkı evliliğim gibi.

Zelha'yı nasıl yanıtlayacağımı bilemiyorum. Meraklı kara gözlerini yüzüme dikmiş, benim için üzölmeye hazır, bekliyor.

"Anlaşamadık işte. O Hollanda'da bir firmadan geri çevire-meyeceğı kadar mükemmel bir iş teklifi aldı. Ben İstanbul'dan ayrılmak istemedim. O gitti ben kaldım."

"Neden kocanla gitmedin Nevo "

"İşimden memnundum. Yurtdışında çalışma imkânım yok, biliyorsun, çalışma izni vermiyor bu'gavurlar insana."

"İşinden memnunmuşun ama kocandan memnun değılmi-şin. Dövüyor muydu seni, doğru söyle, utanma."

"Ne münasebet "

"Çok mu kıskançtı Kıskançlığıyla sıkıyor muydu seni "

Zelha'dan kurtuluşum yok anlaşılan. Onun ilham ettiğı yalana başvurmak zorunda kalıyorum.

"Çıkıyordu." İçim biraz rahatlıyor. Murat'ın beni sıktığı gerçeğe uygun düşünüyor ama kıskandığı doğru değıl. Belki biraz kıs-kansaydı, her şey başka türlü olurdu diye düşünmeden edemiyorum. Ben reklam şirketinde çalışmaya başladıktan sonra, bazı akşamlar iş arkadaşlarımla birlikte, yol üstündeki barda içki içmeye gitmemizi, ofis yemeklerine katılıp eve geç dönmemi anlayışla karşılamıştı hep. Çen zamanlarda kendime aşın özen gösterdiğimin, kilo verdiğimin, saçlarımın rengini ve şeklini değıştirdiğimin, üstüme başıma para harcamaya başladığımın da far-

84

kında değıldi. Farkına varabilseydi, belki bendeki bu değışikliğe kafa yorardı. Çonuç değışir miydi, bunu ben de bilmiyorum.

"Oğlun nasıl karşıladı ayrılmanızı "

"Her annesi, babası ayrılan çocuk gibi üzöldü elbette, ama çok olgundur benim oğlum. İkimizi de suçlamadı."

"Çeninle kaldı herhalde."

Bir ateş basıyor yüzüme. Yanaklarım yanmaya başlıyor. Arkadaşımlın gözünde, evliliğini yürütememiş, becereriksiz kadının yanısıra, bir de kötü anne olacağım şimdi. Derin bir nefes alıyorum ve itiraf ediyorum,

"O babasımın yanında."

"Yaa " Zelha'nın sesinde hem şaşkınlık hem hayal kırıklığı var.

"İlki bitirirken o korkunç sınavlara sokmak istemedik oğlumuzu, dil öğrensın ve iyi eğitim görsün diye... yani sırf onun iyiliğı için... zaten ben de çalışıyordum, yeterince zaman ayıramı-yordum engiz'e..."

" engiz mi adı "

" engiz."

"Bu adı baban seçti değıl mi "

"Nereden biliyorsun "

"Hani ölen kardeşin vardı ya..."

Birden toparlayamıyorum ne demek istediğini, "Orhan ölmedi ki " Tahta masaya vuruyorum parmaklarımı, "Allah korusun "

"Yok camım, Orhan değil. Hani annen erken doğum mu ne yapmıştı... Cıncadam'da hani..."

"Eeee "

"İşte o bebeğin adını engiz koymuştu baban."

"Zelha, sen nereden biliyorsun bunu "

"Biliyorum," diyor Zelha, "bazı şeyler hiç unutulmaz. Çocukluk anılarım hep taptaze kaldı bende."

"Tamam da, babamın oğluna koyacağı adı nereden biliyorsun sen "

85

"Baban bizim çiftliğe gelmişti Nevo, dedemle yemek yemişti, sonra da büyük evde... Hani çiftliğe girdin miydi sol tarafta selamlık vardı ya, orada işte, baş başa konuşmuşlardı, sedirli odada. Hatta analarımdan biri tepsiye ayran kupalarını koyup elime vermişti onlara götürüyüm diye."

"Eee "

"Cıncra baban gitti, dedem de amcama dedi ki; 'bu işe oldu gözüyle bak. Kaymakamın oğlunun adı da engiz 'miş meğer, onun hatırına elinden geleni yapacak,' dedi. Ben de duydum işte. Aklımda kalmış."

"Allah allah Hiç bilmiyordum. Kimdi engiz "

"Amcaoğlumdu. Dedem onun için, yardım istemiş de babandan."

"Cıncra ne çok şey biliyorsun, Zelha."

"Biz çocuklar hep ayak altında dolaşırdık, her yere girer çıkardık. Çok şey duyar öğrenirdik böylece. Hatta size gönderileceğimizi de anamdan önce ben duymuştum."

"Cıncra mi "

"Cıncra ya... yine öyle, odalara girip çıkarken. Dedem evahir Ana'yla konuşuyordu. Kaymakamın hanımı hastalanmış, evine yardımcı lazım olmuş. Oraya herhangi birini yollamak olmaz, Kader'i gönderelim, ebeliği de vardır, az buçuk Türkçesi de, icabında hanımının derdine derman olur, diyordu. Ben koşup, anama yetiştirmiştim duyduklarımı. İki gözüm iki çeşme ağlamıştım gün boyu, ana ben senden ayrılmam, diye. Kızım, ben gidersem sana evahir Ana bakar, Cıncra Teyze bakar dediyse de dinletememişti bana. Kıyameti kopanyordum. Cıncra anam, o evde Zelha yaşında bir kız varmış madem, Zelha'yı da yanıma alayım, ben iş tutarken o da çocuğu oyalar, beraber oynarlar diye, razı ettiydi dedemi."

"İyi ki etmiş," dedim içtenlikle, "Zelha inan, benim hayatım boyunca bir daha senin gibi bir arkadaşım olmadı."

Masanın üzerinden uzanıp elimi tuttu Zelha, "Cıncra şimdi

86

engiz'ini babasına bıraktın, öyle mi " diye sordu onaylamayan bir sesle.

"Önceleri benim yanımdaydı. Babası Amsterdam'da kendine bir düzen kurana kadar benimle kaldı. Murat gittikten bir yıl sonra ben iş değiştirdim. Gazeteciliğe başladım. Tüm gün çalışıyor, geç saatlere kadar eve dönemiyordum. Aklım çocuğumda kalıyordu. engiz'i babasına yollamaya işte o zaman karar verdim. Orada iyi bir okula gidiyor, üç dil birden öğreniyor. Yaz tatillerini birlikte geçiriyoruz, ben de bayramdı seyrandı ne zaman bir fırsat bulsam, gidip görüyorum oğlumu."

"Kaç yaşında şimdi."

"Ayrıldığıımızda on yaşındaydı. Yakında on beşine basacak. Koca oğlan oldu artık. Anneden çok bir babaya ihtiyaç duyacağı yaşa geldi. Babasıyla da arası çok iyi. Murat yumuşak ve nazik bir insandır, oğluna da çok düşkündür."

"Özlemiyor musun oğlunu "

"Özlemez olur muyum. Önceleri çok koydu, inan. Hatta geri getirtmeyi bile düşündüm. Ama engiz Amsterdam'da kalmayı tercih etti. Burada olsaydı okuldan eve döndüğünde bomboş bir ev bulacaktı, okula gidip gelmesi İstanbul trafiğinde saatler sürecekti. Oysa orada okuldan çıkınca spor kulübüne gidiyor, tenisini oynuyor, yüzüyor, akranlarıyla bir arada oluyor. Babası eve dönerken uğrayıp oğlunu alıyormuş kulüpten. Eve birlikte dönüyorlarmış. Hiç yalnızlık çekmiyor böylece, trafik derdi yok, anarşi korkusu yok. Küçük medeni bir şehir Amsterdam."

"Resmen boşandınız mı siz."

"Cıncra evet."

"Neden soyadın hıhıTuna "

"Tuna hem kulağa hoş geliyor hem de yazılarımın sonunda, imzaya yakışıyor. Kısa ve öz. Oğlu ile biten soyadlarını ezelden beri sevmemişimdir. Murat'ın itirazı olmadığı sürece, kullanacağım bu adı."

87

"Bir daha evlenmedi mi kocan "

"Evlenmedi."

"Belki seni bekliyordur, Nevo."

"Hiç sanmıyorum," dedim.

"Ya sen   n niye evlenmedin Bak kaç yıl olmuş boşanalı, o gün bu gündür yalnız mısın "

"Yok, pek sayılmaz."

"Biri var demek ki. Kim bu hayatındaki adam   yle haydi, anlat "

"şu anda kimse yok Zelo. Onunla da bozuştum, nerdeyse bir yıl oluyor."

"Neden "

"Anlatması zor."

"Ben sana her şeyi anlattım ama kan kardeşim."

Zelha'nın üstüme dikilmiş kara gözlerine baktım. İimden yanına gidip ona sarılmak, başımı göğsüne dayamak geliyor. Beni hiçbir şekilde yargılamayacak, sorgulamayacak en has arkadaşıma, can dostuma bunca yıl sonra kavuşmuş olmanın verdiği gönül rahatlığıyla, hiç kimseye s yleyemediklerimin hepsini ona anlatmak ve kollarında hüngür hüngür ağlamak istiyorum. G z-yaşlanmla yıkanıp aklanmak, iimi kavuran acılardan, pişmanlıklardan kurtulmak, hafiflemek ve arkadaşımı elinden tutup   n-cadam'ın kollarında nefes nefese koşmak... Dere kenarına inip papulan, çorapları fırlatıp atarak serin suda ayaklarımı ıslatmak,  st m  başımı sırlıslıklam etmek ve annemden azar işitmek... Dağ yamaçlarında sapsarı katırtırnaklarını, dev papatyaları toplayarak eteğime doldurmak ve  st m  başımı polen lekesi içinde bırakıp bir azar daha işitmek... Zelha'yla alt alta üst üste çimenlerde yuvarlanmak, tek vücut olmak, tek yürek olmak, bir olmak tıpkı ocukluğumuzdaki gibi, iimi, gönlümü, ruhumu arkadaşıma amak, her şeyi paylaşmak...

Zar zor duyulur bir cümle çıkıyor ağzımdan,

88

"O evli, Zelo."

Uzun süren bir hüzünlü sessizlik düşüyor aramıza. Neden sonra,

"Yuva yıkma, kardeşim," diyor Zelha, "yuva yıkma Kendine başka adam bul."

"Ayrıldık zaten."

"Karisına mı döndü "

"Bilmiyorum. Herhalde."

"  n mi bıraktın "

"Evet."

"İyi etmişsin Nevo.   k iyi etmişsin. Bu dünya erkek dolu. Bek  birini bul Allah aşkına. Yoksa derdin hiç bitmez.   len hiç dolmaz."

"  n de mi evli birine ık oldun yoksa "

"Hayır canım. Allaha şükür başıma bir o gelmedi. Ama kuma acısı nedir bilirim. Analarım da bilir. Ninelerim de bilir. Teyzelerim, halalarım, hepsi bilir. Bakma sen onların bu işe alışmış durmalarına. Başka areleri yoktur da ondan. Birbirleriyle iyi geçinir g r nselerde, yüreklerinde bir ateş yanar her birinin. Yalnız kaldıkları akşamlar, kıskançlıktan, kederden uyku tutmaz gözlerini. Yan odada yorganın altında neler olduğunu düşünmekten helak olurlar. Tilki gibi pusuya yatar nefes sesleri dinlerler. İleri acıdan kavrulur.   bahı zor ederler. Gündüz oldu muydu, birbirlerinin yüzüne gülerler ama hep arkalarından birbirlerini ekirtirler.   k zordur Nevo,  zerine g l koklanma-sı, çok zordur. Katil eder insanı. Katil edemediğini kıskanç eder, fitne eder, huysuz eder, mutsuz eder."

"Biliyorum," diyorum arkadaşıma, "bilmez olur muyum "   cak bir yaş damlası yanağımdan eneme doğru akıyor. Elini uzatıp siliyor Zelha gözyaşımı, çocukluğumuzda kaç kez yapmış olduğu gibi.

"Nereden bileceksin sen Kumaların arasında mı yaşadın benim gibi Benim anam, evahir Ana'nın üstüne gitmiş, Nevo.

89

Beni severdi ama, anamın burnundan getirirdi evahir. Bir değil de iki kaynanası var gibiydi anacığımın. Anam da erkek ocuk doğuramadı diye, ninem Makbule'yi almış babama, ben   yaşındayken.   k canı yanmış anamın. Daha taze gelin sayılırdım, kaynanam olacak kocakan üstüme Makbule'yi getirdiğinde, diye anlatırdı anam."

"Baban itiraz etmemiş mi Zelo."

" azgırdı ninem. Bir şey tutturmaya görsün. Neymiş, her oğlundan en az bir tane erkek torun görecekmiş."

"Allah allah "

"  yu sürsün diye. Bizim oralarda kan davası filan sürekli can alıyor ya... biri ölürse, öteki kalacak, ninemin soyu hiç kuramayacak. Gelinlerle uğraşmaktan kendi kurudu gitti, haberi yok."

"Kader Ana bir tane daha doğuraydı ya."

"Hamile kalmış da, düşük yapmış üst üste. Aslında ninemin maksadı erkek torun sahibi olmanın yanı sıra, biraz da gelinlerine eza etmek. Kendi çok çekmiş de zamanında kaynanasından, o günlerin acısını çıkarmak

istemiş kendi gelinlerinden. Bu iş bizim oralarda hep böyledir Zelo. Gelinler ezilir ezilir, sıra kendilerine gelince de intikam peşine düşerler. Kimden intikam alıyorlar diye sorarsan, kara kaderlerinden tabii. Benim anam bile farklı değilmiş. Koca nine, eve yeni gelini getirince, bu kez de anamla evahir bir olup, Makbule'ye kan kusturmaya başlamışlar. Zavallı Makbule gebe kalıp bir erkek çocuk doğuramadan, vuruldu gitti babam. Makbule bir- iki yıl kadar yanımızda kaldı, sonra baba evine döndü. Bir kısmeti çıkmıştı galiba... hayal meyal hatırlarım onu. Beni, evin arkasındaki meşeye kurulu asma salıncakta sallarken türkü söylerdi yanık yanık. Kendi de çocuk gibi bir şeydi zaten... Adını beceremez, Makana diye çağırırmışım onu. Makbule Ana'm Kim bilir nerelerdedir şimdi. Görsem tanımam. Neyse, diyeceğim şu ki, üstüne kuma gelmesi zor iştir."

90

Üstüne kuma gelmesi şart değil insanın bu acıyı tatması için, evli erkeği sevmesi yetiyor. Kollarının arasında olmak istediği kişinin, bir başka kadının koynunda uyuduğunu bilmek, yüreğinin dağlanması, gururunun un ufak olması demek. Nikahın hangi tarafında durursa dursun bir kadın, ister eş olsun, ister sevgili, hatta kuma olsun, sevdayı paylaşmak zor iş. Bunu Zelha'ya anlatmaya çalışsam, senin üstüne kuma gelmiş, oysa ben kuma sayılırdım, inan bana yürek acısı eş değerde desem, anlar mı acaba

"Nasıl tanıştın o evli adamla " diye soruyor bana.

"Aynı işyerinde çalışıyorduk."

"Gazetede mi "

"Hayır, reklam şirketinde. Gazeteye sonra geçtim."

"Onun yüzünden mi ayrıldın reklamdan "

"Öyle sayılır. Kocam Hollanda'ya gittikten sonra, çok yalnız kalmıştım Zelo. Yalnızdım ya, Ferdi de benim üstüme fazla düşmeye başlamıştı..."

"Ferdî mi adı "

"Evet."

"Adı batsın."

"Ne istiyorsun adamdan ayol."

"Evli herifin senin peşinde işi ne Yalnızlığından istifade edecek domuz... neyse anlat sen."

"Şirkette dile düşmekten korktum. Herkesin gözü üzerimdeydi. Ayrıca düşündüm ki, başka bir yerde çalışmaya başlarsam belki kıymete binerim, harekete geçer, boşanma işlemlerini başlatır..."

" ek sarmışsın."

"Bilemezdim ki, ısrarla, karısıyla arasında her şeyin bittiğini söylüyordu."

"Hep öyle yapmazlar mı Çok mu sevdi onu "

"Bilmiyorum."

Yüzüme şaşkın şaşkın bakıyor Zelha. Oysa ben gerçekten bil-

91

miyorum bu sorunun yanıtını. Arkadaşımla sevgilerle nefretlerin, iyilerle kötülerin, yasaklarla helallerin net çizgilerle belirlenmiş olan siyah-beyaz dünyasında, grilere yer yok. Ya seversin ya sevmezsin Ona, başlarda sevdiğimi zannettim, belki de bir boşluğu dolduruyordum, eğer çok sevmiş olaydım, ondan vazgeçmeyebilirdim, tarzında şeyler söyleyemem. Kafası kanşır. O, ilk erkeğini ölümü göze alacak kadar sevmiş. İhanetinden ölümü göze alacak kadar yaralanmış. Şimdi de kocasını sadakatle ve tüm kalbiyle seviyor. Kocasından devraldığı bir savaşı, bir davası var ki, aslında onu belki de hiç ilgilendirmiyor, ama bir eşin vazifesinin erkeğinin yolunda yürümek olduğuna inandığından, yıllardır hapiste. Dostluk, sevgi ve sadakat adına her şeyi yapar o, yaptığına doğruluğuna inansa da inanmasa da...

"Ana bir şey sordum ama cevap vermedin," diyor bana.

"Ha... dalmışım... pardon. Ne sormuştun "

"O adamı sevip sevmediğini nasıl bilmezsin, Nevo " Yüreğimin içini ısrarla öğrenmek istiyor Zelha.

"Sevdim. Ama öyle köklü, derin bir sevgiyle mi, bilemeyeceğim. Nasıl anlatayım sana, mesela seni sevdiğim gibi değil."

"Ben senin sevgilin değilim ki."

"Olsun, fark etmez. Sevgi sevgidir. Onunla kırk yıl görüşmesek ve kırk yıl sonra bir yerde karşılaşsak, içimde bugün olduğu gibi binlerce ampul yanmayacaktır. Geçmişe dönecek olsak, böyle seninle olduğu gibi, saatlerce konuşacak laf bulamayız. Birbirimizin hayatlarını da merak etmeyebiliriz. Bitmiş onunla işim benim. Sevgisi sönmüş içimde. Henüz küllenme-miş, ama sönmüş. Duymak bile istemiyorum benden sonra neler yaşadığını. Oysa bak, şimdi ben şurada oturmuş, senin hayatının her dakikasını öğrenmek ve paylaşmak istiyorum. Neden biliyor musun Zelha "

"Neden "

"Çünkü aradaki otuz küsur yıla rağmen, sana duyduğum sevgi asla tükenmemiş. Çün benim gerçek dostumsun."

92

"En de öyle Ben de senin yaşadıklarını öğrenmek, bilmek istiyorum. Anlat bana Nevo, her şeyi anlat."

"Öyle uzun boylu anlatacak bir şey yok, canım. Ne istiyorsan sor, söyleyeyim."

"Boşanmadığı için sen mi bıraktın onu, yoksa karısı kapına mı dayandı "

"Bu ayrıntıları neden öğrenmek istiyorsun, kuzum "

"Ektiğin acının derecesini bilmek için. Gönül yarasının ya-nısına, utanca katlanmaya da mecbur kaldın mı öğrenmek istiyorum."

"Neden ama "

"Çünkü, acılarımız pişiriyor bizi, olgunlaştınypr. Ektiklerimizin ölçüsünde daha dayanıklı, daha insafli, daha duyarlı oluyoruz."

"O halde dinle de yeterince pişmiş miyim, söyle bakalım İlişkimiz başladığında evli olduğunu bilmiyordum desem yalan olur. Biliyordum. Karısını aldatan her koca gibi, bana eşiyle arasında uzun süredir hiçbir iletişim olmadığını, yatak odalarını çoktan ayırmış olduklarını anlatmıştı. İnanmıştım. Ya da, inanmayı tercih etmiştim. Murat aylardır Hollanda'daydı. Kocamın gidişiyle, etrafımdaki arkadaş çevresi birdenbire azalvermişti. Her hafta sonunu birlikte geçirdiğimiz arkadaşlarımla hiçbir beni aramıyordu artık. Bana olan sıcak ilgileri ve koruma duyguları sadece birkaç hafta sürmüştü. Yalnızlığım dayanılır gibi değildi. İşte o sıralara denk geldi onun bana kur yapmaya başlaması."

"Nasıl yani "

Ah Zelo, diyorum içimden, sorarsın elbette, sen nereden bileceksin bir kadına nasıl kur yapılacağını. Aşiretlerde kadınlara kur mu yapılır Edece emir verilir, bilmez miyim. O emir de kısa ve kesindir. Falanca seni istetmiş. Uygun gördük, onunla evleneceksin, işte bu kadar Adam birkaç armağanla eve konuk edildiğinde, evleneceği kıza göz göze gelir de o bakışlar biraz uzun sürerse, bu flört olur. Ya da aşk uğruna ölümü göze alıp,

93

dağları devirirsiniz ve töre sizi gencecik yaşınızda kara toprağa gömer. Bizim flörtlerimiz, fındırdeşmelerimiz, evlenmeden, imam nikahı filan kıymadan birlikte yaşamaları ne kadar da uzaktır size. Ben nasıl anlatırım bizim usulleri şimdi sana. Aramızda bu konuda dünyalar kadar fark var. Zelha'ya kendi hikayemi naklederken, bazı ayrıntılara girmemişim. Ferdi'nin benimle, kocamın gitmesinden çok önce ilgilenmeye başladığını ve bu ilginin pek hoşuma gittiğini de saklıyorum Zelo'dan, annemle babamın boşanmış olduklarını sakladığım gibi. Bunu yalan söylemek adına değil, onu hayal kırıklığına uğratmamak için yapıyorum. Aileme ve bana olan duygularında ona sarsıntı yaşatmamak, onu incitmemek için.

"Nasıl mı kur yapıyordu Masamın üzerine her sabah bir konca gül bırakıyordu, örneğin. Bilgisayarına aşk şiirleri yolluyordu. İş çıkışlarında bazen bir bara takılıp içki içiyorduk arkadaşlarla, o da katılıyordu bize. Beyaz şarap sevdiğimi öğrenmiş, her seferinde en iyi marka buz gibi bir şarap açtıyordu benim için. Doğum günümde kapıdan zor sığan upuzun saplı güller yollamıştı, her gülün sapına küçücük bir hediye paketi bağlamış... böyle şeyler işte... güzel sözler, uyumadan önce ya da sabah kalkar kalkmaz telefonda hoş laflar, benim için yazılmış şiirler, ilgimi çekeceğini düşündüğü kitaplar... başımı döndürdü benim."

"Ama kansından hiç boşanmada değil mi "

"Hayır. Ben de sabırlı olup yeterince beklemedim. Gittim. Daha doğrusu onu evimden kovdum."

"İyi etmişsin. Çünkü evli erkekler asla boşanmazlar. Beklediğinle kalırdın. Kaç yıl bekledin onu "

"Yeteri kadar bekledim Zelo. Dedim ya, her gün ve her an elinin altında olmamak için iş bile değiştirdim, bir gazetede çalışmaya başladım. Bir başka işyerinde yeni insanlarla birlikte olmamı kıskanacağını ummuştum. Yanılmışım."

94

"Enin evinde mi kalıyordunuz "

"Hayır. Birlikte yaşamadık hiç. Önceleri oğlum vardı evde zaten. engiz gittikten sonra da babamdan dolayı birlikte oturma-dadık. Kızının sevgilisiyle nikahsız yaşıyor olması, yüreğine indirirdi babamın. Her ikimiz de kendi evlerimizde kalıyorduk. Bazı hafta sonlarını benim evimde geçirirdik. Kırk yılın birinde hafta içinde bende bir gece kaldığı da olurdu. Yıllar geçti, ben hep, ka-nsına boşanmadan söz edeceği uygun zamanı bulmasını bekledim. Onuruma dokunduğu için fazla üstüne gitmiyordum."

"Vah canım. Vah Nevo'm."

"Dur, dur acıma bana o kadar. Bak sonra ne oldu... Yurtdışına bir iş seyahatine gitmişti. Dönmeden önce aradı beni, döneceği günü ve saati söyledi. Uçaktan inince doğru bana gelecekti. O gün gazeteden erken ayrıldım, deli gibi alışverişe koşturdum, sevdiği yemekleri hazırladım, soframı kurdum, mumla-nımı yaktım, süslenip püslendim. Baş başa geçireceğimiz uzun bir geceye hazırlandım. On beş gündür görüşmediğimiz için özlemiştim çok. Saat sekize doğru, elinde D'ler, kitaplar ve hava alanından alınmış bir şişe parfümle geldi. Zelo, ne yaptı bi-liyormusun "

"Ne yaptı "

"İçeri girer girmez, bin bir özenle hazırlanmış sofraya şöyle bir göz attı, yemeğe kalamayacağını, çok önemli bir iş toplantısı olduğunu söyledi. Yanında şirkete ortak olmak isteyen birileriyle dönmüş, adamlar bütün hafta İstanbul'da kalacaklarmış, çok meşgulumuş. Akşam yemeğini de onlarla yiyecekmiş. Bir viskimi içip gidecekmiş. Hayal kırıklığına uğradım, ama sesimi çıkarmadım. İnandım söylediklerine. İnanmak zorundaydım. Getirdiği kitapları, D'leri ve parfümü elinden alıp, koltuğun üzerine bıraktım. Viskisini hazırlayıp dizinin dibine oturdum. Bir kadeh içki içimi kadar zamanı değerlendirebilme umuduyla çırpımıyordum. Ama aramızda görünmez bir duvar varmış gibi, ulaşamıyordum sevgilime. Ona doğru hamlettiğimde, fark ettir-

95

meden geri kaçıyordu. Boynuna sarılmak istediğimde, beni kendinden usulca ve ustaca uzaklaştırıyordu. Ferdi'ye hoş vakit geçirtmek için şakiyip dururken, aniden sustum. Neden ve nasıl oldu bilmiyorum, ama bir göz kirpimi kad.ar kısa bir zamanda, gözlerimden bir bağ çözüldü sanki ve içinde bulunduğum acıklı durumu apaçık görüverdim. Öyle, birdenbire oldu, Zelo Kim bilir kaç yıldır, artık sevmediği, dokunmak bile istemediği için ayrı odalarda yattığı, ama üzülmesin diye boşanacağını bir türlü söylemediği karısına gidecekti. Ona da armağanlarını verecek ve bir iş toplantısına katıldığı için, geciktiğini anlatacaktı. Besbelli ki, benim süründüğüm koku üstüne sinmesin, ru um gömleğine bulaşmasın, saç tellerim ceketine takılmasın diye özel bir gayret içindeydi. Ben, onun yazıp sahnelediği oyunda figürandım sadece. Neden bunca zaman fark edememişim de, o akşam açıldı gözüm Bunu sonradan da çok düşündüm, sebebini bulamadım. Belki de bir bardak doluyor, doluyor ve son damla en beklenmedik yerde, en olmadık şekilde taşabiliyordu. Neyse Zelo, işte o an, bardağımın dolduğu o an, bir saniye dahi düşünmeden ayağa fırladım ve avazım çıktığı kadar bağırdım, hemen kalk ve çık git evimden, diye.

'Anlamadım ' dedi.

'Gayet iyi anladın. Hemen git evimden '

'Aklını mı kaçırdın sen '

' Evet Şu lavanta şişesini açıp üstüne bocalamadan, ceketini gömleğini parçalamadan, çık git. Hemen HEMEN '

Şaşırdı, kızdı, ama yüzündeki kararlı ifadeyi görünce, üstüne gelmedi. Beni daha fazla bağırtmadan kalktı, usulca çıktı kapıdan. Hediye paketlerini arkasından fırlatıp attım. arlak k...ıtlara sanlı D'lerin, kitapların her biri bir tarafa saçıldı. arfüm şişesi şangır şungur kırıldı. Merdivenlerden, başını koluyla koruyarak, aceleyle indi... apartman kapısının kapandığını duydum. İşte o zaman ben de kendi evimin kapısını kapadım, yere çöktüm ve öylece kaldım. Ćatlerce."

96

"Bir daha aramadı mı seni "

"Aradı. Ertesi sabahtan başlayarak, sürekli çiçekler, mesa lar yolladı bana, gece yanlarına kadar yanıtlamadığım telefonlar etti, hiçbirini açmadığım mektuplar yazdı, telgraflar çekti. Bu tür estlerin üstümdeki eski etkisi kalmamıştı. Hatta abartılı ve çocukça buluyordum yaptıklarını. Daha da ileri gitti, bir müşterek arkadaşımızla haber yolladı, boşanma davasını açmış, bir başka eve taşınmıştı. Yakında özgürlüğüne kavuşacaktı. Ćırdan başlayabilirdik. Görüşme tekliflerini geri çevirdim. Ćünkü ne yazık ki geç kalmıştı. Benim cinim çıkmıştı bir kez şişeden ve asla geri giremiyordu."

"Boşanabilmiş mi kansından "

"Bilmiyorum. İlgilenmedim."

Zelha masanın üzerinden uzanıp şefkatle yanağıma dokunurken, beni kocamdan, oğlumdan, evimden, işimden, arkadaş-lanımdan ettikten ve yapayalnız bıraktıktan sonra, ne hali varsa görsün, diye mınıldandığımı duyamadı.

"Ne dedin " diye sordu.

"Büyük bir ihtimalle karısına dönmüştür," dedim.

Muratla arama girenin bir mutfak robotu değil, aslında Ferdi olduğunu söyleyememiştim arkadaşşıma. Utanmıştım. Belki kocamla arama giren, Ferdi dahi değildi, annemdi. Ömrüm boyunca az gördüğüm, az sevdiğim, az bulduğum ama öldüğü gün beni çok etkilemiş olduğunu anladığım annem

Annem bizi terkettikten sonra, gözlerimi tavana dikip sabahladığım gecelerde hep onun babamı ve beni bırakıp giderken neler hissetmiş olabileceğini düşünmüştüm. Utanmış mıydı Üzülmüş müydü Vicdanı sızlamış mıydı acaba işmanlık duymuş muydu Özlemiş miydi beni Bizi Geceler boyu bunları düşünmeme rağmen, kimseye ne bir şey söylemiş ne de soru sormuştum. Babamla aramızda hiç konuşmadan kararlaştırdığı-

97

mız bir tabu oluşmuş gibiydi. Anne lafını ağızımıza almıyorduk. O kadar ki, Orhan okul tatillerinde yanımıza geldiği zamanlarda dahi annemden söz etmemeye özen gösterirdik. İki yıl boyunca sanki hayatımda annem hiç olmamış gibi yaşamıştım. Telefonlarına çıkmamış, mektuplarını yanıtlamamıştım. Üniversiteye başladığım

yıl, annem okulun kapısına gelmişti. Arkadaşlarımın yanında hiçbir tepki gösterememiş, "Aaa anne " diyebilmişim sadece. Annem çok doğal bir şey yapıyormuşcasına, "Benim bugün bu taraflarda işim vardı. Gel şurada bir yerde oturalım, bir kahve içelim," demişti. Arkadaşlarımdan ayrılıp, peşine takılmışım. Yakınlardaki bir kahvede oturmuştuk.

"Anne, neden böyle pat diye geldin Bir haber verebilirdin," demişim.

Duymamazlığa gelmişti beni. Masanın üzerinde duran ve titreyen elimi tutmaya çalışmıştı. Çekmişim elimi.

"Kocaman bir kız oldun artık. Birbirimizi anlamanın ve bağışlamanın zamanı geldi," demişti.

"Ben bağışlanacak bir şey yapmadım."

"Çen değil, ama ben yaptım."

"Doğru."

"Beni bağışlamak için, bir de benim yönümden bakmak istemez misin olanlara."

"Hayır."

"Kafan babanın anlattıklarıyla dolu olmalı."

"Babam tek bir kelime bile etmedi, anne. Çeni hiç konuşmadık biz."

"Bu daha da sağlıksız, kızım. Keşke beni suçlasan da ben de kendimi savunsabilsem."

"Çıcluyorum işte; bizi bırakıp gittin Babamdan daha zengin bir koca için terkettin bizi. Çavun haydi kendini."

"Bu, benim hayatımdı, Nevra. Her insan hayatını istediği gibi yaşamalı. Baban da öyle yapıyor. Kendi prensiplerinden ödün vermeden, istediği gibi yaşıyor."

98

Üç yıldan beri ilk kez gördüğüm, hayli kilo almış olan anneme baktım. Doğru söylüyordu, bu balık etindeki süslü kadın.

"Haklısın," dedim, "babam ilkelerinden ödün vermez. Bundan kızı olarak gurur duyuyorum."

"Herkesin aynı olması mümkün değil, Nevra. Onun ilkeleri vardı benimse beklentilerim."

Bir süre hiç konuşmadan oturduk. Çirli sinirli çayımın şekerini kaştınıy ordum.

"Anlıyorsun beni değil mi " diye sordu.

Çesimi çıkarmadım. Bağışlamam ya da bağışlamamam pek fark etmiyordu annemi. Uzak düşmüştüm ona. Evden ayrıldığı ilk aylarda kokusunu özlediğim annem, çocukların resim defterlerine önce özenle çizistirip sonra bir hata yaptıklarında, silgiyle silmeye çalıştıkları, ama tamamen yok edemedikleri, soluk, silik, hayal meyal bir resim gibiydi ne zamandır. O anda ise, teli oynamayan kabarık saçları, farlı göz kapakları, rimelli kirpikleriyle şişmanlamaya yüz tutmuş, karşımda oturan kadındı. Çalaş masanın üzerinde kaka rengi o çok pahalı, rüküş, markalı çantası duruyordu. Bir şeyler hissetmeye çalıştım, beceremedim.

"Kızım, Nevra'm, annelerle evlatlar birbirine küsemez. Etle tırnak gibiyiz biz. Bak kocaman bir kızsın artık. Türlü türlü ihtiyaçların olacak... ben senin annenim... ne istersen... ne lazımsa..."

"Hiçbir ihtiyacım yok, anne."

"Şu anda değil, ama bir gün... evlenirken mesela."

"Evleneceğim de yok."

"Hayatında biri yok mu "

"Yok."

"Ama olacak bir gün. Benimle paylaşmak istemez misin "

"İstemem."

Annem sigarasını söndürdü, "İnatçı kızım benim," dedi. Yine bir süre hiç konuşmadan oturduk.

"Haftaya perşembe günü ben yine geleyim, buluşup çay içelim."

99

"Haftaya geç saatlere kadar dersim var."

"Başka bir gün buluşalım. uma ya da çarşamba."

Onu zora sokmak için, "Çalı," dedim. İrkildi. Çalı günleri oyun oynadığını, kardeşimden duymuştum.

"Tamam, salı olsun."

Öyleyecek söz bulamadım. Gözlerinin içine baktım, "Çalı günleri oyun günün değil mi senin "

"Madem kızım la ancak salı buluşabileceğim... oyunun ne önemi var."

Çaylan ödedi kalktık.

"Yurtta kalıyorsun, değil mi " diye sordu.

"Evet"

"Araba var... seni yurduna bırakayım mı "

"Hayır. Yürüyeceğim. Yakın zaten."

Çarıldı bana. Yanaklarımı öptü. Ben heykel gibi hareketsiz durdum kollarının arasında.

"Çalıya," dedi kırık bir sesle. Arkasını dönüp gitti. Uzun topuklarının üzerinde seke seke uzaklaşmasına baktım annemin. Hep böyle yürürdü, küçük ve hızlı adımlarla... kuş gibi.

Annemin ısrarıyla buluşmalarımızı sürdürdük. Randevularımıza hep tanımadığım biriyle buluşacakmışım gibi, ne konuşacağımızı bilememenin rahatsızlığı içinde giderdim. Çay bahçelerinde, postanelerde buluşup, havadan sudan konuştuğum, ama hayatımın içine sokmadığım bir yabancı gibiydi. Kocasını hiç sormadım. Mutlu mu değil mi, öğrenmek istemedim. Evine gitmeye ve kocasıyla tanışmaya direndim. Birkaç yıl sonra, Murat'la evlenirken ilk kez nikâhımda gördüm üvey babamı. Hayalimde canlandırdığım gibi, göbekli ve kaba saba bir kasaba ağası değildi. Babacan bir adamdı. Evlendikten sonra, anneme dair duygularımı ve direncimi kocama açmak istemediğim için, annemle karşılıklı ev ziyaretlerimiz kaçınılmaz oldu. Oğlumun doğumuyla da sıklaştı. Hiçbir zaman bir ana-kız ilişkisinin samimi-

100

yetini yakalayamamış da olsak, iyi kötü yaşamıma kattığım ve çocuğumu görmesine izin verdiğim bir annem vardı artık. Tıpkı şiirdeki gibi, Ne içindeyim zamanın/ Ne de büsbütün dışında; ne öksüzdüm ben, ne de tam anlamıyla anneli.

Annem, kocaya ihanet sırası bana geçince, bir suç ortağı gibi, Ferdi'yle eş zamanlı, geri döndü hayatıma. Bunca zaman sonra, farkına bile varmadan, içimin gizli köşelerinden alıp, nihayet gün ışığına çıkarmıştım annemi. Çabahları işe gitmeden önce giyinirken, taranırken, Ferdi'ye güzel görünmek için süslenip püslenirken, annem de mi böyle yapardı... böyle dakikalarca aynalarda sinsi sinsi... parfüm sürerdim boynuma, saçlarıma... annem de mi böyle kokardı... kaçamak bakışmaları oldu mu o Çökeli adamlarla, Ferdi'yle benim bakışmalarımız gibi... akşam evde kocamın gözlerinden kaçırırken gözlerimi, en çok da koynunda yatarken, yüreğimdiki o suçlu çırpıntı... babamın koy-nundayken ne yapardı annem, ne düşünürdü Fırlayıp kaçmak ister miydi yataktan Bunalır mıydı Utanır mıydı Akli Çöke'li-ye mi kayardı Ben, evli bir kadın olarak bir başka erkeğe yeşil ışık yakarken, annemin duygularını çözer, anlanm sanıyordum onu. Olmadı. Yüreğim yine başıslayamadı annemi. Kendi ayıbımın iç acısıyla kaldım hep, anneme uzak... Oysa, onu başıslaya-bilseydim, tıpkı onun gibi evliliğinden ve kocasından sıkılan bir kadın olarak, annemin de neler çekmiş olabileceğini anlayabil-seydim, iç huzurumu yakalayabilirdim belki. Daha sakın olurdum. Uykularım derinleşirdi, rüyaları keyiflenirdi. Tannm, niye başaramadım bunu Yoksa, farkına bile varmadan için için hep yakınlaşmayı mı istedim, nefret ettiğimi sandığım anneme Belki de, annemi çözebilmek için başlamıştım Ferdi ile olan ilişkiye, kim bilir Ben de, onun yürüdüğü aynı dikenli yoldan geçmek istemiş olabilirim, dikenler bana da batsın, beni de kanatsın diye, sırf onu anlamak, ona erişmek, onu tanımak için. Bu beyaz tenli, sansın, kınlgan annenin kucağında yeterince otura-

101

madiğim, koynunda yeterince yatamadığım, kokusuna doyama-dığım için miydi ona olan nefretim ya da gizli özlemim Fer-di'yle başlardaki platonik yakınlaşmam sırasında ilişkiyi sürekli anneminkiyle karşılaştırıyor olmamın sebebi bilinçaltımda yatan, gizli bir rekabet duygusu muydu Bir öç alma mı Yoksa neden bunca merak edeyim ve usanmadan aynı sorunun peşinde koşayım; annem de acaba benim gibi miydi, babamı aldattığını varsaydığım yıllarda, diye Kimseyle konuşmadan, benimle ve kardeşimle ilgilenmeden, bir köşede dalgın dalgın oturduğu günlerin hangi yaşına denk düştüğünü hatırlamaya çalışmıştım... bizden giderek uzaklaştığı, kardeşimle beni azarlayıp durduğu yılların... babamın kansı olmakla yetinemediği günlerin... kara bahtlı bir zavallı olduğuna inandığı ve bu inancını avaz avaz haykırdığı anların... Hayır, aynı suçu işlemiş olsak da, benzeşmiyorduk annemle. En azından ben, daha iyi bir hayat için onun kadar çok dırdır etmemiştim kocama. Ayrıca annem benden çok daha şanslıydı, çünkü, gönül düşürdüğü zengin Çökeli, evli değil, duldu. Ferdi ise evliydi ve ben, televizyonun karşısına, annemin şişmanladığıma dair ihtarından beri, elimde cin tonik yerine, bir diet-kola bardağı ile oturmuş, Ferdi'nin gün boyu benimle konuşabilmek için yarattığı bahaneleri sevinçle düşünürken, bu ilişkinin hiçbir yere varmayacağını peşinen biliyordum. Ferdi'yle önceleri arama mesafe koymamın, bana olan ilgisini görmemezliğe gelmemin, iş çıkışlarında beni arabasıyla evime bırakma teklifini reddetmemin ardında, benim evliliğim değil de, onun evliliği yatıyordu. Kendi evliliğimi yok sayıyordum adeta. Murat'ın ilgisizliği miydi, bana kendimi bekletti hissettiren, yoksa annemden dolayı boşanmaya şerbetli olmam mı

"Ah Nevo, siz şehirli kadınlar hep böyle güzel sözlere, çiçeklere, hediyelere kanmaya ne kadar da hazırsınızdır. Terbiyesiz adam, birkaç sap gülle metres eylemiş seni baksana," dedi Zel-ha, uzun bir sessizliğin sonunda. "Heyy Nevo... Neredesin kı-

102

zım " Elini gözlerimin önünde sallıyor Zelha, beni daldığım rüyadan uyandırmak ister gibi. Anılardan kopup hapishane odasına dönüyorum.

"Kalbimi kırma, Zelo. Metres dediğin, erkeğin parasını yer. Metrese katlar, yatlar, kürkler, mücevherler alınır. Oysa ben, onun bana kitap, D ve çiçeğin dışında armağanlar getirmesine izin vermiyordum. Birlikte bir yolculuğa dahi çıkamadık. Kısacası, metreslikten bile nasibimi alabilmiş değilim. Anlayacağın hiçbir şeyi beceremiyorum Zelha," gülüyorum ama dudaklarımın kenarında çirkin bir yırtık gibi duruyor gülüşüm. .

"Köylü, kasabalı ya da şehirli, ortak bir kaderimiz var biz kadınların. Önünde ayvayı yiyen hep biz oluyoruz. Bak sen dört yılını yakmışsın, o adamı beklerken. Ben de öyle yapmadım mı Alişan'a kaçarak "

"Haklısın."

"Neden erkeklerin düzeni asla bozulmaz, ha En, evinde iki kocayla yaşayan birini gördün mü Ya da hafta içi evinde kocasıyla kalan, hafta sonlarını ise aşığının evinde geçiren evli bir kadın duydun mu hiç "

"Duymadım, duymak da istemiyorum, inan bana. Çünkü şu anda değil iki, çeyrek erkeğe dahi tahammülüm yok. Bir süre eksik olsunlar hayatımdan," dedim.

"Yaralanmışsın sen, kız. anın fena yanmış senin, farkında mısın "

"Şu anda sadece açlığımın farkındayım Zelo. Dilaver Bey dışarda olacağı demmişti. Bize birer çay getirir miydi acaba "

Zelha yerinden kalkıp kapıya yürüyor. Kapıyı aralayıp dışarı bakıyor. Kimseyi görmemiş olmalı ki, "Kimse yok mu orada" diye sesleniyor. Ben de çantamdan çıkardığım bisküvileri diziyorum masaya. Beş çeşit değişik bisküvi almışım, ne olur ne olmaz diye.

"Bu adamlara güven olur mu hiç Yok meydanda," diyor Zelha.

103

"Boş ver. Gel bunları yiyelim biz. Çok acıktım vallahi. Kaç saattir çene çalışıyoruz burada."

"Bunca yıl sonra karşılaşmışsınız. Olacak artık o kadar."

aketlerin kâğıtlarını yırtıp, masanın üzerine döküyorum bisküvileri. Zelha hemen on adet bisküviyi ayırıp benim önüme itiyor, on tanesini de kendi önüne çekiyor. Gözlerimin içine bakıyor,

"Var mısın "

"Varım "

"Kağıt tut."

Kâğıttime bakıyorum. "Tuttum. Tam otuz saniyen var. Bir, iki,

1"

uç

Her ikimiz de hızla bisküvileri birbirine dayayarak ev yapmaya çalışıyoruz. Benim evim iki kez devriliyor. Onun elleri biraz daha mahir benimkilerden. İki bisküvinin üzerine yerleştirdiği üçüncüyü yıkılmadan tutturabiliyor. Oysa çocukken hep ben onu yenerdım bu oyunda.

"El becerini kaybetmemişsin, aferin" diyorum.

"Çocuklarımla oynardım da ondan."

Ben hiç öğretmedim engiz'e böyle oyunlar. Masallarını bile babası okurdu uyumadan önce. Kâdece kendiyse dolu, kendine dönük, kendi dünyasıyla haşır neşir bir annenin elinde büyümüş benim zavallı çocuğum. Oğlumu, kendi çocukluğumun oyunları, renkleri, anılarıyla tanıştırmaya üşenmişim. Ne kadar pişmanım şimdi, pek çok şey için. Ne büyük yazık ki, kaçırdıklarını fark etmekte, çok geç kalabiliyor insanoğlu. Kendimi cezalandırmak istercesine soruyorum,

"Zelo, söyle bana. Başka neler oynardın çocuklarınla "

"Dedemin bize öğrettiği taş oyunları vardı, hatırlıyor musun Nevo "

Hatırlamaz olur muyum. Kâdece taş oyunları mı... dede bize

104

masal da anlatırdı. Yan kurgu, yan gerçek öykülerini can kulağıyla dinlerdik. Ayaklanan Kürt mirlerinin destanlarını ara sıra da türkülerle süsleyerek anlatırdı. Ama ben en çok Anadolu'nun düşmandan kurtuluş hikayelerini dinlemeyi severdim. Ağzım bir karış açık, dalar giderdim Kürtlerle Türklerin, işgalci ordulara karşı, omuz omuza verdiği savaşa. Köylülerin ellerinde mavzerle kayalara tırmandığı, kağınlarda tepeleme silahların taşındığı lacivert geceler, rüyalarımın girerdi. Yıllar sonra, büyüdüğümde, Şair'in kitaplarında okumuştum o öykülerin çoğunu. Hepsi bildik gelmişti bana destanların.

"Aaa, ne yapıyorsun Zelha "

"Hatırlamadın mı " diye soruyor Zelha, bisküvileri ufak ufak kırarken, masanın üzerine. Gözlerinde muzip bir ifade var. Bu kıskırtıcı bakışı iyi biliyorum.

"Elbette hatırladım. Başlıyoruz. Biir, ikii, üç. Haydi "

Ellerimizi arkamızda kavuşturup, başımızı eğerek masanın üzerinde duran bisküvi parçalarını dilimizle toparlamaya çalışıyoruz. Kim önüne ufalanmış parçaları diliyle kürekliyerek daha çabuk yerse, o kazanacak. Elleri kullanmak yasak Gülmekten ölüyoruz bir taraftan da. Biri içeri girse ve bizi görse, kesin tımarhaneye kaldırtır.

"Kader Ana'dan dayak yemiştik bu yüzden," diyorum.

"Ben gardiyan karıdan yiyeceğim gayrı dayağımı. En çekip gideceksin, bana sorulacak burayı nasıl bu hale soktuğumuz."

Masanın üstü ve yerler bisküvi kırıntısı dolu. Biz masaya eğilmiş, kuzular gibi otlarken, kapı açılıyor. Kışkırtıcı yakalanan iki yaramaz, kıpkırmızı oluyor, doğruluyoruz aceleyle.

"Hanımlar, bir arzunuz var mı diye sormaya geldim... aaa ne yaptınız buraya Ne bu masanın hali " Dilaver Bey de bizim kadar şaşırmış gözüküyor.

"Kınıldı bisküviler..." diyorum.

"Aman toplayın onları çabuk..."

105

"Bize birer demli çay mümkün mü, Dilaver Bey " diye soruyor Zelha.

"Elimden geleni yapacağım Zeliha Hanım, malum bugün pazar, ocak kapalı ama... siz de şurayı temizleyiverin bir zahmet."

"Bize kâğıt peçete gibi bir şey bulabilirsiniz..." Lahavle çekiyor adam. Kapıyı kapatıp çıkıyor. Gülme krizine tutuluyoruz Zelha'yla. Çocukken de böyle yapardık. Karnımıza ağnlar girene kadar gülerdik, olur olmaz her şeye. Antamdan kâğıt mendil çıkartıyorum.

"En buraya levazım subayı gibi gelmişsin," diyor Zelha, "o çıkında daha neler var "

"İki tane de elma var. İster misin "

"Yok, onları daha sonra yeriz."

Zelha, kâğıt mendillerden birini masanın kenarında tutup, kırıntıları eliyle içine süpürüyor. Bir diğer mendille yerdekileri topluyor.

"Hep böyleydin sen, hamarat, titiz."

"Mecburen. İstersen olma, sopa yerdim analarımdan."

"Ben de çok azar işitirdim, ama senin gibi tertipli olamadım, işte."

"İyi ki olamadın. En yapmazsan, işini başka biri yapar, toplar eteğini senin için."

"Zelo, söylesene, çok mu boktan biriyim sence Hiç iyi bir yanımda yok mu "

"Hiş be O nasıl söz " Zelha kalkıyor yerinden, yanıma geliyor, diz çöküyor önümde, başımı elleriyle tutup omuzuna yaslıyor. Bir bebek gibi sallıyor beni kollarında.

"Nevo, sen dünyanın en altın kalpli çocuğuydun. En tanıdığım o ilk gün var ya, ben ayağımda papuçlarımın üstüne anamın zorla giydirdiği lastik şosonlarımla, en şık giysim zannettiğim yerlere kadar uzanan kadife elbisemle, çiftliğinin dışına ilk kez çıkan bir Kürt kızı... sense saçında kocaman kurdeleler, prensesler gibi kaymakam çocuğu... beni iteleyip kakalayacağını

106

sanmıştım. Anam yol boyu tembih etmişti, sen bana hor davranacak olursan, karşılık vermemem için. Ben horlanacağımı sanarak, korkarak geldim evinize... sen ne yaptın, o gün Oyuncaklarını, bebeklerini, boyalarını önüme serdin. Her şeyini paylaştın benimle. Beni hiç ezmeden, bildiklerini bana aktardın. O beş yılı birlikte yaşamamış olsaydık, ben bugünkü ben olamaya-bilirdim. Ne çok şey öğrendim sizin evinizde, yaşama dair."

"Ben de sizlerden çok şey öğrendim."

"Evgi doluydu yüreğin. Apayrı dünyalardan iki çocuk, birbirimizi yadırgamadan, incitmeden yaşadık onca yıl."

Yine ağlıyorum. Bu kez başka nedenlerle. Bana bilmediğim bir dünyanın kapısını açtığı için minnet duyduğum Zelha'ya benim de bir şeyler vermiş olabilmemin sevincini mi yaşıyorum Yoksa, beni gerçekten seven bir insanın sıcaklığını mı özlemişim Uzun zamandır oğlum yanımda değil. Annemi bir yıl önce yitirdim. Babam başka bir şehirde, kardeşim başka bir ülkede yaşıyor. Gerçek sevgiye nasıl susamışım, tanırım Evgi arsız olmuşum, yalnızlıktan. Kopmak istemiyorum Zelha'nın kollarından.

"Zelha," diyorum, bana çocuklarını anlatsana. İsimleri nedir Neler yapıyorlar Ana benziyorlar mı "

"Adık, en büyükleri... sonra ikizler var. Bir kız, bir oğlan."

"Adık... dedenin adını vermişin oğluna... nasıl bir çocuk, sana benziyor mu "

"Küçükken benziyordu. Şimdi babasına benden daha çok benziyor. Uzadı, yakışıklı bir delikanlı oldu, İletişim Fakültesinde okuyor, İzmir'de. "

"İzmir'de mi Ahî mi söylüyorsun "

"Evet. Okulda benim kızlık soyadımı kullanıyor... şey olmasın diye. Eksik olmasın hâkim anlayışlı çıktı da değiştirmiş soyadını fazla kurcalamadan... hele şu işler yatışsın, geri alırsın adını demiş amcası, itiraz etmemiş Adık. Uyumludur, akıllıdır benim oğlum."

"Bak ne düşündüm, babamın adresini verelim ona, telefonu-

107

nu verelim, arasın. Ara sıra buluşurlar... ona can yoldaşı olur babam, bir şeye ihtiyacı filan olursa... Urla yarım saatlik yol, İzmir'e. Ne dersin "

"Baban belki istemez Nevo... bir mahkûmun çocuğuyla... yani ne bileyim..."

"Açmalama Babamı tanımazmışsın gibi Hem sana bir şey söyleyeyim mi, hiç unutmadı babam seni. Ne zaman eskilerden konuşsak, hep senden bahsederiz."

Gözleri parlıyor Zelha'nın. Masanın üzerindeki bloknotu işaret ediyor, "Şuraya babanın adresini ve telefonunu yazsana."

"Hemen yazayım. Çok sevinir. Torununu o kadar özlüyor ki, onun için de çok iyi olur."

"Lâhi mi... sahi mi Nevo " sesi de gözleri gibi buğulu Zelha'nın. O kendini tutmasını biliyor ama, ben sulugözün tekiyim. Ne kadar kolay ağlayabiliyorum. Rimellerim akmış, gözlerime bulaşmış olmalı.

"Karagöz'e benzedim mi " diye soruyorum arkadaşşıma.

"Karagöz benim, unuttun mu " diyor. Gülmeye başlıyoruz yine.

Dilaver Bey elinde iki bardak çayla geri dönüyor. Aceleyle ayağa kalkıp yerine koşuyor Zelha.

"Hayrola " diyor Dilaver Bey, biraz endişeli.

"Gözüme bir şey battı. Kirpik herhalde... Zeliha Hanım, eksik olmasın çıkarmaya çalıştı da..."

"Tevekkeli değil, ağlamış gibi kızarmış gözleriniz."

"Geçer şimdi."

"İkişer şeker attım çaylarınıza, hanımlar."

"Lâğdasınız," diyoruz bir ağızdan.

"Nasıl gidiyor "

"İyi."

"Bir sorun yok ya "

"Hiçbir sorun yok."

108

Oyalanıyor bir süre odada. Yanında konuşmadığımızı görünce, "Ben uğrarım yine," diyerek çıkıyor dışarı.

"İkizlerin adları ne " diye soruyorum.

"Daryal ve Helin."

"Ne güzel adlar takmışın çocuklarına. Kızın da senin gibi güzel mi "

"Ben güzel değilim ki."

"Lâen dünyanın en güzel esmerisin."

"Çocukken de esmer meraklısıydın sen Gözlerin siyah değil diye üzüm üzüm üzülürdün. Kocan esmer miydi bari "

"Hayır, şansındır Murat. engiz de ona çekmiş."

"Bir resmi var mı yanında engiz'in "

"Olmaz olur mu "

Lântamdan cüzdanımı, cüzdanımdan da oğlumun resimlerini çıkartıp uzatıyorum arkadaşşıma.

"Bak şu resimde üç yaşındaydı... Şu da ilkokula başladığı yıl... okul üniformasıyla."

Vesikalık fotoğrafından, üzerinde eğreti duran lacivert ceketi ve papyon kravatı ile, büyümüş de küçülmüş gibi ciddi ciddi bakıyor engiz.

"Bu da son resmi Zelo, babam Urla'da çekmişti yazın."

Zelha, oğlumun, bir sandalda elinde olta ile çekilmiş resmini tetkik ediyor uzun uzun.

"Lâenden daha açık renkliymiş. Annene de benziyor baksana... hatta babandan da almış."

"Aşkolsun, bana benzetemedin mi "

"Şu vesikalık resimde sana da benziyor, senin o yaşlarına. Ahh çocuklar " diyor Zelha, "Çok özlüyorum çocuklarımı. Burada en çok da onları göremediğim için üzülüyorum Nevo..."

"Hiç mi göremiyorsun "

"Ziyaretime geliyorlar. Ama yetiyor mu diye sorsana."

"Yetmez, bilmez miyim. Ben de engiz'imi çok özlüyorum."

109

Hüüpür hüüpür çaylarımızı içiyoruz karşılıklı. Çocuklarından ayrı düşmüş analar olarak, paylaştığımız ortak bir duygu var ki, odanın çıplak duvarlarında yankılanan ve sesini ancak ikimizin duyduğu hazine bir müzik gibi, içimizden geçiyor, yüreğimizin tellerine dokunarak.

"Keşke seninkilerin de resimleri olsaydı yanında," diyorum, "nasıl merak ediyorum onları. Acaba arasam... annenizin çok eski bir arkadaşşım desem... hiç olmazsa kızını mesela... nerede İstanbul'da mı çocuklar "

"Ahh, Nevo," diyor Zelha. İçini çekiyor, "Öyledim ya Lâdık İzmir'de. Kız Ankara'da yatılı okuyor. Daryal da... onu göremezsin sen Zelo., "

"Neden "

"Daryal uzakta."

"Yurt dışında mı "

"Uzakta Nevo. O bu işe gönül koydu... onunla pek anlaşamazsın."

"Kızını bulabilirim. Telefon eder konuşurum. İlgilenirim. O da... şey mi "

"Kızın o taraklarda bezi yok. O, varsa yoksa giyinsin, gezsın, eğlensin. Tam yaşının çocuğu. Eğlenmekten başka bir şey düşündüğünü zannetmiyorum. Ćabahtan akşama kadar kulağında kulaklıklar, elleri havada şıkıdım şıkıdım müzik dinlesin, o abuk subuk moda dergilerini karıştırın. Bizim gibi bu davaya baş koyanlara deliymiş gibi bakıyor. Bu dünyada güzel güzel yaşayıp, hayatın keyfini çıkarmak varken, nelerle uğraşıyor-muşuz. İçimizden böyle bir çocuk nasıl çıktı anlaşılır gibi de-ğil."

"Gençlik şimdi böyle Zelo."

"Kardeşleri de genç, ama böyle deli fişek değiller. Hele Dar-yal... o tam bir militan. Bir keskin sirke. Başına bir şey gelecek diye çok korkuyorum."

110

"Şimdi bana kızacaksın ama, sağlıklı olan belki de... neydi adı "

"Helin."

"Ćağlıklı olan Helin'dir. Bu yaşta delilik etmeyecek de ne zaman edecek On sekiz yaşında silaha sanlsa, kinle dolsa daha mı iyi olurdu "

"Belki birazcık haklısın. Düşünüyorum da, ben hiç gençliğimi yaşayamadım. Ćocukluğumu bile. Ćen gittikten sonra, ben birdenbire büyüüverdim Nevo. Ćiftlikteki kadınların arasına karıştım. Git tarlaya hasat kaldır, çık ağaca meyve topla, gir mutfağa patates soy, kocaya gideceksin ev işi öğren, akşamları otur tığ işi yap, çeyizini hazırla. Bazen içimden diyorum ki, acaba Helin iyi mi ediyor böyle yapmakla. Bir gün gelecek, evlenecek, çoluk çocuğa karışacak, hiç vakit bulamayacak dergi bakmaya, şarkı dinlemeye."

"Bırak gençliğini yaşasın kızın."

"Ben bırakıyorum da, Daryal nefes aldırıyor kardeşine. Okul biter bitmez, köye babaannesinin yanına yollatıyor. ep telefonuna el koyuyor... Yaman bir oğlan... Tam bir aşiret reisi, mübarek ".

"Daryal ne kanşır ki ona Yaşı ne başı ne "

"Ağabeyi değil mi "

"İkiz değil mi bunlar "

"Olsun Ağabey sayılır. Bizim oralarda erkek kardeşin sözü emirdir bilirsin."

"Ya kocan O ne der bu işlere "

"Kocam şaşkına dönmüş Nevo. Hangi birimizin derdine yetişsin zavallı. İşi başından aşkın, çocuklarıyla uğraşacak vakti yok onun."

"Ćadık... o nasıldır Adını taşıdığı dedesine benzer mi "

"Benzer. Onun gibi filozoftur. Barıştan yanadır. Ćadık bir an önce üniversitesini bitirip bir baltaya sap olmak istiyor. Ćenin anlayacağını, her telden çalıyor benim çocuklar. Ben de her

111

anne gibi, önce hayırlısıyla kızımı başgöz etmek istiyorum ki..."

"Ćorumluluk senden gitsin, öyle değil mi Zelo "

"Bak şimdi Neden böyle dedin "

"Kızları neden hemen evlendirmek ister anaları Başlarına bir şey gelecek olursa, hesabı analardan babalardan sorulmasın... analar nerede hata yaptık diye vicdan azabı çekmesinler..."

"Hiç de değil."

"Bal gibi de öyle Bu düşüncemden ne zaman emin oldum biliyor musun "

"Ne zaman "

Tam, annem beni evlendirmek için hiç telaşa düşmedi, çünkü benim sorumluluğumu taşııyordu, diyecektim ki, Zelha'ya annemle babamın boşanmış olduklarını söylemediğimi hatırladım. Yutkundum, sustum. Acaba söyleyeyim mi diye düşündüm, hazır sırası gelmişken. Zelha, benim ailemle ilgili bir mit yaratmıştı kafasında. Erdemli bir baba, güzel bir anne ve iki şeker çocuk... model aile Hayatım boyunca özlemimi çektiğim ailem, parçalanmamış haliyle sadece Zelha'nın belleğinde yaşıyordu. Bir ömür çekmiş olduğum anne ve kardeş hasretine inat, ideal aile hayali, biraz Zelha, ama en çok da kendim için, varsın Zelha'da yaşamayı sürdürsün Vazgeçtim söylemekten. Zelha benden ses çıkmayınca, ısrar etmedi yanıtlamam için. Ćon konuşmalarımız beni nasıl kendi aileme, anneme, kardeşime sü-rüklediyse, onu da herhalde çocuklarına sürüklemişti.

O, hiçbirini bir diğerine benzemeyen çocuklarını; uçan He-lin'ini, keskin sirkeye benzettiği Daryal'ını ve filozof Ćadık'ını düşünüp özlerken, ben de Orhan'ı düşündüm.

Kardeşim, annemle babam ayrılınca, kopup gitmişti hayatımdan. On yaş büyüğü olduğum için, çocukken kendimi annesi sandığım bebek kardeşim, ilkokula yeni başlamıştı ayrıldığımızda. Onu sadece yazları babamın yanına yollandığı on beşer

112

günlük tatil sürelerinde görürdüm. İçine kapanık bir çocuktı. Fazla konuşmazdı. Annesinden söz edilmeyen bir evde yaşamak herhalde gererdi onu. Babama uzak dururdu. Oysa, anneden söz etme yasağını babam değil, ben koymuştum. Benim İstanbul'da üniversiteye başladığım ve annemle bulduğum yıllarda, o yatılı okuldaydı. Daha sonraları da yurtdışındaydı. ek ender bir araya geldik. Zaman zaman bir kardeşim

olduğunu unuttuğum anlar bile oldu. Kendimi hep tek çocukmuşum gibi, yalnız, yapayalnız hissettim ben. Yıllar sonra, annemi kaybedince, cenaze için Amerika'dan geldiğinde buluşabildik ancak.

Annemin çok hızlı ilerleyen hastalığı ve ölümü sarsmıştı kardeşimi. Teşhis konar konmaz, annem haber vermişti oğluna. İşlerini yoluna koyup, askalya tatilinde geleceğini yazmıştı Orhan. Çok acı veren ve çok hızlı ilerleyen bir hastalıktan ölüyordu annem. İki ay içinde mum gibi eridi, inceldi, ufaldı, küçücük kaldı. Hiç bitmeyecek sandığım enerjisi, yaşama sevinci, gözlerinin ışığı giderek azaldı, azaldı ve söndü. Ölmedi de sanki, söndü annem. Evgili oğlu yetişemedi annesine. Hayat boyu ona uzak duran hain kızının kollarından çıktı gitti, son yolculuğuna.

Kardeşıme telefon ettim.

"askalya tatiline kadar cenazeyi bekletmeme imkân yok, birkaç gün içinde gelebilecek misin " diye sordum.

"Abla, en kötü kanser türü bile altı ay yaşatıyor insanı. Nasıl bilebilirdim " dedi, titreyen sesiyle. Haklıydı. Doktorlar dahil kimse ölümün bu kadar hızlı gelebileceğini düşünmemişti.

"Niyetim sana sitem etmek değildi, Orhan... Kusuruma bakma, ben de çok şaşkıyım," dedim.

Şaşkıyım gerçekten. erişandım. Teşhis konduktan sonra anneme, kalan ömrü boyunca özen ve yakınlık göstererek, hayat boyu sürdürdüğüm sevimsizliği bağışlatmaya çalışacaktım. Annem müsaade etmedi buna. Ne oğlunun onu o korkunç haliyle görmesine, ne de benim, çok gecikmiş sevecen evlat numaralanma izin verdi.

113

cenaze töreninde, cami kapısına yakın bir yerde, yegâne cenaze sahipleri olarak yan yana durduk kardeşimle. Babam ilerde, kalabalığın içinde bir yerdedi. Bizimle birlikte durmak istememişti. Annemin Ekelili kocası üç yıl önce ölmüştü. Orhan'la birlikte gelenlerin teker teker ellerini sıktık, taziye dileklerini kabul ettik. Her ikimiz de hemen hemen hiç kimseyi tanı mıyorduk. Bir sürü yaşlı, orta yaşlı ve genç insan, annemin her yaştan ve cinsten dostları, kulüpten oyun arkadaşları, hatta komşuları Nermin Hanım'ın bir de kızı olduğunu, belki de ilk defa öğreniyorlardı.

"Ahh, ne neşeli, ne hayat dolu bir kadındı Ahh, ne hoş bir hanımefendiydi Ahh, hâne kadar güzeldi Ahh, ne kadar da bakımlıydı Ahh, ne büyük bir kayıp, hele siz evlattan için. Başınız sağolsun efendim... Allah sabırlar versin efendim... Allah başka acı göstermesin efendim."

Babam, annem toprağa verildikten sonra, akşam otobüsüyle Urla'ya, Orhan'la ben de annemizin evine döndük. Ealondaki konsolun üzerinde, Orhan'la yanak yanağa çekilmiş çocukluk resmimiz duruyordu.

"Bunu alabilir miyim abla " diye sordu kardeşim.

"Orhan, bu evden ne istiyorsan, bana hiç sormadan al."

"Eadece birkaç fotoğraf. Taa Amerika'ya kadar uçakta ne taşıyabilirim ki "

"Almak istediğin eşyalar olursa, bir yolunu buluruz. Kargo diye bir şey var."

"Eağol abla. Ben sadece resimleri alacağım... Bir de annemin şu yağlı boya tablosunu... ne kadar güzeldi değil mi Ben onu hep bu tablodaki haliyle hatırlamak isterim. Bu resim yapılırken, ben ayak altında dolaşır, sinirlendirirdim onu... O, piyanonun yanında oturmuş, poz verirdi, ressama... Şu üzerindeki elbise de, daha koyu bir yeşildi, resimdeki gibi değildi..."

Eanki bir başka dil konuşuyordu kardeşim. Benim hiç bilme-

114

diğim bir dünyadan söz ediyordu. Annem bir ressama tablosunu yaptırmış. Bilmezdim. Koyu yeşil bir elbisesi varmış. Bilmezdim. İyano aldır mış demek kocasına.

"Orhan... annem piyano çalar mıydı "

"Yok camım İyano alındıktan sonra bir ara heves etmişti. Bir piyano hocası gelip gitmişti altı ay kadar... Kavafyan mıydı neydi adı... Daha Dün Annemizin Kollarında Uyurken'i çalmayı öğrenebildi, işte o kadar "

Ben yabancı gibi dolaşıyordum, tamamı bana kalan eşyalann arasında. Hiçbir anımın olmadığı, bana hiçbir şey ifade etmeyen eşyalann.

"Eeni kıskanmam mı gerekiyor acaba Orhan," dedim, "bu evde bir dünyanın var senin... bense her şeyin tamamen yabancı-sıyım."

"O zaman ben de seni kıskanayım abla," dedi, "babamın evinde de senin bir dünyanın vardı. Benim de üzerine beyaz pike yayılmış bir karyolam, hepsi bu "

Yüzüm kızarak hatırladım, Orhan ne zaman yatağına uzanmaya kalkışsa, cırlak cırlak bağırırdım, "Ayakkabıların çıkarmadan uzanamazsın, çabuk in yataktan " diye.

Birkaç gün annemin evinde başsağlığı ziyaretlerini kabul ettik. Ben sabahlan işe gidiyor, misafir nöbetini öğleden sonra devralıyordum kardeşimden. Ben gelince, iyice bunalmış olduğu için biraz dolaşmaya çıkıyordu. Akşam yemeğini annemin evine yakın pizzacıda yiyorduk, ben evime dönüyordum. Dördüncü günün sonunda, Orhan,

"Kalan bir haftamı, Allah'ın günü tanımadığım insanlara kapı açarak ve aynı lafları konuşarak geçirmek istemiyorum. Eeninle birkaç günlüğüne bir yere kaçalım mı abla " diye sordu, "İzin alabilir misin "

İki kardeş ilk defa baş başa bir yolculuk yapacak ve birbirimizle yakınlaşma imkânı bulacaktık.

115

"Bu izni alacağım. Doğum izni varsa, ölüm izni de olmalı, öyle değil mi " dedim.

Arabama atlayıp Kapadokya'ya gittik. Yol boyunca hiç konuşmadık. İlk bir iki saat, ne konuşacağımı bilemediğim, kanımdan canımdan olan bu yabancıнын yanında otururken, bu yolculuğa çıktığıma pişman oldum. Nasıl geçecekti önümdeki dört uzun gün

Kapadokya'ya yaklaştıkça, bölgenin dünya ötesi yapısı her ikimizi de büyülemeye başladı. Hafif hafif kar atırtıyordu ve doğanın şekillendirdiği peribacalarıyla donanmış araziye bir uzay ülkesine dönüştürüyordu. Çanki bu gezegende değil, başka bir yıldızdaydık. Çanki bulunduğumuz bu yeni ortamda, anlaşmak için, sese ve söze ihtiyacımız yoktu. Tanrı, gökten inmiş, arabamızın arka koltuğuna kurulmuş, kardeşimle benim aramda konuşmadan anlaşmamızı sağlayan bir sistem kurmuştu. Çessizliğimizin içinde biz konuşuyorduk. Biz anlaşıyorduk. Biz bunca yıllık sevgisizliğimizi bitirmeye karar veriyorduk. Biz anamızı babamızı suçlamanın saçma olduğunda hemfikir oluyorduk. Hayat böyleydi işte, tuhaf bir şeydi... O nedenle bağışlıyorduk, hem birbirimizi, hem onları. Biz, iki kardeş olarak varken, kendimizi yalnız, yapayalnız hissetmenin çok saçma olduğunu anlı-yorduk sonunda. Uzaklarda da olsak, bambaşka ülkelerde de, biz birbirimiz için vardık. Biz kardeşlik.

Avanos'ta Kızılıрмаğın kıyısında bir otele yerleştik. Gezilecek görülecek onca güzellik bizi beklerken, dünyanın ender doğa harikalannın bulunduğu muhteşem bir bölgeye gelmişken, ne yaptık biz Otelin bannda birer tabureye tüneyip, şarabımızı içerek konuşmaya başladık. Yıllann suskunluğunu unutturmak istercesine, her ikimiz de hayatımızın en ince ayrıntısına girerek rapor verdik birbirimize. Arzulanmızı, hayal kinklıklarımızı, ilk ve son aşkılarımızı, işimizi, eşimizi, çocuklarımızı, ne var ne yok-

116

sa yaşamımızda hepsini, her birini konuştuk. Annemle babamın boşanmasına kadar olan yaşamımıza ve boşanmanın üzerimizdeki tahribatına hiç girmedik. Onu arabada yol boyunca halletmiştik. Çessizce İstanbul'a dönerken bir kardeşim vardı benim. Orhan'ım vardı.

Kolumdaki saate bakıyorum, öğlen olmuş ve ben daha röporta la ilgili tek cümle alamamışım Zeliha Bora'dan.

"Ne o Vaktin mi daraldı " diye soruyor Zelha.

"Yok, daha epeyi vaktim var."

"İyi. Çenin bana röporta için sormak istediklerin vardır, herhalde. Onlara da zaman kalsın değil mi ama "

"Çormak istediğim bir şey var ama... sen söylediğinden beri aklıma takıldı..."

"Çör haydi."

"Kader Ana'yı bize dedem yolladı, dedindi "

"Annen erken doğum yaptı diye... ölmüştü ya bebek."

"Tamam da niye aşiretten biri yollandı Çizin kadınlar dışar-da çalışmazlardı hiç."

"Dedem istemiş işte, gönül borcu var diye kaymakama, engiz yüzünden."

"Ne olmuştu ki engiz'e "

"Kaybolmuştu."

"Nasıl kaybolmuştu "

"Boş ver... uzun hikÇye."

"Zelha, o yıllarda faili meçhuller henüz başlamamıştı. Niye kaybolmuştu acaba "

"Bir örgütlenme çoktaan başlamış o yıllarda ama, kimsenin haberi olmamış, Nevo."

"Aaa "

"Yayın yasağı varmış. Dedem bana olup bitenleri anlattığında dahi, sokaktaki adamın haberi yoktu pek çok şeyden."

117

"Ne zaman anlattı bunları sana "

"Alişan'dan ayrılıp çiftliğe döndükten sonra, dedemin yanında kalıyordum demiştim ya, o sıralar, geceler uzar da uzar bitmek bilmezdi. Beni de uyku tutmazdı. Hayalet gibi dolaşırdım evin içinde. Dedem de öksürük nöbetlerinden uyuyamazdı. Benim ayak sesimi duydu muydu, kalkar yatağından, yanıma gelirdi. Çofadaki sobayı tutuşturur, üzerine demliği koyardı. Mangalı korlardı. Çedirin üzerinde konuşa konuşa, bir çay ben, bir sigara o, sabahı ederdik. İşte o gecelerin birinde dinlemiştim bu hikÇyeyi. Zaten her gece bir başka hikÇye anlatırdı dedem. Taa Çaldıran Çeferi'nden başlayıp, Dersim olaylarına, Konya'ya sürgüne gönderilmelerinden tut, engiz'in kayboluşuna kadar, teker teker nerdeyse ezber ettirdiydi bana, Kürtgillerde ne olmuş ne bitmişse."

Her ikimizde gülmeye başladık.

"Neler olup bitmiş Kürtgillerde, sen de bana anlat, haydi," dedim.

"Çabrın var mı "

"Çabrım da var, merakım da."

"Ayrıntılıdır dedemin anılan, bilirsin."

"Bilmez miyim "

Çocukluğumun çiftlikte geçen hafta sonlarında, dede anılarını masallar, destanlar, maniler ve türkülerle süsleyerek, defalarca aktarmıştı torunlarıyla bana. Evdeyken dair öyküleri biz kızlar, vurdu-lu kırdılı savaş destanlarını yaşıtımız oğlanlar, nefesimizi tutar, ilgiyle dinlerdik. Bu öykülerde gizli, bizi yüzyıllardır hem birlikte tutan hem de karşı karşıya getiren nedenler ise, heder olur giderdi. Anlattıklarını değerlendirebilecek yaşta değildik, ne yazık ki. Zelha, şimdi bana dedesinin yüzyılların ötesinden hortlayan öykülerini aktarırken, bizi birbirimize kenetleyebilecek ipuçları bulabilme umuduyla, can kulağı ile dinliyorum onu, içim titreyerek.

118

DEDE

Uzun beyaz entarisinin üzerine geçirdiği gri örgü yeleği, bembeyaz sakalı, sigaradan çatallaşmış sesiyle gözümün önünde beliriyor dede. Önce bir bacağına altına alıp sedire kuruluyor, Erzurum işi gümüş tabakasından sigarasını çıkarıp Eskişehir taşı ağızlığına takıyor, mangalın korunda bir süre tutup, tüttürerek ateşliyor sigarasını, derin bir nefes çekiyor, sonra rengi solmuş, feri kaçmış kirpiksiz gözlerini pencereye dikip uzun uzun ufka bakıyor. Bir sinema oynuyor sanki baktığı yerde. Çocukluğu, gençliği, orta yaşı, sevdalan, acılan, kavgalan hatta doğum öncesi ve ölüm sonrası... duyduktan, dinledikleri, o güne dek yaşadıkları hatta ölümden sonra da tadacaklarıyla birlikte her ama her şey ufka gerilmiş bir perdede akmakta.

119

"Bizim aşiret, Osmanlı'dan beri devletine bağlıdır, bunu iyi bilesin, canım ciğerim Zelha kızım, taa Malazgirt savaşına dayanır Türklerle beraberliğimiz. Bizanslılara karşı, omuz omuza savaşmışız diye anlatırdı, benim büyük dedem. Van Gölü'nün kıyısında, Çelçuklulara bağlı bir eyalet olmuşuz bir ara, ama aramızda toparlanıp, bir devlet kuramamışız. Gelen ezmiş, giden ezmiş bizleri. Moğolunu mu istersin, Çafevisini mi, Akkoyunlu-sunu mu, Osmanlısını mı... hepsi emdiğimiz sütü burnumuzdan getirmiş. Neden dersen, aşiretler aramızda birleşip, bize eza edenleri tepeleyememiştik de ondan. Ürekli sen-ben kavgasına düşmüşüz. Birbirimizle itişmekten, dalaşmaktan, bir bütün olamamışız. Nasıl olalım ki, kimimiz Ünni, kimimiz Şii, kimimiz Alevi. Hiçbir Kürt beyi bir diğerinin öne çıkmasına, parlamasına aman vermemiş. Oradan oraya savrulmuş, kÇi Acem'den kÇi Osmanlı'dan yana olmuşuz. Derken, Çıltan Çelim, Çaldıran'da Şah İsmil'i yenince, yirmi beş adet Kürt beyliği fikir birliği edip, selameti Osmanlı'ya bağlanmakta görmüş. Birine kul olacaksak, aynı peygambere inanana, aynı mezhepten olana kul oluruz diye düşünmüşler, zahir. Bir de mektup yollamışlar Yavuz Çıltan Çelim Han'a. Aynen şöyle yazmışlar.

'... an ü gönülden İslam Çıltanına biyat eyledik... İslam Çıltanının namı ile şeref bulduk ve hutbelerden dört halifenin ismini yada başladık... ihada gayret gösterdik ve İslam adışahının yollarını belledik... Mevlîha İdris-i Bitlisli'yi makamınıza gönderdik ki, hepimiz arzusunu niyaz eylesin: Bu muhlis ve size itaad eden bendelere yardım edesiniz. Bizim beldelerimiz Kızılbaş diyarına yakındır, komşudur ve hatta karışıktır. Nice yıldır bu mühlidler, bizim evlerimizi yakmış ve bizimle savaşmışlardır... Bizleri o zalimlerin zulmünden kurtarmayı merhametinizden bekliyoruz. Çizin inayetiniz olmasa, bir kendi başımıza bunlara karşı çıkamayız. Zira Kürtler, ayrı ayrı kabile ve aşiret tarzında yaşamaktadırlar. Çadece Allah'ı bilip Muhammed ümme-

120

ti olduğumuzda ittifak halindeyiz. Diğer hususlarda birbirimize uymamız mümkün değildir..."

Bu mektup* iyi mi olmuştur kötü mü, bunu iyice düşünmek lazımdır, kızım. Ünni Kürtlerin Osmanlı'dan yana olmaları, göbek bağlarını bir saymalanıdır, ama bu mektup, Kürtlerin birbirlerinden iyice kopmalarına sebep olmuştur. Çünkü, Çıltan Çelim Han bu mektubu fırsat bilerek, şikayetçi Ünni Kürtleri, Şii ve Alevi ateşinden korumak için, Doğu Anadolu topraklarında yaşayan Kızılbaş'ların üzerine yürümüş. Gözünün yaşına bakmadan kesmiş, doğramış hepsini. Şii mezhepli Acemlere de gözdağı vermiş böylece. Bu kıyımla büsbütün birbirine düşmüş mü Kürtler Aynı soydan gelen insanlar birbirinin düşmanı olmuş mu Ne diyelim, kendi düşen ağlamaz, kızım. Şunu iyi belle ki Zelha, insanların başına gelen belaların çoğu, din yüzündendir. Yaşlandıkça daha çok düşünür oldum, din ve mezhep ayrılıkları olmasa, insanlar dalaşmadan, savaşmadan, dostça yaşarlardı dünya yüzünde, diye. Kanaatim şu ki, yaşarlardı. Haa, bir şey daha söyleyeyim sana, unutmadan... mezhep ayrılığı yetmezmiş gibi, bir de sınırlarla bölünmesi vardır halkımızın. Dördüncü Murat Han, Bağdat'ı alınca, Kasr-ı Şirin anlaşmasıyla Kürtlerin yaşadıkları topraklarının bir kısmı Osmanlı'da bir kısmı da Acemistan'da kalmak üzere, bölündü mü ikiye... anım ciğerim Zelha, işte bu savaş bizim soydaşlarımızdan, bu sefer de resmi sınırlarla ayrılmamıza sebep olmuştur."

Zelha'yı dinlerken, kulağımda dededen öğrenip bir ağızdan söylediğimiz destanların bitmez tükenmez nakaratları çınlıyor. Hafif hafif mırıldanıyorum, "Çak, sıcak, sıcak, sıcak.." Koza-noğlu'nun üstüne yürüyen Kürt beyi Çirmeli Mehmet aş'a'nın, Kozanoğlu'nu yendikten sonra e derha ile savaşmasını anlatan destanın namesi... Zelha da kanlıyor bana... derken, Van Gölü ve çevresinin güzelliklerini anlatan türkülerin nakaratları... kollarımız karşılıklı havaya kalkıyor, ellerimiz sağa sola gidip gelir-

121

ken, oturduğumuz yerde ağır ağır sallanıyoruz. Kürtçe bilgim, destan ve türkü sözleriyle, yıllan aşarak belleğime dönüyor kelime kelime. Hayret otuz küsur yıl geçmiş, hıııı unutmamışım sarkılan. Zelha şarkıyı bitirip, yine dedenin ağzından anlatmaya devam ediyor. Oysa ben çocukluğumun Ğancadam'ında kalmışım. Düğünlerde çalan davul zurna sesi kulağımda, halay çeken köylülerin arasında hoplayıp zıplıyorum, Hıdrellez ateşlerinin üzerinden atlıyorum, çiftliğin çocuklarıyla. Gül fidanlarını eşeleyip, diplerine Hıdır Aleyhisselam'a ısmarladığımız istek kġıtla-nm gömüyoruz güneş battıktan sonra. Genç kızlar, sevdiklerinin adlarını yazıyorlar kġıtlara, büyüklere yakalanmamak için, biz çocuklara gömdürüyorlar. Elimde bir kaşık, bileğime kadar çamura batmış, bana verilen kġıdı gömerken, yakamdan çekip kaldırıyor beni, evahir Ana'nın güçlü elleri. Zelha anasının geldiğini görüp, tüymüş çoktan.

"Ne gömdün kız, fidanın dibine, bacak kadar boyunla "

"Hiiiç."

evahir Ana elleriyle eşeliyor toprağı. Az önce gömdüğüm kġıt parçasını bulup çıkanyor.

"Bu ne "

"Dileğimi gömdüm evahir Ana."

"Ne dileğin varmış ki bu yaşta, lo "

"Var işte."

Uzattıyor bana kağıdı, "Oku "

Hediye'nin sevdiğinin adını nasıl söylerim. Kġıt elimde bön bön bakıyorum karşımda duran ve benden yanıt bekleyen iri ya-n kadının yüzüne.

"Ğen okumazsan, başkasına okuturum." Elini uzattıyor almak için kağıdı.

"Bisiklet... bisiklet, bisiklet."

"Ne "

"Hani var ya evahir Ana, tekerlekli hani... oğlanlar biniyor ilçede. İşte ondan istedim."

122

"Kızlar biner mi hiç, o şeye "

"Biner... yani babam almıyor bana... istiyorum ama almıyor. Ben de yazdım işte... bu gece ne istersen yaz gülün altına göm, mutlaka olur, dedilerdi."

"Olmayacak duaya amin denmez Yürü git yatağına yat "

Kağıdı bumburuşuk edip, cebime sokuyorum. Göstereceğim ben o hınzır Zelo'ya, insan arkadaşına bir haber eder, kaçarken... Eve koşuyorum, Hediye kapı dibinde beni bekliyor, kıpkırmızı olmuş yüzü heyecandan.

" evahir Ana'ya kġıdı okudun mu " diye soruyor.

"Okumadım." Ğamurlu kġıdı cebimden çıkartıp uzattıyorum Hediye'ye. Ğarılıp öpüyor beni yanaklarımdan.

"Gece geç vakit yine denerim, xwa (abla)."

"Yok, artık olmaz. Haydi git yat "

Hediye'nin dileği yerine gelmeyecek mi şimdi, benim yüzümden Yaşlar birikiyor gözlerime.

"Herkes uykudayken gömerim."

Başımı okşuyor Hediye, "Ğbe, sibe... haydi git yat."

Kulaklanmı yeniden Zelha'ya verdiğimde, Botan Emin Be-dirhan Bey'in isyanına gelmişiz.

"Bedirhan Bey sayesinde şöyle bir silkinip kendilerine geldiler Kürtler. İlk kez, ben sen demeyip, toparlandılar, birlik oldular ve seslerini duyurdular kızcağızım. Vee ne yaptılar Nasturi-lerin canına okudular Neden böyle oldu dersin, bak anlatayım sana canım ciğerim Zelha'm."

Ğedirde bir ayağını altına almış oturmakta olan dedenin mangala uzanıp ateşi korladığını görür gibi oluyorum. Bir an, alevin yalazında, tunç rengi oluveriyor çizgilerle dolu yaşlı yüzü. Nefesleniyor, boğazını temizleyip sürdürüyor konuşmasını. Gemi azıya almaya görsün bir kere, susturmak mümkün olmazdı artık onu.

123

"Tanzimat Fermanı'ndan sonra gavur fesadı girdi Kürt'le Osmanlı'nın arasına... Bak bak bak lafıma dikkat et Zelo, Kürt'le Türk'ün arasına demiyorum. Ğünkü gülüm, Osmanlı'nın zamanında, Türk'ün de Kürt'ten bir farkı yoktu. O da ezilen, horlanan bir halktı. Aslında, Türk'ü, Kürt'ü, Ermeni'si, Nasturi'si, Keldani'si, Ğıryani'si, Rum'uyla ne kadar köylü varsa Anadolu'da yaşayan, hepsinin kġbusuydu Osmanlı. Ne demişler, ekmede yok, biçmede yok, yemede ortak Osmanlı Gel gör ki, gavur halklar Ferman'dan sonra güçlenip, bitleri kanlanmaya ve Osmanlı'ya kök söktürmeye başlayınca kıymete binmiştir Türkler'le Kürtler Ğaray'ın gözünde, Müslüman oldukları için."

Dede tekrar nefesleniyor, boğazını temizliyor, bir yandan da çubuğunu tıttırıyor anlatırken, "Ne diyordum kızım... Tanzimat Ferman'yla gavurlar birtakım haklar elde ettiler, arkalannı da dayadılar İngiliz ve Amerikan gavuruna, memleketin içinde ellerini kollarını sallaya sallaya gezinir oldular. Osmanlı bu işten hiç hoşnut değildi, ama eli kolu bağılıydı. Ğünkü memuruna maaş bile ödeyemez hale gelmiş, Avrupa'nın büyük bankalarından faizle borç almıştı. Borç faizinin üstüne, faiz binmişti Daha çok borç, daha çok faiz... Ha borç,

ha faiz, ha borç ha faiz, gırtlığına kadar borca batmıştı. Olmuş muydu gavurun elinde oyuncak Oturmuş ya gavurun kucağına, artık gavur ne derse onu yapacaktı, çaresiz Gavur da babasının bahçesinde gezer gibi geziyordu, Osmanlı mülkünde. Amerikan misyonerleri bizim tepelere nah böyle koca koca taş binaları dikip dikip duruyorlardı. Neymiş Okul yapıyorlarmış. Anadolu'da Amerikalı çocuk mu var, bu okullara gidecek Yoo Bizim çocuklarımızı okullara doldurup, kendilerine yandaş eğleyecekler, küçük yaşta kafalarını çelerek. Bak Zelha, iyi dinle kızım, bu da yetmedi, Anadolu'ya doluşan ve kendilerine misyoner diyen bu herifler, Nasturileri başımıza çıkarttılar. Zaten Tanzimat Fermanı ile, iyice şırmarmış olan Nasturiler, nerdeyse kendilerine bir devlet ku*-

124

racaklardı. Kim ne devleti kuruyor, bu topraklarda Bu topraklar sadece onların mı Müslümanı, gavuru hep birlikte kanışmış, alışmış, yaşayıp durmaktayız. Ama gavur fesadı araya girince, İngiliz misyonerleri de bunları Müslümanlara karşı kıskırtınca, Nasturiler mirlere vergilerini ödemez oldular. Mir, halktan kendi vergisini toplayamaz ise, Osmanlı'ya olan vergisini nasıl ödesin, öyle değil mi ama İşte meşhur Bedirhan Bey Mir, o esnada mütesellim. Yani vergileri o topluyor, alacağını alıp, kalanını devlete vergi diye ödüyor. Nasturilere dış bileyen Kürt aşiretlerini topluyor etrafına, çanlana ot tikiyor. Şiilerin kafasını bir gecede kestiriveren Yavuz Sultan Selim misali, haklarından geliyor, Nasturilerin. Kimi altı bin Nasturi öldürdü der, kimi on bin. Bu işe Osmanlı da için için sevindi sevinmesine ama, o sırada dediğim gibi, Osmanlı borca batmış, inim inim inlemekteydi. Direnecek gücü kalmamış, koynunda beslediği yılanı, Mısırlı İbrahim aş'a bile yenilmişti orduları. İngilizler'le Fransızlar da bastırıyorlar, Nasturiler'e kan kusturan bu Bedirhan'ın çaresine bak, yoksa biz senin çarene bakacağız diye. Osmanlı da can havliyle tepeledi Bedirhan'ı. Nasturi'ye bayıldığından değil, çaresizliğinden yürüdü Bedirhan'ın üzerine... Ben sana söylenenlere inanma kızım, bu işler benim sana anlattığım gibi oldu. Osmanlılar Bedirhan Bey Mir'in çanına ot tıkadı ama, Bedirhan'ın da Kürtleri bir araya toplamış olması hiç unutulmadı bir daha. Bu birleşme, Kürtlerin arasında bir kıvılcım olup, oradan oraya sıçradı durdu zaman içinde. İyi oldu gülüm, iyi oldu. Görüldü ki, gerektiğinde Kürtler de birleşip, kenetlenilebiliyorlarmış birbirlerine."

Zelha'nın sözünü kesip, "İlahi dede, buna inandıysa, saflık etmiş biraz, insan insanın kurdudur," diyorum, "Anadolu toprağının huyundan mıdır, suyundan mı, insanı pek bir geçimsiz olur. Uzlaşmayı bilemez. Bedirhan'a rağmen, bir türlü birleşemeyen Kürt beylerinin, on altı ayrı devlet kuran Türklerden bir

125

farkı var mı Hangi kavim, bağrından on altı ayrı devlet çıkartabilmiş şu koca dünyanın üzerinde Ortaokuldayken say say bitmeyen Türk beylikleri, tarih sınavlarımda kabusuydu. Dulkadi-roğulları, Ramazanoğulları, Germiyanogulları, o oğulları, bu oğulları, Akkoyunlular, Karakoyunlular... aman be, bölünüp bölünüp birbirinizle savaşacağınıza, birlik olsaydınız da, derdim öğrenciyken, ben de sizin her birinizi ayrı ezberlemek zorunda kalmasaydım. İşte Kürtler de farklı değilsiniz. Hemen birbirlerini yemekte sizin aşiretler."

Zelha beni, Kürtlerin bir türlü devlet kuramamasında Türklerin de suçu olduğuna iknaya çalışıyor. Önemseydiği ve sevdiği insanların tesiri altında kalan, iyi yürekli ve saf arkadaşımı itiraz etmeden dinliyorum. Bir farkımız da bu, Zelha ile. Koskoca bir imparatorluk artığı olmanın genlerime işlemişliğinden olabilir mi, hoşgörüm Başımıza gelen felaketlerde başkalarını suçlamayı hiç bilmedik biz. Türk beyliklerinin birbirini yemesinin ve hepsinin de silinip gitmiş olmasının vebalini örneğin, başkalarının üzerine yıkmak hiç gelmedi aklıma. Ama, çocuklarının suçunu örtbas etmeye çalışan bir ana gibi, Kürtler için hayıflanmak da bana düştü hep. Nasıl ve neden öyle koşullandırılmışsam, dedenin anlatısını dinlerken, Kürtlerin çektiklerinde tek suçlu biz-mişiz gibi bir duyguya kapılıp, rahatsız oldum. Oysa mirlerin hiç mi suçu yoktu, Kürt halkının inim inim inlemesinde. Ben payıma düşeni yükleniyorum; Kanuni Sultan Süleyman'ın, hangi akla uyup da işlenen toprakları adil biçimde köylülere bölüştüren 'dirlik düzeni'ni, 'kesim düzeni'ne çevirmesini, kıyasıya eleştiriyorum, mesela Düzen değişip de köylünün alın terinin karşılığı, devlete ödeme yapacak olan kesimcilerin insafına bırakılınca, canına okunmuş köylünün. Ama, çoğunlukla Kürt ağaları olan mültezimlerin, yani kesimcilerin, devlete ödemeleri gereken parayı tefecilerden yüksek faizlerle alıp, sonra zavallı köylüden kat kat fazlasıyla çıkarmaları da mı, Türklerin suçu

126

Lafını kesip, söyleyemiyorum Zelha'ya; ne Osmanlı kanunla-n, ne Tanzimat Fermanı ne de umhuriyet yasaları, devleti sarmış hırsız ve rüşvetçi memurlarla, yılların içinde, ağa'ya dönüşen mir'lere, şeyhlere, şihlara işleyememiştir bir türlü, diye. İster Kürt ister Türk olsun, çalışanları sömürmeye alışmış bu kişilerin eli, hep yoksul köylünün gırtlığına dolanık kalmıştır. umhuriyetin ilk yıllarında yapılmaya çalışılan Toprak Reformu'na da karşı çıkmışlardır Türk ve Kürt ağalar. Otuz küsur yılın hasretinden sonraki ilk buluşmamızda, diyemiyorum arkadaşım, Kürt halkını sömürenin, Türk'den çok kendi mirleri, ağaları, aşiret reisleri olduğunu. Üsuyorum. O ise aynı heyecanla anlatıp duruyor. İçim köpürüyor, ama kesmeyeceğim sözünü. Ben sana tüm bunları sormadım ki, ne anlatıp duruyorsun, demeyeceğim. O kadar özlemişim ki Zelha'nın

sesini, varsın anlatsın. Keşke geceyansına dek, hatta günlerce, gecelerce anlatsa, ben de karşısında oturup onu dinlesem. Uzun süre kimse ayır-masa bizi.

Derin düşüncelere dalarak sus pus oturup, pek konuşmadığımız bir sigara molasından sonra;

"Dedem bana Hamidiye Alaylan'm da anlatü Nevo, dinle bak," diye tekrar başlıyor Zelha anlatmaya.

"Hamidiye Alaylan'm ben de biliyorum Zelo'm."

"Kürtleri bölmek için kuruldukları biliyor muydun "

"Evgili Zelo'cuğum, sen Kürtleri kazanmak, gönüllerini almak için kurulan bu alaylarda, Kürt beylerinin armağanlar ve madalyalarla onurlandırdıklarını, aşiret ağalarının çocuklarını İstanbul'da özel eğitime yolladıklarını ve durumlarından da çok hoşnut oldukları için, Abdülhamid'e 'Bavi Kürdistan' (Kürdis-tan'ın babası) dediklerini biliyor muydun "

"İttlannı Ćaray'a dayamış Hamidiye paşalarının yaptığı eziyetleri de, sen biliyor muydun "

"Hamidiye paşaları Kürt değil miydiler "

"Evet ama parayla, unvanla satın alınmışlardı. Ermeni teba-

127

asına güvenemez olunca, Ermenilerin üzerine sadık tebaası Kürtleri saldı, Osmanlı. Techir ya da tacizle kaçırttığı Ermenilerden boşalan topraklara ve evlere de Kürtleri yerleştirdi."

Bütün iyi niyetime rağmen, sonunda taşıyor bardağım.

"Zelo, bunca yıl sonra seni yeniden buldum. Buradan seninle dalaşarak değil anlaşarak çıkmak için elimden geleni yapıyorum, ama gözünü seveyim çocuk gibi konuşma. Abdülhamid, Kürtlerden ordu kurmuş, Türkler suçlu. Orduların başına Kürt beylerini paşa tayin etmiş, Türkler suçlu. Onlara armağanlar, rütbeler, madalyalar vermiş yine Türkler suçlu. Hatta şimdi söyletme beni, Ermeni topraklarını peşkeş çeken Osmanlı değildir. İkiyüzlü İngiliz, üstünde birlikte yaşadığınız toprakları, kendi malıymış gibi hem Ermenilere hem Kürtlere söz vermiş aynı anda. Ermenilerle birbirinizi yemişsiniz, bu da Türklerin suçu olmuş Ermenilerden boşalan yerlere güle oynaya konaklayan Kürtlerin vebali de Türklerde... Biz savaş suçları gündeme geldi miydi, bunları lafını dahi etmeyiz, ilkokul çocuğu gibi, öğretmene parmağımızla Kürtleri işaret etmeyiz gizli gizli, çünkü sizi hiç ayırm yapmadan, kendimizden sayanz."

"Nevo, şimdi bilmezliğe gelip, tepemin tasını attırma, Kürtlerin Ermenilere saldırılması bir Abdülhamid oyunudur."

"Olabilir canım. Ben tarihçi değilim. Bu konuya açıklık getirmek için yüzlerce belge incelemek lazım. Ama tut ki öyle; Kürtlerde hiç mi insaf yoktu Biz kıyım yapmayacağız diyememişler mi Gel biz tarihi bırakıp, bugüne dönelim. Bugün her iki halkın da mutluluğu için ne yapılabilir ona bakalım."

"Bugüne döndüğümüz zaman da aynı şey olacak Nevo. Ćen hiçbir suçlamayı kabul etmeyeceksin."

"İlla bir tarafın suçlu olması mı lazım Her ikimiz de yanlış yaptığımızı kabul edemez miyiz "

"Dilimizi konuşturmayan, şarkımızı çaldırmayan, türkümüzü söyletmeyen, adımızı koydurmayan kimdi "

"Tilki dükkāına döner gibi, dönüp dolaşıp yine aynı yere mi

128

geldik, kız Ćabah da söyledim ya, bunları yapan bizdik. Ćıç bizdeydi. Tamam mı "

"Tamam"

"Geç de olsa hatalarımızı düzeltme yoluna gitmedik mi "

"Avrupa Birliği baskısı yüzünden."

"Olabilir. Ćen neticeye bak. Bu konuyu daha önce konuştuk Zelo. Hem madem öyle, o zaman benim de sana bir sorum var."

"Ör bakalım."

"Bütün istediklerini yaptığımız halde, Avrupa Birliği bizi h□□istemiyor. Ćence neden "

"Ćamimiyetinize inanmıyor da ondan."

"Ćadece ondan mı "

"Eğitimsiz ve Müslüman kitleden korkuyor."

"Ćamimiyetine inanmadığı bu eğitimsiz ve Müslüman kitle... dokuz, on çocuk doğuran kadınlar, kızlarını okula yollamayan, töre cinayetlerinde ktır hür kesen babalar, ortaçağı yaşamakta direnen şeyhler, şıhlar, aşiret reisleri, çalışmayan, vergi vermeyen, su, elektrik parası ödemeyen insanlar, çeteler, kadın-erkek eşitliğine inanmayan, bilgiye sırt çeviren yığınlar... Gözünü seveyim Zelha, bana bunları da Abdülhamid yaptı deme. Avrupa Birliği'nin bizi istememesinde size hiç mi pay düşmüyor Biz sizi suçluyor muyuz bu yüzden "

"Bizim ortaçağda kalmamızda sizin suçunuz yok, öyle mi "

"Var. Kürt halkının cahil kalmasında, kinle dolmasında Türk Devleti'nin payı yok, kimse diyemez.. Ama sizlerin inadını kırmak kolay mı "

"Bak Nevo, yine siz-biz olduk, gördün mü "

"Ćen demin bana AB sizin samimiyetinize inanmıyor dedin. O ayırmı ben değil sen yapıyorsun."

"Nelere dikkat etmişsin."

"Ettim elbette. Ğamimiyetimize inanmıyor diyebilirdin."

"Ben, Türkiye umhuriyeti'ni kastettim."

"Ğen de Türkiye umhuriyeti'nin bir ferdisin."

129

"İkinci sınıf ferdi."

"Meclise milletvekili olarak girdin Zelo, insaf et."

"Ama kapısında tutuklanıp içeri atıldım."

Ğısuyorum çaresiz. Bu son söylediğine verecek cevabım yok. Biz hep ölçüyü kaçınız. İfratla tefrik arasında gider geliriz. Haklıyken haksız durumuna düşeriz. Gözlerimi kaçınıyorum Zelha'dan. Başımın eğik, boynumun bükük kalması yumuşatıyor Zelha'yı.

"Neyse, üzülme. Hiç olmazsa fail-i meçhule kurban gitmedim amcaoğlum gibi," diyor Zelha.

Yine o amcaoğlu meselesi... Hem konuyu değiştirerek gerilen havayı yumuşatmak hem de babamın bu işle alakasını öğrenmek için, "Zelo, babamla bu senin amcaoğlunun arasında ne geçmiş, anlatsana bana da," diyorum.

"Anlatayım, ama benim de bildiğim, dedemin bana aktardığı kadar. Onun yalancısıyım yani."

"Dede bu konuda sana ne söylediyse, hepsini anlat bana. Lütfen Zelo. Kafama fena takıldı bu mesele. Babamın sizin aşiretle ilişkisinin ardında ne vardı, öğrenmek istiyorum."

"Nereden çıktı bu merak, şimdi "

"Ğabahtan beri konuşup duruyoruz ya... bazı ipuçları yakalar gibi oldum, Zelo. Babam neden sizin aşirette çok itibar görürdü Bunu öğrenebilirim, hayatım boyunca kafamı kurcalamış pek çok şeyin yanıtını bulacağım gibime geliyor..."

"Allah allah "

"Lütfen Zelo, ne biliyorsan anlat bana. Lütfen."

"Madem ısrar ediyorsun, kelimesi kelimesine anlatacağım."

"İzin verirsen anlatacaklarını kaydedebilir miyim "

"Et elbette, belki bir gün romanını yazarsın."

"Ben romancı değilim."

"Bu işler hiç belli olmaz," diyor Zelha, "ben de politikacı değildim. Bak halime "

130

Ğantamı karıştırıp içinden ses kayıt aletimi çıkardım, pillerini kontrol edip kayıt düğmesine bastım, Zelha'nın önüne doğru ittim. Zelha'nın olayları, tıpkı dedesi gibi, en baştan başlayarak, sırasıyla anlatacağını biliyorum. Ğocukken de severdi anlatmayı. Öykülerini, sesinin tonunu inceltip kalınlaştırarak, kişileri taklit ederek ve kendi ağızlarıyla konuşturarak, nakleder, adeta büyülerdi dinleyenleri. Şimdi de belli ki uzun sürecek anlatacakları. Varsın sürsün, babamın hep en yoksul, en ilkel ilçelere atanmasının, vali olamamasının ve annemle boşanmasına neden olan başarısızlığının sebebini öğrenebilmek için sabırlı olmalıyım. Zelha, gözlerini bir noktaya dikmiş, az sonra sahneye çıkacak oyuncu gibi, söyleyeceklerine odaklıyor kendini, rolüne hazırlanıyor.

"Ben yirmi yaşında var yoktum. emal Fehmi'yi kucağıma alalı henüz bir ay olmuştu.' diye başladı dedem anlatmaya, 'Hüseyin hĞĞanasının memesindeydi. Ama yaşını doldurmuş olmalı ki, bir yerlere tutuna tutuna yürüyebiliyordu. Allah'ımıza şükür bir şikĞyetimiz yoktu halimizden. Huzurluyduk. Tarlamızı sürüyor, hayvanımızı güdüyor, yaşayıp gidiyorduk. Günlerden bir gün bomba gibi düştü haber evimize. İskan Kanunu çıkmış dediler, Konya'ya sürölüyoruz. Bu kaçınıcı sürgün kızcağızım. Rus orduları Van'a girdiğinde, taa 1915'te, Ruslardan kaçarak inmişiz zaten bu topraklara. Geride bırakmışız bereketli bağlan bahçeleri, dumanlı dağlan, serin sulan, burada yeniden bir düzen kurmuşuz kendimize. Hasret türküleri, zulüm öyküleriyle yaşamışız yıllarca. Ğönunda alışmışız yerimize. Ğevmişiz toprak-lanımızı.

"Bu 1936 sürgününde, rahmetli babam, bir yerlere gitmem diye tutturdu. Ğait olayında bile temize çıkmışlığı var. Yüz yirmi kişilik ailede birlik ve dirlik olur mu, amcalarım Şeyh Ğait'in peşine düşmüş, Diyar-ı Bekir'e yürümüşler. Babamın düşünceleri değişik. O ve küçük kardeşi gitmemişler akrabalan gibi şey-

131

hin peşinden. Bu yüzden de hĞĞdüşmanlık vardır aralarında. Ğoyadımız dahi başkadır bizim."

"Dede, neden Şeyh Ğait'in peşinden gitmemiş bizimkiler ' diye sordum.

"Kızım, uzun hikĞye... bırak şimdi bunu,' dedi, dedem.

"Anlat ama dede, haydi n'olur anlat. Şu Şeyh'i çok merak ediyorum.'

"Nesini merak ediyorsun "

"Duyarım hep ondan bundan... Bir Kürt büyüğü işte... Be-dirhan'ı anlatuğın gibi, bunu da anlatsana.'

"Madem bu kadar merak ediyorsun, dinle bakalım... Genç vilayetinin köyleri hep bu Şeyh Ğait'e aitti.'

"Ora, nere dede "

""Bizim az yukarımızda, Bingöl şimdi oranın adı. Kendisi de alu'da doğmuştu zaten. Ailesi Diyanbekir'in Cēpti Köyü'nden gelmiş.'

""Ne iş yaparmış, bizim gibi çiftçi miymiş '

""Hayır, o koyun ticareti yaparmış. Alim olduğu kadar zengin de bir insanmış. Her yıl on sürü koyunu Halep'e kadar götürür satarmış. Kazandığı al tınlan heybelere doldurur geri gelirmiş. Görünüşü de pek affiliymiş. Göğsüne kadar uzanan sakalına kına yakarmış. Gözlerine sürme çekermiş. Başına yeşil takke giyer, etrafına beyaz sank dolarmış, şeyhliğinin ispatı olarak. Ya-kışıkymış, yaşını göstermezmiş benim gibi, dinç biriymiş. Hay-vanlan sürekli artarmış çünkü bizim cahil köylüler, Şeyh aracılığı ile cennette yer edinmek için, koyunlarını kuzulannı hediye eder dururlarmış, Şeyhe. Bana sorarsan, cin gibi de akıllıymış, ailesine çok isabetli evlilikler yaptırmış. Kardeşlerini, kızlarını gücüne güç katacak ailelere vermiş, yeğenlerine, oğullanna da böyle ailelerden kızlar almış. Böylece koyunlannın sayısıyla birlikte, gücü de büyümüş Cāit'in. Basit bir Nakşi büyüğü olduğu halde, ünü ve etkisi nice Nakşibendi şeyhinden çok daha fazlaydı.'

132

""İyi ya dede, bu kadar güçlü bir şeyhin peşinden neden gitmemiş benim büyük dedem '

""Çünkü kızcağızım, bu şeyh, Kürtler için değil, şeriat ve hilafeti geri getirme adına isyan ediyordu. İngiliz domuzuyla işbirliği yapıyordu. O kadar güçlenmiş ve semirmiştir ki, bana sorarsan, halkını değil kendini düşünür hale gelmişti. Fazla para yaramaz insana. Allah yoluna baş koydun mu, dünya nimetlerinden uzak duracaksın. Yok, madem gelmişim bu dünyaya, tadını çıkarayım diyorsan, o zaman da dindarlık taslamayacaksın. İkisi bir aradaysa, vardır bu işin bir melaneti. İşte bu Cāit Efen-di'nin, buralarda İslam dinini yeniden kurmak üzere Allah tarafından memur edildiği, konuşulur olmuştur. İslam dinini islah için yola çıkan, Hristiyan İngiliz'le işbirliği yapar mı '

""Yapmaz.'

""Yapmaz tabii... Neymiş Din elden gitmişmiş Müslüman kadınlar edeplerini kaybetmişlermiş umhuriyet ahlaksızlık ge-tirmişmiş Biri bunlan sıralamaya başladı mıydı, durup düşüneceksin, gül kızım. Bu laflann altında çok cinlikler yatar. Bunu söyleyenin kendine göre bir hesabı vardır. Ben bu sözlerden korkarım. Babam bana öyle öğretti. Şeyh Cāit din elden gitti diye bas bas bağınrken, ezanlar da okunuyor, namazlar da kılınıyor, uma'lar da tıklım tikiş doluyordu, diye anlatmıştı babam... Bizim aşiretin kadınlan da edepleriyle oturuyorlarmış evlerinde. Ahlaksızlık dersin, her devirde var. Dinin elden gittiği filan yokmuş yani. Ben daha çocuktum o yıllarda. Ama hep konuşulurdu evimizde, aşiretimizde, bilirdik neler olup bitiyor. Kısacası kızım, bizim ailenin akli kesmemiş Şeyh'in peşine düşmeyi.'

""Yaa '

""Bu Şeyh Cāit isyanı, '25 yılında oldu. Ondan bir sene önce, Nasturi isyanı oldu kızım. Tam da Musul davası görüşülürken. Bilirsin değil mi Musul'u '

""Bilirim dede. Önce bizimmiş, sonra Araplara verilmiş.'

133

""Tamam. İşte o sırada, İngilizler biz Kürtleri ve Nasturileri bölgedeki haklarımızda ısrar edelim diye kışkırttılar. İngilizler dünyada her miletten daha iyi bilir bu kışkırtma işini. O isyanın adı, Müstakil Kürdistan İsyanı'ydı. Bu Şeyh Cāit'in de parmağı varmış o isyanda... Nasturi isyanı, on güne kalmadan çabucak bastırılmış. Cāit, şanslıymış, sıyırtmış... Bir sene sonra başlattığı isyanı da, laf aramızda, padişahı ve şeriat düzenini geri getirmek adına değil de, Kürt devleti kurmak adına başlatsaydı, benim dedem de düşerdi peşine, babam da. Ama padişah zamanında ne görmüşüz ki, padişahı geri getirmeye kalkışalım, öyle değil mi Hele şu yeni kurulan cumhuriyeti bir görelim, tanıyalım, demiş dedem. umhuriyete güvenmiş. Kötü de yapmamış. Çünkü, Şeyh Cāit ve peşine taktığı aşiretler alu'yu alıp, Elazığ'ı talan edip, Malatya'ya sarkıp, taa Diyanbekire kadar gelmişler ve şehri kuşatmışlar ama, Diyanbekir'de hazır bekleyen ordu karşısında yenilmeye başlayınca, aşiret beyleri, teker teker hükümetin yanında yer almaya başlamışlar. Diyanbekir, son durağı olmuş isyanın. Varto etrafındaki çarpışmalarda, şeyhin oğullarından biri öldürölünce, iyice bozulmuşlar. Batı Dersim beyleri, Diyarbakir'e kadar gelip, hükümete bağlılıklarını bildirmişler. Doğu Dersim beyleri de milislerini hükümetin emrine vermişler. Kısacası, Kürtlük uğruna her şeyi yapmaya hazır bekleyen Dersim ve hatta Muş beyleri dahi, adamlarını Cāit'in emrine ver-medilerdi. Çönradan anlaşıldı ki, Cāit, bunun sadece dini bir isyan değil, bir Kürt hareketi da olduğunu, Diyanbekir'i aldıktan sonra söylemeyi düşünürmüş. Ama kızcağızım, sopaların ucuna Kuran'lan asıp, "Cāllallah Muhammet" diye bağıran adamlarla yola çıkarsan, insan bunu din savaşı zannetmez mi Zaten bir yıldan beri de, yok gazetelerde birtakım dinsiz yazarlar dine hakaret ediyorlar, yok eygamber Efendimize dil uzatıyorlar, yok bizi dinsizliğe götürüyorlar, ecdadımıza sövüyorlar, diye vaaz veriyormuş her gittiği yerde.'

""Yakalanınca asmışlar onu değil mi dede '

134

""Asalar kızım.'

""Zavallı.'

"Zavallı da... isyanı başarıya ulaşıyorsa, senin hayınna olmazdı pek."

"Neden ki dede "

"Çünkü Medeni Kanun'a karşıydı. Kız çocuklarla oğulların mirası eşit paylaşmasına karşı çıkmış, miras hakkının mecelledeki gibi tecelli etmesini istemişti."

"Dede, zaten bize miras bırakmıyor ki erkekler."

"Olsun. Yine de bir sus payı veriliyor. Toprakları almasanız bile, aile arasında hallediyor, toprak yerine para, altın, hayvan filan alıyorsunuz, sesiniz çıkmasın diye. İyi kötü bir şey geçiyor elinize, kızcağızım."

"Önra ne oldu dede "

"İhtiyaçlarıyla birlikte asıldı. Biz de bin şükür ettik peşine düşmediğimize."

"Dede, onu sormuyorum. Çen bana engiz'i anlatıyordun ya, dedeciğim."

"Haa... Şeyh araya girince laf kanşu. Nerde kalmıştık "

"İzi sürmüşler de gitmek istememişsiniz. Çenin deden gitmek istememiş hani, Konya'ya."

"Doğru cancağızım. Biz devletimize bağlıyız demişiz... İhtiyaç isyanına hiç kanşmamışız, diye dil dökmüşüz, ama gel de bunu devlete anlat. Kurunun yanında yaş da yanar misali, gideceksiniz dendi mi gideceğiz, başka çaremiz yok. Yirmi yedi köyü geride bırakıp gideceğiz. Oralarda nasıl yaşanz, neler yapanz, düşünüp duruyoruz. Konya bereketli yerdir diyenler var. Buğday yetiştirirsiniz diyenler var. Duyduklarımızdan medet umuyoruz. Kimi aşiretin kısmetine Ordu'ya gitmek, bir kısmına Giresun, Çanakkale, Kastamonu köyleri düşmüş. Kimi Denizli'ye, Edirne'ye sürülüyor. Karadeniz'e sürülenler bizden de beter durumdalar. Balıkçılıktan anlamazlar, denizi sevmezler, yağmura alışık değiller. Yapmayın etmeyin efendiler, diyoruz, bizim si-

135

yaset ile alakamız yoktur. Dinletemiyoruz. Neymiş Komünistler azmış askeri okullarda. Bir korku sarmış devleti. Halkını hallaç pamuğu misali oraya buraya savuruyor. İtirazın boş olduğunu biliyoruz. Denkledik eşyaları, çocuğu çocuğu kara trene doldurup, ıngıl ığış düştük bir bahar günü İç Anadolu yollarına. Konya'da bize bir çiftlik evi, birkaç baş hayvan ve birkaç bahçe verdiler. Aha senin rahmetli babanla büyük halan, Konya'da doğdu işte."

"Niye kalmadınız Konya'da dede " diye sordum.

"1948'de sürgün yasağı kalktı. Evlerinize, yörelerinize dönebilirsiniz dediler. Bizim köylere Bulgar göçmenlerini yerleştirmişler. Balkan'dan gelen adam, buranın sıcağına dayanabilir mi Bunalmışlar, hastalanmışlar. Bir kısmı bir yıla kalmadan gitmiş, boşaltmışlar bizim bağlan, bahçeleri, evleri. Bunu duyunca, başladık düşünmeye. Günler geceler boyu düşündük, konuştuk. İyi kötü yolumuzu bulmuşuz bu topraklarda da. Bahçelerimiz meyve, bağlarımız üzüm vermiş. Gel gör ki hasret dağlıyor bağrımızı. Nasıl ki Van yöresindeki toprakları özlemişiz bir zamanlar, bu kez de toprağın kırmızı rengini, fıstık ağaçlarını-zı, bizimle aynı lisanı konuşan insanları özleyeceğiz. Dilimizi özleyeceğiz. Gözümüzde Mezapotamya tütüyor. Dayanamadık, birkaç aile sattık hayvanlarımızı, bağlarımızı, bahçelerimizi yeniden topraklarımıza döndük. Bulgarlardan boşalan köylerimize, evlerimize yerleştik. Düzenimizi kurduk. Çözüyoruz yaralan sardık diye. Hatta devlet işlerine bile kanştık, meclise adam yolladık aramızdan. Beni de istedilerdi aday olayım ama kabul etmedim. Zamanında siyasete kanşanların neler çektiğini çocuk yaşımda görmüşüm. Haydi, o günleri anlatmayayım sana kızcağızım. Geceleri uykun yok zaten, olanı da benim yüzümden kaçmasın. Her neyse, ben kendi hanemden, yeğenlerimden, amcaoğullarımdan meclise, partiye, devlet kapısına çok adam yolladım ama, kendim kale gibi kaldım burada. Evleri, köyleri, bağlan, bahçeleri de beklemek lazım. Çözümlerine çocuğuna, köy-

136

lüne, ırgatına iyice sahip çıkacaksın. İster toprak olsun, ister insan, hiçbir şeyi başıboş bırakmaya gelmez. Hayvanı bile. Diyeceksin ki, dede, başıboş bırakmadın de ne oldu Amcamla, babamın ölümünü engelleyebildin mi Engelleyemedim. Gücüm yetmedi töreye karşı çıkmaya. Oğulları koruyamadığım bir yana, torunumun başını belaya sokan da benim. engiz'in vebali benim boynumadır, kızcağızım. engiz'in acısıdır beni vaktinden önce kocaltan, belimi büken, nefes alamaz hale getiren."

"Dedem, ne oldu engiz'e, bak şurada dertleşiyoruz, haydi kırma beni de anlat," dedim. Dedemin kendini niye suçladığını bilmiyordum ama, çocuğuna çocuğuna bu kadar düşkün bir adamın, torununun başını belaya sokmasına imkân yoktu. Birileri engiz'in vebalini ona yüklemiş olmalı, diye düşündüm. Önce o bana anlatsın, sonra ben onu teselli edeceğim, senin bu işte hiç suçun yokmuş, dede, diyeceğim.

"Dedem bir sigara daha yaktı mangalın ateşinde. Altına aldığı bacağına değiştirdi biraz zorlanarak. Öksürerek boğazını temizledi, lafa başlamadan önce.

" engiz, bizim ailenin nakliye şirketinde çalışıyordu. em Ç Fehmi at arabasıyla ilçeye ulaşan mahsulü kamyonlara doldurur, şehre yollardı. engiz de, kamyonu karşılar, malı indirir, depolardı. Onu henüz başgöz etmemiştim. Eli ekmek tutsun diye beklemiştim. Bizler gibi köylü değildi engiz. İyi kötü okumuştı. Lisesini bitirmişti. Çırtına frenk gömleğini, yeleğini, ceketini giymişti. Boyunbağını bağlıyor, işine gidiyordu her gün. Ben de memnundum halimden. İlk göz ağrımın kız kaçırma yüzünden kurşunlanmasının, senin babanın kan

davasına can vermesinin yaralan kapanmamıştı ama, kanamıyordu eskisi gibi. Bir tevekkül gelmişti üzerime. anı veren Mevlam, istediğinde geri alıyor emanetini, diyordum. Buralann töresi böyle, her mevsim birkaç can kurban verilecek ki, sular durulsun, diyordum. Allah madem bu topraklara acımasız töreler reva görmüş ve biz can-

137

lann yolunu da buralara düşürmüş, elimizden ne gelir, katlanacağız, diyordum. Giden gitmiş, sağ kalanlar uzun ömürlü olsun diye, gece gündüz dua ediyordum Allahıma. Allah dualarımı kabul etmedi, kızım...'

"Çesi de elleri gibi titremeye başladı dedemin. Evdeki kadınların kumaş artıklarını birbirine ekleyerek yaptıkları rengarenk yorganı dedemin sırtına yerleştirdim, titremesi geçsin diye.

"O kadar yaşlı ve yıpranmış bir hali vardı ki, kıyamıyordum onu daha fazla konuşturmaya.

"Yoruldu dedem, gel gidip yatalım, yarın anlatırsın,' dedim.

"Yok canım, ciğerim yatmayalım. Dinle de şaşıp kalacağın hiçbir şey kalmasın. Her şeyi göğüslemeye hazır ol, bu kahpe dünyada,' dedi, 'dinle kızcağızım. Dinle de öğren neden ateşe atmışım engiz'imi. Bir zamanlar senin arkadaşın olan Nevo Kız'ın babası Kaymakam'a neden minnet borcum vardır.'"

138

ENGİZ

Aylardan nisan loo Dağ taş insan loo Kar yağar yağmur yağar Çıplak etimize...

Bin yıldır birikti acımız Zor taşır artık dünyamız...

Talip Apaydın

emal Fehmi elindeki kâğıdı son bir kere daha okuduktan sonra, hırsla buruşturup az ilerde duran çöp sepetine fırlattı.

139

Baskete giren top gibi tam isabetle sepete düştü kâğıt. Bir süre bomboş gözlerle karşı duvara baktıktan sonra, telefona uzandı. Uzun uzun çaldırdı telefonu.

"Alo," dedi sonunda, "Hayrola, büroda kimse yok diye kapatıyordum az daha. Ardiyede miydin "

"Mal boşaltıyorduk, abi," dedi Recep, "Bizim Hasan'ın kal rısı doğum yaparken şey olmuş da... engiz Abi hastaneye gö« türdü kadını. Onlar bugün işe gelmeyince, iş başa düştü."

"Yine mi doğum yaptı Hasan'ın karısı "

"On birinci çocuk abi... laf dinlemiyor ki, herif. Bebe ters mi gelmiş ne, az daha ölüyormuş kadıncağız. Neyse, buyur abi, bir emrin mi var "

"Şu tatsız mektuplardan bir tane daha geldi bu sabah."

"Hay Allah "

"Bu üç etti. Ne yapacağız yahu "

"Vallahi abi, bilmem ki "

"Babana söyle de bir toplantı yapalım."

"Emrin olur abicim. Biz atlar geliriz sizin oraya... ne zaman emredersen."

"Ben bizimkilerle konuşayım, ağabeyime de haber vereyim, seni arayım."

"Tamam abi."

"Bir yaramazlık yok değil mi "

"Yok abi. Hiçbir yaramazlık yok... henüz..."

"Belki de münasebetsizin biri kötü bir şaka yapıyordur."

"Olabilir abi. İnşallah öyledir abi."

"Mallar geldi değil mi sağ salım "

"Geldi abi. Şimdi ben de onları indiriyordum. Hiçbir sorun yok."

"Haftaya beş kamyon daha mal yollayacağım."

"Tamam abi."

"Haydi oğlum, sağlıcakla kal... babana selamımı ilet."

"Aleykümselam abi."

140

emal Fehmi kapattı telefonunu, yerinden kalktı odanın içinde dolaşmaya başladı. Birkaç tur attıktan sonra, buruşturup çöp sepetine attığı kâğıdı almak için eğildi. Doğrulurken ahh diye bağırdı. Yine belini incitmişti. Ağzından sunturlu bir küfür fırladı. Bir eliyle belini tutarak yavaş yavaş doğruldu, masanın arkasında duran koltuğuna, belini kollayarak itina ile oturdu. Buruşturduğu kâğıdı eliyle düzeltmeye çalıştı. Üzerindeki yazıyı ilk kez görüyormuş gibi dikkatle okudu. Kâğıdı hırsla tekrar buruşturdu, bu sefer çöp kutusuna değil, masanın sağ çekmecesinin içine attı, çekmeceyi kapatıp kilitledi. Önce telefonu yine aldı eline, numaraları çevirdi. Bu kez uzun çalmadı, hemen açıldı telefon

"Ağabey," dedi, "şimdi canını sıkacağım biraz. Lanet mektuplardan bir tane daha geldi bugün... Yaa sorma. Bu seferkinin üzerinde pul mul da yok. Kapının altından atmış keratolar... hayır hiçbir fikrim yok.

Bismiloğullan olacağını sanmam, onlarla hesabımızı gördük biz, alacağımız vereceğimiz kalmadı... Yok yok, değillerdir. Onların bir talebi olsa açıkça söylerler. Bu şahsi bir meseleye benzemiyor. Örgüt-mörgüt bir şeyler diyorlar bu kez... Bulaşmayalım, elbette bulaşmayalım da, kimin yolladığını öğrenelim... Yok abi, babama söylemedim henüz. Kıkmak istemedim canını. Ama sonunda o da duyacak herhalde. Diyordum ki, bu akşam çiftlikte buluşalım, hem bu meseleyi bir görüşelim, hem de babama danışalım. Belki o da bir fikir verir, ne dersin Tamam... bu akşam işten çıkınca gelirim. Haydi eyvallaah."

emal Fehmi, o gün işini bitirince, çekmecenin kilidini açıp, buruşuk kâğıdı çıkardı, eliyle düzeltti, dörde katlayıp özenle cüzdanına yerleştirdi. Bürosundan çıkmadan önce ayak işlerine bakan delikanlıya, "Ben çıkıyorum," diye seslendi, "sen ışıklan kapatır, kitlersin. Ğabah geç kaldığını görmeyeyim Ğaat tam sekizde gel, odayı havalandır, toz al. Telefonlan da not edersin." Kapıdan çıkar çıkmaz, telefonun başına yerleşen sıska oğlan,

141

"Her gün aynı şey Ğanki bilmiyoruz. Bir kere de söylemese olmaz," diye söylendi arkasından.

Ğiftliğin girişinde sağ tarafa düşen konağın selamlık bölümünde toplanmıştı ailenin erkekleri. Ortaya yer sofrası kurulmuştu. Kadınlar ellerinde tepsiler, tabaklar, kâşelerle girip çıkıyor, donatıyorlardı sofrayı. Gelmesi beklenen tüm kardeşler, yeğenler ve amcaoğullan toplanınca, o günün şerefine, entarisini çıkarp, kahverengi takım elbisesini kuşanmış olan Ğadık Ağa, yavaşça indi sedirden, sofraya yürüdü. Diğerleri onu takip ettiler, sofranın etrafında halka olup oturdular. Ğadık Ağa, Bismillah'la açtı sofrayı. Tahta kaşıklar ortada duran tarhanaya, yoğurda, çıl-pıra, eller böreğe ve parçalanmış kuzu buduna uzandı. Birkaç genç kız ortada dolanıp servise yardımcı oluyordu. Yemek faslı bitince kahveler söylendi. Genç kızlardan biri, sedirin önünde duran mangala üç cezve sürdü. Ğadık Ağa ve iki büyük oğulun kahveleri cezvede pişirildi, diğerlerininkini bir başka kız tepside içerden getirdi. Herkes kahvesini eline alınca, Ğadık Ağa başıyla bir işaret yaptı, odada dolanan kızlar, kadınlar usulca çekilip, kapıyı arkalanndan kapattılar. Erkekler odada yalnız kalınca,

"Bir yaramazlık varmış. Neler oluyor oğlum " diye sordu Ğadık Ağa.

emal Fehmi konuya lafı uzatmadan girdi.

"On beş gün kadar oluyor, büroya sakal traşı olmamış, gençten biri geldi. Örgüt adına para istedi. Ne örgütü bu, diye sordum. Büyük Kurtuluş gibi bir şey söyledi. Böyle bir örgütü daha önce hiç duymadığımı söyledim. Yeni kurulmuşlar. Herifi adam yerine koyup, böyle işlere girişmemesini, bizlerin bu tür örgütlenmelerden bugüne kadar hiç fayda görmediğimizi, tam tersine bu tür işlere bulaştıkça, rahatımızın kaçacağını anlattım. Bana hakarete varan laflar etti. Ben de kendimi tutamadım, kovdum. Odadan çıkmadan önce, pişman olmamak için iyi düşünmem gerektiğini söyledi, defolup gitti."

142

I

"Beni niye hemen haberdar etmedin oğlum " "Ağababam, önemsemedim olayı. Ğarserinin biridir, para çarpmaya gelmiş diye düşündüm."

"Ama bu kadarla kalmadı," diye ekledi Hüseyin, "birkaç gün sonra, postadan bir mektup geldi. Mektupta bir hafta içinde parayı hazır etmemiz ve beklememiz yazıyordu."

"Kaç para istiyor "

"Üç milyon."

"Ğışşş "

"Aynen ben de öyle dedim. Elin herifine, bilmem ne örgütü için üç milyon vereceğim. Olacak iş mi Hani bana dese ki, ihtiyacım var, oğlum ameliyat olacak, ya da ne bileyim, kumarda kaybettim, beni vurmak üzereler, Allah rızası için vereyim eline birkaç kuruş, savayım."

"Belki dilencilik etmeye yüzü tutmadı, örgüt palavrası altında para koparmaya çalışıyordur," dedi yeğenlerden biri.

"Şanta yapıyor olmasın " diye sordu Ğadık Ağa.

"Onu da düşünmedim değil, ama şanta lık bir durum yok ki. Kaç gündür hesaplan kontrol ediyorum, bir açık çıkar mı diye. Hesaplar mis gibi... tertemiz. Neyin şanta ını yapacak "

" açanı kaptırmamaya bak. Bu serseri bir dadanırsa, başına bela olur."

"Zaten para filan vereceğimiz yok. Ama bugün mektuplar üçledi. Ğön mektup kapının altından atılmış yine, postadan değil. Bu kez iyice gözdağı veriyor. arayı vermezsek, mal taşıyan kamyonlarımızı yakacaklarmış."

"Kimler "

"Örgüt işte."

"Ne örgütü bu, araştırdınız mı "

"Dedim ya, Büyük Kurtuluş Günü Örgütü muymuş, neymiş "

"Kimi kimden kurtanyormuş İt oğlu it "

143

"Vallahi bilemem. Ama kamyonu yakarız diye okuyunca... canım sıkıldı ağababa... Bir fikrini alayım, dedim."
"Bulaşma emal Fehmi, hiç bulaşma. Taa yıllar öncesinden Kürt davasında kaybettiklerimiz bir yana, ben kan davasına, töre belasına az can vermedim. İnar gibi iki evladım devrildi, gitti. Başımı yakmayın yine. Hiçbirinin kılına zarar gelsin istemem. Herife küfür filan sakın etme oğlum, gelirse kovma da. Güzellikle hallet. Bu ara işler kesat, de. Vergi ayı geliyor, de. Elimiz açılınca yaparız bir şeyler de, oyala."

"Baş üstüne," dedi emal Fehmi.

Ādik Ağa'nın kararına kimse itiraz etmedi. Akrabaların hiçbiri eşkiyaya para kaptırmaktan yana değildi. Ağız birliği yapar, sıkı dururlarsa bu belayı atlatacaklarına inanıyorlardı. Aile toplantısı gece on sıralarında dağıldı. emal Fehmi, ilçeye evine döndü.

Ertesi sabah bürosuna içi rahatlamış olarak gitti emal Fehmi. Bilal söylediği saatten de erken gelmiş, camlan açmış toz alıyordu. atronun kapıdan içeri girdiğini görünce, doğruldu. Bembeyazdı yüzü.

"Kapatsana pencereyi oğlum, soğuktan suratın bembeyaz olmuş," dedi.

"Beyim... çok kötü şeyler oldu beyim... demin telefon geldi, sizi evden aramışlar... çıkmışsınız... beyim..." Dudakları titriyordu Bilal'in.

"Ne var lan Āyle ne oldu " Bilal konuşmaya başlamadan telefon çaldı. elal Fehmi şaşkın şaşkın bir Bila e bir telefona baktı, sonra ısrarla çalan telefonu kaldırdı, kulağına dayadı.

"Neeee Ne diyorsun ... Ne zaman ... Niçin ... Tamamen mi yanmış ... Kim yapmış Allahsızlar. İt oğlu itler... Tamam, hemen geliyorum."

Telefonu kapatmayı unutarak masanın yanındaki koltuğa çöktü. Elinden düşen ahizeyi koşup kaldırdı Bilal. emal Feh-

144

mi, başı ellerinin arasında hiç konuşmadan oturdu bir süre. Ānra ağır ağır konuştu, "Mal götüren kamyonu yakmışlar." Bitkindi sesi.

"Biliyorum beyim, siz gelmeden aradılar..."

"Ben hemen şehre gidiyorum. Ān de her tarafı kapat, kilitle çık. Āftliğe git. Ben telefon edene kadar, babama bir şey söylemeyin," dedi, emal Fehmi.

Ādik Ağa'nın oğullan, erkek torunları, amca çocukları ve yeğenleri, şehirde, ortakları Recep'in evinde buluştular. Her birinin suratından düşen bin parçaydı. Bir süre birbirlerini suçladılar, uzun uzadıya münakaşa ettiler. Kimi parayı vermeliydik diyordu, kimi asla vermemeleri gerektiğini söylüyordu. Biraz sa-kinleşince, ne yapmaları gerektiği hakkında konuştular. Taşındığı malla birlikte yanan kamyon, örgütün istediği paradan daha fazlaya mal olmuştu. Allahtan hem kamyon hem de mallar sigortalıydı. Olan olmuştu. anlan yandığı halde, para ödemediklerini gören hırsızların bir kamyon daha yakacak halleri yoktu elbette. Bu olayı, polise haber vermeden, kapatmaya karar verdiler.

Kamyon olayının haftasında, bir tehdit daha geldi emal Fehmi'ye. Bir akşamüstü, bürosundan çıkmak üzereyken telefon eden kişi, derslerini alıp almadıklarını soruyordu.

"Biz bu olaya bir kaza gözüyle bakmıştık," dedi emal Fehmi, "şimdi sen diyorsun ki, kamyonu siz yakmışsınız. Elleriniz dert görmesin. Madem kamyonu siz yaktınız, vereceğim varsa da vermiyorum parayı. Āize yapacağım tek iyilik, yediğiniz haltı ihbar etmemek olacak. Bir hatadır yaptınız, her kuşun etinin yenmeyeceğini öğrendiniz. Artık bizi rahat bırakın, ne haliniz varsa görün. Ben sizi Allah'a havale ettim. Bundan böyle bir daha sesini duymak istemiyorum "

Bunları çok inandırıncı bir sesle, sakın sakın söylemiş olmasına rağmen, telefonu kapattığında elleri titriyordu. Bilal'e bir acı

145

kahve getirmesini söyledi. Kahvesini yavaş yavaş içerken bir yandan da düşünüyordu. Bila in kahve fincanını önünden alıp, odadan çıkmasını bekledi, sonra ağabeyine telefon etti. Uzun uzun konuştular. Konuşmalarını, odaya endişeli suratıyla giren Bilal böldü. Kapıda bir polis memuru vardı, karakola çağırılıyordu. Telefonu kapatıp fırladı. Karakola gidip ifade verdi. İfadesinde, tehdit edildiğini sakladı. Yangının kontakta meydana gelen bir arızadan olduğunu tahmin ediyorlardı. Kimseden şüphelenmiyorlardı.

Bürosuna dönünce tekrar çöktü telefonun başına. Akşamın geç saatlerine kadar bu işle ilgilenen bütün akrabalarıyla teker teker konuştu. Ağız birliği etmeye karar verdiler. Ayrıca bütün kardeşlerin ve yeğenlerin de onayı ile, köyden ilçeye mahsul taşıyan arabalarına ve ilçeden şehre giden kamyonlara birer koruma koyma kararı aldılar. Mallar, hiçbir şekilde, ihtiyaç mola-lannda bile başıboş ve korumasız bırakılmayacaklardı. Ertesi gün siyasi polis girdi devreye. Birkaç günü daha diken üstünde geçirdiler. Ānunda kamyon yangını dosyası bir kaza olayı olarak kapatıldı. Kontakta meydana gelen bir anızadan kamyon alev almıştı.

Kasrikoğlu ailesinin ikinci kamyonları, ilk yangın olayından on yedi gün sonra yakıldı.

Aynı gün, doğu kentlerine buğday taşıyan bir başka kamyonları da, freni patladığı için, keskin vira lı yolda uçuruma yuvarlandı. Bu kez kamyonu kullanan sürücü de kazada öldü.

Ādik Aġa'nın çiftliğinde aile bir kez daha bir araya geldiğinde, herkesin görüşü değişmişti. Karşılarda kolay kolay başa çı-kamayacakları bir güç vardı. Kalabalık ailenin en önemli geçim kaynaklarından biri olan nakliye işine, altından zor kalkılır bir darbe vurulmuştu. Bu seferki aile toplantısı yemek sofrası etra-

146

finda yapılvorecek cinsten değildi. Ādik Aġa'nın selamlık odasında toplanıldı. Herkesin yüzünden düşen bin parçaydı. İlçeden ve şehirden gelen akrabalar teker teker görüş bildirdiler. Ādik Aġa hepsini dinledi. Uzun bir süre gözleri yerde düşündü. Ānra ağır ağır konuştu. Konuşurken sesi üzüntüsünü ele veriyordu.

"Bu parayı vereceğiz çaresiz," dedi, " vermediğimiz taktirde, sadece kamyonlar değil, canlar da gitmeye başlayacak, öyle görünüyor. Kamyonlarla birlikte heder olan şoförlerin vebalini de bizden sorarlar sonra. Aġa, parasına kıyamadığı için insanlar öldü, dedirtmem."

"Her salı günü sektirmeden anyor Allahın cezaları. Bu salı onlara istedikleri cevabı vereceğim demek ki. Yazık " dedi emal Fehmi.

"Yazık ki ne yazık Ama yapacak başka şey yok gibi görünüyor."

" arayı hafta sonuna kadar isterler."

"Toparlayabilir misiniz parayı cumaya kadar " diye sordu Ādik Aġa.

"Toparlarız," dedi Hüseyin.

"Bakın, bir şeyi iyi belleyin. Bundan kimsenin haberi olmayacak. Şu odada bulunanların dışında, kimse eşkiyaya para ödediğimizi bilmeyecek. Bu parayı verirken de, bunu sadece bir kerelik yaptığınızı söyleyin. Ödeyeceğiz, el sıkışacağız, bitecek bu iş."

"Tamam baba."

" arayı tahsile kim gelecek, biliyor musun "

"Herhalde benim büroya gelen herifçioğlu gelir yine."

" arayı örgüte teslim edeceğinden emin misiniz. Ya kendine ayınr vermezse "

"Olur mu canım "

"Niye olmasın. Vermediler, der."

147

"Elinden bir makbuz alırız."

"İyi olur. Şu kadar parayı teslim aldım diye bir kġıt imzalatın. Yazıyı da kedi el yazısıyla yazsın. Vermediler diyecek olursa, elimizde bir belge olur, hiç olmazsa."

"Haklısın baba," dedi emal Fehmi..

"Bir şey daha var... kim verecek bu parayı onlara "

"Ben veririm."

"Olmaz. Ortaya çıkacak olursa, Örgüte para vermiş oluruz."

"ġkmaz. Biz konuşmazsak, kim bilebilir ki "

"Yerin kulağı vardır. Tedbirli olmak lazımdır."

"Ne yapalım peki "

"Bir şey düşünelim. Bir yol bulalım."

Bir süre hiç konuşmadan oturdular. Ānra Ādik Aġa, "Kızlara seslenin de bize mırırları hazırlasınlar, getirsinler içeri. Onları içesiye kadar bir şey gelir aklımıza elbet," dedi.

Hüseyin dışarı çıkıp kadınlara seslendi. Az sonra sim işlemeli kadife elbiseler giyen kızlar, tepsilerde taşıdıkları cezvelerle geldiler. ezveleri mangallara sürüp, kahveleri kabarttılar, kulpsuz fincanlara döküp, ikram ettiler erkeklere. Odaya mis gibi kakule kokusu yayıldı. Kızlar kahve servisini bitirince, sessizce çekildiler.

Ādik Aġa, kahvesinden höpürdeterek bir büyük yudum aldı. Gerisini içmedi, bıraktı fincanı yanına. Yüzünde, söyleyeceğinden hoşnut olmadığını belli eden bir ifade vardı. Kısık bir sesle, " engiz'e verdirelim parayı," dedi.

"Duyamadım baba."

Ādik Aġa boğazını temizledi, tekrar konuştu,

" engiz, dedim. arayı o versin."

"Niye engiz "

"Bir kere henüz gençtir, ailesi, çocuk çoluğu yoktur. Ara sıra yaramazlık yapar, kumar oynar, borca girer..."

148

"Ama baba..."

"Kesme sözümü Hüseyin. engiz senin oğlunsa, benim de torunumdur. Benden bir şeyleri sakladığınızı zannedersiniz ama, ben her şeyi bilirim. Her yerde gözüm kulağım vardır. Ko-cadım ama henüz bunamadım."

"Estağfurullah babam, o nasıl söz."

"Şimdi, engiz kumar oynar dedim.."

"Vallahi artık oynamıyor .Tövbe etti..."

"Bana sözümü kesme demedim mi Her serde bir hayır vardır. Zamanı gelince kumar da bile vardır hayır... arayı engiz'e verdirelim ki, bir gün başımız sıkışacak olursa, kumar borcu varmış hergelenin, onu ödemiş, deriz."

Ailenin erkekleri o akşam evlerine dağılırlarken, Adık Ağa, kız torununlanndan birine seslendi, " anım ciğerim Hediye, o güzel ellerinle bir mırza daha yap da getir dedene. Şöyle yatmadan önce, huzurla içeyim kahvemi."

"Emrin olur dedem."

"Dur kız, dur Kahveden vazgeçtim. Ben bana bir kadeh rakı ver. İyiyi ben koyarım."

"Ama dede geç oldu."

"Oldu. İhtiyatı değildir ama, beni de efkâr bastı, kızım. Ver ki sinirlerim gevşesin. İçki kiminin sinirini alır, kimininkini büsbütün azdırır. Ben birincilerdenim. Bir kadeh atmazsam, uyku tutmayacak beni, bu gece."

"Neden dedem Ne oldu ki Hayırdır "

" ek hayır değildir bu işler kızcağızım. Ok yaydan çıktı mıydı nereyi vuracağı belli olmaz "

"Neler diyorsun dede "

"Bakma sen bana. Yaşlılar böyle çok konuşur. Haa, Hediye, sakın analarına hele de koca ninene, rakı istediğimi söyleme emi Ben gizlice koy bardağa getir."

149

Hediye odadan çıktıktan sonra, Adık Ağa biraz bekledi. Kızın uzaklaştığından emin olunca, pencerenin önünde durdu, yüzünü yükselmekte olan yeni aya döndü, elleriyle böğrünü döverek, yaralı bir arslan gibi kükredi, "Bak şu halimi gör de acı bana, yüce Allanın hilali, bak eşkiya beni nasıl dize getirdi Nasıl boyun eğdirdi Ben sana ne kusur işledim de bugünü gösterdin bana, ey yüce Rabbim "

Şehrin sigara dumanından göz gözü görmeyen bir bilardo salonunun helasında, kargacık burgacık bir yazı ile belli miktar parayı aldığını bildiren notu yazdırdıktan sonra verdi engiz, üzerinde oturduğu para dolu çantayı parkalı gence. arkalı, paralan saydı, az önce yazdığı kâğıdı imzaladı,

"Şimdi de sen kaç para teslim ettiğine dair bir kâğıt imzalayacaksın," dedi.

"Gerek yok " dedi engiz.

"Var ki istiyorum. Kaç para verdiğini bir kağıda yazacaksın ki, içinden aldım sanmasınlar."

"Notu benim yazdığımı nereden bilecekler "

"Ukalalık etme. Yaz sen " *

"Yazmazsam ne olacak "

"Yarın bir kamyonunuz daha yanar " ebinden çıkardığı dörde katlanmış dosya kâğıdını musluğun kenanna koydu, kalemi uzattı.

"İçeri biri girecek olursa..."

"Kimse girmeyecek. Kapıda arkadaşlar var. Bütün geceyi kenefte mi geçireceğiz, hadisene ulan, çabuk ol dedim sana "

"Bok herif," dedi engiz dişlerinin arasından. Kâğıda verdiği miktarı yazdı, tarih ve imza attı.

"Haydi, çek arabanı şimdi."

engiz herifin suratının ortasına bir yumruk indirmemek için zor tuttu kendini. Kapıyı çarpıp çıktı. Bilardo salonundaki

150

sigara dumanından oluşmuş bulutun içinden geçip, sokağa attı kendini. Bir taksi çevirdi, evine gitti. Babasına telefon açtı.

"Tamam baba," dedi "kazasız belasız oldu bitti iş. Amcamlara, dedeme haber verebilirsin."

Bahar yeni yeni uyanıyordu Anadolu'da. emreler çoktan düşmüştü. Yamaçlar katırtırlaklarıyla sapsarıya boyanmış, çayırarda papatyalar, gelincikler, mineler açmıştı. Doğa yedi rengin her tonuyla bezenmiş, ağaçlar çiçeğe durmuş, koyunlar kuzula-mıştı. Kasrikoşlu çiftliğinde mutlu bir telaş vardı. Adık Ağa'nın en küçük kızından olan torunu Hediye'yi gelin ediyorlardı. Düğün çiftliğin ön bahçesinde yapılacak, konukların bir kısmı da çiftlikte yatıya kalacaku. Bu nedenle evlerin arkalarındaki avlulara serilen yaygılara tünemiş hallaçlar, şiltelerin, yorganların başına çökmüş hani hani pamuk yaylıyor, kızlar taşlan tahtaları siliyor, kadınlar incecik hamurlar açıyorlardı.

Telefon sesini oldum olası sevmezdi Adık Ağa. İhtiyatlıkta, çalışma masasının üzerinde hesaplarıyla meşgulken acı acı çalan telefonu hemen uzanıp açn.

"Alo," dedi.

"Baba... Baba... haberler fena. engiz'i götürdüler bu sabah." Hüseyin'in sesi titriyordu.

"Nereye götürdüler Kim götürdü "

"Asker. Nereye götürdüğünü bilmiyorum."

"Neden "

"Örgüte para verdiği için."

"Hani hiç kimse bilmiyordu bunu Hani hiç kimseye söylen-meyecekti Hangi namussuz öttü Hangi ırz düşmanı, pezevenk... hangi..."

"Dur baba, dur. Laf bizden çıkmış değil. arayı alan herif ötmüş."

"Nerden biliyorsun "

151

" olis söyledi."

"Kumar borcuydu demediniz mi "

"Dedik... engiz üç gündür gözaltındaydı zati, baba..."

"Bana şimdi mi söylüyorsun Aklın nerdeydi "

"Üzülmeysin diye sana hemen haber vermek istemedik. Hallederiz sanıyordum. olis soruşturmasını yapıp saldı. Evine dönmüştü. Önce bir araç dolusu asker gelmiş, evde ve işyerinde arama yapmışlar. Evi de, büroyu da talan etmişler. Bir şey bulamamışlar. Zaten ne vardı ki bulunacak Oğlanı alıp gitmişler. Bana komşuları haber verdiler de öyle öğrendim."

" olise de askere de doğruyu anlatın Hüseyin," dedi Cadedik Ağa, "Ne olduysa, nasıl olduysa söyleyin hepsini. Yakılan kamyonları, uçuruma düşeni, tehdit mektuplarını... hepsini."

"Niye zamanında bize haber vermediniz, demezler mi "

"Derler. Anlatırsınız. Kurtarın çocuğu."

Telefonu kapayınca, eli sol göğsünün üzerinde, masasının üzerine devrildi kaldı Cadedik Ağa.

"Yaktım seni engiz," dedi zar zor duyulur bir sesle, "yaktım seni oğlum. Ben yaktım seni."

engiz kapatıldığı hücrede, yer tahtalarının üzerinde uyandı. Önce kötü bir rüya gördüğünü zannedip yeniden sınıksız yumdu gözlerini. Tekrar açtığı anda, bunun bir kabus değil, gerçek olduğunun bilincindeydi artık. Bulunduğu daracık odada, tek bir sandalye vardı. Yattığı yerden doğrulmaya çalıştı. Kolları, bacakları, her taran tutulmuştu. Zorlukla kalktı, odadaki yegâne iskemleye oturdu. Bir gece önce, bir cipe bindirilip, Merkez Komutanlığının olduğu şehre getirilmiş ve onu bu odaya sokan askere teslim edilmişti. Cadedik baktı, yediyi üç geçiyordu. Etrafına bakınarak, ihtiyaç giderebileceği bir yere açılacak bir kapı arandı. Tek bir kapı vardı, o da koridora açılı-

152

yordu. Kapıyı açmaya çalıştı. Kilitliydi. Eliyle vurmaya başladı. Az sonra açıldı kapı.

"Ne var ulan " dedi, kafasını içeri uzatan bir asker.

"Helaya gitmem lazım."

"Yürü "

Asker önde o arkada, uzun koridorda yürüyüp bir kat aşağı indiler. Er, sol tarafta bir kapıyı işaret ederek, "Elini çabuk tut," dedi.

İşi bitince er önde o arkada, küçük odaya geri döndüler.

"Ben ne kadar kalırım burada, kardeş "

"Nerden kardeşin oluyorum Ben vatan haini değilim."

"Ben de değilim."

"Değilsen burada işin ne "

"Bir yanlış anlama oldu."

"Yok be "

"Vallahi. İki gözüm önüme aksın."

"Akar inşallah."

"Kardeşim... şey... Reis, ne kadar daha..."

"Bilmiyorum ulan. Otur işte burada. Haline de şükret."

Er kapıyı üzerine çekip çıktı. engiz yere oturdu, başını kollarına, kollarını da sandalyeye dayayıp uyumaya çalıştı .Yorgunluktan bir ara içi geçti. Kapının açıldığını duymadı ama, birinin postasıyla kendini dürtelediğini hissedince sığırayarak uyandı. Bir er, elinde bir tas çorba ve bir dilim ekmekle başında dikiliyordu. Hemen ayağa fırladı.

"Çağol kardeşim," dedi, "beni ne zaman çıkartırlar acaba buradan " Tuh, dedi içinden, yine 'kardeşim' dedim. Allahtan bu seferki askerden fırça yemedi.

"Çorğun yapıldıktan sonra."

"Çorğum ne zaman yapılır "

"Onu ben bilemem. Çorbayı bitirince, kapıyı tıklat." Çıktı, gitti.

engiz çorba tasını iskemlenin üzerine koydu, yere oturdu.

153

Ekmekten bir parça koparıp ağzına attı. Taş gibiydi ekmek. Açlıktan gözü kararmasına rağmen çiğneyip yutamadı. Ekmeği çorbanın içine doğradı. Bir kaşık aldı, zor yuttu. Çorba bulaşık suyu gibi bir şeydi. Çıkmıştı. Karnının gurultusunu bastırmak için, çorbanın içinde yüzen yumuşamış ekmekleri yemeğe çalıştı.

 oruşturma için g     olmalıydı. Yüreğinde bir umut vardı, şimdi.  oruşturmada masum olduğu anlaşılınca, bırakırlardı onu. Karakolda, kumar borcu numarasını kimse yutmamıştı. Demek ki gerçeği söylemenin vakti gelmişti. Zaten, cipten indirilip, askerlerin arasında merkez binasına yürütülürken, babasını görür gibi olmuştu, etraftaki kalabalığın içinde. Babası dudaklarıyla 'anlat, anlat' diye işaret ediyor gibi gelmişti ona.   nra, daracık odada sabahlarken, gördüğünün bir hayal olduğunu düşünmüştü. Yoksa bir rüya mı görmüştü. Yok hayır, olamaz. Babasını gördüğünü ve hatta duyduğunu zannettiğinde daha bu odaya tıklımmamış ve uyuyakalmamıştı ki, rüya görmüş olsun Babası ona işaret ediyordu... Yok mümkün değildi onu görmüş olması... bu ancak bir rüya olabilirdi. Hayal ve gerçek birbirine kaçıyordu. Kafası karmakarışıktı. "Allahım, aklımı koru," diye dua etti i inden. Tekrar sorguya çekildiğinde, ne söyleyeceğine karar vermeliydi.

engiz, içinde ekmek lokmaları yüzen tası yere bırakıp kapıyı tıklamaya gitti. Ama bu kez kimse gelip a madı kapıyı. İşkemleye oturup, başına bunların neden geldiğini düşünmeye başladı. Hiçbir siyasi görüşü olmayan, hiçbir partiye, derneğe, örgüte  yeliği bulunmayan, siyasetten nefret eden, ara sıra poker oynamaktan başka zaafı bulunmayan, kendi halinde genç bir adamın başına nereden bulaşmıştı bu bela   kintıyla elini cebine attı. Ohh   gara paketi h    cebindeydi. Telaştan, şaşkınlıktan daha önce akıl edememişti ceplerini karıştırmayı. aketi çıkarırken i inden çakmağı düştü. Ne iyi bir alışkanlıktı, çakmağını sigara paketinin içinde bulundurmak. Bir sigara yaktı, derin derin i ine çekti ilk nefesi.

154

"Bu da geçer," dedi sigaranın verdiği keyifle, "bu da geçer, aldırma gönül, aldırma "

Bayat ekmekleri soğuk tarhana  orbalarına ya da bol sulu nohut yemeğine doğrayarak doymaya çalıştığı iki uzun günün sonunda, sigarası da tükenmişti, morali de.    nc  gün sorguya alındı.

"Anlat bakalım Kasrikoğlu," dedi üniformalı bir adam.

"Neyi efendim "

" rg tle ilişkini."

" rg tle hiçbir ilişkim yok."

"Olmadığı için mi para verdin."

" rg tle hiçbir ilişkim yok."

"Bak oğlum engiz, sana bir tavsiyem var. Kendi iyiliğin için doğru konuş. Bize her şeyi anlatırsan işimizi kolaylaştırırsın, sorgunun sonunda çıkar gidersin. Bizi aptal yerine koyacak olursa-an..."

"Estağfurullah paşam."

"Ben paşa değilim."

"Komutanım..."

"Bak oğlum engiz, burada soruşturmadasin. Biz seni soruştururuz, ama kimse bizi soruşturamaz... Ne dediğimi anladın mı "

"Anladım efendim."

"Anladığına emin misin "

"Eminim efendim."

"İyi. O halde paşa paşa cevap ver sorduklarıma ve sakın yalan yoluna sapma. Yalan söylersen, bildiklerini saklarsan biz bunu hemen öğreniriz.  ğrenince de gerekeni yaparız."

"Yalan söylemem efendim."

"Niye örgütle alakam yok diyorsun o halde "

"Yok da ondan. M sade ederseniz anlatayım..."

155

" rg tle alakan var mı yok mu "

"Yok."

"Konuşmayacaksın  yle mi "

"Yok efendim. Alakam yok."

"Günah benden gitti Kasrikoğlu. Bundan sonra olacıklardan sen sorumlusun. İşkencede sakat kalabilirsin.  lebilirsin de. İyisi mi, gel bunlara gerek kalmadan, olanları bana sen anlat. Beni işkenceye mecbur etme.   verek yaptığım bir şey değil."

"Efendim bizim kamyonlarımız vardır."

"Biliyorum."

"İşte o kamyonlarla biz aşağı şehirdeki fabrikaya buğday ta-şınız."

"Bana bildiklerimi değil, bilmediklerimi anlat."

"İşte neden örgüte para vermek zorunda kaldığımı anlatıyorum."

"Yani kabul ediyorsun para verdiğini."

engiz oturduğu sandalyede sıkıntıyla kıpırdandı. Onu sorgulayan komutanın elinde sallayıp durduğu k  it parçası, imzasını taşıyan not olabilirdi. arayı verdiğini itiraf ederse, ailenin geri kalanını acaba rahat mı

birakırlardı, yoksa büsbütün üzerlerine mi giderlerdi Babasını, özellikle yaşlı dedesini bu işe bulaştırmak istemiyordu. Yıldırım hızıyla, ne yanıt vermesi düşünmeye çalıştı.

"KONUŞ "

"Evet ama..."

"Aması yok. ara verdiğini kabul ediyor musun "

"Ediyorum. Ben verdim. Tehdit edildik. Kamyonlarımız yakıldı. Bir tanesi uçuruma uçtu. Verdim mecburen."

" arayı sen verdin "

"Evet."

"Nereden buldun "

"Babamdan aldım."

"Baban da biliyor yani. Bile bile verdi."

156

"Babam bilmiyor. Kime vereceğimi ona söylemedim."

"Ne diye versin sana bu kadar parayı "

"Babama kumar borcum var dedim."

"İnandı mı sana "

"İnandı."

"Vay be "

"Daha önce de böyle... şey... kumar oynamışlığım vardı da..."

"Hayırlı evlat Daha önce aldığın paraları da örgüte mi verdin "

"Ne münasebet "

"Doğru söylediğini nereden bileyim "

"Şehir Kulübü'nde... borçlularımın adını vereyim size... soruşturun."

"Emredersin."

"Estağfurullah. İnanmadınız da onun için söyledim."

"Doğrulan söylersen inanırım. Bu parayı alan arkadaşla da Şehir Kulübü'nde kumar oynadın, öyle mi "

"Onunla kumar oynamadık."

"Oğlum, parayı Şehir Kulübü'nde mi aldın "

"Hayır, orada değil."

"Nerede "

"Şeyde... bilardo salonunda."

"Bilardo salonunda "

"Evet."

"Neden orada "

"Kimse görmesin, bilmesin, diye."

"O kalabalığın içinde kimse görmedi mi yani "

"Görmedi. Tuvalette verdim."

"Adı neydi verdiğin kişinin."

arkalı gencin kollarında attığı imzayı haürlamaya çalıştı engiz. Hatırladığı adı söyledi.

157

"Aferin sana, bölücülere para verdiğin için eline sağlık. Anlat bakalım şimdi, örgütten başka kimleri tanıyorsun "

"Hiç kimseyi."

" anımı sıkmaya başlıyorsun, Kasrikoğlu. Ötecek misin yoksa başlayalım mı Bütün gün burada oturmaya ve ağzından ipe laf çekmeye hiç niyetim yok."

"Yemin ederim kimseyi tanımıyorum. Yemin ederim."

Komutan engiz'in tam karşısına çekip oturduğu iskemleden kalktı, cebinden çıkardığı bir siyah bezle engiz'in gözlerini bağladı.

"Kalk bakalım engiz aga," dedi, "anlaşıldı, bu iş böyle güzellikle olmayacak."

engiz kalktı. Komutan onu çekiştire çekiştire odadan koridora çıkardı, bir süre yürüttükten sonra, başka bir odaya soktu, bir iskemleye oturttu. Gözlerini çözmedi. engiz duyduğu seslerden, burada birden fazla kişinin bulunduğunu anladı. Düğulamada, bugüne kadar sorulan sorulara verdiği yanıtların aynısını, sabırla bir kez daha tekrarladı. Evet, örgüte para vermişti. Kamyonlarını yaktıkları ve sürekli tehdit ettikleri için vermişti. Onlardan kurtulmak için sadece bir kerelik vermişti. Hayır, örgüte üye değildi. Örgütten kimseyi tanımıyordu. Misyonlarına sempati duymuyordu. Bir daha, bir daha, bir daha yanıtladı soruları. Beş ayrı kişinin teker teker sorduğu aynı manaya gelen değişik soruları yanıtlamaktan yorgun düştü ve sonunda patladı.

"Ağızıma laf koymak istiyorsanız, bunu başaramayacaksınız," dedi, "Örgütle hiçbir ilişkim yok. Kimseyi tanımıyorum. Adlarını ve yerlerini bilmiyorum. Burada beni bir ay da, bir yıl da on yıl da tutsanız, aynı yanıtları alacaksınız. Beni ya salın ya da hapse atın. Ama artık bana hiçbir şey sormayın."

Öğütünde şimşek gibi bir tokat patladı. İskemleden yere düştü, tekmelenirken kendini kaybetti.

158

engiz, derin bir uykudan korkunç feryatlarla uyandı. Yaralı bir hayvanın iniltisini andıran, tuhaf bir sestti bu. Hiç kesilmeyen inişli çıkışlı, ağıt yakar gibi bir haykırıştı. Ara ara yükseliyor, sonra bir mırıltı halini alıyor, zaman zaman da canhıraş bir çığlığa dönüşüyordu. Öftlik hayatından, hayvan ulumalarına, ağlamalarına ve doğuran kadınların bağırtılarına alıştı. Bu ses hiçbirine benzemiyordu. Ürperdi. Öesin nereden geldiğini anlamaya çalıştı. Aşağı kattan mı, yan odadan mı İçinden çıkamadı. Gözleri karanlığa alışınca, doğruldu yattığı yerden. Her tarafı ağrılar içindeydi. Ayağa kalkmak isteyince başını bir yere vurdu, tekrar devrildi yattığı yere. Ellerini yukarı kaldırdı... bir ranzanın alt katında yatıyordu. Demek yalnız değildi. Öevindi. Buraya nasıl getirildiğini hatırlamaya çalıştı. Öön hatırlayabildiği, gözlerinde bağla, sorguya çekildiği idi. Öönrası karanlıktı... kapkaranlıktı.

Gün ağarmaya başlayınca bulunduğu yerin, birkaç ranzalılı, daracık bir oda olduğunu gördü. Karşı ranzanın üst katında uyuyan biri daha vardı. Odada demir ranzaların dışında hiç eşya olmadığı gibi, ranzalarda da şilte yoktu. engiz üstünde yattığı ikiye katlanmış asker battaniyesinin sert kıllarında dolaştırdı parmaklarını. Karyola demirlerinin üzerinde yatmıştı bütün gece. Her tarafının tutulması bundan olmalıydı. Ellerini başının altına koyup, sırtüstü döndü ve tekrar uyumaya çalıştı.

Bu kez daldığı uykudan, oda kapısından içeri atılan bir cismin yere düşerken çıkardığı gürültüyle uyandı. Yerde kan revan içinde perişan bir adam vardı. Tabanları fırından yeni çıkmış ekmek somunları gibi şişmişti. Mosmor göz kapakları o kadar şişti ki, gözleri açılmıyordu. Burnundan kan geliyordu. Öağ elinin iki parmağı kırılmış olmalıydı, derisinin içinde sallanıyor gibiydiler. antolon ıslaktı ve leş gibi sidik kokuyordu.

Karşı ranzanın üstünde uyuduğunu zannettiği kişi, yere atladı. Hiç konuşmadan, her ikisi de yerde yatan külçeyi zorlukla ta-

159

şıyarak, alt ranzalardan birine yatırdılar. engiz üzerinde uyuduğu battaniyeyi, tir tir titreyen adamın üstüne örttü.

"Adın ne " dedi karşı ranzadan atlayan adam.

" engiz... engiz Kasrikoğlu."

"Ben Kadir'im."

engiz elini uzattı tokalaşmak için. Kadir sağ elini yüreğinin üzerine koyup başını eğdi. engiz'in eli boşlukta kaldı.

"Niye buradasınız " diye sordu adama.

"Vatana ihanetten. Ya sen "

"Ben de."

"İhanet ettin mi "

"Haşa. Ööz "

"Böyle vatanın ağızına sıçayım," dedi Kadir.

engiz, çattık, diye düşündü, fena halde canı sıkılarak. Vatanını sevenle sevmeyeni aynı odaya koyuyorlarsa, aralarında bir ayırım da yapmıyorlardı demek ki. Bu herife pek bulaşmamalıydı. Yatağına yürüdü, battaniyeyi verdiği için, artık çıplak kalan demirlerin üzerine oturdu. Bir süre sonra, dayanamadı sordu,

"Bu arkadaşını tanıyor musunuz "

" afer'i mi O da bir vatan haini," dedi Kadir, "bizim gibi"

"Ben vatan haini değilim."

"Fark etmez. Öen de işkenceden nasibini alacaksın. Nerelisin dedindi "

engiz geldiği şehrin adını söyledi.

"Ohohoo, hem de katmerlisini alacaksın."

engiz içinden, İnşallah sen de alırsın nasibini, orospu çocuğu, diye geçirdi.

Bir yarım saat kadar sonra, kapı hoyratça açıldı ve içeri gelen er, yere bir tepsi içinde üç fincan çay ve üç dilim ekmek bıraktı. engiz çaylardan birine hamlederken, göğsüne bir yumruk yedi.

"Dur bakalım lan. Acelen ne itoğlu it Öök mu acıktın "

"Evet."

"Önce sabah tek milini ver."

160

engiz şaşkın şaşkın baktı.

"Ööyle lan "

"Ne söyleyeyim."

"Önce Mars'ı, sonra And'ı."

"İstiklal Marşı'nı söyle," dedi Kadir.

"Benim sesim çok kötüdür."

"Öyle lan Yoksa ben söyletirim sana."

engiz hazır ola geçti, söylemeye hazırlandı.

"Ende in ranzandan köpek herif."

Kadir yere atladı, engiz'in yanında, iki elleri bacaklarına yapışık, dikildi.

"En de kalk, haydi bakalım." Er, yataktaki paçavraya dönmüş adama haykırıyordu.

"O kalkamaz," dedi engiz, "Görmüyor musun, kalkacak hali yok."

"İs lan, sana soran oldu mu "

"Biraz önce getirdiler. Kendinde değil."

engizin suratında bir tokat patladı. engiz eri tepelemek için hamlederken, Kadir kollarını tuttu.

"Bu acemi daha, bakma kusuruna," dedi ere, "yakında öğrenir."

engiz silkinerek kurtardı kendini Kadir'den.

Er, kendine karşı gelinmesinin asabiyeti içinde haykırdı, "Üçünüz de hemen karşıma dikilmezseniz, kıcınıza ne sokacağımı biliyorsunuz."

Kadir, ranzada yatana doğru eğilip, engiz'e emir verdi, "Gel buraya, yardım et "

engiz ve Kadir, yatakta yatan külçenin koltuk altlarından tutarak, onu yataktan indirdiler, ayağa kaldırmaya çalıştılar. Bacakları dizlerinden bükülen adamı aralanna sıkıştırıp, İstiklal Marşı'nı söylemeye başladılar. Yanlışlık yaptıklarında, bacaklarına sopa yiyorlardı. Marş bitince And'ı söylediler. Önunda konser bitti. Adamı tekrar yatağa taşıdılar.

161

"O söylemedi. Şimdi onun yerine siz bir kere daha söyleyeceksiniz," dedi asker.

Kadir ve engiz, yine yan yana durup, İstiklal Marşı'yla And'ı, sil baştan yanlışsız okumaya çalıştılar. Her yanlışta bacaklarına bir sopa iniyor ve yeniden başlamak zorunda kalıyorlardı. Er çekip gittikten sonra, pantolonunu sıyırıp, morarmış bacaklarına baktı engiz. Kemikleri sızıyordu.

"Bu herifler sırtlarına asker üniformasını giyene kadar, doğdukları günden başlayarak, herkesten dayak yerler," dedi Kadir, "Analarından, babalarından, amcalarından, dayılarından, okulda öğretmenlerinden, tarlada ağalarından... sonra askere giderler bu kez de üstleri döver onları ki, ne biçim. Bilirsin işte... Önra sırtlarına geçirirler bu taze fasulye yeşili kıyafetleri ve güçlerinin yettiği herkesten yedikleri bütün dayakların acısını çıkarmaya başlarlar. Aman ola ki, damarlarına basmayasın. Akın ha "

"Ne işim var ki benim askerlerle, damarlarına basayım," dedi engiz. Hiç sevmemişti bu ukala adamı.

"En de öğrenirsin yakında."

Yanıtlamadı engiz. Tepsideki çaylardan birini aldı, bir yudum içip tükürdü. Çay buz gibi olmuştu. Ekmeğin de Allah bilir, dünkünden farkı yoktu. Dokunmadı bile ekmeğe. Çay bardağını tepsie bıraktı, gidip ranzasının demirlerine uzandı. Er bir süre sonra geri döndü. engiz'in çayını içmediğini, ekmeği de yemediğini görünce, "Ne o beğenemedin mi " diye sordu.

"Çay buz gibi olmuş. Ekmek de kaskatı," dedi engiz.

"Amina koyduğumun herifi, kahvaltını beş yıldızlı otelden mi getirtelim istiyorsun "

"Çadece küfür etme. Başka bir şey istemiyorum."

"Ulan ibne, gösteririm ben sana "

"Ben sana ne yaptım "

"Vatanı bölmek isteyen sen değil misin Daha ne yapacaksın "

162

"Ben vatanı bölmek filan istemiyorum."

"İstemiyorsan ru"ye hurdasın "

"Ne bileyim ben Beni getirenlere sor."

"Ben sana soruyorum."

"Haydi kardeşim, git işine."

Er şiddetli bir tokat daha indirdi engiz'e. Kadir'in bu kez araya girmesine vakit kalmadan bir kargaşa oldu, engiz ve asker alt alta üst üste bir duruma girdiler. Er bir ara engiz'in kollarından ok gibi fırladı, çıktı gitti. Bir iki dakika sonra geri döndüğünde, yanında üç kişi daha vardı. engiz'i yaka paça götürdüler. Güneş henüz yükselmeye başlamıştı gökte.

Akşamüstüne doğru hücrenin kapısı açıldı, engiz, ağzı burnu kan, pantolonu sidik içinde, makatı yırtık, parmaklarının üçü ve ön dişleri kırık, gözleri yumruk gibi şiş, iki kişinin kollarında kapıda belirdi. Adamlar onu içeri ittiler. engiz boş çuval gibi yuvarlandı odanın ortasına.

İlk horozun sesiyle ayaklanmıştı Çadık Ağa. Köydeki okul damının onarılması ve ilçedeki sağlık ocağına yeni röntgen makinesi alınması için verdiği bağışa teşekkürle geleceğini bildiren kaymakamı iyi ağırlamanın telaşı

içindeydi. Bir gün önceden kadınlara incecik hamurlar açtırmış, keşkek hazırlatmıştı. Gün ağarırken kalkıp kümeden yumurtaları kendi eliyle almıştı, kaymakama ikram etmek için. Traş olmuş, entarisini çıkartıp, kahverengi kostümünü, yeni parlattırdığı iskarpinlerini giymişti. Kös-tekli saatini yeleğinin iç cebine yerleştirmişti. Elinde sigarası, çardağın altında oturmuş, derdini kaymakama en münasip şekilde nasıl döneceğini düşünüyordu.

Kaymakam bugün buraya kendi ayaklarıyla gelmeyecek olsa, onun makamına gidip yardım istemeyi aklına bile getirmezdi... Yok yok, bal gibi de getirirdi aklına. Kimseden bir şey istemeye

163

alışık olmasa da, ayakları geri geri de gitse, kalkar giderdi makamına kaymakamın; çünkü, hem acısı kibrini çoktan aşmıştı hem de Dünder Leventoğlu, özel nitelikleri olan bir kaymakamdı. İlçeye tayin olur olmaz, tüm köyleri dolaşmış, ağalarla, muhtarlarla tanışmış, her birinin derdini ayrı ayrı dinlemiş ve köylerdeki eksiklikleri gidermek üzere, imece usulü bir yardım kampanyası başlatmıştı. Varlıklı kimselerin verdikleri paralar bir çanakta toplanıyor, önem sırasına göre işlere bölüştürülüyor ve bağışçılar, katkı paylarıyla orantılı olarak, isimlerinin tesislere verilmesi gibi gönül çelen ödüllere onurlandırılıyorlardı. Ara yardımı yapamayanlar, el emeği, iş gücüyle katkıda bulunuyorlardı. Her şeyi merkezden beklemeyi sevmeyen yeni kaymakamın bu girişimiyle, köy okulları onarılıyor, sağlık ocaklarının eksikleri tamamlanıyor, yollar asfaltlanıyor, çocukların aşı kampanyaları ve sünnetleri destekleniyordu. Aynı zamanda alçakgönüllü bir adamdı Leventoğlu, yöre halkıyla iyi ilişkilerini pekiştirmek için, düşünlere derneklere de katılıyordu sık sık.

Çadık Ağa, bir günah gibi taşımakta olduğu acısını, daha fazla kaldıramayacağını farkındaydı. Madem engiz'i o atmıştı ateşe, maşayı da o kullanmalıydı, torununu içine düştüğü ateşten çekip çıkartmak için. Bu maşa, namuslu, vicdan sahibi biriye, adamın vicdanına hitap edecekti. Ara düşkünü bir sefilse, rüşvetini, bahşişini verecekti. Engiz'i kurtarmak ve evine döndürmek için ne gerekiyorsa onu yapacaktı.

Çıgarasından derin bir nefes çekerken, "Keşke paragöz bir herif olaydı kaymakam, işim daha kolay olurdu," diye düşündü. İçinden bir ses, bu işin parayla dahi çözümlenemeyeceğini söyleyip duruyordu, kulağına. Ne vicdana hitap etmenin ne de rüşvetin kolayca işleyemediği bir ihtilal sonrası döneminde yaşıyorlardı. Belki de en doğru yol, başlarına gelenleri olduğu gibi anlatmaktı. Engiz neler söylemişti acaba gözalundayken. Oğlanla konuşamıyorlardı ki bilebilsinler. Nerede olduğundan dahi haberleri yoktu. Derin bir of çekti Çadık Ağa, sigarasını toprağa

164

atıp, iki elini yanlara açtı, dudakları kıpır kıpır bir duaya başladı. Yarım saat kadar sonra, taa uzaktan, kaymakamın cipinin çıkardığı tozu görünce, 'Amin' diyerek sonlandırdı duasını, iki eliyle yüzünü sıvazladı, konuşunu karşılamak üzere yerinden kalkıp fıstık ağaçlarının arasından, bahçe kapısına doğru yürüdü.

ırıl pırl bir bahar günüydü. Erikler, elmalar pıtrak pıtrak çiçeğe durmuştu. Mis gibi bir ıhlamur kokusu vardı havada. İkram sofrasını hayata kurdurmuştu büyük gelin. Kaymakamı güzel ağırladılar. Yemek boyunca hoş sohbetler ettiler. Kaymakam her şeyi devletten beklememek gerektiğini, el birliği ile çok güzel işler yapabileceklerini anlattı. Çadık Ağa, daha önceki kaymakamlarla başına gelen bazı komik hikâyeleri nakletti. Ballı, bö-rekli, peynirli, kaymaklı kahvaltı sona erince, kahveler de hüpür-detildi ve evin erkekleri, aldıkları talimat üzerine, ağa ile kaymakamı baş başa bırakarak çekildiler. Etrafta kimseler kalmamıştı ama, yine de Çadık Ağa, tedbiri bırakmayarak Kaymakamı selamlıktaki odasına davet etti. İçeri girince, sedire yan yana oturdular. Ağa, boğazını temizledi;

"Çenden bir şey isteyeceğim beyim" dedi, alçak sesle, "bunu senden kaymakam olduğun için değil, sen de bir baba olduğun için isteyeceğim. Eğer elinden gelir de yardımcı olursan, sana ilçenin işlerini göresin diye bağışta bulunma sözü vermem, bilesin. Çünkü yapacağın iyiliğin karşılığı parayla pulla ödenemez. Değeri ölçüye vurulamaz."

"Hayrola Çadık Ağa, sen benden ne isteyebilirsin ki Çen ki, bak kaç köye sahip bir vatandaşsın."

"Dedim ya beyim, isteyeceğim şeyin parayla ilgisi yok diye. Bak konuşurken bile saygıda kusur edip sana Çayın Kaymakamım değil, beyim diyorum. Çünkü bu bir başka iş. Makam işi değil. Bunu ancak bana inanırsan, güvenırsen yaparsın. Kaymakam değil, insan olduğun için yaparsın."

165

"Ne işiymiş bu "

"Bu bir can işidir, beyim."

" an mı "

" an, evet Genç bir can. Masum bir can. Hiç günahı, kusuru olmayan bir can. Benim narıma yanan bir can. O canı kurtarmak için, kendi canımı vermeye hazırım, Kaymakam. Mümkün olsa da beni onunla değişverseler, onu salıverip, beni alsalar."

"Çadık Ağa, lafi uzatma. Anlat "

Ādik Aġa, taa ilk tehdit mektuplarından başlayarak, ayrıntılı bir biçimde başlarına gelenleri anlattı kaymakama. Ailesinin devlete olan bağlılığını ispat etmek için, Şeyh Āit günlerine kadar döndü. Arşivlere bakarsan, bütün bu anlattığım bilgileri bulabilirsin diye teminat da verdi.

"Teminata filan gerek yok. Ben sizleri iyi tanıyorum Ādik Aġa," dedi Kaymakam.

" engiz'in hiçbir suçu olmadığı ortada. Āzin yanlış kararınızın cezasını o çekiyor, zavallı."

"Haklısın, parayı onunla göndermek yanlış oldu, Kaymakam."

"Hayır Aġa'm; tehdit edilmeye başlayınca, polisi haberdar etmemeniz yanlış olmuş. Keşke parayı öderken eşkiyaya tuzak kurduraydınız. Hem onlar yakalanırdı, hem başınıza bunlar gelmezdi."

"Yaptık işte bir hata. Bunun vebalini torunum çekmesin.Yar-dim edecek misin beyim "

"Önce bulalım onu. Dua et ki hayatta olsun. Yoksa yardım neye yarar," dedi Kaymakam, "önce yaşadığını öğrenelim."

Kapı vuruldu, on yaşlarında bir kız elinde iki kupa köpüklü ayran ve peşinde kara gözlü bir başka kız çocuġu ile içeri girdi. Kupaları sedirin önündeki sehpayı bıraktı.

"Bunlar benim torunlar," dedi Aġa, "biri yetim diġeri öksüz. Gördüğün gibi, hayat çok ucuz buralarda Kaymakam, bu aile

166

çok can kaybetti yılların içinde. Kimini töre kurşunu, kimini kan davası, kimini trafik kazası aldı. Artık ölümün o biber gibi acısını koklamak istemiyorum bir kere daha. engiz torunumu bulursan, sağ ve salim kalmasına yardımcı olursan, sana hayat boyu can borcum olur."

"Hiçbir borcun olmaz, Ādik Aġa. Torununu nereye aldıklarını araştıracağım. Bunu da, doğru söylediğini bildiğim için ve biraz da torununun adı engiz olduğundan yapıyorum."

" engiz, babanın adı mıydı Kaymakam "

"Ölü doğan oğlumu bu adla gömdüm, aġa. Askerlik arkadaşımın adıydı."

"Allah onu nur içinde yatırsın, sana da nice hayırlı oğullar nasip eylesin."

"Amin," dedi kaymakam.

Küçük kızlar çıktıktan sonra, kaymakam da ayaġa kalktı, elini uzattı, ev sahibine. Ādik Aġa sıkıca tuttu elini kaymakamın, bir şeyler söylemek istedi ama laflar boġazına düġümlendiġi için, hiçbir şey diyemedi. İki adam gözleriyle konuştular. Kaymakamın dürüst, berrak bakışları, elimden geleni yapacağım diyordu. Aġanın, göz pınarlarında yaşların titreştiġi kederli gözleri ise, Allah senden razı olsun, der gibiydi.

engiz artık kaç gündür burada olduğunun hesabını kaybetmişti. On gün mü Yirmi mi Yoksa aylardır mı yatıyordu bu daracık, havasız koġuşta Zaman kavramını çoktan yitirmişti. Başlarda sımsıkı sarıldığı umudunu da. Artık, her sabah ayaġa dikilip önce İstiklal Marşı'nı, sonra da Andımız'ı bağıra bağıra söylediġi ve yanlış yaptığı taktirde sopa yediġi, iġrenç çorbalara bayat eklemekleri katık ederek karnını doyurmaya çalıştığı, diġer tutuklularla birlikte, helalar tıkalı olduğu için, pisliklerin yüzdüğü yerlerde hacet giderdiği ve gün aşın nöbet ona düştüğünde bu pislikleri temizlemek zorunda kaldığı yeni bir yaşamı vardı.

167

Odalanna başka mahkûmlar da getirilmişti.Havalandırmaya, kelepçeli elleri birbirine zincirlenmiş olarak çıkartılıyorlar, haftada bir, damla damla akan buz gibi suyun altında yıkanmaya çalışıyorlar, güneş batır batmaz ranzalanna yatırıyorlardı .Yattıktan sonra konuşmak yasaktı. Şikāyet bulunmak yasaktı. Şikāyet edenler hortumla ıslatılıp, öyle dövölüyordu. Āoru sormak da yasaktı. Āorularının yanıtı küfürdü, tepkilerinin yanıtı dayak ve işkenceydi.

engiz'in koġuşundaki yaşlı adam, dayaklı soruşturmadan döndüğü günün ertesinde yatağında ölü bulunmuştu. Āabah tekmilini almaya gelen erin emrine karşı gelerek bir türlü yatağından kalkmayınca, er, şiltesini hücrenin ortasına savurmuş, ihtiyarın gövdesi şilteden fırlamış, ayakta hazır olda duran beş kişinin önüne yuvarlanmıştı.

"Aaa bu ölmüş," demişti içlerinden biri.

Kadir ok gibi fırlamış, diġerlerinin şaşkın bakışları altında, ölünün şiltesinin alünda kalan battaniyeyi kapıp kendi yatağına götürmüştü. Midesi bulanmıştı engiz'in.

"Āeni gidi açıkgöz pezevenk," diye bağırmıştı er. Ama battaniyeyi kapmasına itiraz etmemişti.

"Ne yapalım yani Ārtım, ızgarada balık gibi oldu. Bu koġuşun madem en kıdemlisi benim..."

"Āısss ulan Āırtma sırtına şimdi Geç yerine Hepiniz, ben dönene kadar, hazır olda kımıldamadan duracaksınız " Er cesedi aldırmaq için yardım çağırmaya gitmişti. engiz, ayaklarını dibinde kıvrılmış yatan adama bakmış, günlerdir ızdırap çeken yüzünde derin bir huzur görmüştü. Onun için umut artık suçsuzluğunu ispat etmek deġil, buradan kurtulmaktı. Ne pahasına olursa olsun buradan kurtulmak İster kaçarak, ister öterek... evet, evet belki de en temiz yol buydu; bir an önce ölmek

engiz, kayboluşunun beşinci ayında, duruşma öncesi soruşturma sürecinin tamamlanmasını bekleyen, gözaltındaki te-

168

"Nasıl boş veririm, Zelha. Bitir başladığın lafı... Babamın yanına niye çıkmış, teşekkür için mi "

172

"Dedem ve amcam öyle zannetmişler... yani onu gözaltından kurtardığı için, elini öpecek filan sanmışlar."

"Babam sevmezdi el öptürmesini."

"O da öpmemiş zaten. Beni keşke çıkartmasaydınız da orada öleydim, demiş. Yaşayacak can kalmadı bende, ne onurum, ne hevesim var artık, demiş. Ben bir hiç oldum, Kaymakam, diye bağırılmış babana. Benden bir hiç yaptınız, bir HİÇ Önra çok ayıp bir şey daha yapmış... dedem çok kızmıştı..."

"Ne yapmış "

Ösuyor Zelha.

"Öyle Zelha, ne yapmış "

"Tükürmüş..."

"Nee Babama mı "

"Yok, yere tükürmüş."

"Babam ne yapmış "

"Ben sözümde durdum, torununu getirdim evine, şimdi sıra sende Adık Ağa, demiş, sen de onu yeniden hayatla barıştır. Önra da kalkmış gitmiş."

"Ayıp etmiş babama."

"Hem de nasıl Ama kopmuştu hayattan engiz... mecnun gibiydi."

"Bari akıllandı mı, yeniden hayata döndü mü sonra "

"Uzun bir süre çiftlikte hiçbir yere çıkmadan oturdu. Dişçiye bile gitmedi kırık dişlerini yaptırmaya. Kimselerle görüşmedi. Gözlerini duvara diker öyle bakar dururdu. Birileri gider gelirdi onunla konuşmak için. Dedem oralardaysa, izin vermez geri yollardı gelenleri. En sonunda engiz dağa çıktı Nevo."

"Ahh "

"Ahh ki ne ahh "

"Bir daha görmediniz mi onu "

"Gördük. Birkaç kere geldi gitti çiftliğe. Gizlice elbette. Her seferinde dedem çok uğraştı teslim olması için. Arada bir dağ-

173

dan inenlere af çıkıyordu ya... haber gönderip dururdu, zavallı. engiz'in son gelişinden sonra, çiftliği bastılar, arama yaptılar her yerde. O son oldu, bir daha gelmedi zaten."

"Babam bu yüzden gözden düşmüş olmalı Zelo."

"Nasıl yani "

"Onun koruyup, kolladığı kişi dağa çıkınca... eee, tabii valiliğinin önü kesildi, işte."

"Vali olamadı mı baban "

"Olamadı. Urla'da kaymakamken, erken emekliliğini istedi... sağlık nedenleriyle."

"Hay Allah Tevekkeli dedem sadece kendini değil çok kişinin başını yakacaksın, derdi engiz'e."

"Zelo, bu terör belası gerçekten çok kişinin başını yaktı."

"Teröre isteyerek mi başvurdu insanlar, Nevo Yani durduk yerde, bir gün dağa çıkalım da spor yapar gibi adam öldürelim, dediler öyle mi "

"Öslerini duyurmak adına bir şeyler yapmaları gerektiğini kabul ediyorum, ama bu noktaya kan dökmekten de gelinebilirdi. Belki daha yavaş olurdu ama kesinlikle gelinirdi."

"Öahiden inanıyor musun dediklerine "

"Elbette inanıyorum. Kan döküldü de ne oldu Zelo Kazancı ne oldu kan dökenlerin Bir sürü ölü, bir sürü yaralı, yığınla acı hatıra. Dünya hızla değişiyor güzelim, bu değişime ayak uyduramayanların vay haline Tüm direnenler sonunda değişimi kabul etmek zorunda kalacaklar. Yoksa insanlar da, milletler de dinler de çağın dışına düşecek. Bu değişimde şiddet yok, kan dökmek yok. Konuşmak, uzlaşmak, anlaşmak var."

"Öen engiz'in halini bir göreydin çiftliğe döndükten sonra, böyle konuşmazdın. engiz insanlıktan çıkmıştı. İçi boşalmış gibiydi. Ne uyku uyuyordu ne yemek yiyebiliyordu. Karıncayı incitmeyen adamın gözünü hırs bürümüştü. Barınamadı bizim yanımızda. Öenin savunduğun süreci bekleyemedi. Kendine ve diğerlerine yapılanların hesabını görmeye gitti. Kan dökmek

174

yanlıştır deyip duruyorsun ama, sakın bir insandan bir canavar yaratmak da kan dökmek değil mi, bir yerde "

"Öyle. Ama bu canavarları karşılıklı yaratıp duruyoruz Zel-ha... Özinkiler yaptıkça bizimkiler, bizimkiler yaptıkça sizinkiler yangına körükle gidiyor. Lanet bir kan davasına dönüştü bu iş. Görmüyor musun siz ve biz diye çekişip durmak sadece daha fazla acıya mal oluyor. Ne olurdu yani, makul bir çözüm için, imkÖsüzi istemekten vazgeçseniz. Bak şu anda uzlaşmaya yatkın bir hükümet var başımızda. Tekrardan kan akmaya

başlarsa, halk galeyana gelip, yine sertlik yanlılarını taşıyacak iktidara. Hepimizin canı yanmaya devam edecek. engiz'lerin dağlardan inip aramıza karışmaları şart Zelo, şart..."

"Bizim engiz dağdan inemez Nevo, dağda kaldı o."

"İner."

"İnmez. İnemez. Öldü engiz. Vuruldu."

Lafim boğazımda takılı kalıyor. Öylece bakıyorum Zelha'nın suratına alık alık.

"Ölü ele geçirilenlerden olmadığı için, bir mezarı dahi yok, gidip ziyaret edebileceğimiz. Askerler cesedini toplamadan, bizimkiler kaçırıp gömmüş onu. Dedem çılgına dönmüştü. Gecelerce deli dana gibi dolandı bahçelerde. Ağaçlara, dağlara, yıldızlara avaz avaz haykırdı durdu, aylarca. Önra ateşlendi, yataklara düştü, bir daha da iflah olmadı. Vaktinden önce çöktü, adam. İki büklüm bir ihtiyar oldu. Hiçbir şeyle ilgilenmedi gayrı. İftlikten dışarı adım atmadı. Ön nefesini verirken de hep engiz'i sayıklıyordu. Yaa, işte böyle Nevo " Bizimkiler, dedi Zelha... Kim onlar, engiz'in cesedini askerlerden saklamak adına, ailesinden de esirgeyenler Dede, beni dizlerinde uyutan o canım dede, bizimkilerden mi, onlardan mı Biz kimiz Onlar kim Bir banka reklamı vardı bir ara, yoktur birbirimizden farkımız, diye... Bizlerden ve onlardan birer kadın, işte şimdi şu anda, karşılıklı ağlaşıyoruz oturmuş. Birimi-

175

zin acısı, bir diğerinin yüreğini yakıyor. Yüzümde nasıl bir ifade belirmiş, çaresizce çırpınışım, isyanım yüzüme vurmuş olmalı ki, "Enin kabahatin değil," diyor Zelha bana, "bakma bana öyle suçlu suçlu. Ama beni ikna etmeye de çalışma. İkna olamam kardeşim. anım çok yanık. Çok yanık "

Benim de canım yanık. Benim de sevdiğim savrulmuş sağa sola. Babam, hak etmediği muameleye maruz kalmış. Layık olduğu mevkiye gelememiş. Kim bilir kaç kere hesap vermeye çağrıldı İçişleri Bakanlığı'na, ihtarlar aldı. Terörle hiç ilgisi olmayan bir genç adamı savunmayı, kollamayı insani görevi saydığı için, kendi geleceğini kararttı babam. Aşvgili, sevgili babam. Nerden bilebilirdi kurtarmaya çalıştığı delikanlının, birkaç manyağın elinde insanlıktan çıkıp, canavara dönüşeceğini Hiç belli etmese de nasıl bir hicran vardı gönlünde kim bilir. Nasıl bir isyan O, annem gibi dillendiremedi isyanını. Gururuna yedire-medi. Üstelik iki ayrı kurşunla vuruldu babam. Hiçbir suçu yokken, yine hiçbir suçu olmayan engiz'in yüzünden, devletinden yediği kurşunun yanı sıra bir de karısı vurdu onu can evinden. Ben, kızı olarak bunca yaralandımsa annemin gidişinden, kim bilir o neler hissetti. Nasıl sessizce gömdü içine utancını, acısını. Ne kansına ne de üstlerine kafa tuttu. Ülkesine daha nice hizmetler verebilecekken, bir kıyı kasabasında balık tutmayı seçti. Benim bu düşüncelerimi duysa, hemen savunmaya geçer, toz kondurmazdı devlete, adım gibi biliyorum.

"Terörist damgası yemiş bir adama yataklık ettiğimi düşündüler. Elbette alnımdan öpecek değillerdi", derdi, " umhuriyet kendini kollamak ve savunmak zorundadır, kızım. Askerin bir görevi de budur; sınırları olduğu kadar, ilkeleri de korumak ve savunmak."

Bir başka kuşağın adamıydı, canım babam. Bizler, ordunun sadece sınırları korumasını istiyoruz, artık. Bizim rekolte bozuk çıkmış olmalı ki, vatan sevgisinin çeşnisi değişti bir sonraki ku-

176

şakta. Kardeşim de istemedi bu ülkede yaşamak. Kendini vatanına adanmış bir adamın oğlu, babasının içinde tıkalı kalan isya-n nı kendi yüreğine aktarmış ki,

"Babamın kıymetini bilmeyenlerden bana ne hayır gelebilir, abla " demişti bana, Amerika'ya yerleşme kararını açıklarken, "ben babam gibi idealist bir vatanperver değilim. Onun gibi fedak ve hoşgörülü olamam. Şansımı insan kıymeti bilen bir ülkede deneyeceğim."

"En devlet memuru değilsin Orhan," demiştim, "sen bilim adamı olacaksın. Devletle işin yok senin. Gitme."

"En gel de üniversitenin halini bir gör," demişti, "üniversiteler ki irfan yuvalandır sözüm ona, gerçekten ilim irfan sahibiy-sen, senden nefret ediyorlar. Bağnaz ve dar görüşlüysen, hiçbir şeyi değiştirmeden, statükoyu sürdürmek istiyorsan ne Ben buna katlanamıyorum, işte."

"Katlanmalısın. Bu ülkeden senin gibiler çekip çekip gittikçe, çok yerimizde sayanz."

"Bu ülke hep yerinde sayacak, ne yazık ki. Ne ileri ne de geri, hep aynı yerde kalacak. Yönetenler bu kadar sıradan, bu kadar ufuksuz oldukça... Ben bilim adamıyım, abla. İradanlığa ve durağanlığa tahammülüm yok. Değişimsizlik beni boğar, öldürür."

Terör insanları öldürürken, değişimsizlik de insanların ruh-larını öldürdü. Ne korkunç bir zaman dilimiydi yaşadığımız. Kırklarda ölüm, dağlarda ölüm, kenüerde ölüm, değişemeyen kafalar yüzünden de, okullarda, kurumlarda manevi ölüm. İyasi çözüm bulunamadığı için ve karşılıklı inatlaşma sonucu, ne çok genç adam öldü, ne çok ana yüreği yandı, ne çok çocuk babasız, genç kadın kocasız kaldı. Zelo'ya anlatsam mı acaba diye düşünüyorum, ben de şahit olduklanmı. Bir sürü öykü de bende var. Gerçi, Zelha gibi yakınlarımı, akrabalarımı şehit vermedim ama, etkilenmemek mümkün mü

177

Dört yıl kadar oluyor... karşı komşum Ferhunde Abla'nın Doğu'da askerlik yapan oğlu, yaralanmış, eve dönüyor demişlerdi. Ferhunde Abla, sevecen bir komşuydu. Ne zaman börek yapsa, zeytinyağlı lahana dolması pişirse, elinde bir tabakla biterdi kapıda;

"Nevra'cığım, sen çalışıyorsun, vaktin yok el tutan yemekleri yapmaya. Azıcık koydum da tabağa, getiriverdim," derdi. Ben de altında kalmamak için, ona tüm dergileri taşırdım gazeteden. Oğlunun yaralandığı haberi geldiğinde çok üzülmüştü. Önra yeni bir haber geldi, oğlanı erken terhisle eve yolluyorlardı. Kadın birkaç gün içinde, bir orduyu besleyecek kadar çok yemek yaptı oğlu için, evi silip süpürdü. Yaralı oğluna alçalıp yükselen manivelalı bir yatak kiraladı. Ben işyerimde kocaman bir kartona 'HOŞ GELDİN KAHRAMAN GAZİ,' yazdırıp getirdim, sitenin girişine astık. İçeklerle donattık apartmanın girişini. Diğer komşularla beklemeye başladık. Emekli bir bankacı vardı üst katımızda oturan, beyefendi bir adamdı, "Bizler kalabalık etmeyelim aile buluşurken, daha sonra hoş geldine, geçmiş olsun gideriz," dedi. Hak verdik. Evlerimize dağıldık. Ben balkona çıkmış, seyrediyordum evin kapısında oğlunu bekleyen Nevin Ab-la'yla kızını. Bir askeri araç girdi sitemize, apartmanımızın kapısına yaklaştı. Aracın ön kapısından bir asker atladı, arka kapıyı açtı, içeri uzandı, kucağında iri bir çocukla geri çıktı. Nevin Abla'nın önce araca doğru hamlettiğini, sonra yavaş yavaş dizlerinin büküldüğünü gördüm. Kızının gücü annesini kucaklamaya ve ayakta tutmaya yetmedi. Yavaş çekilen film karesi gibi, ağır ağır yere çöktüler ana-kız.

Aman Tanrım Aman Tannm Askerin arabanın içine uzanarak dışarı çıkarttığı ve kucağında bir bebek gibi taşıdığı şey... o şey, Tamer Ferhunde Abla'nın oğlu Tamer Midem ağzıma vuruyor birden, dizlerimin de bağı çözülüyor. Zor kaçıyorum balkondan, içerde bir koltuğa yığılıyorum. Gördüğüm bir hayal olsa... gerçek olmasa Allah'ım. Ben nasıl kapısını çalıp da, hoş gel-

178

din Tamer, diyeceğim az sonra. Nasıl bakacağım Ferhunde Abla'nın yüzüne. Ğesimde sahtek bir tınıyla, Tamer hayatta ya, gerisini boş ver, Ferhunde Abla, bak Allah bağışlamış oğlunu işte... Örgütün döşediği mayında iki bacağı dizinin altından kop-tuysa, ne çıkar... mı diyeceğim Üniversiteyi birincilikle bitirip, askere gitmişti Tamer. Yirmi üç yaşındaydı. Nişanlıydı. Geleceği parlak, akıllı Tamer Yakışıklı Tamer Bacaksız Tamer

Zelha'nın aklını çelenlerin umut bağladığı terör, kolsuz, bacaksız, umutsuz, umarsız ve içdiş bıraktı genç insanları. Kiminden mutsuz insanlar ordusu yarattı, kimini dedenin torunu engiz gibi hem mağdur hem katil yaptı, çoğunu da ilaç delisi... Zelha nereden bilecek, birkaç yıldır, en yakın çalışma arkadaşımın uyuyabilmek için avuç avuç hap yuttuğunu, gözünün önünden B. baskınının resimleri gitsin diye. Üstelik savaşa katılıp, vurulmadığı, yaralanmadığı, kimseyi öldürmediği halde.

Gazetede çalışmaya başladığım ilk yıl, yeteneğimi ispat etmek için her işe balıklama atlarken, kendimi Erzincan köylerinden birinde bulmuştum. Erkal fotoğraflayacak, ben yazacaktım olayı. "Yazınıza kadın duyarlılığı katın, Nevra Hanım. Bildik baskın haberlerinden olmasın lütfen," demişti patron. Bir terör saldırısı nasıl anlatılabilirse, kadın duyarlılığı ile... yol boyunca düşünüp durmuştum, ölüm karşısında duyulan dehşette, cinsiyet farkı nasıl aktarılacak diye.

Zor ulaşmıştık olay yerine. O yıllarda bugünkü köprü yoktu Fırat'ın üzerinde.

Gece, dağ yoluyla gelmişti eşkiya. Köy halkını silah zoruyla köy meydanına toplamış, erkekleri cami duvarına sıralamış, ka-laşnikoflarla kafalarını taramıştı. Önra bütün evleri ateşe vermişti. Yatalak bir ihtiyar kömür olmuştu evinin içinde. Zamanın valisi, halk galeyana gelmesin ve olaylar daha da büyümesin diye, yaz sığağını bahane ederek, yakınlarına göstermeden, hemen gömdürmüştü cesetleri. Erkal, ancak otuz üç ölü erkek kurban-

179

dan geriye kalan kadınların ve çocukların yüzündeki dehşeti ve acıyı fotoğraflayabilmişti. Tabii bir de h dumanı tüten yanmış evleriyle, harabeye dönmüş köyü.

Akşam şehirde kaldığımız otelde, genç bir yerel gazeteci, cesetler gömülmeden önce, paramparça bedenler yan yana dizildiğinde, amatör kamerasıyla alelacele çektiği birkaç fotoğrafı gizlice göstermişti Erkal'a. Yanımda oturuyordu Erkal, yüzü bembeyaz olmuştu. Öğürdüğünün farkında bile değildi. Resimlerden birini elinden alıp bakmak istemiştin. Şiddetle itmişti beni. İskemlemekten düşüyordum az daha.

"Ėkil Bakma Bakma dedim sana "

Bırakmıştım resmin ucunu.

"Ėakin Nevra, sakın bakmaya kalkma resimlere... cesetlerin karalan... yok... yüzleri... yok..."

"Tamam. Tamam arkadaşım. Anladım. Ğıs. Anlatma."

Tir tir titriyordu elleri ErkaFin. Birden fırlayıp tuvalete koşmuş, küsmüştü. O, gün boyu burnunda yanık insan eti kokusu duymanın yanı sıra, aynı akşam ayrıca resimleri de gördüğü için, ilaçsız uyuyamamıştı bir daha. Ben, sabaha kadar makinemin başında oturup, nasıl becerdimse kadın duyarlılığının öne çıktığı bir yazı yazmıştım ki, aferin almıştım patrondan. O sırada, benim eşkiya dediğim insanların, Zelha'nın kahramanları olduğunu bilmiyordum. Tıpkı Zelha'nın yeğenine, benim kahramanlarım tarafından yapılanları bilmediğim

Ne zaman konuşmalarımız karşıt görüşlerimizden dolayı tı-kansa, her ikimiz de ustalıkla ve birbirimize fark ettirmemeye çalışarak, sözü bizi birleştiren Ğancadam anılarına getiriveriyor, düşürüyorduk tansiyonu. Yine öyle yaptık. Baran'dan sonra, köyden ve okuldan hatırlayabildiğimiz diğer çocuklardan sözet-tik. Kimi milletvekili, kimi avukat, kimi doktor, kimi de haylaz olmuştu. Kimi dağa çıkmıştı. Kızların arasında sadece Berfin okumuştı. HĖĖĖköyde ebelik yapıyormuş. Ğağlık ocağındaki genç doktorla sevişmiş, evlenmişler, üç çocukları olmuş. Yöre kadınlarına doğum kontrolü öğretebilmek için, yırtınıyormuş. Kadınların çoğu kocalarından gizli öğreniyorlarmış, doğum kontrolü usullerini. Kocaları duysa, canlarına okurlarmış. Biraz şaşmıyor da değillermiş kocalar, ev başına dokuz-on çocuğun, dörde, beşe düşmesine ama, Berfin Ebe'nin bu işte parmağı olabileceği hiç gelmiyormuş akıllarına.

Vaktimiz dolmaya başlamıştı. Bir saat kadar sonra ayrılmak zorundaydık. Belki de bu nedenle birbirimizi kaşımamaya çok özen gösteriyor, fikir çatışmalarına neden olacak siyasi konulardan uzak kalarak sadece köyden tanıdıklarımızın dedikodusunu yapıyorduk, artık. Ne kadar çok güldük ve eğlendik... dertleştik, hüznünlendik, yine güldük. Zamanın nasıl uçup gittiğinin farkına bile varmadık çene çalarken. Ğnra ben, şeytan dürtmüş gibi, Doğu'da, evlerinde nerdeyse kilit altında tutulan, okula yollanmayan, babaların, amca ve dayıların en çok da ağabeylerin güç gösterilerinde heder olup giden kızlar için neler düşündüğünü sordum.

Acaba pek de hoşlanmadığı siyasetle uğraşacağına, ener isini

183

bu yönde harcasa, daha yararlı olmaz mıydı, halkı için Zelha kara gözlerinde derin bir acıyla gözlerimin içine baktı.

"Ne yapmaya çalıştığının farkındayım Nevra Tuna," dedi, "beni en zayıf noktamdan vuracaksın, aklın sıra. Öyle bir şey söyledin ki... hapiste oluş nedenim kötü bir şaka gibi durdu. Gerçeği yüzüme vurarak, beni yönlendireceksin, hedefimi saptıracaksın. Dünyadaki tek akıllı sensin."

Bana, kendimi tanıttığımdan beri ilk kez Nevra Tuna diyordu. Hiç istemeden, bir hançer saplamıştım arkadaşşıma. Yerimden fırladım yanına gittim.

"Zelo, senin hapiste oluşun zaten kötü bir şakadır, benim gözümde... Nasıl düşünürsün laf ebeliğiyle üstünlük taslamaya kalkışacağımı "

"O kızlar, benim halkım. Ğenden daha fazla düşünürüm onları merak etme. Ğen kendini üzme onlar için."

"O kızlar senin dilini konuşabilirler ama, onlar benim de yurtdaşlarım, benim vatanımın insanları. Tabii ki üzülyorum hallerine"

"Üzüleceğine, sahip çık onlara."

"Ğana bunu anlatmaya çalışıyorum zaten. Hepimizin sahip çıkması lazım. Doğu'nun kızları kimliklerini kazanmadıkça, yaşama katılmadıkça, ben de, sen de, hepimiz eksik kalırız, bunu bil "

"Biliyorum."

"O halde önceliği bu kızlara tanı. Her ne için çalışıyorsan bırak, onlarla ilgilen."

"Hele bir çıkalım buradan."

"Buradayken de el uzatman mümkün. Bir kampanya başlatabilirsin, okula gitmeleri için."

"Onların tek sorunu okul değil."

"Ğrunlarını görebilmeleri için bilinçlenmeleri lazım. Oku-yamazlarsa, bilinçlenemezler. Kadın nüfusun nerdeyse tümünün okur yazar olmadığı bir toplumla nereye varılır, Allah aşkına "

184

"Ğıs Nevo Ukalalık etme."

"Ukalalık etmiyorum be Ğana bir şey göstermeye çalışıyorum."

"Ne gösteriyormuşsun bana "

"Ğeni Ğen, bir bayrak olmaya başladığının farkında değilmi-sin Bana değilim deme, çünkü inanmam."

"Demiyorum zaten."

"İyi. O halde dinle beni; madem sen artık çok tanınan bir insansın, kendi bölgedeki kızlara model oluşturabilirsin."

"Yaa "

"Elbette. Kişiliğinle, duruşunla, siyasetçi kimliğinle... Zelo bence sen her şeyi bırakıp, Doğu'nun ezilen kadınlarını kurtarmaya çalış. Hem erkeklerin elinden hem de diz boyu cehaletin."

"Türk kadınları ezilmiyor mu sanki "

"Ezilmez olurlar mı Törelersin hepsinin yakasına yapışmış."

"İyi ya, sen de onları kurtarmaya bak."

"Ben ayırım yapmadan, tüm kızlar için elimden geleni yapmaya çalışıyorum zaten. Gazetem beni kızlar ve kadınlar üzerinde bir inceleme yapmak için Doğu'ya yolladığından beri, bu sorunu gerçekten çok önemsemeye başladım."

"Biraz geç kalmadın mı "

"Olabilir. Ama geç de olsa, sonuçta ben de uyandım işte."

"O sorun hep vardı. Yüzyıllardır vardı."

"Zelo vardı elbette. Ama ben önemini yeni fark ettim, tamam mı "

"Bir gazete röporta ıyla Aferin Nevo "

"İstediğin kadar dalga geç."

"Şu röporta ı bana da yolla da, neden bu kadar heyecanlanmışsın, göreyim."

"Çadece o röporta değil... Başka bir şey daha oldu beni bu konuda hassaslaştıran..."

"Ne oldu "

"Bir dernek var, Doğu bölgelerinde kırsal alanda yaşayan

185

yoksul kızlara okula gitmeleri için burs veriyor... duydun mu bu derneği "

"Duydum, n'olacak "

"İşte o derneğin verdiği bursla okuyan kızlarla, bir dizi röporta yaptım, geçen yıl. Elliye yakın eve girdim çıktım. İnan bana Zelo, Doğu'da bundan daha önemli bir sorun yok şu anda."

"Yaa "

"Evet Çen içerde olduğun için farkında olmayabilirsin. Ben de değildim nitekim. Ne zaman ki o yoksul evlere konuk oldum ve kadınların halini gördüm, konuştum onlarla..."

"Nece konuştun Kuşdili mi "

"Alay etmesene. Tercüman aracılığı ile konuştum elbette... O yoksulluk, o çaresizlik, itilip kakılmışlık... tarlayla evin arasına sıkışmış hayatlar... çarpıldım Zelo."

"İlahi Nevo Doğulu kadını ilk kez görmüş gibi konuşuyorsun."

"Ben Doğulu kadın adına sadece sizin aşiretin kadınlarını bilirdim. Onlar kraliçeymiş, kraliçe ... Karınları tok, sırtları pek... Zaman zaman erkeklere diş geçirdikleri bile olurdu, koca nineyi hatırlasana. Çen benim girdiğim yoksul evlere girip, daha otu-zundayken ihtiyarlamış, dokuz-on çocuklu zavallı kadınları bir görsen..."

"Görmedim sanki."

"Gördüysen sen de benimle aynı fikirdesindir. Yoksulluk korkunç bir şey, cehaleti bile ikiye katlıyor. Çana yaşadıklarımı anlatsam inanmazsın."

"Anlat da inandır beni, Evliya Çelebi."

Bu kez ben anlatıyorum Zelo'ya Kars'ın, Erzurum'un, Çirt'in, Doğubeyazıt'ın karlar altında kalmış, kuş uçmaz köylerinde gördüklerimi, yaşadıklarımı. Urfa'da bir ilçenin ilk ve tek yüksek okula giden kızı olduğundan, babası utancından kahve-

186

ye çıkamayan Emine'yi, hemşirelik okuduğu için babaannesinin evinden kovulan Lice'li yetim Ayşe'yi, Kars köylerinin ayaklarında delik papuçları, sırtlarında yün hırkalarıyla her gün beş-on kilometre yürüyerek kar altında okula giden çocuklarını, köy yolunu şoseye bağlayan kavşakta, sabahın yedisinde yarım saat otobüs bekleyen ve kardan adama dönen, ınarbaşı Köyü'nün ınar'ını anlatıyorum.

"Donacaksın ınar, istersen köye dön. Bu karda otobüs gelmez belki, dedim. Kıpırmızı olmuştum yanaldan. ınarın uçları morarmıştı. Gelir abla, gelir. Çen merak etme beni, demişti. Ben her gün böyle gidip, geliyorum. Düşünsene Zelo, yirmi kilometre gidiş, yirmi de dönüş, kırk kilometre yol yapıyordu, günde. Ben donmak üzereydim soğuktan, onun gözlerinin içi gülüyordu. Neden biliyor musun Okula gidiyordu da ondan. Yüzlerce yıldır süregelen kara kaderinden kurtulmak için, bir umuttu okul. Tek umuttu."

"Aileler yollasa bile, iklim şartlarının ağırlığından ve uzun mesafelerden dolayı okula kolay kolay gidemiyor o coğrafyanın kızları," diyor Zelo.

"Törelere, iklim şartlarından çok daha ağır. Aymazlığın, yobazlığın yüzünden evlere kapalı kalmış, hayatı olmayan, sesi çıkmayan, gün görmeyen, kara çarşafı bürünmüş kadınlarla genç kızları düşünsene."

Yanıtlamıyor beni Zelha. Onun aşiretinde yıllar önce bile, kadınlar benim son yıllarda gördüklerimden çok daha olumlu şartlarda yaşıyorlardı. Yine de Zelha'nın benim nelerden söz ettiğimi bilmemesi mümkün değil.

"Aile başına nerdeyse on çocuk düşüyordu Zelo. Kadınların kimi on, kimi on beş çocuk doğurmuş. Öyle sizin çiftlikteki gibi sere serpe değil, daracık odalarda üst üste yatıyorlardı. Evler o kadar derme çatmaydı ki, çoğunun içine kar yağıyordu tavan-lardaki çatlaklardan. Yer yataklannın arasına leğenleri sıkıştır- * mışlar. Tıp tıp damlıyordu eriyen buzlar... anım bir şeye daha

187

çok sıkıldı. Nerdeyse her iki evden birinde bir zeközürlü çocuk vardı."

"Neden acaba "

"Neden olacak Bir kadın sekiz dokuz doğum yaptı mı, sonuncu özürlü çıkıyor da ondan.. O zaman da hemen gelsin kuma Yeni fabrikada yeni imalat... taa ki yine bir hatalı mal çıkana kadar. Çonra bir kuma daha."

"Amma da coşkun Nevo. Gözlerin çakmak çakmak oldu."

" oştum evet. Keşke hiç girmeseydim bu konuya. Nereden açtım bu lafi..."

"Neden öyle diyorsun "

"Çünkü gerçekten çok heyecanlanıyorum ve bir türlü susamıyorum. Kusura kalma."

"Kusura filan baktığım yok. Bu anlattıklarını ben de biliyorum elbette. Baba eviyle koca evi arasına sıkışıp kaldım zannetme. Milletvekili olarak az yer dolaşmadım ben."

"O halde anlıyorsun beni."

"Tabii anlıyorum. Ben de neler gördüm, neler. Biliyor musun Nevo, ben kendi hesabıma en çok neye şaşarım "

"Neye "

"Bu adamlara, evlerinin yanına hela yaparsın, oraya hayvanlarını tıkarlar, kışın ayazında, yazın kavurucu sıcağında inatla, yine dere kenarına inerler... Şiyar'ın köyünde... haydi yazı anladım da, kışın kışları donmaz mı "

Gülmeye başlıyoruz yine. Zelha çocukken de hep böyle yapardı. iddi bir şey konuşurken ya da kavga ederken, sulandırır-dı işi. O zaman da kavga kavga olmaktan çıkardı, ciddi konu da sıkıcı olmaktan. Ama ben bu kez bırakmıyorum ipin ucunu.

"Ah Nevo, o dediğin devede kulak Beni tuvalete direnenlerden çok, kızlarının töreye kurban edilmesine direnmeyen analar kahrediyor. Bir de, gelinlerini, kardeşlerini, baldızlarını, hatta kızlarını bile ilişkiye zorlayan sapık erkekler ve yine onları görmezden gelen kadınlar. Onlar perişan ediyor beni."

188

"Hiç kızma sen o kadınlara Nevo. Gördüklerine, bildiklerine isteyerek mi göz yumuyorlar sanıyorsun. Cesleri çıktığı anda öldürürler o kadınları. Artık adına intihar vakası mı denir, ne denirse..."

Ben anlatmaya devam ediyorum. açavzlar içinde sümüklü bir sürü çocuğuna yedirecek lokma bulamazken, karılarının doğum kontrolüne izin vermeyen babaları, dayaktan karısının ağzında diş bırakmamış kocaları anlatıyorum. Diz boyu yoksulluk ve cehalet, haksızlık ve sefalet söz olup akıyor ağzımdan. Anlattıklarımı zaman zaman düşünceli, zaman zaman ağlamaklı dinliyor Zelha. O hikayesini anlatırken ben nasıl şükrettimse halime, o da kendi haline şükrediyor eminim, benim ağzımdan 'memleketimden kadın mazaraları'nı dinlerken.

"Tüm bunların son bulması için tek bir çare var Zelo. Tek bir çare."

"Neymiş o çare Her şeyi yerle bir edecek bir deprem mi "

"Hayır. Kızların eğitimi."

"Ben de değişik bir şey söyleyeceksin zannettim."

"İnan bana doğru söylüyorum. Doğu'da yaşayan her bir kadın tek tek bilinçlenmezse, yaşadığının bir hayat değil de cehennem olduğunu fark etmezse..."

"Kemikleşmiş inançları kırmak kolay mı sanıyorsun "

"Kolay değil, ama mümkün."

"Eğitimle "

"Evet."

"Benim iyi niyetli, saftirik arkadaşım"

"Yahu Zelo, Kurtuluş Çavaşı vermiş insanlarız biz. Şu bizi küçümseyen Fransızları, İtalyanları, İngilizleri söküp atmışız toprağımızdan."

"O iş daha kolay. Buyursun gelsinler, yine atarız. Biz savaşmayı biliyoruz, adam olmayı değil."

"Adam da oluruz. Yeter ki bu yola baş koyalım. Kızları okutalım. Kızları bilinçlendirelim."

189

"Erkekler ne olacak "

"Kızlar bilinçlendikçe, onlar da yavaş yavaş değişecek."

"Hayal görüyorsun."

"Zelo, Latin harflerine geçtiğimizde, yaşlılar bile okuma öğrenmişti."

"O zaman sadece on milyonmuş nüfus."

"Olsun. Yine yapanz. İnanmasam bu kadar dil dökmem."

"Dökme zaten. İçimi kararttın."

"Şimdi aydınlatacağım içini... Deminden beri anlattıklarım var ya, hepsini unut... "

"Nasıl unutayım, doğrulan söylüyordun..."

"Elbette. Ne söyledimse doğrudu ama bir doğru daha var ki, her şeyi bastırarak "

Yüzüme bakıyor merakla.

"Kırsaldaki kızlar uyanıyorlar, Zelo. Okula gidenler, öğreniyor, bilinçleniyorlar. Beş binin üzerinde kız çocuğundan söz ediyorum. Şu derneğin okuttuğu kızlardan. Özünü ettiğim tek bir dernek. Daha bunun gibi kaç dernek kuruldu, biliyor musun Zelha, kızlar okumaya başladı."

"Kızları okula yollatmayı nasıl başanyor bu dernek " diye soruyor Zelha.

"Ailelere çocukların okul ve yol masraflarını karşılamaları için para yardımı yapıyor. Bu yardım için tek şart, kız çocuklarını okula yollamaları."

"Yolluyorlar mı bari "

"Dedim ya, dört yıl içinde, beş bini aşkın kız çocuğu okula gider oldu bu sayede."

"Vay be  ayende kalkmıyor memleket, Nevo."

"Benim sayemde değil, bu derneklerin sayesinde."

"Nereden buluyorlar bu paraları "

" ponsorlardan alıyorlar. Bilirsin... destek ne kadar önemlidir... ister maddi ister manevi olsun."

190

"Bilmez miyim "

Biliyor elbette Zelha. Hele manevi desteğin ne kadar önemli olduğunu çok iyi biliyor. Acaba onu ikna edebilir miyim bölgesinde bu tür bir kalkınma kampanyası başlatmasına.

 ki sigara daha yakıyorum, masanın üzerinde kalan son paketten. Uzatıyorum birini Zelha'ya. Ben de delimiyim neyim Buraya bir siyasi mahk mla röporta yapmaya mı, röporta maskesi altında çocukluk arkadaşımı bulmaya mı geldim, yoksa, birdenbire gökten yüreğime düşen bir vahiyle Zelha'ya eğitim kampanyası yaptırma mı şimden bir ses, Zelha'yı buna ikna edebilirsem, onun için de çok hayırlı bir şey becermiş olacağımı söylüyor. Malum çevrelerde asi kimliğiyle duran arkadaşım, onların gözünde dahi bambaşka bir kimliğe bürünebilir. Doğu'nun kızlarını kurtarmaya soyunmuş birine kim asi diyebilir ki, yobazdan başka

Giderek çekilmez olduğumun farkındayım.   simde bir   retmenin monoton tınısını yakaladım bir an. Babam bana, aman kızım kafana bir şey taktın mıydı, yanındakilere Allah evliya sab-n versin, derdi. Zelha'nın masanın üzerindeki çöpleri kafama fırlatması, an meselesi. Yine de h    konuşuyorum.

"Kızlar okuma öğrendikçe bilin leniyorlar. Öğrendiklerini çevrelerine yansıtma ba lıyorlar. ehalet, Doğu'nun kırsalına kapkara bir örtü gibi yayılmış, Zelo.Bu karanlık ancak eğitimle yırtılabilir. arayla, tavayla değil..." Zelha'nın gözlerinde, birden  ocuklu unun o muzip pırıltılarını yakalayınca susuyorum.

"Bak ben tavayla yırttık sanıyordum. Doğu kentlerinin  ar ı-lanna dikkat ettin mi Her türlü beyaz eşya ve tava türünü bulmak mümkündür oralarda. Hele de tava Teflonundan tut, dökme demirine kadar. Demek kalkınma olmuyormuş tavayla. Yazık ."

191

"Tavayla olsa olsa güzel bir patlıcan kızartması olur. Onun     n  da Kader Ana yapardı."

"Nevo, anama ya  çekerek, bana da duygusal sömürü yaparak nereye varmak istiyorsun açık açık söyle, haydi."

"Zelo, gerçekten sizin bölgedeki kadınların yardıma ihtiyaçları var.   k var."

"Bunu ben de biliyorum, canım. Ama buradan çıkmadan kimseye bir faydam dokunmaz."

"Ben aynı fikirde değilim. Bak dinle... sen bu işe soyunmalı-sın   nin yörenin kızları, senin sözünü dinleyecektir." Zelha sözümü kesmeden dinliyor anlattıklarımı.

"Buradan çıkarsam, sana söz veriyorum, e ilece im bu meselenin üzerine," diyor sonunda,

"ama yalvarırım Nevo, başka tek bir söz söyleme bu konuda. Gidene kadar söyleme.   imi baydın. Şu anda öyle dertlerim var ki, senin kızlarından çok daha önemli."

"Bak görüyor musun, sende ilerleme var.   nin kızların, benim kızlarım oldu."

Birbirimizle k   dalgı geçerek k   ince ince i neleyerek, ama incitmemeye dikkat ederek bir süre daha konuşuyoruz, kadınlara odaklı.  nemli olan şu ki, her ne konuşursak konuşalım, Zelo ile müthiş eğleniyoruz, aynı çocukluğumuzda olduğu gibi. Birbirimize en acıklı durumları naklederken dahi, gülünecek bir nokta buluyoruz.   nki otuz küsur yıl hiç geçmemiş, hiç ayırmamış bizi. Dün gece uykuya yatarken   m   z birbirimizi, iyi geceler dileyerek... karmakarışık rüyalar görmüşüz, derken sabah olmuş, Kader Ana dikilmiş başımıza, uyanın kızlar, diyor. Uyanıyoruz ama çıkmıyoruz yataklarımızdan. Konuşuyoruz... hep konuşuyoruz. Bir Zelo anlatıyor bir ben. Ben susuyorum, o ba lıyor. Biz konuşurken, bize hiç fark ettirmeden, sessizce, sinsi sinsi ve hızla akmış zaman B y m   z... koca kızlar olmuşuz,   ık olmuşuz, mutlu ve mutsuz olmuşuz, evlenmi-

192

 iz,  ocuklarımız olmuş, i imiz olmuş, gücümüz olmuş, günahlarımız, sevaplarımız olmuş, hayat sa larımızdan tutup çevirmiş çevirmiş ve fırlatıp atmış ikimizi de, d   vermi iz bu küçük odadaki masanın iki yanına, h     konuşuyoruz Bir saat daha geçiyor.

Oturduğumuz sandalyelerde kaykılıp, ayaklarımızı boş sandalyelerin üzerine uzatmışız, izmaritler küçük bir tepelik oluşturmuş sigara küllerinin üzerinde. Masada duran elma çöpleri kahverengiye dönüşmüş.   n bisküvi paketini de bitirmi iz.   atime baktım.

"Vaktimiz doldu mu " diye sordu Zelha.

"Evet. Ne yazık ki yine ayrılacağız Zelha. Ama n'olur bu defa araya otuz sene sokmayalım."

"İyi de, ben hapisteyim Nevo. Ne zaman çıkacağımı Allah bilir. Görüşme günlerine de sen gelemezsin."

"Neden gelemeyecek misim "

"Özel izin filan, kolay değil bu işler... Üstelik ekmeğin aslan ağzında senin, babanı düşün, kendini boşu boşuna tehlikeye atma. Allah kısmet ederse çıkınca görüşürüz, ilerde bir gün."

İkintımı belli etmemeye çalışarak, "Ök yakında buluşacağız Zelha," dedim, "ben tüm kalbimle inanıyorum buna. Lütfen sen de inan. Doğruyu gören insanlar her gün çoğalıyor. Özgürlüğüne kavuşman için, ülkenin tüm aydınları büyük bir mücadele veriyor."

Tevekkülle gülümsedi Zelha, "Eksik olmasınlar, beni destekleyen herkese minnettarım," dedi. Ne konuşacağımızı bilemediğimiz için, bir süre sessiz kaldık. Önra Zelha,

"İstediğin röporta ı gerçekleştiremedin, ne yazacaksın şimdi " diye sordu.

"Boş ver," dedim, "önemli olan seni bulmamdı. Koptuğumuz yerden başladık, hasret giderdik. Kafamdaki pek çok şeyi

193

yerli yerine oturttum. Günlerce uyku tutturamamıştım, ya beni hatırlamazsan diye. Öana kavuştuktan sonra röporta ikinci plana düştü."

"Yine de bir şeyler yazmak zorundasın."

"Evet."

"Ne yazacaksın, Nevo "

"Yazarım bir şeyler. Belki de en doğrusu, çocukluğumuzu anlatmak olur."

"Bizim devamıza arka çıkmayacak mısın "

"Davanız kimliğinizi kazanmanızsa, eşitlik ve özgürlüğü-nüzse, evet. Şefinizi kurtarmaksa, hayır."

"Nevo, şurada saatlerce konuştuk. Davamızın bayrağı olmuş artık bu adam. Onu görmezden gelemeyiz. Aslında ondan hoşlanmayan, hatta onu zararlı bulan çok kişi var aramızda. Ben de meraklısı değilim onun. Ama, kişiliği bir sembole dönüştü, ne yazık ki."

"Gerçekten çok yazık "

"Olan olmuş Nevo. Şimdi uzlaşma sağlanabilmesi için bir orta yol gerekiyor. Hak vermiyor musun bana "

"Orta yol gerektiğine hak vermez olur muyum. Başından beri bunu savunuyorum zaten. Karşılıklı geri adımlar atılmasına da katılıyorum. Ama mümkün olmayana ısrarla asılmak... işte bu Türk kafası, Zelha. Aslında ha Türk ha Kürt fark etmiyor, bizim coğrafyanın kafası bu. Bu kafa yüzünden bu noktadayız."

"Olabilir. Ama her ikimizin de boynunun üzerinde duran, işte bu kafa. Her ikimiz de doğrularımızdan vazgeçmiyoruz.. Gel gör ki doğrularımız değişik. Ne yapabiliriz ki birlikte "

"Özüm aramaktan vazgeçemeyiz."

"Özümlerimiz de örtüşmüyor."

"Olsun. Konuşa konuşa, sonunda ortak bir noktaya gelinir."

"Nerdeyse sekiz saattir konuşuyoruz burada"

"Öadece çözüme odaklanmadık ki, Zelo. Otuz yılın hesabını verdik, geçmiş andık, dedikodu yaptık. Yalnız kendi hikayeleri-

194

mizi değil, engiz'i de, dedenin doksan uzun yılını da mercek altına aldı. Özüm bulmaya vakit mi kaldı "

"Haklısın."

"Şimdi çok iyi düşün ve bana yazmam için, çözüm içeren bir mesa ver. Ama ne olur gerçekçi ol, emi "

Zelha gözlerini tavana dikip bir süre düşündü. Önra gözlerimin içine bakarak tane tane konuştu.

"Al sana, yazına aktaracağın mesa . Özüm için, önce ölüm cezası kaldırılacak."

Hayal kırıklığı belli etmemeye çalışarak, "Mesa ını yazıma yedireceğim."

"Yedirme açık seçik yaz. Halkımın isteği budur."

"Ben seninle röporta yapıyorum Zelo. Öen kendi istediğini söyle bana."

"Öyledim işte."

"Koca bir halkın geleceğini, bir deliye feda edebildiğine göre, sen de bir delisin," dedim.

"Deli olmasam burada yatar mıyım "

" anım, ciğerim Zelo," Dede'nin şivesiyle söylemeye çalışıyorum 'canım ciğerim'i, "olabilecek bir şey iste ki, burada yattığına değsin, güzel kardeşim."

"O halde dedemin hatırı için beni iyi dinle Bir halkın bayrağı haline gelmiş birini ipe çekerseniz, o halkla anlaşabilmeniz mümkün olur mu "

"Öen de beni iyi dinle Bir çılgın kendini baş ilan edip, otuz bin kişinin ölümüne sebep olduysa, bu adama cani denir. Zelo, Kürtler umhuriyet devrinde daha önce de yirmi sekiz kere ayaklanmışlar. Bir devlet isyankı çocuklarını yirmi sekiz kere bağışladıysa, yine bağışlamasını bilir... ama bu adam için hiçbir şey isteme."

"Ah Nevo, yine baskın çıkmaya çalışıyorsun. Yine kendi gözlüğüne bakıyorsun olaya."

"Nasıl dersin böyle bir şey Tam beş yıl boyunca dede, bir

dizinde sen uyuklarken, öbür dizinde benim başımı okşadı. Ben sizin içinizde, kucağınızda yetiştim. Yazılarımı hiç mi okumadın Defalarca yazdım, devlet, Kürt vatandaşlarının hepsine okumayı yazmayı öğretebileydi, ana dilinde eğitim vermesine, şarkısını söylemesine, kitabını yazmasına, televizyonunu kurabilmesine imkân tanısaydı... hele de o saçma sapan Türkçe isim takıntısı olmasaydı... bu işler başımıza gelmezdi diye. Ama ne olur Zelha'ğım, bir millet adı söyle bana ki, eline silahı alıp çoluk çocuğu öldürmeye başlasın, halkını haraca kessin, yollarını mayınlasın, yaşam damarlarını kurutsun, yetmedi yurtdışında da yapsın tahribatını ve devletinden tepki görmesin. Fransızlar mı, İtalyanlar mı, İspanyollar mı... Kim tepkisiz kalabilmiş böyle bir eylemin karşısında Kim "

"Dönüp dönüp aynı yere geliyoruz. Çen en iyisi git artık Ne-vo. anın ne isterse onu yaz. Allah kısmet ederse, yine görüşürüz... yani bizim birbirimize düşman olacak halimiz yok... ama bu konulara girmeyiz. Çen de görüyorsun ki dünyalarımız ayrılmış. Anlaşamıyoruz."

ızz ediyor yüreğim. Vaktimiz bol olsa, ipin ucunu bırakamayacağım. Oysa, Zelha'ya ölüm cezalan kaldırılsa bile, hapisteki çılgının bu kez başka hayaller peşinde koşacağını ve yine yüzlerce genç insanın, gerçekleşmeyecek bu hayaller uğruna öleceğini anlatabilmeyi isterdim. Bir gün, bir devlet dahi kursalar, bağımsız olamayacaklarını, çünkü her kim arka çıktıysa onlara, o arka çıkana sürekli bir diyet ödemek zorunda kalacaklarını, iplerinin hep birileri tarafından çekileceğini gösterebilmek... Batı ülkelerinin inayetiyle kurulan hiçbir ülkenin bağımsız olmadığını, olamayacağını ve huzur içinde yaşayamayacağını, hem tarihten hem de günümüzden örneklerle gösterebilmek isterdim. Onun gerçeği görmesini sağlamak için hiç üşenmeden saatlerce konuşturdum. Ama Dilaver Bey'in kapıda bitmesi an meselesi. Anlaşmazlıkları çözüme ulaşturmaya hem zaman yok hem

de Zelha'dan kırılgan ayrılmak istemiyorum. ıııuyorum bu yüzden. Çantamın içine, masanın üzerine yayılan bisküvi kırıntılarını, boşalmış sigara kutularım, elma çöplerini dolduruyorum.

"Bir poşetin yok muydu bu çöpleri koymak için " diye soruyor Zelha.

"Ay Zelha, sen benim kocamla çok iyi anlaşırdın biliyor musun O da senin gibi intizam kumkumasıydı."

"Çeni sevdiğine, beğenip aldığına göre bir müşterek tarafı-mız varmış zahir."

"Olmaz olur mu İnatçılığınız, titizliğiniz, çalışkanlığınız."

"Bir yolunu bul da dön sen bu adama. ek beğendim ben bu Murat'ı."

"Kurtul buradan da sana alalım, o halde."

"Ben kocamdan memnunum. Üstelik bana senin eski kocanla nikâh düşmez. Kardeş değil miyiz biz "

"Biz kardeşiz de... Zelo söyletme beni şimdi... dul gelinleri kardeşlere alma geleneği yok mu yani sizin oralarda "

"Kız kafama kakıp durma bizim oraların abukluklarını. Çizin buralarda daha da fenası oluyor. Gül gibi kocalarını bırakıp, evli adamlara takılıyor şehirli kanlar."

"Çen de benim kafama kakma hatalanmı, yoksa gıdıklanın seni."

"Gıdıklanmıyorum artık. İnanır mısın ne zamandır, değil sadece gülmeyi, sevinmeyi, gıdıklanmayı bile unuttum."

Ayağa kalkıyor, yanına gidiyorum. Kocaman açıyorum kolla-nmı, "Gel buraya "

Zelha ayağa kalkıp bana sanlıyor. Birbirimize kenetlenmiş duruyoruz ayakta, uzun bir süre. Arkadaşımın limon kolonyası kokan saçlarına burnumu gömüp, otuz küsur yıl önce saçında tüten çimen ve toprak kokusunu özlüyorum. Biz iki eski dost, düşman olabilir miyiz Karşıt ordularda üniformalı askerler olarak karşı karşıya gelsek, yine mümkün değil birbirimizi kırmamız. Ne birbirimizi ne birbirimizin yakınlarını, hele de çocukla-

nmızı, bırakın öldürmeyi, incitemeyiz dahi. Asla Bir elmanın iki yansı bile değiliz, tüm farklılıklarımızla birlikte, tüm farklılıklarımıza rağmen tek bir elmayız ben ve o. Kapı açılırken ayrılıyor birbirimizden.

"Vakit tamam hanımlar," diyor Dilaver Bey, "Haydi bakalım, Zeliha Bora, sizi odanıza çıkarayım, siz de ben dönene kadar hazırlanın Gazeteci Hanım."

Zelha elini uzatıyor bana, gözlerimin içine bakıyor, "Ök verimli bir görüşme oldu. Teşekkür ederim," diyor. ıımsıkı tutuyorum elini. İçimden bu ince parmaklı, kemikli eli yanağıma dayamak ve avucundaki serinliği yanan yüzüme iletme geçiyor ama.

"Asıl benim için çok anlamlıydı. Ben teşekkür ederim," demekle yetiniyorum.

"Allahısmarladık. Yolunuz açık olsun."

"Kendinize çok iyi bakın Zeliha Hanım. Ve bilin ki, dışarda sizi düşünen, sizin için çalışanlar insanlar var." Hııı el eleyiz. Dilaver Bey kıpırdanıyor,

"Veda faslı tamam mı " diye soruyor. Ellerimiz zorla kopuyor, gözlerimiz zorla ayrılıyor, arkasını dönüp, odadan çıkıyor Zelha. Dilaver Bey'in çıktuktan sonra kapatmak istediği kapıyı, uzanıp açık tutuyorum, koridorda uzaklaşan arkadaşımın arkasından bakıyorum. Örgülerinde benekli kırmızı kurdeleler, elinde tavşan kafesiyle yürüyor Zelha.

"Zelha..Zeliha Hanım, Zeliha Hanım..."

Birkaç metre yürümüş olan Zelha dönüp bana bakıyor. Onun da tıpkı benim gibi gözpınarlarında yaşlar var.

"Bir çözüm üreteceğiz... söz Mecburuz buna... biz... biz..." taş koridorda çın çın ötüyor sesim.

Zelha koşarak geri dönüyor, Dilaver Bey'in şaşkın bakışları önünde, bir kere daha kucaklaşıyoruz sımsıkı.

"İstediyini yapacağım," diye fısıldıyorum arkadaşımın kulağına.

198

"Hişt be Nevo, ağlama gülüm. Kaderimiz senin suçun değil, ağlama."

"Bu kaderi ancak biz değiştirebiliriz... biz kadınlar... analar... lütfen Zelo, lütfen umudunu kesme. Bak sana söz veriyorum, bana verdiğin mesa ı açık seçik yazacağım. Ölümün kimseye faydası yok, haklısın. Kime uygulanacak olursa olsun, idam cezası, gerçekten ilkel bir yöntem, söz sana, yazacağım."

Zelha ıslak yanağıma bir öpücük konduruyor, o da benim kulağıma, " Üzülme," diye fısıldıyor, "biz aynı toprağın çocukları, bulacağız bir çözüm. Üzülme "

"Allah allah Birkaç saatte, bu ne sevgi " diyor Dilaver Bey.

Zelha bir kez daha çözülüyor kollarımdan, elimi bir an sımsıkı tutup bırakıyor. Uzaklaşırken arkasından bağıriyorum,

"Eze te tu car i bir nekim... Bi xatire te. (Ğeni hiçbir zaman unutmıyacağım. Allahaismarladık.)"

Dönüp el sallıyor. Gözlerinde kelimelerle tarif edemeyeceğim bir ifade var. Ğevgi. Ğonsuz ve şartsız sevgi.

Ğocukluğunun pırıltılı, içi gülen gözleriye baktı bana Zelha

Odaya giriyorum. Mantomu giyiyor, omuzlarıma çantamdan çıkardığım çarşafımı atıyorum. Kara bir hayalet gibi, iskemleye oturup Dilaver Bey'in dönmesini bekliyorum. Kafamın içi bomboş. Ğes kayıt makinem engiz'in öyküsü dışında bomboş. Not defterimde tek bir satır yok. Zelha ile konuştuğumuz hiçbir şeyi kaydetmemişim. Bilgisayarımın önüne oturduğumda, ne yazacağıma dair hiçbir şey bilmiyorum. Bundan dolayı üzülmem, endişeli olmam gerekirken, neden böyle uçmaya hazır bir kuş gibi ruhum Yüreğim hafif İçim pırpır

Kapı açılıyor, "Haydi," diyor Dilaver Bey.

Ğantamı toparlayıp kalkıyorum. Koridorda adamın peşi sıra yürüken, "Ne kadar iyi anlaştınız Zeliha Bora ile," diyor, yanıt bekleyerek. Yanıtlamadığımı görünce, suratı asılıyor. Ayakkabıla-

199

nmızın taş zeminde çıkarttığı tak taklan dinleyerek, uygun adım yürüyoruz peş peşe. Kontrol noktasına yanaştığımızda, "Telefonunuzu geri almayı unutmayın," diye ekliyor, kırılgan bir sesle. Ğarhoş gibiyim, başım dönüyor, kimseyle konuşacak, sohbet edecek halim yok. Ğabahın dokuzundan beri, bir bile değil, birkaç ömrü, hatta bir tarih dilimini baştan sona yaşayıp tükenmişim. Dilaver Bey'e teşekkür sözcüklerini zar zor söylüyorum. Yaka kartımı verip, cep telefonumu ve kimliğimi alıyorum güvenlikten. Bahçeye çıkınca Hasan Bey'in numarasını tuşluyorum. "Dış kapıda bekliyorum," diyor Hasan Bey.

Yüksek duvarların dışında bekleyen arabaya girer girmez, "Nasıl geçti " diye soruyor Hasan Bey, merakla.

"İyi geçti."

Başka şeyler duymak için bir süre bekliyor, sonra yeniden soruyor.

"Ğadece iyi mi geçti "

"Evet."

"Nasıl biriydi, neler konuştunuz, ilginç şeyler anlattı mı "

"Müthiş bir kadın. ek çok şey konuştuk... okursunuz işte..."

"Bir terslik olmadı ya "

"Olmadı."

"Allah allah Bir terslik olmadıysa, niye bu kadar suskunsun, kızım "

"Yorgunum Hasan Bey. Uzun bir gündü."

"İnsan bir şeyler anlatır. Kavgı filan etmediniz değil mi "

"Ne münasebet."

"İyi, iyi. Endişeliydim biraz."

"Endişelenmenize hiç gerek yoktu. Akli başında yetişkinleriz ' ikimiz de."

"Elbette."

"Ve her ikimiz de maalesef gerçeği görebiliyoruz."

200

"Neymiş o "

"İki taraf da, sorunları netice vermeyen kalıplaşmış çözümlerle halletmeye çalışıyor."

"Nasıl yani "

"Ne bileyim... mesela bu insanlar defalarca oraya buraya sürülmüşler. Artık öğrenmemiz lazım ki, sürgünün kimseye bir faydası olmuyor. Şiddet, dayak ve yasak da bir işe yarasaydı, bugüne kadar her sorunu çözerdik. Biz bunu geç anladık ama hala ayak direyenlerimiz var. Aynı durum karşı taraf içinde geçerli. Eli kapınca kolu istemek, mümkün olmayan şeyleri inatla tutturmak, pire için yorgan yakmak, sürekli isyan içinde olmak, dağdan inmemek... Hangi çağda yaşıyoruz yahu Ortaçağ zihniyeti yetmedi mi Hatlerce konuştuk Zelo... Zeliha'yla. Geçmiş didik didik ettik. Bunu birbirimize söylemedik ama, her ikimiz de insanlarımızın hamlıkta ısrarlı olduğunun bal gibi farkındayız. Bu da beni çok yoruyor."

"İyice umutsuzsun yani."

"Değilim. Aksine çok umutluyum. Bütün bu söylediklerimin yanı sıra, içimizde kemikleşmiş bir sevgi ve beraberlik duygusu da var. O kadar iç içe geçmişiz ki, dillerimiz ayrı olsa da heyecanlanınız, duygulanınız aynı. Geçmişimiz aynı. Belki de o yüzden, çok benzeştığımız için hem sorunu çözemiyoruz, hem çözülemiyoruz birbirimizden. Az kaldı... çok az kaldı içine sıkışıp kaldığımız kalıpları kırmaya."

O arabayı çalıştırırken, ben kara çarşafı çekiyordum üzerimden. encereyi açıp, dışarı sarkıyorum. Tozlu yolun ortasında duran, rugan pabuçlu, pazen pantolonlu mahzun Zelo'ya ya-n belime kadar sarkıp el sallıyorum.

"Unutma," diye bağıyorum, "sakın unutma... çözüm bizde Zelo "

"Kızım dışarı düşeceksin. Buz gibi oldu araba, camı kapat," diyor Hasan Bey.

Benim içim sımsıcak oysa. Yüreğim sevgi ve umut dolu. 201

züm, Güneydoğu bozkırında açan kıpkırmızı gelincikler gibi açıyor yüreğimde, bir sevgi çiçeği içimi dolduruyor.

Biliyorum, iliklerimde hissediyorum bunu; Zelha'nın da söylediği gibi, çözüm biziz... Yürekli olduğumuz takdirde... Zel-ha'lar, Fatma'lar, İna'lar, Berfin'ler, Leyla'lar, Emine'ler. ınun olduğu gibi, çözümün de ta kendisiyiz; biz, iç içe büyüyen, iç içe yaşayan, birbirine benzeyen, kavgacı, hırçın ve inatçı, şefkatli, sevecen ve yürekli, sonsuz verici ve can alıcı, gözü kara, kurnaz, hain, aynı anda çileli, masum ve çocuksu biz Biz, aynı toprağın çocukları.

Ön pencerenin buğusuna kocaman bir yürek çiziyorum işaret parmağımla, yüreğin orta yerine iç içe geçmiş T ve K harflerini oturtuyorum.

"Ne bu " diye soruyor Hasan Bey.

"Kocaman bir yürek," diyorum.

"Evgililer Günü'ne daha çok var, kalbini erken çizdin."

"Ama beklediğim gün er geç gelecek, öyle değil mi " diye soruyorum.

"Öyle " diyor, "beklediğin gün er geç gelecek."

Havalandırmanın üflediği havayla, camın üzerindeki yüreğin çizgileri yer yer siliniyor, iç içe geçmiş harfler büsbütün belirginleşiyor böylece. Ben bunun uğurlu bir işaret olduğuna inanmak isteyerek, bunu çok ama çok isteyerek, arkama yaslanıp dua ediyorum içimden:

"Allahım, beni Zelha'dan ayırma. Beni kızkardeşimden hiç ayırma... ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi, Tanrım Artık sarılsın bu yara... belki bugün değil, yarın değil ama bir gün... Lütfen... Yakında bir gün."

202»

"... biz, iç içe büyüyen, iç içe yaşayan, birbirine benzeyen, kavgacı, hırçın ve inatçı, şefkatli, sevecen ve yürekli, sonsuz verici ve can alıcı, gözü kara, kurnaz, hain, aynı anda çileli, masum ve çocuksu biz Biz, aynı toprağın çocukları."

Ayşe Kulin, Bir Gün'de herkesin payına düşmüş bir kbusun öyküsünü ele alıyor. Güneydoğu'da yaşananlar iki kadının penceresinden olduğu kadar, iki tarafın, iki yaşamın, iki ucun da yaşamından kesitlerle göz önüne seriliyor.

Uzun yılların öyküsüyle bir gün içinde hesaplaşmak zordur kuşkusuz; bir gün belki yetersiz bir zaman. Ama bir gün bir başlangıç olabilir...

Bir Gün, bu başlangıcın arandığı bir roman.